

Doktori (PhD) értekezés

**Sutka Barbara Éva
2016.**

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

Sutka Barbara Éva

**„A Schengeni Információs Rendszer második
generációjával összefüggő tájékoztatás magyarországi
hatásainak vizsgálata”**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. Budai Balázs Benjamin

.....

Budapest, 2016. november .

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	3
Bevezetés	6
1. A jelen kutatás alapjai	21
1.1. A biztonság értelmezése.....	21
1.2. A schengeni térség kialakulása (történelmi kitekintés).....	37
1.3. A SIS II és annak tájékoztatási kampánya	45
1.4. Összegzés, részkövetkeztetések	66
2. Az RRI-n végzett kutatás.....	69
2.1. A kutatást meghatározó tényezők	69
2.2. Az RRI-n végzett mélyinterjú	76
2.2.1. A mélyinterjú lefolytatásának menete.....	76
2.2.2. A mélyinterjú kiértékelése	80
2.2.3. Összegzés és részkövetkeztetések.....	92
2.3. Az RRI-n végzett kérdőíves felmérés	96
2.3.1. A minta.....	97
2.3.2. A kérdőív ismertetése.....	100
2.3.3. A kérdőívekre adott válaszok kiértékelése.....	101
2.3.4. Összegzés és részkövetkeztetések.....	139
3. A lakossági kérdőívezés	143
3.1. A kutatási terv, a kérdőív ismertetése	143
3.1.1. Mintavételi terv, kérdőívszerkesztés.....	144
3.1.2. Tapasztalatok a kérdőívezés kapcsán.....	150
3.1.3. A kérdőív ismertetése.....	152
3.2. A kérdőívre adott válaszok kiértékelése	154
3.2.1. A kérdőív kérdéseinek rögzítése	154

3.2.2. Elemzés, az eredmények	160
3.2.3. Összegzés és részkövetkeztetések	200
Befejezés	203
Felhasznált irodalom.....	209
Publikációs jegyzék	225
Tudományos munka	227
Köszönetnyilvánítás	228
Mellékletek.....	229

„Nem államok szövetségét építjük, hanem népeket egyesítünk”¹

Jean Monnet

¹ A fenti idézet francia nyelven így hangzott el: „*Nous ne coalisons pas des états, nous unissons des hommes.*” A szakirodalmakban sok helyen úgy szerepel, hogy „Nem országokat egyesítünk, hanem embereket.”

Bevezetés

Az első és a második világháborút követően Nyugat-Európában megfogalmazódott többek között az a törekvés, hogy senki nem kívánja még egyszer a világháborúkban bekövetkezett borzalmakat átélni. Megkezdődött Európa nyugati felének összefogását érintő lehetőségek feltárása, megvitatása. Ezek a lehetőségek azonban nem csak a tartós béke és biztonság megteremtését szolgálták, előtérbe kerültek gazdasági érdekek is, amik szintén indukálták az Európai Unió létrejöttét.²

A békés Európát megálmodók közül egy személyt mindenképpen célszerű megemlíteni, aki nem más, mint a fenti idézet szerzője, Jean Monnet.³ A szakmai körökben „Európa alapító atyja”-ként is ismert francia származású gazdasági és politikai tanácsadó szakember üzenete mérföldkőnek tekinthető az európai gondolkodásmódban. Az európai gazdasági együttműködésen jóval túlmutató az a törekvés, ami arra irányult, hogy az Európai Unióban⁴ (a továbbiakban: EU) az emberek ne egymás mellett, hanem együtt éljenek egy általánosan elfogadott keretrendszerben, ahol a béke és a biztonság van jelen.⁵

Amennyiben áttanulmányozzuk az EU gondolatának megszületésétől egészen a mai napig eltelt, több mint fél évszázad eseményeinek mérföldköveit, többek között azt állapíthatjuk meg, hogy a változtatások többsége ebbe az irányba kívánt hatni. A könyvtárak polcain nagy számban sorakoznak és olvashatók olyan írások, amik az EU témakört ismertetik, elemzik különböző megközelítésekben. A szerzők jellemzően rendre más-más oldalról (például kultúra, történelem, nyelv, politika, gazdaság) vizsgálják a témát.

² Lásd bővebben Sey „Fejezetek az európai integráció 20. századi történetéből” című könyvét (Sey, 2008.) vagy Eigmüller – Mau szerzőpáros „Gesellschaftstheorie und Europapolitik” című könyvét (Eigmüller – Mau, 2010.).

³ John Fitzgerald Kennedy így nyilatkozott róla: „*Franciaország szülötte, a világ államférfija, aki a meggyőzést és az értelmet a bölcs kormányzás fegyvereivé tette, és Európát az egység felé, az atlanti nemzeteket pedig a valódi partnerség felé kormányozta.*” (Szele, 2013.)

⁴ Korábban Európai Gazdasági Közösség (EGK).

⁵ Az akkor megfogalmazott béke és biztonság értelmezése mára azonban viszonylagos, elég a 2015. évi párizsi vagy a 2016. évi brüsszeli terrortámadásokat megemlíteni.

Említésre méltó például Eigmüller – Mau szerzőpáros témához való közelítése, akik kiindulópontnak az egymástól hagyományosan izolált társadalmak kapcsolatteremtését, és a határok merevségének felszámolásával a személyek szabad cirkulációját tekintik: „...; az emberek közötti határon átnyúló összefonódás segíti az emberek fejében megerősíteni/rögzülni Európa egyre növekvő szerepét, amit 'szubjektív európaizálódásnak is nevezhetünk'.” (Eigmüller – Mau, 2010. 19. o.). Vagyis, miközben az EU-ban a schengeni térség életre hívásával a belső határokon megszűnt a határfogalom ellenőrzéssel a személyek belső határokon történő átutazása akadálymentessé vált, addig ez közelebb hozza egymáshoz az EU állampolgárait.⁶

Tudomásul kell azonban vennünk, hogy a schengeni térség tagállamainak közös határain megszűnt határforgalom ellenőrzés, a belső határok átjárhatósága óhatatlanul biztonsági deficitet indukál. Ezt a schengeni rendszer úgynevezett kompenzációs intézkedésekkel igyekszik kiküszöbölni, ezek több fajta felosztása létezik. Többek között⁷ a Schengeni Információs Rendszer első, majd második generációja (a továbbiakban: SIS I, SIS II) hivatott ezt a biztonsági deficitet kompenzálni. „Egyaránt szabályokat alakított ki a schengeni beutazást lehetővé tevő vízumok kiállítására és a beutazás első lépcsőjeként vízumkiadás során ellenőrzést végző konzulátusokra, a külső határok szigorú ellenőrzésének követelményeire és a belső határokon kialakítandó határon átnyúló, közvetlen rendőri együttműködésre, valamint létrehozta a schengeni térség körözési rendszerét, a Schengeni Információs Rendszert.” (Vas, 2012.)⁸

A deficitet csökkentő intézkedések kapcsán Breitenmoser azt állítja, hogy „A kompenzációs intézkedések szíve és egyben a legfontosabb eleme a Schengeni Információs Rendszer.”⁹, (Breitenmoser, 2009., 42. o.). Ezt jól illusztrálja a Tanács

⁶ Erre a gondolatsorra fűzhető Kondorosi írása is, mely szerint „Az államok legrégebb és legalapvetőbb funkciója közé tartozik az adott határokkal körülvett terület és az ott élő lakosság életének, életfeltételeinek védelme.” (Kondorosi, 2010. 93. o.)

⁷ Részletesen ír róla pl. (Balla, 2013.) vagy (Ritecz, 2004.)

⁸ Ezt hívják négylépcsős szűrőnek.

⁹ „A SIS jelenleg több mint 42 millió figyelmeztető jelzést (körözést) tartalmaz, amelynek száma havonta körülbelül 3%-kal nő.” (Kónya, 2016., 17. o.)

2007/533/IB határozata értelmében az igazgató hatóság¹⁰ által évente közöl statisztikai adatai is:¹¹

- 2013. április¹² – december közötti időszakban:
1 284 512 470 alkalommal történt lekérdezés a rendszerben. (SIS II 2013 Statistics, 2014.)
- 2014. január – december közötti időszakban:
1 982 036 538 alkalommal történt lekérdezés a rendszerben. (SIS II 2014 Statistics, 2015.)
- 2015. január – december közötti időszakban:
2 908 184 143 alkalommal történt lekérdezés a rendszerben. (SIS II 2015 Statistics, 2016.)

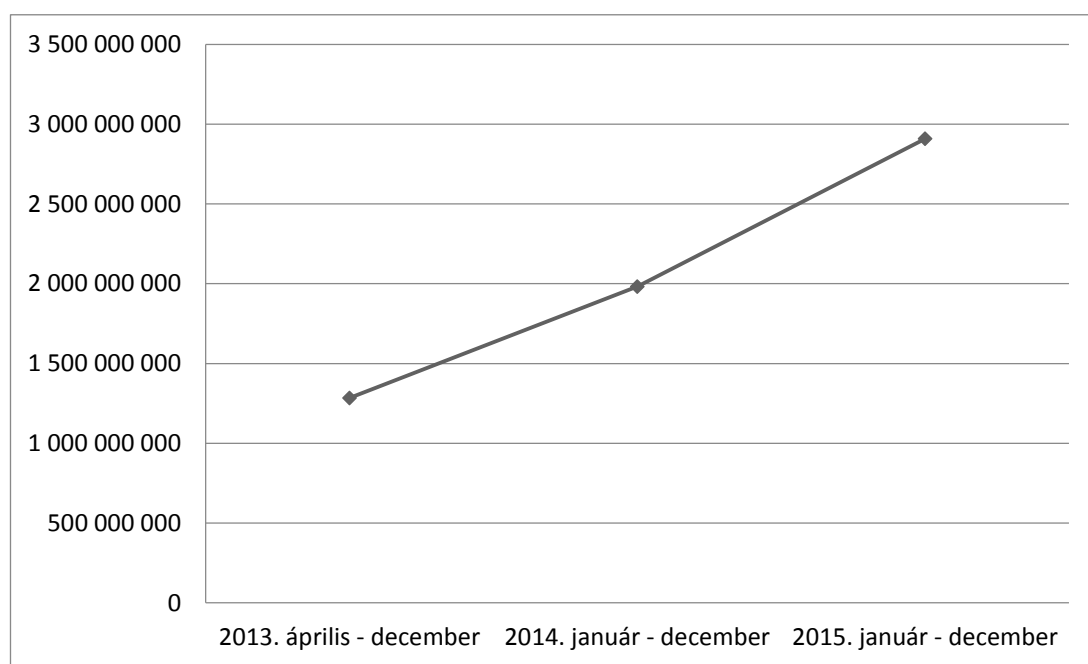
A SIS II működtetésének kezdete óta eltelt három évről rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján a lekérdezések száma egyértelműen és jelentős mértékben (több mint duplájára) nőtt. Grafikusan szemléltetve még inkább szembetűnő a nem kismértékű, lineárisan növekvő tendencia, amit az 1. sz. ábrán láthatunk. A számok alapján megállapítható, hogy a SIS II rendszert a tagállamok érintett hatóságai igenis alkalmazzák, szükség van rá.

¹⁰ 15. cikk (1): „Az átmeneti időszakot követően a Központi SIS II üzemeltetési igazgatásáért az igazgató hatóság (igazgató hatóság) felel, ...” (Tanács 2007/533/IB határozata)

¹¹ u o. 66. cikk, (3): Az igazgató hatóság minden évben statisztikákat tesz közzé, amelyek feltüntetik a figyelmeztető jelzések egyes kategóriáira jutó bejegyzések és találatok számát, továbbá azt, hogy a SIS II-be hány alkalommal léptek be, minden esetben megadva az összesített, valamint a tagállamok szerint lebontott számokat.

¹² A Schengeni Információs Rendszer II. (SIS II) 2013. április 9-én kezdte meg működését.

**A SIS II adatbázisból történő lekérdezések száma éves bontásban
(2013-2015)**

(SIS II 2013 Statistics, 2014.; SIS II 2014 Statistics, 2015.; SIS II 2015 Statistics, 2016. alapján saját szerkesztés)

A Schengen Végrehajtási Egyezmény 6. cikkely első bekezdésében olvashatjuk a következőt: *„A külső határok átlépését a hatáskörrel rendelkező hatóságok ellenőrzik. A Szerződő Felek területét érintő ellenőrzéseket egységes elvek szerint, nemzeti hatáskörben és a nemzeti jogszabályoknak megfelelően, az összes Szerződő Fél érdekeinek figyelembevételével végzik.”* A harmadik bekezdés pedig azt írja, hogy *„A hatáskörrel rendelkező hatóságok a határátkelőhelyek közötti külső határok őrizetének ellátása érdekében járőröket alkalmaznak; ugyanez vonatkozik rendes nyitvatartási időn kívül a határátkelőhelyekre is. Ezt az őrizetet oly módon kell végrehajtani, hogy az visszatartson a határátkelőhelyeken történő ellenőrzés kikerülésétől. Adott esetben az őrizet módját a Végrehajtó Bizottság állapítja meg.”* Tehát egységes elvekkel a közösség és a saját, illetve a többi tagállam biztonsági érdekeit is az adott ország hatóságainak kell képviselni, sőt biztosítani az adott külső határ szakaszon.

Ahogy az iménti bekezdésből kitűnik, a létrejött schengeni térség paradox helyzetet szült. Habár továbbra is megmaradtak a schengeni térség tagállamaiban az államhatárok, a térség belső határain fizikailag megszűnt a határforgalom-ellenőrzés, amit a lakosság¹³ nemes egyszerűséggel úgy értelmez, hogy megszűntek a határok. Az értekezés kulcskérdése itt fogalmazódik meg: Miközben az EU állampolgára érzékeli a „határok nélkülség” előnyeit, közben tisztában van-e azzal, hogy az EU, mint „óriásgépezet” milyen erőfeszítéseket¹⁴ (milyen eredménnyel) tesz annak érdekében, hogy fenntartsa ennek a „határok nélküli” térségnek a biztonságát.

A kutatott téma alapjaival, a Schengeni Egyezményekkel¹⁵ a Budapesti Gazdasági Főiskola első éves hallgatójaként találkoztam még 2001-ben. Az EU-val kapcsolatos témakörben kellett házi dolgozatot írnom és ehhez kerestem a megfelelő témát. A Világgazdaság című szaklapban leltem rá egész véletlenül egy nagyon rövid cikkre, aminek témája a schengeni övezet volt. A terjedelmet tekintve akkor nem gondoltam, hogy ez a téma hosszú éveken át elkísér. Az azóta eltelt közel másfél évtized a bizonyíték arra, hogy a cikk fontos témával foglalkozott, aktualitása töretlen. Jól bizonyítják ezt a következő számadatok, tények is:

- *„A belső piac a létrejöttét követő 10 évben, 2002-ig 2 százalékponttal járult hozzá az EU GDP-jéhez.”* (Knott, 2012.10.19.)

¹³ A médiában gyakran találkozhatunk olyan megfogalmazásokkal, mint pl. a belső határok megszűntek, vagy a belső határok nélküli térség. Ezek a szövegek nagy valószínűséggel eljutnak a címzettekhez a figyelemfelkeltő megfogalmazásukból adódóan. Érdemes felkeresni akár a Konzuli Szolgálat köztájékoztatót szolgáló honlapját is, ahol „A Schengeni Információs Rendszer (SIS)” címszó alatt az alábbi olvashatjuk: *„A belső határok eltörléséből ...”* (A Schengeni Információs Rendszer (SIS), é. n.)

¹⁴ Az erőfeszítések nem csak a tagállamok szintjén realizálódnak, hanem tagállamok között, egymással szorosán együttműködve. Ilyen például az Európai Parlament és a Tanács 2007/574/EK határozattal létrehozott Közös Határok Alap. Lásd bővebben [(Belügyminisztérium, 2007.) vagy (Belügyminisztérium, 2014-2020)].

¹⁵ Schengeni Egyezmények gyűjtőfogalom alatt a következőket értem:

- Megállapodás a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről (1985) (a továbbiakban: Schengeni Megállapodás)
- Egyezmény a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról (1990) (a továbbiakban: Schengeni Végrehajtási Egyezmény)

- Az Eurobarometer 2013. június 7-23. között komplex felmérést készített. A felmérés *„Mit jelképez az EU: a szabad mozgást, a békét és az egységes valutát ...”* kérdésére adott válaszok összesítését követően az alábbi eredmény született: *„Az európai polgárok szerint az európai integráció két legpozitívabb eredménye a szabad mozgás (56%) és a tagállamok közötti béke (53%)”*.¹⁶ (Európai Parlament Eurobarométer, 2013., 6. o.)
- Az Európai Bizottság *„Nyitott és biztonságos Európa: váltsuk valóra!”* címet viselő dokumentumában az alábbi számadat olvasható: *„Az európai polgárok minden évben több mint 1,25 milliárd alkalommal utaznak idegenforgalmi, vagy üzleti céllal vagy, hogy meglátogassák barátaikat és rokonaikat – mindezt a belső határok akadálytalan átlépésével tehetik meg Európa-szerte.”* (Európai Bizottság COM(2014) 154 final, 2014. 03. 11., 6. o.)
- *„Az Európai Unióban napi szinten 1,7 millió munkavállaló lépi át a határt munkahelyére igyekezve. A határ menti ingázók és más utazók számára 1,3 – 5,2 milliárd EUR-os kárt okozna a határellenőrzés miatti idővesztés. Még ennél is jelentősebb, hogy a határellenőrzéssel járó hosszú várakozási idő eltántorítaná az embereket a külföldi munkavállalástól, ezáltal szűkülne a potenciális munkavállalók bázisa. Ez a tendencia középtávon rontaná bizonyos régiók gazdasági hatékonyságát.”* (Európai Bizottság COM(2016) 120 final, 2016., 4. o.)

A téma jelentőségét jól illusztrálják az alábbi adatok is : *„Az Európai Bizottság adatai értelmében a schengeni térség jelenleg 42.673 km tengeri és 7.721 km külső szárazföldi határral körülvett terület, ...”* (Vas, 2012., 1. o.) 2015. január 1-i adatok alapján a 28 tagállamból álló EU lakosainak a száma 508 191 116 fő. (Európai Unió, 2016.) Hazánk a schengeni térségben jelentős szárazföldi külső határszakasszal

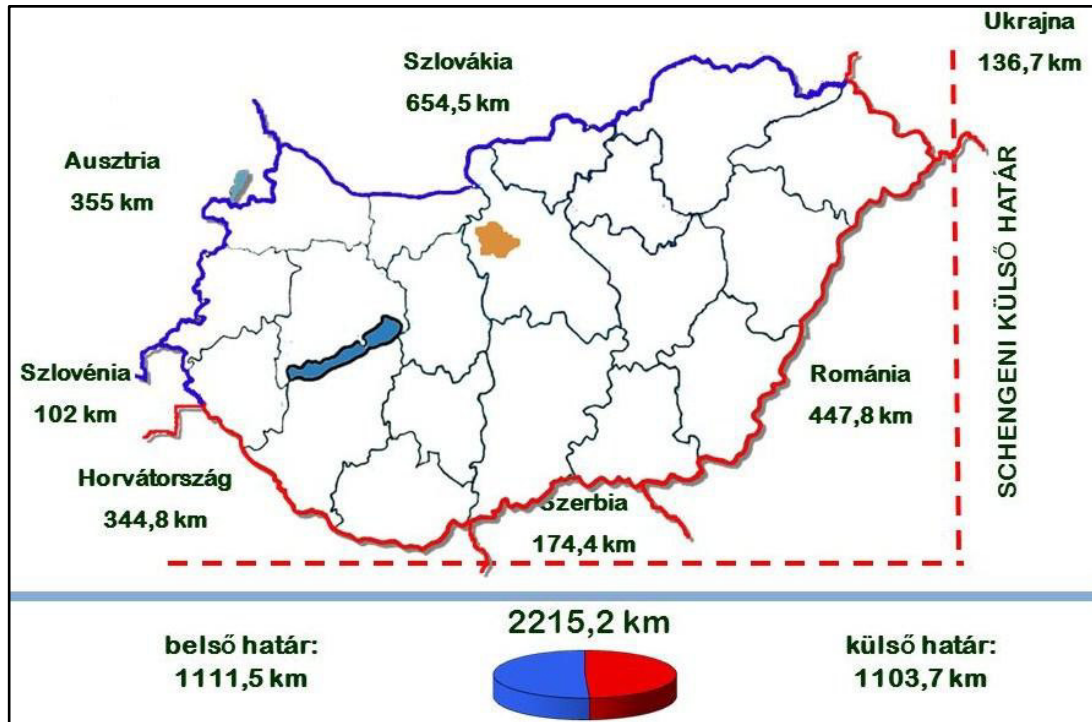
¹⁶ A belső piac témakörben készült *„Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról”* című kiadványban (Európai Parlament Eurobarométer, 2013., 6. o.) nem került feltüntetésre a kutatás időpontja és a megkérdezettek száma.

Wágner Éva, az Európai Parlament Tájékoztatási Irodája Magyarországon munkatársa, kérésre 2014. szeptember 4-én elektronikus levélben megküldte a felméréshez készült dokumentumot. Tájékoztatása szerint a megkérdezést 2014. június 07-23. között végezték. Összesen 27 624 EU állampolgárt – ebből 1 025 magyar állampolgár – kérdeztek meg.

rendelkezik. A feladat és a felelősség súlyát jól jelzi, hogy a szárazföldi határok 15 %-át Magyarország ellenőrzi. (Ritecz, 2004.) Magyarország országhatár hossza 2 215,2 km, a schengeni térséget tekintve 1 105,7 km hosszú a külső határ, ezen a határszakaszon összesen 48 határátkelőhely¹⁷ működik. (2. sz. ábra)

2. sz. ábra

Magyarország schengeni belső és külső határai

(ORFK, RFI¹⁸, Határrendészeti Főosztály, 2014. 09. 03.)

Magyarország szerepe meghatározó a schengeni térségben. Ezt Szabó is megfogalmazta 2007-ben a „Határország és Rendőrség – az integrált rendvédelem” című tudományos konferenciához készült tudományos kötetben megjelent írásában: „Ahhoz, hogy a schengeni együttműködés keretében az EU tagállamai rábízák a magyar hatóságokra a schengeni térségbe belépő személyek ellenőrzését, be kell bizonyítani, hogy Magyarország képes a megfelelő szintű ellenőrzés elvégzésére.” (Szabó J., 2007., 84. o.) A szerző az imént leírt idézetben csak Magyarországot említi, de ez a bizonyítás az EU valamennyi tagállamára érvényes és permanens

¹⁷ Részletesen lásd 67/2007. (XII. 28.) IRM rendelet.

¹⁸ ORFK: Országos Rendőr-főkapitányság (továbbiakban: ORFK)
RFI: Rendészeti Főigazgatóság (továbbiakban: RFI)

folyamat. A folyamat arra utal, hogy a schengeni térség teljes külső határszakaszán kell állandó jelleggel biztosítani, hogy ellenőrzés nélkül senki ne tudjon oda belépni (vagy onnan kilépni), így Magyarország érintett határszakaszán se.

Az EU-ban tartózkodók biztonságának garantálásához szükséges, de közel sem elégséges az EU, mint intézményrendszer és a tagállamok összessége. A schengeni rendszer működtetése és a schengeni térség biztonságának fenntartása érdekében hozott döntések, megtett intézkedések és az azokhoz kapcsolódó elemek vonatkozásában biztosítani kell a tájékozódás lehetőségét a lakosság körében, hogy saját maguk is hozzájárulhassanak a biztonsághoz.

Ehhez megfelelő információval kell ellátni mind az EU, mind schengeni¹⁹ térségben tartózkodó, vagy ide igyekvő harmadik országbeli állampolgárokat. Ezen logika mentén született többek között a SIS II. vonatkozásában az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendeletének 19. Tájékoztató kampány című cikkelye az, ami leírja, hogy az állampolgárokat megfelelő tájékoztatásban kell részesíteni. A következőt írja elő:

„A Bizottság a nemzeti ellenőrző hatóságokkal és az európai adatvédelmi biztossal együttműködésben a SIS II működésének megkezdésekor tájékoztató kampányt indít, amelyben tájékoztatja a nyilvánosságot a célokról, a tárolt adatokról, a hozzáféréssel rendelkező hatóságokról és az egyének jogairól. Létrehozását követően az igazgató hatóság – a nemzeti ellenőrző hatóságokkal és az európai adatvédelmi biztossal együttműködésben – rendszeresen szervez ilyen kampányokat. A tagállamok nemzeti ellenőrző hatóságaikkal együttműködésben kidolgozzák és végrehajtják a polgárok SIS II-ről való általános tájékoztatásához szükséges politikákat.” (az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete)

A megfelelő informáltság jelentőségének érzékeltetésére, alátámasztására álljon itt egy, a magánéletemből vett eset, ami egyúttal bizonyítja, hogy:

- Jobban kell(ene) figyelni a biztonságra, illetve az objektív és a szubjektív biztonság különbségére.

¹⁹ Meg kell jegyeznünk, hogy az EU és a Schengen tagállamok nem teljesen fedik egymást (1. sz. melléklet), de sok esetben szinonimaként használják.

- Fontos a lakosság ez irányú ismétlődő tájékoztatása.
- „A kulcskérdés tehát nem a veszély hiánya vagy jelenléte, hanem az emberek képessége ennek felismerésére.”. (Péterfalvi, 2014., 118. o.)

2014. augusztus 30-án családommal a Nagybörzsönyben kirándultunk. Tervezett túránk útvonala Nagybörzsönyből a végállomásig kisvasúttal utazni, onnan gyalog Márianosztrára. Az állomáson tájékoztattak, hogy a kisvasút nem közlekedik, felújítják. **Nem jött a vonat!** A gyerekekkel a síneken gyalogoltunk a hegynek fel, mert tudtuk, hogy a vonat ott nem jár. (3. sz. ábra)

3. sz. ábra

Amikor (nem) jött a vonat

(saját forrás)

2015. október 23-án barátainkkal megismételtük az egy évvel azelőtti kirándulást, az útvonalon nem változtattunk. A vasútvonalat azonban bővítették és éppen épült a Nagybörzsöny-Márianosztra szakasz. Mi az épülő szakaszon a sínek mentén gyalogoltunk, amikor barátaink szoltak, hogy mozdonyhangot hallanak. Ez elképzelhetetlen volt, hiszen mi mindannyian láttuk, ahogy a munkások éppen összezsavarozzák a síneket, ráadásul úgy tudtuk, hogy ott még nem közlekedik a

kisvasút. Barátainknak lett igaza, röviddel a hang után feltűnt a mozdony a kanyarban. Pár másodpercnyi időnk maradt, hogy a velünk kiránduló öt gyereket lekapjuk a sínekről, mert: *Jött a vonat!* (4. sz. ábra)

4. sz. ábra

Amikor jött a vonat

(saját forrás)

Mi szülők mindkét kirándulásnál biztonságban éreztük és tudtuk a családunkat, de a 2015-ben nem voltunk biztonságban. A második kirándulás megkezdésekor a vonatközlekedéssel kapcsolatban kért és kapott tájékoztatás tartalma valótlan volt.

A tanulság az, hogy „... *komoly veszélyeket rejthet magában, ha a társadalom biztonságpercepciója áthidalhatatlanul távolra kerül a valóságtól, illetve ha a*

biztonságpercepciót befolyásoló szereplők nem képesek vagy nem akarják megkülönböztetni a szubjektív biztonságot az objektív biztonsági helyzettől.” (Tálas, 2009., 29. o.)

„A biztonság szubjektív felfogását befolyásolni szándékozó bizalom- és biztóságerősítő intézkedéseknek alapvetően három típusát különböztethetjük meg: az információs és kommunikációs, a megfigyelési és ellenőrző, valamint az úgynevezett katonai kényszerítő intézkedéseket.” (Tálas, 2009., 29-30. o.) A disszertációban ebből az elsőt, vagyis az információs és kommunikációs aspektust kívánom megvizsgálni, mégpedig Schengen és a SIS témakörében a Rendőrséget (azon belül is a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság²⁰) érintően, valamint a közemberek szintjén.

A tudományos probléma

Az eset után fogalmazódott meg, hogy hol is hibáztunk. Egyáltalán nem elég azt hinnünk, hogy biztonságban vagyunk meg kell róla győződnünk, azaz tájékozódunk kell! Ahhoz pedig tudnunk kell, hogy a szükséges információkat hol és milyen formában, tartalommal tudjuk megkapni, illetve tudnunk kell, hogy az arra hivatott szervek valós és a jogszabályokban biztosított információkkal rendelkeznek és azokat a közösség és a közösség tagjainak biztonsága érdekében fel is használják.

Amikor több emberrel folytatott célirányos beszélgetés közben felmerült az a kérdés, hogy meglátásuk szerint mi a schengeni térség legnagyobb vívmánya, nekik milyen előnyökkel is jár, a többségük azt válaszolta, hogy „megszűntek a határok”, de egyébként semmilyen előnyt nem tudtak megnevezni. A válaszokat hallva és azokat fejben gyorsan összegezve elgondolkodtató, hogy az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete 19. Tájékoztató kampány (a továbbiakban tájékoztatási kampány) című cikkelye értelmében végzett tájékoztatás tartalmából mi is jutott el a célközönséghez.

²⁰ A továbbiakban RRI.

Hivatalos dokumentum nem található arról, hogy a levezényelt tájékoztatási kampányok mennyire voltak hatékonyak és eredményesek, továbbá a kampányok levezénylését ismertető protokoll(ok) se ismert(ek). Elmaradt a hatásvizsgálat elvégzése. Egy ilyen irányú vizsgálat azért lenne, illetve lett volna nagyon fontos, illetve hasznos, mert elő van írva a tájékoztatási kampányok rendszeres megszervezése. Akkor van lehetőség a korábbi kampányok tapasztalataiból levont következtetések alapján érdemi javaslatokkal előállni és a korábbi tájékoztató kampány(ok)hoz viszonyítva még hatékonyabb és eredményesebb tájékoztatást végezni, ha megtörténik az elemző, értékelő vizsgálatok elvégzése.²¹

Az értekezés a Magyarországon egyénileg végzett hatásvizsgálattal igyekszik feltárni az itthon végrehajtott tájékoztató kampány eredményeit, valamint a kutatás során szerzett eredményekből levont következtetések alapján tesz javaslatokat az újabb, jövőbeni kampánnyal kapcsolatban.

Kutatási célok

1. Áttekinteni és tisztázni a SIS II kommunikációjának a helyét, szerepét a biztonság, illetve a rendészet sajátos rendszereiben.
2. Feltárni és bemutatni a Rendőrség²² kiválasztott szervezeti egységénél, az RRI-nél, hogy a közép- és felső vezetés milyen formában támogatja az RRI állományának képzését, milyen eszközök segítségével bizonyosodnak meg az állomány SIS II-vel kapcsolatos szaktudásáról, annak a naprakész felkészültségükről és szükség esetén hogyan juttatják el az ezzel kapcsolatos információt a végrehajtó állományhoz.

²¹ Már az figyelemfelkeltő információ, hogy maga a SIS II bevezetése milyen költségtúllépéssel járt. (Lásd bővebben Európai Bizottság ECA/14/22 sajtóközleményét.)

²² A Rendőrséget három szerve a következő: 1. általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, amelynek központi szerve az Országos Rendőr-főkapitányság, 2. a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv, amelynek központi szerve a Nemzeti Védelmi Szolgálat, 3. a terrorizmust elhárító szerv, amelynek központi szerve a Terrorelhárítási Központ. (Kónya, 2016., 18-19. o.)

3. Elemezni az RRI állománya körében kiosztott kérdőív segítségével, hogy az állomány milyen formában, illetve milyen intenzitással kerül kapcsolatba a SIS II adatbázissal, továbbá milyen mélységig kell ismerniük a rendszert és milyen gyakorisággal, milyen formában kapnak (tovább) képzést a SIS II-ről.
4. Kutatni és elemezni a magyar állampolgárok körében, hogy mit tudnak a SIS II-ről és egyidejűleg összképet kapni a schengeni térséggel kapcsolatos tudásukról. Egyben a levont következtetések alapján ajánlásokat megfogalmazni egy következő kampány hatékonyságának és eredményességének növelése céljából.

A hipotézisek

- H1 -

A SIS II egy szerves fejlődés eredménye, mely az Európai Közösség, majd Európai Unió biztonsági rendszerének permanens fejlődésének egyik terméke és a kompenzációs rendszer egyik meghatározó eleme.

- H2 -

A vizsgált közigazgatási szervezet, nevezetesen a Rendőrség (ezen belül is az RRI) jól, eredményesen végezték a tájékoztatási kampányt. Az előírt, a lakosság tájékoztatására vonatkozó feladatokat időre elvégezték.

- H3 -

A rendőri állományt a SIS II bevezetését megelőző időszakban felkészítették a rendszer bevezetésére és annak alkalmazására, a SIS II témakörben olyan szaktudással rendelkeznek, amivel a lakosság tájékozódását is segíthetik.

- H4 -

A tájékoztatás nem hozta meg teljes mértékben a várt eredményt, annak tartalma a megválasztott és alkalmazott kommunikációs eszközökkel nem, illetve csak részlegesen jutottak el a magyar lakossághoz.

Alkalmazott kutatási módszertan

Az idődimenziót tekintve az elvégzett felmérések a keresztmetszeti vizsgálatok csoportjába sorolandó, ugyanis az elvégzett három felmérés egy időintervallumban történt.²³ Jelen kutatást nem lehetett több alkalommal elvégezni, mivel a SIS II 2013. áprilisban indult el. Az interjúztatás és a kérdőíves felmérések 2014. második félévében zajlottak. Ez az első olyan kutatás, amely ezt a témakört vizsgálja.

A szekunder információszerzés gerince és egyben a kutatás legelső lépése a disszertáció témájával kapcsolatos releváns magyar, idegen nyelvű (német, illetve angol) szakirodalom felkutatása és tanulmányozása volt. A szakirodalmak felkutatása és tanulmányozása az internet adta lehetőségeken túl többnyire az Országgyűlési Könyvtárban és Münchenben a Ludwig-Maximilians-Universität könyvtáraiban történt.

Nagy számban adtak az ORFK-s munkatársak szakanyagot, ezek felhasználásakor minden alkalommal figyelembe vettem a 2009. évi CLV. törvényt a minősített adat védelméről. Ennek értelmében csak és kizárólag nyilvános munkaanyagok minősülő iratok kerültek felhasználásra!

A kutatás során kapott szekunder adatok vonatkozásában megemlítendő még, hogy csak olyan szekunder információ került feldolgozásra, ami egyrészt a disszertáció témájával kapcsolatos, időszerű, másrészt olyan szerv(ezet)ek végezték azok gyűjtését, amelyek megbízható minősítéssel bírnak. Ezeknek a feltételeknek együttesen kellett teljesülniük.

Jelen kutatás elengedhetetlen része a kvantitatív adatok gyűjtése, mert lehetőséget biztosítanak arra, hogy nagy mennyiségű, egyben strukturált adatra tegyünk szert. Ezzel lehetőség nyílt az adatok számszerűsítésére, statisztikai elemzésére, majd értékelésére. A kérdőíves felmérés két célcsoport körében történt, az egyik a magyar lakosság, a másik az RRI állománya.

²³ Igaz, hogy a lakossági kérdőívesítés időintervalluma meghaladta a másik kettőt annak időigénysége miatt, de egy időben indítottam el mindhárom felmérést.

A kutatás másik fontos pillére az RRI közép- és felső vezetése körében végzett szakértői interjú.²⁴

A disszertáció további hangsúlyos fejezete a lakossági kérdőíves felmérés, aminek segítségével sikerült feltérképezni, átfogó képet kapni az állampolgárok SIS II-vel kapcsolatos tudásáról és a schengeni térségről kialakult elképzeléseikről.

A kutatási témával kapcsolatos, a disszertációban olvasható hazai és nemzetközi gyakorlati tapasztalatok a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren, a Schwechati Nemzetközi Repülőtéren, a Münchener Nemzetközi Repülőtéren szerzett személyes benyomások, valamint az ott dolgozó határrendszerekkel folytatott konzultációk és a vezetőkkel készített interjúk során kerültek rögzítésre.

A disszertáció írása során, az elkészült és önálló egységként is működő kutatási részek szakmai konferenciákon kerültek bemutatásra. A cél ezzel az volt, hogy akár negatív, akár pozitív visszajelzés érkezzen a témában jártas szakemberektől, egyben kiderüljön, hogy a kutatás iránya és a megválasztott módszerek helyesek-e vagy sem.²⁵ A kutatási témával kapcsolatosan érkeztek észrevételek, melyek jellemzően megoszlottak aszerint, hogy a hallgatóság szakmai körökből érkezett vagy civil volt. A szakmai körökben megtartott előadások esetében általában a téma aktualitása volt a kérdés, amíg a civil hallgatóságnál azt kellett igazolnom, hogy miért is olyan fontos a SIS II.

²⁴ Bodonyi is felhívja a figyelmet a Rendőrség zártságára, és ennek okán egyik vizsgálati módszernek javasolja az interjúzást. (Bodonyi, 2008.) Feltételezhető, hogy az interjúzás során kialakuló személyes kapcsolatban rejlő előnyök miatt.

²⁵ Dr. Péterfalvy Attila doktori értekezésében „A téma kutatásának módszerei” című fejezetében szintén hangsúlyosan írja le a részeredmények konferenciákon történő bemutatásának a fontosságát. (Péterfalvi, 2014.)

1. A jelen kutatás alapjai

Az analízis és a szintézis a tudományágakban egymást váltja. Az elméleti kutatásban jelentős szerepe van az analízisnek (a tárgyak gondolati részekre bontása, különválasztva bennük a lényeges tulajdonságokat, ismertetőjegyeket, strukturális elemeket, egyes kapcsolatokat) és a szintézisnek (valamennyi elemnek az egészhez való viszonyítása, az egész gondolati felépítése, az analízis által feltárt lényeges kapcsolatok, az objektum felépítésének és funkcionálásának alapján).

A disszertáció során következő fejezete igyekszik átfogó képet adni többek között a biztonság fogalmának értelmezéséről, annak a kutatási témához kapcsolódó megközelítéseiről. Ezen felül elengedhetetlen a biztonság - rendészet tanulmányozása és azoknak a Rendőrséghez való kapcsolatának a vizsgálata.

1.1. A biztonság értelmezése

A schengeni térség olyan terület, ami az iránta érdeklődőknek egy sokszínű palettáról enged kutatási témát választani. Éppen ezért fontos, hogy egy olyan ismertető rész vezesse fel a kutatómunka gyakorlati részével kinyert eredményeket bemutató fejezeteket, ami bemutatja azt, hogy a kutatott terület hol és hogyan foglal helyet ebben a komplex témakörben, egyben felvezeti magát a kutatást.

Mielőtt szóba kerül a biztonság, célszerű megemlíteni Abraham, Maslow 1943-ban kidolgozott Maslow-féle szükségletelméletét, aki öt csoportra bontotta a szükségleteket. Ezek a következők: 1. fiziológiai szükségletek; 2. biztonsági szükségletek; 3. szeretet- és a közösséghez tartozás igénye; 4. tisztelet, elismerés iránti igény; 5. tudás és megértés iránti vágy. A piramis legalján foglalnak helyet a létfenntartáshoz kapcsolódó alapszükségletek, mint például a levegő, víz, étel, alvás és nem utolsó sorban a biztonság. Maslow azt állította, hogy az emberi szükségletek egy jól csoportosítható, hierarchikus rendszert képeznek, ez az úgy nevezett szükséglet-hierarchia. A piramiselvet követve alulról felfelé építkezünk,

cselekvéseinket mindig az aktuálisan kielégítendő szükségletek határozzák meg, arra irányulnak.²⁶

Ha elfogadjuk, hogy a biztonságra törekvésünk szünni nem akaró állapot, „... *a túléléssel kapcsolatos ...*” (Gazdag – Tálás, 2008., 6. o.), továbbá „*Az ember agyát ... azért alakította ki a természet, hogy ... élelem, biztonság és hasonló dolgok után kutasson...*” (Szent-Györgyi, 1989., 13. o.), megállapítható, hogy a biztonság amióta világ, a világ, meghatározza életünket, annak egyik mozgató rugója. Teke írásában olvasható mondat is ezt erősíti meg: „*A biztonság a társadalmi lét lényeges feltétele volt mindig és az is marad.*” (Teke, 2012., 17. o.)

Így vélekedik erről többek között Kondorosi is, aki azt írja, hogy a rangsorolt szükségletek körében a biztonság a legfontosabb helyen szerepel. (Kondorosi, 2010.) Hiánya esetén diszkomfort érzés alakul ki és képtelenek vagyunk értelmes életet élni.²⁷ „... *a biztonság a legalapvetőbb emberi és társadalmi szükségletek közé tartozik, a róla való gondoskodás és a vele kapcsolatos erőfeszítések végigkísérik az emberiség történetét.*” (Buckó, 2004., 5. o.)

Amennyiben a biztonságot az állampolgár Gazdag és Tálás szavával élve az „*átlagpolgár*” (Gazdag – Tálás, 2008., 3. o.)), mint egyén szemszögéből tanulmányozzuk, egyet érthetünk azzal, hogy „*Az átlagpolgár ... rendszerint először a szociális biztonságra, illetve a közbiztonságra gondol e szó hallatán.*” (Gazdag – Tálás, 2008., 3. o.). Amennyiben kilépünk az egyén, mint halmaz keretein túlra és a több egyénből álló halmaz szintjén vizsgálódunk tovább, már nem csak egyéni biztonságról, hanem egyének (!) biztonságáról, tehát közbiztonságról beszélünk.

²⁶ Azért azt is figyelembe kell vennünk, hogy egyre több szakirodalomban olvashatunk arról, hogy adott személy alapszükségeiről (időszakosan) kész lemondani egészen más, de általa prioritizált célok (álmok) elérése – és ami talán még fontosabb –, azok beteljesülése érdekében. Találó példa olvasható ezzel kapcsolatban a Journal of General Management című szaklapban, amelyben részletes leírást olvashatunk az emberi magatartás önszabályozása témakörben. Adott személy a céljait, álmait két úton igyekszik elérni a személyiségétől függően. Az egyik a támogató rendszer vagy mechanizmus, amit természetbeni szükségletek irányítanak, a másik a megelőző rendszer. (Kumar – Lee, 2014.) Molnár cikkében is olvashatunk erről, az előbbire az élelem megszerzését, míg az utóbbira a biztonság, védelem iránti igényt hozza fel példaként. (Molnár É., 2009.)

²⁷ Ritecz – Sallai ezzel kapcsolatban a következő kiegészítést teszik: „... *az adott szükséglet szélesebb és teljesebb kielégítésének reményében az ember képes időlegesen bizonyos szükségleteit kielégítetlenül hagyni, jelentős káros következmények nélkül.*” (Ritecz – Sallai, 2015., 11. o.)

Ebben a logikai elgondolásban tekinthetjük kiindulópontnak azt az állítást, hogy a közbiztonság „... kötődik ... a társadalmi együttélés belső rendjéhez (az egyes ember életének, személyének, javainak és jogainak biztosításához)” (Gazdag – Tóth, 2008., 3. o.). Bukovics a biztonság elemzésekor vizsgálendő elemként bekapcsolja a vagyont, mint javakat. Azt mondja, hogy ahogyan nő a lakosság javainak elemszáma, azok értéke, úgy nő a biztonság iránti igényük. (Bukovics, 2014.) Ez azt jelenti, hogy ahogyan nő a fogyasztói társadalom tagjainak körében a személyes vagyon mennyisége és értéke, úgy egyre intenzívebben igénylik azok védelmét, amit alapvetően a közrendvédelmi szervektől várnak el.

A biztonság, mint fogalom értelmezése, tartalma, megjelenési formája a világunkat meghatározó állandó változással párhuzamosan alakul. „Megállapíthatjuk, hogy a biztonság fogalma folyamatosan változik a civilizáció fejlődése eredményeként.” (Ürmösi, 2013., 148. o.) A biztonság kifejezés eredeti jelentése, a „sine cura”, azaz gond nélkül hosszú ideig tartó fejlődés, alakulás után jutott el a mai jelentéstartalomig, „A XX. század közepétől a biztonság ... egyre komplexebb „jelenséggé” válik.” (Hadnagy, é. n., 2. o.) Beck a közismert német szociológus megállapítja, hogy napjaink embere kockázattársadalomban (Risikogesellschaft) él (Beck, 2003.) és ebben a környezetben törekszik arra a biztonságra, ami a létszükségleten túl az egyéni szinten realizálódó boldogság egyik forrása is. Az állam egyik fontos feladata az állampolgárai biztonságának megteremtése és fenntartása, tehát „Az állam polgárainak boldogsága ... fontos dimenzió.” (Szabó, 2011., 10. o.)

A biztonság tartalmát tekintve két különböző felfogás terjedt el. Az első csoport az úgy nevezett hagyományos felfogás mellett foglalnak állást, akik a katonai fenyegetésre összpontosítanak és a biztonságot ebben a kontextusban vizsgálják. (Dudás, 2011.) A másik csoport képviselői a fogalmat ennél jóval bővebb formában értelmezik, igazából annak szubjektív oldalát ragadják meg, a biztonságra irányuló személyes észlelés áll a magyarázatuk fókuszában. Ez a biztonság alig mérhető, mert az érintett egyének által megélt tapasztalatok alapján megfogalmazott elképzelések, elvárások alakítják azt és ezen felül a befolyásoló tényezők részeként tekintenek például a társadalmi, gazdasági, politikai vagy éppen politikai vetületre is. (Taam, 2007.)

A szektorális biztonságfelfogás egyik neves képviselője Barry Buzan. A szektorális biztonság²⁸ által kialakuló biztonsági függetlenség abból eredeztethető, hogy az úgy nevezett „*biztonsági komplexitás*” (Buzan – Waeber – Wilde, 1998., 11. o.) a regionális klaszterek rendszerét hozza létre és ezzel a rendszeren belüli biztonságérzet fokozódik. Az EU tagállamai pontosan ilyen biztonsági klasztert alkotnak és a tagállamok egymás bizalmára építve számíthatnak a kölcsönös támogatásra. Amit érdemes még tudni, hogy a biztonság komplexitása a szerint mozdul el, hogy a biztonságot fenyegető veszély intenzitása hogyan alakul. Kühn ezzel a megállapítással kapcsolatban azt a magyarázatot adja, hogy a biztonságérzetet csökkentő veszély(helyzet)eket kiváltó külső szereplők cselekedete az, ami dinamikus, tehát folyamatosan változik, annak az intenzitása más és más. (Kühn, 2010.) Ez a dinamizmus egy skálán mozog, aminek egyik végén a biztonsági komplexitásból való kitörésre irányuló igény jelenik meg, ami nem más, mint a veszélyhelyzetektől való félelem. A másik végén a plurális biztonsági közösség található, amikor a tagok nem tervezik, és nem készülnek egymás ellen erőt alkalmazni.

A biztonságot vizsgáló kutatások gyakran azt vizsgálják, hogy az helyileg hol sérül. A tanulmányok általában öt terület vizsgálatára terjednek ki, melyek a következők: 1. nemzetközi rendszerek; 2. nemzetközi alrendszerek; 3. egységek; 4. alegységek; 5. egyének. (Buzan – Waeber – Wilde, 1998.) A biztonság fogalmának közelebbi megismerése céljából érdemes elolvasni Virányi írását, aki több elismert szakember írásaiból is idézi a biztonság fogalmát, részletesen tanulmányozza és véleményezi azokat (Virányi, 2012.).

A kutatáshoz számos meghatározásból lehetett választani és egyáltalán nem könnyű a választás ²⁹. A Magyar Rendészettudományi Társaság hivatalos honlapján megtalálható Rendészeti szószerettség biztonságfogalmának (1) pontjára esett a választásom.

²⁸ Bővebben lásd (Dudás, 2011.)

²⁹ „*A biztonsági tanulmányokkal foglalkozók számára nem ismeretlen a tény, miszerint jelenleg is komoly vita zajlik a biztonság fogalmáról, pontosabban annak kiterjesztéséről és ennek lehetséges határaitól.*” (Dudás, 2011.07.06) olvasható a www.biztonsagpolitika.hu honlapon.

„(1) A ~ alapvető egyéni, nemzeti és közösségi(szövetségi) érték, olyan állapot, vagy helyzet, amely a fenyegetések és a veszélyek tudatosan (hallgatólagosan) elfogadott, elviselt szintjén valósul meg. Alapját a külső fenyegetettségől való megbízható védelem, a (védendő, vagy védelmi) rendszer belső stabilitása, rendezettsége képezi. A biztonság nem lehet állami, vagy hatósági monopólium, hanem „immateriális társadalmi (össz)termék”, amely érdekközelítés útján, egyeztetett cselekvés, tudatos kooperáció útján jön létre.” (Rendészeti szószedet, é. n., 129. o.)

A választást a következő érvek magyarázzák:

- Az EU politikai koncepciójának egyik eleme a biztonság, ami a tagállamok közötti szoros együttműködést igényli, így jogi területen is. A fogalmak tagállamonkénti más-más vagy éppen több pontból álló értelmezése³⁰ a tagállami szintű együttműködés elé állít akadályokat. (Pühringer, 2014.) A fogalmak tartalmának meghatározása és EU szintjén történő elfogadása, közös használata sürgető feladat.³¹
- A Magyar Rendészettudományi Társaság a Rendészeti szószedetben több alpontban adja meg a biztonság fogalmát. Hallgatva a Rendészeti Tudományos Társaság tagjainak beszámolóit a „régí” időkről³², kiderül, hogy szakemberekből álló csoport dolgozott a fogalom megadásán, így annak tartalma a szakértők egyetértését tükrözi.
- Társadalmi (össz)termék, érinti az EU, Magyarország állampolgárait, a 3. államok állampolgárait, továbbá mivel nem állami monopólium, az államon kívül szükségeltetik más szereplő is, pl. civil szervezetek, vállalatok.³³

³⁰ Endreß és Petersen a biztonság, mint fogalom meghatározásának nehézségét abban látják, hogy az modern világunk mindent magába foglaló fogalma (eredeti szövegben: „catch-all-Begriff”) lett. (Endreß – Petersen, 2012., 1. o.)

³¹ Lásd pl. (Klotz, 2013.).

³² A Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozatának és a Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja 2014. június 25-én Biztonsági kockázatok - rendészeti válaszok konferencián számos ilyen történet hangzott el.

³³ Ezekre a disszertációban nem kívánok kitérni.

- Egyeztetett cselekvés, tudatos kooperáció jelenti a fentiek közötti szoros együttműködést.

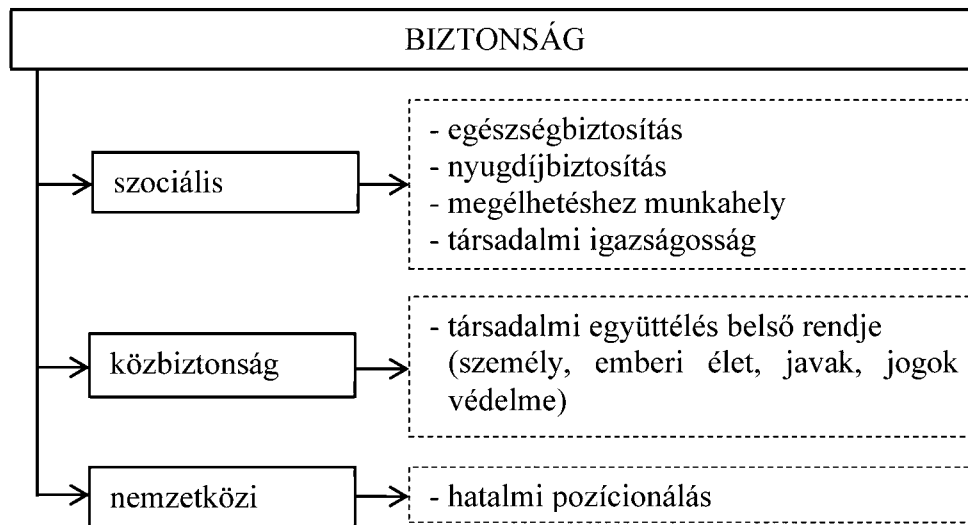
Fontos megjegyezni, hogy amikor mindenre kiterjedő biztonságról beszélünk, azaz komplex biztonságot vizsgálunk, akkor nem hagyhatjuk el annak a vizsgálatát, hogy az (meglátásunk szerint) milyen szektorokat érint, azok hogyan segítik elő önmaguk önálló vizsgálatával a komplex biztonság értelmezését, jellemzését. Vagyis a különböző szektorok együttes vizsgálata komplex egészet alkot, így közelít a realitás, azaz a valóság felé.

A biztonságot kutató szakemberek szerint ezek a szektorok az alábbi részterületeket foglalják magukba és attól függően, hogy a biztonságot vizsgálók mely irányzatáról beszélünk, más-más részterület lehet a kiindulási pont:

- A kockázat jellege szerint: katonai (kemény), nem katonai (puha);
- A kockázat időtartama szerint: egyszeri, rövid távú, középtávú, hosszú távú;
- A kockázat időpontja szerint: közvetlen (azonnali reagálás), távlatban jelentkező (szervezetten felkészülhető);
- A kockázat alanya szerint: egyén, csoport, ország, állam, nemzet;
- A kockázat eredete szerint: társadalmi, gazdasági, ökológiai;
- Területi dimenzió szerint: globális, nemzetközi, makroregionális, nemzeti, szubnacionális, helyi, települési. (Szabó, 2013.)

„Az új – 21. századi – biztonsági kihívások eredményeként a biztonságpolitika határai jelentősen kibővültek.” (Szabó, 2013., 78. o.) A biztonság fogalmának tág értelmezésére van szükség, a biztonságvizsgálat ki kell térjen a társadalom, a gazdaság és az ökológia területeire is. Ezt mutatja Gazdag – Tóth csoportosítása is. (5. sz. ábra)

A biztonság csoportosítása

[(Gazdag – Tólas, 2008., 3. o.) alapján saját szerkesztés]

Álljon itt példának még egy megközelítés. Nyíri a biztonságot szubjektív oldalról vizsgálja. (Nyíri, 1994.) Ez azt jelenti, hogy az állampolgár tisztában van azzal, hogy neki és az államnak milyen jogai, kötelezettségei és feladatai vannak, de ami igazán fontos, hogy bízik az államban és az embertársaiban. Vagyis az egyén feltételezi azt, hogy ahogy ő nem követ el rosszat, úgy nem teszi azt más ember se. Ez a kölcsönös bizalom, ami egyértelműen egy sokszereplős játék (bizalmi rendszerről beszélünk) megfoghatatlan, úgynevezett puha (soft) tényező, nehezen megfogható, alig számszerűsíthető. Éppen ebből a megfoghatatlan jellegéből adódóan szükség van a bűncselekmények elkövetését megelőző, azokat kiszűrő, mondhatni védelmező mechanizmusokra, rendszerekre és éppen ilyen a SIS II.

A témakörben született szakirodalmak³⁴ több dimenzió mentén vizsgálják a biztonságot. A kutatási témához ezek közül három szorosan kapcsolódik: 1. a társadalmi aspektus; 2. a történelmi háttér és 3. a gazdasági fejlődés. A társadalmi aspektus ismertetését az egyénekből álló társadalom egyéni és közösségi szinten jelentkező, a biztonság iránt felmerülő igény indokolja. A történelmi háttér schengeni

³⁴ A biztonság fogalmának részletes ismertetését és annak különböző szempontok szerinti csoportosítását lásd bővebben pl. (Gazdag, 2011.).

társég létrehozását magyarázó történelmi események miatt fontos. A gazdasági aspektus „... döntő szerepet játszik a vándorlásban.”. (Ritecz – Sallai, 2015., 13. o.)

A társadalmi aspektus kapcsán megemlítenő a fogalom tág értelmezése, ami napjainkra általánossá vált jelenség, részben a globalizáció indokolja. Mindent behálóz ez a világméretű, állandó változással jellemezhető jelenség, életünk minden területén jelen van, aktív részesei vagyunk a világra jellemző rohamos ütemű fejlődésnek. A globalizáció egyrészt a lehetőségek kiaknázása révén előnyként jelentkezik, másrészt korlátokat állít, veszélyeket rejt.³⁵ A globalizáció témájáról szóló publikációkat olvasva számtalan értelmezéssel találkozhatunk. Érdemes elolvasni Ohmae „Managing in Borderless World” címmel megjelent publikációját, ami szemléletes áttekintést ad a globalizációról és annak következményeiről. Írásának középpontjában a földrajzi értelemben fennmaradt, de gazdasági szempontból már nem létező határok jelensége áll. (Ohmae, 1989.). Giddens mindeközben a globalizáció jelentőségét a hétköznapiakra, a családjainkra és a hagyományainkra gyakorolt igen erős befolyásoló erejében látja.³⁶ (Giddens, 2005.) Részletesebb kitekintést érdemel Martin-Schumann ez irányú vizsgálata is, aki azt írja könyvében, hogy a globalizációnak gazdasági, kulturális, fogyasztási, valamint munkapiaci vetülete is van. (Martin – Schumann, 1998.) Hivatkozással a disszertáció témájához elvezető „tölcser elvre”, ebből a felsorolásból a gazdasági, a fogyasztási és a munkapiaci vetületek témakörét indokolt körbejárni.

A biztonság történelmi fejlődésének mérföldköve a második világháború körüli időszakra tehető, mikor megtörtént a biztonság eredetének új tartalommal való feltöltése, vagyis a korábbi militarista és politikai tartalom kiegészült gazdasági, szociális és környezeti vetülettel. Ezzel megjelent a biztonság komplexitása és járulékos hozadékként a vizsgálatok más irányú kimenetei jöttek létre.

³⁵ „Tapasztalható, hogy a globalizációt megjelenítő termékek, szokások, gazdasági folyamatok mindennapi életünkben jelen vannak, azt befolyásolják, így globális, kontinentális, és lokális szinten hatással lehetnek a biztonságra, és a rendészeti területen is újabb kockázatokat, kihívásokat generálhatnak.” (Sallai (1), 2014., 94. o.)

³⁶ Három évvel később írt könyvében az olvasható, hogy „A világ rohamosan száguld egyetlen nagy egységes gazdaság felé, ezzel párhuzamosan a vállalkozások és az emberek közül is egyre többen járják be a Földet, hogy új piacot és gazdasági lehetőségeket találjanak.” (Giddens, 2008., 65. o.).

A globalizációval együtt járó fejlődés kihatással van a piacgazdaság keresleti- és kínálati oldalára egyaránt,³⁷ ami a biztonság gazdasági oldalról történő elemzését indokolja. A munkaerőpiac makroszintű megközelítése szerint tökéletes (elméleti) versenykörnyezetben a munkaerő kínálati és keresleti oldala egyensúlyban van. Továbbá köztudott, hogy a szakzsargon által fogyasztói társadalomnak nevezett jelenség esetében az egyén társadalomban betöltött szerepét, pozícionálását többek között a fogyasztása határozza meg. A fogyasztáshoz a fogyasztónak azonban jövedelemre van szüksége, amit munkavégzéssel szerez(het) meg.³⁸

Vagyis miközben a vállalatok áruval, szolgáltatással jellemzően egységes formában és nagyüzemi rendszerben, globális szinten igyekeznek ellátni a fogyasztóikat, addig éppen a fogyasztók halmazában találjuk azokat az egyéneket, akik munkát keresnek, hogy fogyasztásukhoz előteremtsék a jövedelmet. Ennél a pontnál találkozik a munkaerő kínálata és kereslete. Az sem újdonság, hogy az áru, szolgáltatás előállítására és a célcsoporthoz történő országhatárokon átnyúló eljuttatására rendkívül munkaerő igényes. A munkaerő nem mindig van ott jelen, ahol éppen szükség van rá, ugyanis a valóságban nem létezik tökéletes munkaerő piaci környezet, lehetőséget kell biztosítani a munkaerő kínálatnak, hogy a munkaerő kereslet oldalra juthasson komolyabb nehézségek nélkül³⁹.

Miközben a munkaerő államhatárokon át történő szabad mozgása elősegíti a munkaerő áramlását, ezzel egyidejűleg az országoknak különböző veszélyekkel kell számolniuk. Zsarnóczai is ezt állapítja meg: *„A globalizációs folyamat fontos dimenziói közé tartoznak olyan változások is, mint a nemzetközi migráció.”* (Zsarnóczai, 2010., 8. o.). Ritecz migráció témakörben készült tanulmányában részletesen is kifejti ezt. A publikációjából kiragadt következő két mondat az előző két bekezdés gondolatát teszi hitelessé: *„A célországba ahová a legális migráns*

³⁷ A bekezdésben ismertetett gondolatmenethez kapcsolódóan érdemes elolvasni Móczár *„Arrow–Debreu-modell és a Kornai-kritika harminc év után”* című cikkét, ami átfogó képet ad a kereslet-kínálat témaköréről. (Móczár, 2006.)

³⁸ A témáról olvashatunk bővebben pl. (A migráció szociológiája, 2012.).

³⁹ Fontos, hogy ténylegesen nehézségek nélkül biztosítsuk ezt, mert ha túlzott erőfeszítéssel sikerül mozogni a munkaerőpiacon, a hatékonyság elve borul és a munkaerő máris nem lesz olcsó a munkaadónak, így az más megoldások után néz. Persze ez egy többszereplős játék, amiből most egy elem lett kiragadva. A teljességhez tartozik, hogy ez fordítva is igaz, tehát a munkaerő keresletnek is el kell tudnia jutni a munkaerőhöz, lásd Győrben az Audi gyár példáját. Többek között éppen az olcsó és jól képzett szakemberanyag miatt jött Magyarországra és bővül napjainkban is a gyár.

tartós tartózkodásra érkeznek, ha megfelelően előkészítette az útját, akkor a lakhatása és a munkája is biztosított lehet. Vagyis a célországban, mint új és hasznosítható munkaerőként jelentkezik, mely egyben fogyasztó is, vagyis a számára kifizetett összeg jelentős részét ott költi el, ott adózik utána, tehát a célországba bevételt jelent.” (Ritecz, 2013., 256. o.)⁴⁰

Tehát miközben a gazdaság dinamikáját követve a schengeni térségben az emberi erőforrás szabadon áramolhat, addig azzal egyidejűleg a bűnözés és a hozzá kapcsolódó cselekmények is kihasználják a schengeni térség adta lehetőségeket.⁴¹ Példaként hozható fel a 2014. október 26-i kölni esemény, amikor a városban a szlafizmus ellen tüntettek a szélsőjobboldaliak, ami nagyszabású megmozdulássá nőtte ki magát és az események végül vandalizmussal záródtak. Maga a tüntetés, mint esemény nem bűncselekmény, de amikor a szervezők egy része vandalizmushoz hívták társaikat más tagállamokból, hogy csatlakozzanak hozzájuk, az már az.

Egy más megközelítésben a jogsértő cselekmény(ek)e) elkövető személyek vonatkozásában elgondolkodtató Szabónak az írása: „... *a bűnözés olyan tilalmazott viselkedésmód, amely az adott létfeltételekhez normálisan kapcsolódik, értelmes és racionális, mert problémamegoldó és szükségletkielégítő, az egyén és környezete közti „anyagcsere” lehetséges változata, eszközcselekmény.*” (Szabó, 1996., 115-116. o.)⁴² Fontos, hogy a bűncselekményt nem pozitívumként állítja be, azzal együtt, hogy annak problémamegoldó és szükségletkielégítő vetületét hangsúlyozza.

Nem szabad megfeledkezni arról, hogy „... *Magyarország olyan integrációs szervezetek tagjává vált, amelyekben a tagállamok stabilitása közös érdek, ...*” (Bukovics, 2014., 95. o.) 2006-ban Szabó a következőt írta: „*Tapasztalatból*

⁴⁰ Ebben a témakörben érdemes elolvasni Rodrik könyvét, aki az értelmes globalizáció fogalmát taglalja. Azáltal nyilváníthatja értelmesnek a globalizációt, hogy miközben sorra veszi a globalizációban rejlő, kiaknázható lehetőségeket, egyáltalán nem utasítja el a kritikákat, sőt felhívja a figyelmet a veszélyekre. (Rodrik, 2014.)

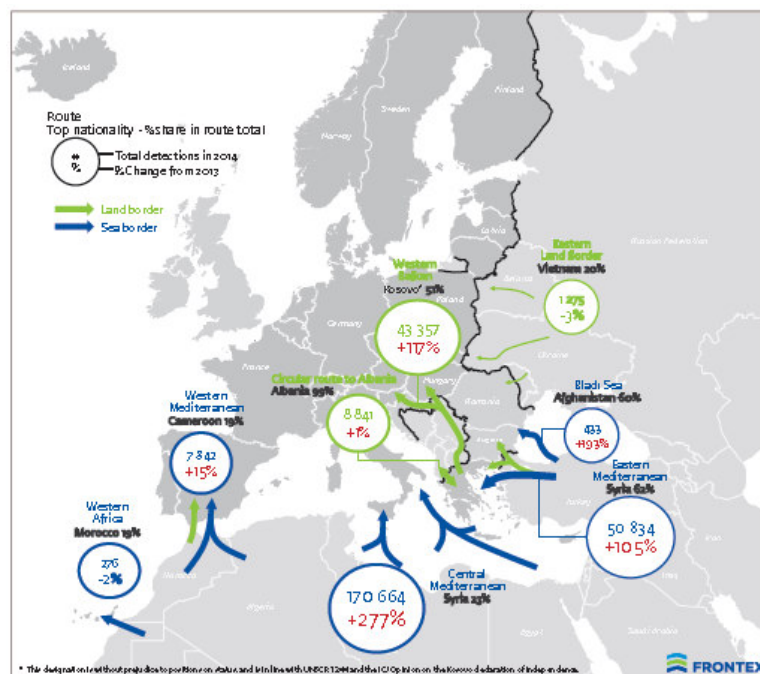
⁴¹ Hasonlóan ír Péterfalvi is: „*A migráció a nyitott határok között természetes folyamat, amely egyaránt jelenthet gazdasági és demográfiai előnyöket, de egyúttal nemzetbiztonsági kockázatot is. A legális migráció a schengeni határok törvényes átlépést jelenti, ...*” (Péterfalvi, 2014., 137. o.) Lásd még pl. az OECD migrációra vonatkozó 2014. évi kiadványáról szóló írást. (Polónyi, 2016.)

⁴² Nagyon óvatosan kell kezelni Szabó állítását (ami feltételezhetően csak és kizárólag elméleti síkon fogalmazott meg), miszerint a bűnözés felfogható értelmes és racionális cselekményként is. Ha mindenki így gondolkodna, akkor eluralkodna a bűnözés a világban és a közrend, közbiztonság, mint fogalom létjogosultságát és értelmét veszítené.

mondhatjuk, hogy Közép-Európa – és így benne hazánk – speciális földrajzi elhelyezkedése különösen érzékenyen befolyásolja az illegális migrációval és a szervezett bűnözéssel, mint például a drog és emberkereskedelemmel kapcsolatos tendenciákat. A schengeni csatlakozást követően a csatlakozott közép-európai államokban, a belső határokon a határellenőrzést el fogják törölni. Ez a helyzet teszi a közép-európai államokat az Európai Unió biztonsági lépéseinek kulcsszereplőivé.” (Szabó, 2007., 85. o.) Magyarország sajátos helyzetét Vas úgy magyarázza, hogy „Magyarország geopolitikai és gazdasági helyzetéből adódóan a schengeni csatlakozást követően is tranzitország marad.” (Vas, 2012, 4. o.) Ritecz – Sallai könyvükben ezzel kapcsolatban megjegyzik, hogy „... Magyarország speciális helyzetét adja az is, hogy a Balkáni és Keleti útvonal nálunk találkozik.” (Ritecz – Sallai, 2015., 59. o.)⁴³ Ezt bizonyítandó érdemes egy pillantást vetni a következő ábrára. (6. sz. ábra)

6. sz. ábra

Illegális határátlépések felfedése a főbb migrációs útvonalakon 2014-ben a 2013. évi százalékokkal

(FRONTEX, 2015., 19. o.)

⁴³ 2015-ben 1.822.337 irreguláris migránst fedtek fel az EU külső határain a határátkelőhelyek közötti szakaszokon (úgy nevezett zöldhatáron), ebből 430 607 fő hazánkon keresztül migrált. (FRONTEX, 2016.)

A gondolatmenetet, ami az előzőekben került bemutatásra, miszerint a globalizációból levezetett gazdasági okok által kiváltott migráció hozadékként került megemlítésre a határon átnyúló bűnözés, illetve a bűnözők migrálása⁴⁴, Tálás a globalizációból kiindulva más irányból közelít. „A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében” címmel megjelent írásában foglalkozik a globalizációval. Írásában az olvasható, hogy: *A biztonsági kihívásokkal kapcsolatban alapvetően két értelemben beszélhetünk globalizációról: a probléma hatását, illetve elterjedtségének gyakoriságát tekintve. ... Vannak azonban olyan kihívások és fenyegetések, amelyeket nem elsősorban mindenkire kiterjedő hatásuk, hanem gyakori előfordulásuk miatt nevezhetünk globálisnak. Ilyen például az illegális migráció (illegális népességmozgás), ...*” (Tálás, 2011, 2. o.)

Felmerül a kérdés, hogy hol is van a magyar Rendőrség szerepe mindebben a rendszerben, folyamatban. Ennek magyarázatát röviden megadja maga a szervezet „Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szakmai stratégiája (2012-2017)” című dokumentumában, amiben az általános helyzetértékelésben egyértelműen megfogalmazza Magyarország EU-s tagsága kapcsán, hogy „... politikai és gazdasági felelősséggel tartozik a globális biztonság megteremtésében. Ez a stabilizáció megteremtésével, a regionális alapú értékek támogatásával, a biztonság erősítésével érhető el.” és „..., a szabad utazás, mint egyik legfőbb közösségi vívmány fenntartása olyan lépések megtételét szorgalmazzák, amelyek biztosítják azok nyugodt és békés megvalósulását. Hazánk elkötelezte magát, azoknak a lépéseknek a végrehajtásában, amelyek a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség további működését biztosítják.” (Vas, 2011., 3. o.) Majd Vas az egy évvel később publikált tanulmányában azt írja, hogy „A schengeni térség biztonságának kétségtelen kulcsszereplői a határellenőrzésért felelős hatóságok, legyen az önálló határőrizeti szerv vagy a rendőrség. A határellenőrzés nem csupán azoknak a schengeni tagállamoknak az érdeke, akik azt ellenőrzik, hanem valamennyi olyan tagállamé, amelynek belső határain megszűnt az ellenőrzés. Ezért a tagállamok nemcsak maguk számára végzik a határellenőrzést, hanem a többi schengeni állam nevében és érdekében is.” (Vas, 2012., 5-6. o.)

⁴⁴ A migrációhoz kapcsolódó szervezett bűnözésről még nem is beszéltünk.

Az előbbi bekezdéshez köthető a következő gondolatsor. A valóságban nincs lehetőség elérni az abszolút biztonságot, mindig jelen van / lesz a biztonságot fenyegető elem⁴⁵, még ha csak olyan kis mértékben is, hogy nem gondolunk rá percről percre. Mégis törekedni kell a minimum szinthez való közelítésre. Ehhez információra van szükség, amivel lépéselőnyt lehet szerezni. A technológiai fejlődést a bűncselekményeket elkövetők is hasznosítják a gyakorlatukban⁴⁶, az ellene harcoló szervezeteknek is fejlődniük kell. Vagyis a bűnüldözésben (valamennyi formájában) érintett feleknek egymást kell támogatniuk, értendő alatta a különböző fejlődési trendek, fejlesztési irányok, új lehetőségek és megoldások egymással történő (összinte) megosztása. Ennek hiányában megkérdőjeleződik a bűncselekmények elleni fellépés eredményessége és hatékonysága.

Ha tehát a schengeni térségen belüli biztonság fenntartása többek között az EU tagállamok rendőrségeinek a feladata, továbbá egymás érdekében (is) hajtják végre a vonatkozó feladatokat, akkor nem kérdőjelezhető meg az általuk megfogalmazott egyértelmű és határozott cél, miszerint a bűnözés, kiváltképpen annak új formái ellen irányuló küzdelem érdekében az egymás közötti kommunikációnak folyamatosnak, intenzívnek, naprakésznek és megbízhatónak kell lennie. Ez a kommunikáció azonban nem csak a bűnüldöző szervek között kell, hogy működjön, hanem a lakosság és a bűnüldöző szervek között is. A jól működő információcsere - ami hozzájárul az eredményhez – origója a lakosság tájékozottsága, hogy tudja az információáramlás milyen céllal, ami még fontosabb, milyen tartalommal bír. Természetesen ez az információcsere számos platformon megy végbe. Ezek közül egy maga a SIS II, többek között a rendszer eredményes működtetése érdekében kommunikálhatnak egymással a szervezetek.

⁴⁵ Bukovics a biztonságot veszélyként, kockázatként nevezi. (Bukovics, 2014.)

⁴⁶ Példa erre a cyber-bűnözés.

- Az Europol 2015 évi értékelésében olvasható, hogy „*a cyber-biztonság megerősítése, a cyber-bűnözés elleni harc megköveteli a megelőzés (!), a felderítés, a nyomozások együttes alkalmazását és az esetek számának csökkentését.*” (Europol, 2015. 45. o.).
- Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala a 2013. évi, cyber-bűnözés témában készült tanulmányában megállapítja, hogy „*Azokban az országokban, ahol a fejlődés intenzitása kisebb és a megelőzésre szánt intézkedések száma kevesebb, nagyobb a cyber-bűnözés áldozatainak a száma.*” (UNODOC, 2013. 20. o.).

Továbbvezetve a gondolatot, szólni kell a rendészeti ágazatról (pontosabban annak feladatköréről), ahova a Rendőrség, mint szervezet sorolható. A mai napig meghivatkozva a magyar szakirodalom a rendészet feladatainak Magyary szerinti felsorolását⁴⁷, így kiindulópontként elfogadásra én sem teszek másként, tehát a rendészet feladatai: 1. közrend fenntartása; 2. közbiztonság fenntartása; 3. politikai vagy államrendészet; 4. közigazgatási rendészet; 5. igazságügyi rendészet; 6. rendőri büntetőeljárás. (Magyary, 1942.) Finszter is erről ír, amikor úgy fogalmaz, hogy „*A rendészet társadalmi rendeltetése a közrend és a közbiztonság fenntartása.*” (Finszter, 2014., 18. o.)⁴⁸

„*A rendőrséget eredetileg azért hozták létre, hogy harcoljon a törvénysértés, a banditizmus és a bűnözés csapásai ellen. Ma azonban sokkal többet várunk tőle...*” (Kriskó, 2013., 65. o. alapján Wacquant, 2001., 124. o.) Ebben a kontextusban a rendészetnek és az azzal kapcsolatos feladatokat ellátó Rendőrségnek is nyitnia kell az „*új rendvédelmi filozófia*” (Kozáry, 2014., 80. o.) irányába. Ennek tükrében egyrészt „*... a rendőri igazgatás ... súlypontja az egyén létfeltételeinek biztosításában áll.*” (Sallai, 2014., 59. o.) másrészt „*a rendvédelem legyen képes biztonságot szavatolni, ..., anélkül, hogy csökkenne a társadalom szabadságfoka*” (Kozáry, 2014., 80. o.).

⁴⁷ Lásd például (Christián, 2010.).

⁴⁸ Annak érdekében, hogy ne kerüljünk a tudományterülettel kapcsolatos fogalmak (ide sorolandó többek között annak célja, feladata, jellemzői) körüli, mind a mai napig tartó nemzet(köz)i viták kereszttüzébe, szükséges és indokolt rögzíteni a disszertációhoz választott meghatározást. Szükségszerű ez azért is, hogy több meghatározás felhasználásával ne tudjon felhígulni a fogalom tartalma és ne alakuljon ki fogalmi űr.

Ez közel sem jelenti azt, hogy a többi szakember, de akár a kiválasztott meghatározás megadójának más állásfoglalásával nem lehet egyetérteni vagy akár nem lehet elfogadni, azonban a kutatáshoz elengedhetetlen a szilárd kiindulási alap megteremtése. Mégis kompromisszum a fogalmak közül történő választás, mert az eszmecsere most is tart e témában, ahogy Virányi írásában olvashatunk erre vonatkozó utalást: „*Tárgyvilágos és hűvös diszkusszióra van szükség, ...*” (Virányi, 2014., 71. o.) Egyes szakemberek ezt a vitát nem csak a fogalmak kapcsán érzékelik, „*A jogtudomány különböző szempontok szerint igyekszik definiálni azt a társadalmi érdeket, amelynek védelmére a közrend szolgál.*” (Kecskés – Nemessányi, 2003., 41-42. o.) Egy másik megközelítés szerint a Rendőrségnek a rendészet egy fajta szinonimája. (Buzás, 2010., 16. o.) A példák a végtelenségig sorolhatók. Az értekezésben a meghatározások ennél nagyobb terjedelmű kifejtése és elemzése nem helyénvaló. Ezt támasztja alá Ivancsics cikkéből Stain – Kautz szerzőpáros megállapítása: „*Az államigazgatás egyik ágában sem szükséges annyira a lehetőségig tiszta fogalom-meghatározás, mint a közrendészetnél, mert történeti okokból egy részben sem uralkodott a felfogásban annyi zavar, mint ebben.*” (Ivancsics, é.n., 2. o. alapján Stain – Kautz, 1890., 104. o.)

Ha tehát a biztonság megteremtésében és fenntartásában a társadalom tagjainak együttes közreműködése szükséges, akkor az, nem csak az egyénekre, hanem a társadalmakban működő szervezetekre is érvényes. A közreműködés egyik formája az információcsere. Azonban érintett szervezetek közötti információcsere szükséges, de közel sem elégséges az eredményességhez, nélkülözhetetlen a lakosság és a biztonságot garantáló szervezetek, köztük a rendőrségek közötti információáramlás. Ennek a kommunikációnak több célja is lehet, például a lakosság irányába a figyelemfelhívás vagy felkészítés a lehetséges veszélyekre⁴⁹. Az előbbire példa a SIS II tájékoztatása lakossági körökben. Példának szolgáljon itt a Népszabadságban megjelent cikk, amelyben negatív véleményt kapott a Rendőrség az internet, azon belül is a közösségi portálok használata terén. Szabó Máté alapjogi biztos „... szerint a magyar rendőrség még nincs felkészülve a 21. század infokommunikációs kihívásaira; ...” (MTI, 2012.) Pedig a Rendőrségnél a közösségi portálok, mint kommunikációs eszközök használata számos esetben nyújthat segítséget, nagy létszámban és egyben rendkívül gyorsan lehet azon keresztül tájékoztatni.

A kulcsszó az együttműködés, amivel nem utolsó sorban megvalósul a tudásáramlás. Bukovics továbbvezeti ezzel kapcsolatos gondolatmenetét. Azt írja, hogy nem elegendő az állampolgároknak birtokolni a tudást, tudniuk kell, hogy milyen tudással rendelkeznek. Ahogy ő írja lényegre törően, tudnunk kell a tudást, és gondoljunk csak bele, hogy milyen igaza van. Nem véletlenül hívja fel erre a problémakörre a figyelmünket, szerinte a gyakorlatban nincs a megkívánt szinten a párbeszéd.⁵⁰ (Bukovics, 2014.)

Megkezdődött a Rendőrség társadalom felé történő minél intenzívebb nyitása, ami nem csak a hagyományos értelemben vett (például a szervezetet bemutató) kommunikációt szolgálja, hanem fontos eleme a bűncselekmények megelőzésének, kezelésének is. A Rendőrségnek például nem egyszer szüksége van a lakosság segítségére a bűnüldözések során, továbbá a társadalom kontrollja egyfajta visszajelzés a szervezetnek a munkájáról, teljesítményéről.⁵¹ A felek kölcsönös

⁴⁹ „A rendszer ugyanis feltételezi a kellően informált és motivált állampolgárokat.” (Bukovics, 2014., 100-101. o.)

⁵⁰ Kiss ezt nevezi bölcsességnek, mondván a tudással már tudunk valamit kezdeni. (Kiss, 2014.08.26.)

⁵¹ Lásd bővebben pl. (Szabó, é. n.).

egymásra utaltsága jelenik meg. Többek között éppen a SIS II kommunikációja ennek az egyik példája. A rendszer működőképességéhez elengedhetetlen a szervezet belső kommunikációja, de ugyanolyan fontos kívülre, vagyis a szélesebb társadalom irányába is jelezni ennek a jelentőségét.

Tehát a Rendőrség kommunikációja a SIS II vonatkozásában belső- és külső kommunikációt is takar, amit együtt célszerű vizsgálni, azonban *„A rendőrség kommunikációjának e két⁵², tehát egymástól lényegében elválaszthatatlan területét éppen ezért tanulmányozni sem egyszerű. Amit a kutató tehet, hogy sorjában ebbe is, abba is bele - belenéz, s így lassan rajzolódik ki számára egy sok mozaikból álló, de sohasem teljes kép. Jelenleg ennek a kirakós játéknak az egyik részét végzem.”* (Molnár, 2009., 13. o.) Jelen kutatás és a disszertáció is igyekszik hozzájárulni e „kirakós játék” mind több elemének kirakásához.

⁵² Megjegyzés: a Rendőrség belső és külső kommunikációjára gondol a szerző.

1.2. A schengeni térség kialakulása (történelmi kitekintés)

A jelen megértéséhez elengedhetetlen a múlt ismerte és a korábbi események legalább vázlatos bemutatása. Éppen ezért fontos, hogy a schengenit térség fejlődésének kiemelkedő eseményei ismertetésre kerüljenek az értekezésben. A SIS I és SIS II rendszerek bemutatása is indokoltá teszi ennek az alfejezetnek a szerepeltetését. Az egyes történelmi eseményeknél, a zárójelben feltüntetett dátumok a dokumentumok aláírásának az évszámát jelzik.

A bel- és igazságügyi együttműködés területén először csak és kizárólag államközi együttműködések formájában voltak előrelépések, ami indokolható azzal, hogy „*A bel- és igazságügyi kérdések hagyományosan az állami kompetenciák körébe tartoznak...*”⁵³ (Czékus, 2010., 445. o.). Ennek példája a Schengeni Egyezmény egyik előfutárának is nevezett Északi Útlevel Unió, ami három lépcsőben született.⁵⁴

1. Dán kezdeményezésre létrejött az Északi Tanács (1952), melynek tagjai Dánia, Norvégia, Svédország, Finnország és Izland. Bevezetésre került az un. útlevel mentes utazás a régióban, ezzel a közös határaikon megszüntették a határforgalom ellenőrzését. (Fejes – Sallai – Soós – Tóth (szerk.) – Vájlok, 2007.)
2. Második lépcsőben a megállapodás annyiban bővült, hogy lehetővé tette az északi-régió állampolgárainak a régióban a letelepedést és a szabad munkavállalást letelepedési- és munkavállalói engedély nélkül is. Az Északi Közös Munkaerőpiacról szóló szerződés (1954) tette ezt lehetővé.
3. Az Északi Útlevel Unió (1954) létrehozásáról szóló jegyzőkönyv értelmében a tagállamok közös belső határain személyazonosságot igazoló okmány felmutatása és annak ellenőrzése nélkül lehetett átutazni. (Fejes – Sallai – Soós – Tóth (szerk.) – Vájlok, 2007.)

Másik ilyen irányú integrációs törekvés a „... *skandináv államokhoz hasonlóan...*” (Fejes – Sallai – Soós – Tóth (szerk.) – Vájlok, 2007., 4. o.) Belgium, Hollandia és

⁵³ Feltételezhető, hogy Czékus az Amszterdami Szerződés hatályba lépése (1999) előtti időszakra utal. Az Amszterdami Szerződés alapján a bel- és igazságügyi együttműködés egy része (pl. határellenőrzés) átkerült a harmadik pillérből az első pillérbe. Azonban a harmadik pillérben maradt a rendőri és bűnügyi együttműködés, amit megerősítettek.

⁵⁴ A sajtó akkoriban „*öreg csapat*” (Siebold, 2013., 76. o.) néven is említette az érintett országokat.

Luxemburg között létrejött Benelux Gazdasági Unió (1960) volt. A három tagállam között biztosítottá vált az áru, tőke, szolgáltatás és személyek szabad áramlása, továbbá bevezetésre került az egységes útlevel.

Franciaország, az akkori Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország, Belgium, Hollandia és Luxemburg, az úgy nevezett „hatok” aláírták a Római Szerződést⁵⁵ (1958), létrejött az Európai Közösségek (EK). Életre hívásakor az alapcél a közös piac létrehozása volt, nevesítették a négy alapszabadságot (1. áru, 2. tőke, 3. szolgáltatás, 4. személy)⁵⁶ és azok mindenfajta nemzeti hovatartozáson alapuló megkülönböztetéstől mentes, szabad áramlásának biztosítását jelölték ki feladatként. A szerződésben nem szerepelt a bel- és igazságügyi együttműködésre vonatkozó irányelv, hiszen akkor még csak a gazdasági közösség létrehozása volt az elsődleges cél. De megteremtették a lehetőségét annak, hogy az együttműködés idővel kiterjedjen a bel- és igazságügyi együttműködésre. (Turzó, 1999.)

A II. világháborúban, megtépzott nyugat-európai államok a Római Szerződés aláírásával a gyakorlatban is kifejezték elkötelezettségüket a békés, gazdasági együttműködés mellett. Az együttműködés gazdasági mivoltára utal, hogy másik tagállamban történő gazdasági tevékenység gyakorlása érdekében lehetséges az emberek határokon átnyúló mozgása. Azt, hogy kizárólag gazdasági vonatkozású mozgásszabadság megadásáról született döntés, jól mutatja, hogy a személyek három körére vonatkozott a mozgásszabadság lehetősége, miszerint: 1. munkavállalók, 2. szabadfoglalkozású személyek, 3. szolgáltatást nyújtó személyek. (Turzó, 1999.)

A fenti mozgásszabadság négy jogot foglal magában: jogot az állásajánlat elfogadására, az ebből a célból történő szabad mozgás jogát a tagállamok területén belül, jogot egy adott tagállamban való tartózkodásra munkavállalás céljából, az adott állam állampolgáira vonatkozó munkavállalkozási rendelkezéseknek

⁵⁵ A Római Szerződés félrevezető, ugyanis ekkor kettő darab dokumentum került aláírásra, az egyikkel létrejött az Európai Gazdasági Közösség, míg a másik életre hívta az Európai Atomenergia Közösséget (Euratom). Együttesen az Európai Unió alapidokumentumaiként ismertek. Mivel a bekezdésben csak az EGK-ról írok részletesen, stilisztikai okból kerülöm a többes számot.

⁵⁶ Fejes – Sallai – Soós – Tóth – Vájlok tanulmányukban az alábbi négy alapvető szabadságot nevesítik: az általános személyek szabad áramlása, a munkavállalók szabad áramlása, a szolgáltatások szabad áramlása, valamint a letelepedés szabad áramlása. (Fejes – Sallai – Soós – Tóth – Vájlok, 2007.)

megfelelően, és végül negyedikként jogot a munkaviszony megszűnését követően a tagállam területén maradáshoz bizonyos feltételek mellett.

A szerződés azonban nem biztosította a szabad mozgás általános jogát, az a munkavállalókra vonatkozott és csak később (1985-ben a Schengeni Megállapodásban) az igényeket követve, valamint az integráció magasabb szintjére lépve bővült (Menyhárt, 2004.) és a munkaerő fogalmát fokozatosan felváltotta a személy fogalma. (Czékus, 2010.) A fogalom tartalmának bővítése azért is volt elengedhetetlen, mert a közös piac egyik alapja az emberek szabad mozgása mindenfajta korlátozás nélkül. (Horváth, 2007.)

A disszertáció szempontjából releváns bel- és igazságügyi együttműködés foglalkozik a határellenőrzéssel, bevándorlás politikával, kábítószer-csempészettel, vámügyi együttműködéssel, rendőrségi együttműködéssel és az igazságszolgáltatási együttműködéssel.

Szót kell ejteni az Európai Gazdasági Közösségben létrejött Európai Vámunióról (1968), aminek jelentősége abban áll, hogy a vámunió létrejöttével felgyorsult a személyek, az áruk, a tőke és a szolgáltatások szabad mozgása az aláíró államok között és bevezetésre került a közös vámtarifa. (Turzó, 1999.)

1975-ben döntés született az Európa-útlevel bevezetéséről és még ugyanebben az évben a gyakorlatban is megjelent a politikai integráció jelének tekinthető okmány. 1985-ben Dánia, Franciaország, Írország, Luxemburg, Olaszország, majd 1987-ben Nagy-Britannia is bevezette az Európa-útlevelet.⁵⁷ (Turzó, 1999.)

1976-ban az EGK bel- és igazságügyi miniszterei döntöttek egy fórum létrehozásáról, aminek keretében lehetőség nyílt a terrorizmus, a kábítószer-kereskedelem és más egyéb bűncselekmények területén ezek megakadályozása céljából a közös fellépésre. A fórum TREVI csoport (Nemzetközi terrorizmus,

⁵⁷ A fejezet kronológiai sorrendje itt megtörik, de mivel egy eseményről van szó, ez szándékosan kerül itt feltüntetésre.

radikalizmus, extrémizmus és erőszak, angolul: Terrorism, Radicalism, Exrtemismm International Violence) néven ismert. (Turzó, 1999.)

1982. július 9-én az Európai Közösség Bizottsága javaslatot tett a belső piac működtetésének egyszerűsítésére, a formalitások részleges eltörlésére, illetve a polgárok határon át történő közlekedésének a könnyítésére. (Turzó, 1999.)

Újabb, jelentősnek mondható előrelépés a gazdasági integráció területén az Európai Tanács fontainebleau-i ülése (1984). Megállapodás született a belső határok megnyitására és a belső határokon végzett határrendészeti, valamint vámügyi ellenőrzés megszüntetésére vonatkozóan. Ekkor az Európai Tanács ad hoc bizottságot hozott létre, amely „Polgárok Európája” (Adonino-bizottság) néven ismert. *„... egyrészt egy útlevelunió lehetőségét vizsgálta meg, amelynek célja az volt, hogy az EK-útlevelek birtokosai szabadabban mozoghassanak, egészen a belső határon történő személyellenőrzés fokozatos megszüntetéséig. Másrészt feltérképezte azt, hogy a tagállamok polgárainak közösségi polgárként milyen jogokat lehetne biztosítani.”* (Fejes – Sallai – Soós – Tóth (szerk.) – Vájlok, 2007., 4. o.).

Ezt követően Franciaország és a Német Szövetségi Köztársaság aláírta a Saarbrückeni Egyezményt (1984), amely a német-francia határon a személyellenőrzés fokozatos megszüntetéséről szólt. A megállapodásban rögzítették a könnyítésben érintett határátkelőhelyeket. Ez a megállapodás a Schengeni Egyezmény kis modelljét képezte le, amolyan első körös próbának is nevezhetnénk, ahol választ kaptak egyes gyakorlati kérdésekre. A Benelux államok még ebben az évben jelezték, hogy csatlakozni kívánnak az egyezményhez.

A részletes bemutatás szemlélteti a szerves fejlődést, mely nem csak a schengeni térség kialakulásához, hanem az ehhez kapcsolódó, illetve ebből eredő kompenzációs intézkedések létrejöttéhez is elvezetett, melynek egyik meghatározó eleme a SIS. A fejlődés viszont szinte töretlen, mely nem csak a technikai, technológiai fejlődésből és a közösség bővüléséből ered, hanem a biztonság értelmezésének változásaiból, a közösségi és egyéni biztonsági szükségletek lekövetéséből. Ennek folyományaként

született meg 2013-ban a SIS II és 2016-ban az Európai parti- és határőrség. De a fejlődés továbbra sem állhat meg.

A Schengeni Megállapodásban nem a határellenőrzés megszüntetéséről írnak, hanem a határátlépés egyszerűsítéséről. A Schengeni Megállapodás úgy nevezett megerősített együttműködési forma. Ez azt jelenti, hogy a megállapodást aláíró országok az integráció adta kereteken belül maradva, a lehetőséget megragadva döntöttek a szorosabb együttműködés mellett a bel- és igazságügy területén. Ezzel lehetőségük nyílt ezen a területen elmélyíteniük az integrációt, miközben a többi tagállam saját döntés alapján (pl. szándék vagy szükséges feltételek hiánya) önként kimaradhatott. (Horváth, 2007.)

A szándéknyilatkozatban célul tűzték ki az aláíró országok, hogy belső határaikon megteremtik a személy- és áruellenőrzés, illetve a kapcsolódó formalitás megszüntetéséhez szükséges előfeltételeket, továbbá rögzítik a vízumkiadás és a menedékkérelem elbírálásával kapcsolatos szabályokat.⁵⁸ Végül a belső határokon történő határellenőrzés megszüntetése volt.⁵⁹

A Schengeni Megállapodás a következő jelentős feladatokat irányozta elő:

- Rövid ideig tartó, megvalósítható az ellenőrzésre vonatkozó egyszerűsítések, úgy nevezett „ellenőrzési könnyítések” (Balla, 2014., 5. o.), a közös határokon a rendőrség és a vámügyi hatóság által végzett felügyelet anélkül, hogy a lépésben haladó gépjárműveket megállítsák, a teherautók esetében a menetlevél és a fuvarozó/szállító engedély igazolását kérik, úgymint a méretek, súlyok hitelességét ellenőrizték.
- Hosszantartó, megvalósítható kiegyenlítő intézkedések a belső határokon történő ellenőrzések teljes megszüntetése érdekében.
- Az intézkedések katalógusa (közös nyilvántartás), egységes vízumpolitika, illetve a vámügyőrség és a rendőrség szoros együttműködése.

⁵⁸ Határidőnek az 1990. január 1.-i időpontot jelölték meg.

⁵⁹ A disszertáció témáját tekintve elengedhetetlen itt megemlíteni Berta cikkét, amelyben a schengeni együttműködés jelentőségét két pontban látja:

1. az egyik az új biztonsági filozófia kialakítása, amely a belső térség biztonságának garantálását hivatott szolgálni;
2. a másik a belső térségen belül a személyek szabad áramlására vonatkozik. (Berta, 2008.)

Az imént leírt bekezdés azért szerepel a disszertációban, mert a kiegyenlítő intézkedések jelentőségét érinti, melynek egyik meghatározó eleme a közös körözési és információs rendszer, vagyis a SIS.

Az Európai Tanács luxemburgi ülésén született meg a belső piac kifejezést bevezető Egységes Európai Okmány (1987), amelyben számos strukturális átalakítást, valamint jogi eljárások harmonizálását irányozták elő, hogy újabb lendületre kapjon az európai integráció folyamata, valamint ténylegesen megvalósulhasson a belső piac.

1988-ban létrejött a Koordinálók Csoportja. Feladta az volt, hogy megvizsgálja a belső határellenőrzés megszüntetésének a lehetőségét. A vizsgálat kapcsán készült dokumentum eredményeként készült el a Los Palmas-i dokumentum, amely (1990) az Európai Közösség határain történő ellenőrzés eltörléséhez szükséges intézkedéseket tartalmazza, így a belső határon történő ellenőrzés megszüntetésének a rendjét és az így megszűnő ellenőrzést kompenzáló kiegészítő intézkedések körét. A kiegészítő intézkedések között ott szerepelt a rendőrségi⁶⁰ együttműködés fejlesztése. (Braun, 2012.)

A Schengeni Megállapodás Végrehajtásáról szóló Schengeni Egyezmény (1990) a Schengeni Megállapodásban megfogalmazott feladatok végrehajtásához, célok megvalósításához szükséges intézkedéseket, valamint szabályokat tartalmazza. Megegyezés született arról, hogy a közös határokon megszüntetik az ellenőrzést és a külső határokra helyezik át az ellenőrzés súlypontját és az azzal kapcsolatos felelősséget, egyeztetett vízumpolitikát dolgoznak ki, harmonizálják a fegyverviselés, a bűnüldözés, a terrorizmus- és a kábítószer-kereskedelem-, továbbá a szervezett bűnözés- és az illegális bevándorlás elleni védekezést, nem utolsósorban pedig a bevándorlási politikát. *„A térség létrejötté új helyzetet teremtett a határellenőrzésben. A külső határszakaszon az azonos színvonalú határellenőrzés megteremtése új elvek és gyakorlat kialakítását követelte meg a résztvevő államok között ...”* (Kiss, 2013., 15. o.) A megállapodás rendelkezik a SIS kiépítéséről és

⁶⁰ A cikk szerzője rendőri együttműködést említ, de itt a rendészeti együttműködés a helytálló, mert a szervezetek közötti együttműködés keretében működhetnek együtt a tagállamok rendőrei.

annak működtetéséről, valamint használatáról (lásd IV. cím A Schengeni Információs Rendszer 1. fejezet A SIS létrehozása)⁶¹.

Létrejött az aláíró „*államok illetékes minisztereinek fórumaként a Végrehajtó Bizottság*” (Czékus, 2010., 446. o.) Feladata volt a Schengeni Megállapodás végrehajtása, valamint az azt célzó szabályok kidolgozása.

Azért, hogy a belső határokon folyó ellenőrzések megszüntetését nagyobb területre kiterjesszék, intenzív tárgyalások indultak az Északi Útlevel Unió tagállamaival. A tárgyalásokat az is indokolta, hogy Izland és Norvégia speciális helyzete aggodalomra adott okot, ugyanis így az északi és az uniós rendszer között egyoldalú és ellenőrizhetetlen átjárás jött létre. A probléma megoldása az volt, hogy a nem uniós tagállamok társult formában részt vehetnek a Schengeni Egyezményben, ha a szabályokat és az előírásokat betartják. (Lévai, 1997/6)

Az Északi Tanács 1995. február 27-én megtartott rejkjaviki ülésén a tagállamok politikailag elkötelezték magukat a közös fellépés mellett, valamint egy olyan megoldás keresése mellett, amelynek célja az északi utazási gyakorlat fenntartásának biztosítása egy egységesülő Európában⁶². (Sieber, 1995.09.)

A fenti kis kitérő után folytatva a schengeni térség fejlődését, az európai integráció soron következő, magasabb szintre történő lépése, a gazdasági és a politikai unió volt. Az EU-t létrehozó Maastrichti Szerződéssel (1992) (hivatalos megnevezése: Szerződés az Európai Unióról) létrejött az EU hárompilléres szerkezete.

A Maastrichti Szerződésben nem került meghatározásra a bel- és igazságügyi együttműködés fogalma, azonban felsorolásban szerepelnek azok a területek, amelyek kívül esnek az I. pilléren, de olyan közös érdekkört érintenek, amelyek az EU céljainak megvalósítását szolgálják, illetve kiemelt szerepet töltenek be. (Kondorosi, 2010.)

⁶¹ Lásd például az Adatvédelmi biztos hivatalos honlapját (<http://abi.atlatszo.hu/index.php?menu=1211>).

⁶² Acquis communautaire: az EU-ban az alapszerződések és a kiadott rendeletek, irányelvek összessége.

Következő fontos állomás az Amszterdami Szerződés (1997), aminek a célja az volt, hogy az EU jövőbeni bővítésének előkészítése érdekében megtörténjen az intézményi rendszer megreformálása. Négy fő téma került megtárgyalásra, ezek a következők: 1. munkaügy és polgári jogok; 2. szabad mozgás; 3. a világ eseményeibe való beavatkozás; 4. intézményi rendszer. Az Amszterdami Szerződés „... célkitűzésként határozta meg „a szabadság, a biztonság és a jog térségének” megteremtését, amely közvetlenül kihat az uniós állampolgárok mindennapi életére.” (Balla, 2013., 16. o.).

Az Európai Tanács Tamperében tartott ülésén (1999) „... az Amszterdami Szerződésben rögzített célkitűzések megvalósítására politikai irányelveket és prioritásokat határozott meg.” (Sallai, 2012., 249. o.) A Bizottság az Amszterdami Szerződésben megfogalmazott célok elérése érdekében öt éves jogalkotási tervet dolgozott ki. Az Amszterdami Szerződésből a schengeni térséget érintő, megfogalmazott részpolitikai célok (a szabadság, biztonság és jog térségének megvalósításához) a következők voltak: személyek szabad mozgása, vízum, EU külső határai, schengeni térség, bevándorlás, menekültügy, igazságügyi együttműködés polgári ügyekben, EU állampolgárság, alapvető jogok, rasszizmus és idegengyűlölet, rendőri és vámegyüttműködés, bűnmegelőzés, a szervezett bűnözés elleni küzdelem, külkapcsolatok, EU bővítés a bel- és igazságügyi együttműködés szempontjából. (Masika, 2004.)

A Tamperei Csúcs folytatásaként is felfogható a Hágai Program⁶³ (2004), mivel a tamperei program elvét követő több éves program. A Hágai Program, a szó jó értelmében felhasználta a Tamperei Program tapasztalatait és azokat kiértékelve, a hibákból tanulva állította össze a következő menetrendet, amelynek időtartama 2005-2010. Lényegi eleme a határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni küzdelem, a terrorfenyegetések elhárítása, az Europol és Eurojust kínálta lehetőségek magasabb szintű hasznosítása, valamint a bírósági határozatok tagállamok közötti kölcsönös elismerése. (Tari, 2012.)

⁶³ Tampere II program néven is olvashatunk róla a szakirodalmakban.

A bővítések eredményeként 28 tagállamból álló EU-ban⁶⁴, halaszthatatlan volt az a változtatás, ami „*az Európai Unió (EU) szerkezetének és működésének szükséges reformját hivatott biztosítani.*” „*Megreformálja és tökéletesíti az EU intézményeit és döntéshozatali folyamatát; megerősíti az EU demokratikus dimenzióját; megreformálja az EU belpolitikáját; megerősíti az EU külpolitikáját.*” (A Lisszaboni Szerződés, 2015.)

A Stockholmi Program előzménye, a Tamperei Program és a Hágai Program. Ezek eredményeire építve fogalmazza meg a 2010 és 2014. közötti időszakra a prioritásokat, célokat. Az EU az alábbi jelszó megvalósulását fogalmazta meg célként: „*A polgárokat szolgáló és védő nyitott és biztonságos Európa*” (A Stockholmi Program, 2010.). A dokumentumban megfogalmazott célkitűzés fókuszában az állampolgárok céljai és igényei állnak. Feladata, hogy tovább erősítse „*a jog érvényesülésén, a szabadságon és a biztonságon alapuló térséget*”. (A Stockholmi Program, 2010.).

A schengeni térség fejlesztésével kapcsolatban a Stockholmi Programra vonatkozó cselekvési terv kimondja, hogy „*A Bizottság lépéseket tesz annak érdekében, hogy továbbfejlessze az EU külső határainak integrált igazgatását.*” (A Stockholmi Programra vonatkozó cselekvési terv, 2010.) A legfontosabban lépések a Frontex, a Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex és az európai határőrizeti rendszer (Eurosur) módosítását érintették.

1.3. A SIS II és annak tájékoztatási kampánya

A schengeni térség életre hívásával a belső határokon megszűnt ellenőrzés „*olyan biztonsági deficitet eredményezhet, amelyre meg kellett és meg kell találni a megfelelő válaszokat.*” (Vas, 2012., 1. o.) A schengeni térség tagállamai többek

⁶⁴Az EK/EU bővítése: 1973-ban Dánia, Egyesült Királyság, Írország, 1981-ban Görögország, 1986-ban Portugália, Spanyolország, 1995-ben Ausztria, Finnország, Svédország, 2004-ben Ciprus, Cseh Köztársaság, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Szlovákia, Szlovénia, 2007-ban Bulgária, Románia, 2013-ban Horvátország.

között létrehozta és fenntartanak⁶⁵ egy olyan közös információs adatbázist, amibe az adatokat maguk töltik fel, és amiből ezeket az adatokat lehívhatják.

A SIS első generációját a Schengeni Végrehajtási Egyezmény külön fejezetében hozták létre. A SIS I 1995-től működött, amit 2011-ben továbbfejlesztettek, ami SIS1+R2 néven ismert. Amíg a SIS I-hez 30 tagállam csatlakozhatott, addig a továbbfejlesztett rendszerhez (elméletileg) korlátlan számban csatlakozhatnának. Ezzel biztosítva az EU, illetve a schengeni közösség bővítésének ez irányú feltételeit. Fontos még megemlíteni a SISone4ALL rendszert, amire a SIS II bevezetésének csúsztatása miatt volt szükség. Portugália felajánlotta a SIS1+ rendszerének továbbfejlesztett változatának alkalmazását az új tagállamoknak⁶⁶, hogy a SIS működőképes maradjon. (Schengen Information System, 2016.) A SIS II 2013. április 19-én kezdte meg működését.

A SIS II bevezetésének egyik célja „..., hogy több tagállamot lehessen bevinni a rendszerbe. Ezenkívül cél volt az is, hogy az SIS II részesedjen a legújabb technológiai vívmányokból, és olyan új funkciókkal bővüljön, mint pl. a figyelmeztető jelzések új kategóriái, az egyes jelzések összekapcsolhatósága vagy a jelzésekkel kapcsolatos dokumentumok tárolása ...”. (Európai Számvevőszék, 2014., 6. o.) A másik törekvés a rendszer újabb funkciókkal való bővítése a technológiai fejlődést felhasználva a biztonság fokozása érdekében (lásd pl. biometrikus adatok). A rendszerben az EU tagállamokban a „nemzeti határellenőrzési, rendőri, vám-, igazságügyi, vízum- és járműregisztrációs hatóságok rendelkeznek hozzáféréssel.” (Új életre kel a Schengeni Információs Rendszer (SIS II), 2013.).

A rendszer súlyos bűncselekményt elkövetett személyekre vagy abban érintett személyekre, eltűnt személyekre, gyerekekre tartalmaz riasztást, továbbá lopott vagyontárgyakra, úgymint bankjegyekre, gépjárművekre (személy- és kisteherautó), fegyverekre, valamint személyi azonosságot igazoló dokumentumokra. (Új életre kel a Schengeni Információs Rendszer (SIS II), 2013.)

⁶⁵ Lásd a Schengeni Egyezmény 92. cikk (1) pontja. ([http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922\(02\):hu:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922(02):hu:HTML), letöltve: 2016.07.01.)

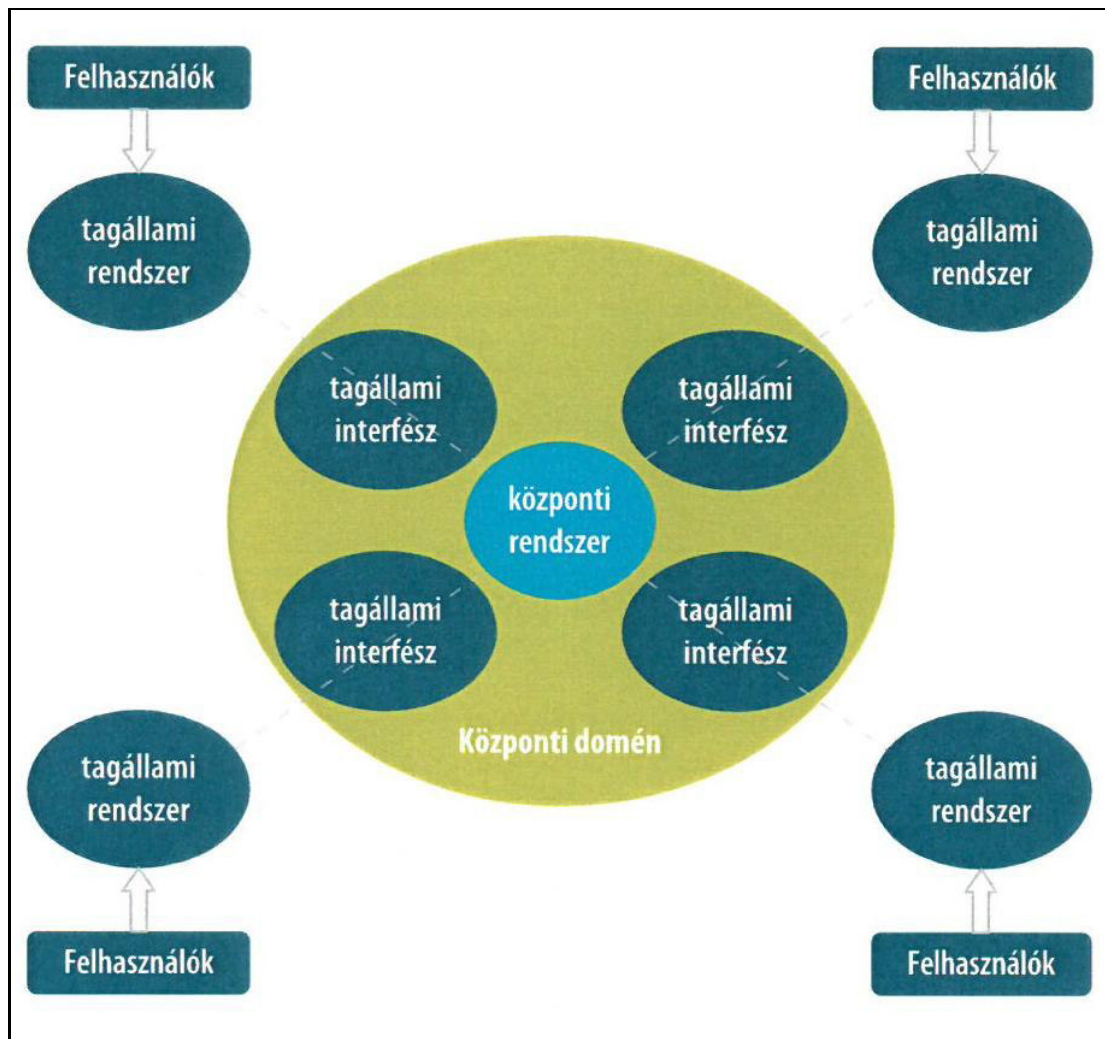
⁶⁶ Csehország, Észtország, Magyarország, Litvánia, Lettország, Málta, Lengyelország, Szlovákia, Románia, Bulgária és Szlovénia.

A SIS II elvi felépítése a következő:

- központi rendszer,
- nemzeti rendszer,
- az előző kettő rendszer közötti kommunikációs hálózat. (7. sz. ábra)

7. sz. ábra

A SIS II elvi felépítése

(Európai Számvevőszék, 2014., 11 o.)

A nemzeti rendszereken történik az adatok bevitele, frissítése, törlése, lekérdezése. A tagállamok feladata a nemzeti rendszer felállítása, megfelelő működtetése és a központi rendszerrel való összeköttetés fenntartása, biztosítása. Minden tagállamban

működtetnek egy SIRENE Irodát, aminek feladata a nemzeti adatok kezelése, továbbítása. Strasbourgban van a központi rendszer.

A tájékoztatási kampány elméleti oldalról

„Egy EU határőrnek átlagosan mindösszesen 12 másodperce van arra, hogy eldöntse az előtte álló beutazó személy törvényesen teszi azt meg, hogy megállapítsa, az okmányai hamisak-e.” (Fergusson, 2013., 13. o.) Ez olvasható abban a publikációban, amit a FRONTEX a határellenőrzés legjobb gyakorlatok témakörében jelentetett meg. Amennyiben valóban 12 másodperc alatt kell megállapítani, hogy az utazó okmánya hamis vagy sem. Óriási felelősség hárul a határőrizet szakembereire, amivel a lakosság nem biztos, hogy tisztában van.

A felelősség pedig egyre csak nő, gondoljunk az EU-ba beáramló illegális migránsok számára és az így kialakult migrációs helyzetre. Aggódva figyeljük az eseményeket, miközben zúdul ránk a nem ritkán téves információ és lassan csak az rögzül a lakosságban, hogy megszűnik a schengeni térség és újra „felállítják a határokat”. Pedig nem erről van, a határok voltak vannak és maradnak is, maximum a határforgalom ellenőrzése változik. Nagy különbség, de a lakosság ezt nem érzékeli, mert nem megfelelő a nekik címzett tájékoztatás.

A témára és az azzal kapcsolatos, illetve az azzal járó problémákra a lakosság igazán akkor figyel fel, ha olyan esemény vagy eseménysorozat történik vagy eseménysorozatok következnek be, ami(k) nagyobb létszámot érint(enek) és az emberek magunk tapasztalják meg azok hatását. Példa erre, amikor 2016. július elején Hegyeshalomnál hosszú kilométereken át torlódott a forgalom a határátkelőhelyen az osztrákok által visszaállított határforgalom ellenőrzés miatt. Az osztrák határ mentén dolgozó magyar állampolgárok nem tudtak eljutni a munkahelyükre, ami komoly gazdasági károkat és nem kevés bosszúságot okozott az érintetteknek.

A helyes tájékoztatás és kommunikáció megkezdése soha nem lehet késő, minél előbb elindul, annál kevesebb torz információ rögzül az emberek fejében és alakít ki téves képzetet. A következményekről nem is beszélve.

Vas írásából kívánok egy mondatot idézni, ami úgy gondolom, hogy a kutatásom mondanivalóját ragadja meg: „*A schengeni rendszer ugyanis egy fontos bizalmi és felelősségi rendre épül.*” (Vas, 2012., 6. o.) A rendszer attól bizalmi, hogy az állampolgárok a schengeni térségben többek között⁶⁷ azokra a közigazgatási szervezetekre bízzák magukat, pontosabban a biztonságukat, amelyek a rendszert „életben tartják és felelősek annak működésért”. A lakosság nem igazán tudja, hogy mi zajlik a „színpalak mögött” azért, hogy ez a schengeni térség biztonságos legyen. A felelősség egyrészt a rendszert működtetőkn, másrészt a rendszert élvezőkön van. A feladat többszereplős, nagyon fontos a felek közötti együttműködés, aminek egyik pillére a kölcsönös kommunikáció, egymás tájékoztatása.

Figyelembe kell venni, hogy a kifelé irányuló kommunikáció kihatással lehet a tájékoztatást végző szervezeti egység reputációjára. Ez azt jelenti, hogy a címzettek könnyen megítélhetik a kimenő áramló információ alapján az érintett szervezetet, ami annak megítélésére is kihathat. Ez a Rendőrség esetében nagyon fontos szempont, mivel a szervezet elmondhatja magáról, hogy „... az egyik legtöbbet használt „eszközünk” az élőszó, a beszéd. Ha ebben a készségben fejlesztjük magunkat, akkor abban a bizonyos néhány percben, amíg kapcsolatba kerülünk a polgárokkal..., biztosan jóval eredményesebben és nagyobb társadalmi elfogadottsággal működhetnénk.” (Geringer, 2016., 91. o.)

Miután a SIS II tájékoztatási kampány nem kizárólag a Rendőrség feladata, így annak eredményét, illetve eredménytelenségét nem lehet kizárólag a Rendőrség felelősségi körébe vonni. Mindazonáltal a Rendőrségnek, mint a tájékoztatásban részvevő egyik szervezet, vizsgálnia kell olyan kommunikációelméleti kérdéseket, amelyek az ismételt tájékoztatás eredményességét szolgálják.

⁶⁷ Ide sorolható lenne még pl. az EU intézményrendszere is.

A lakosság tájékoztatása a SIS II-ről nagy szakértelmet és több szakterület szakértőinek összehangolt, egyúttal egyetértéssel alapuló együtt- és közreműködését igényli. A megvalósított tájékoztatási kampány elméleti és gyakorlati síkon is olyan korlátokat kell, hogy ledöntsön, mint például az információdömping jelensége és a passzív befogadás gyakori jelenléte. A marketingesek körében jól ismert jelenséget, amikor a fogyasztókat reklámhegyekkel beborítja a piac és a fogyasztó már képtelen szűrni az üzenetet, át kell törni. Az információdömpinget képtelen a mai kor embere kezelni, többek között ezért is szelektál. Ezen túlmenően az ingerküszöb is egyre magasabb, sok esetben nem igazán érzékeny és fogékony adott információkra. Fontos feladat átjutni az áttörhetetlennek tűnő reklámhegyen, hogy a fogyasztó, nevezetesen a lakosság felfigyeljen az üzenetre.

A lakosság körében végzett tájékoztatási kampány megismétlése esetében célszerű a kampányt a kommunikációelmélet oldaláról is megvizsgálni, hogy annak lefolytatását követően pl. a rendészeti kommunikációban jártas szakemberek ne bírálhassák éles kritikával a szervezet társadalom irányába végzett kommunikációját és azt ne minősíthessék elégtelennek. Ezek a nyilatkozatok negatív irányba mozdítják el a szervezet társadalmi megítélését, amit nehéz onnan kibillenteni. Origó pontunk, hogy a megfelelő tartalom a megfelelő személyeknek a megfelelő formátumban, a jó kommunikációs csatornán és a megfelelő időben jusson el. (Bauer – Lasinger, 2014.)

Éppen ezért törekedni kell, hogy olyan írások minimálisan kerüljenek napvilágra, mint a 2012. április 26-án „Nincs hatással a rendőrségi kommunikáció a biztonságérzetre” címmel megjelent írás, amiben a Rendőrség kommunikációjával kapcsolatban Garamvölgyi László elmondta, hogy:

- „... a közbiztonság érzése nincs összefüggésben a rendőrségi kommunikációval.” továbbá
- „... a rendőrség alapvetően szervezeti kommunikációt folytat, ami alkalmatlan az emberek biztonságérzetének befolyásolására.”

Az ilyen és ehhez hasonló anomáliákat a Rendőrségnek kezelnie kell.

További kérdést vet fel, hogy milyen számban találunk még ehhez hasonló tartalmú írást, ami nem a Rendőrség társadalom felé irányuló kommunikációjának a

célkitűzéseit és alapvető tartalmi elemeit erősíti, hanem éppen ellenkezőleg, azt gyengíti. A szervezet egyik kulcsfontosságú tevékenységéről, magáról a kommunikációs tevékenységéről negatív tartalmú állításokat tartalmaz, ami a lakosság körében – teszem hozzá joggal, ha hiányzik a helyreigazítás – alakít ki negatív képet.

Ahhoz, hogy egy következő tájékoztatási kampányt az eredményesség jelzőjével lehessen ellátni, a következő főbb kommunikációelméleti kérdéseket kell sorra venni, elméleten megválaszolni és azok gyakorlatban történő megvalósíthatóságát megvizsgálni.

Definiálnunk kell a „nyilvánosság dimenzióit” (Kiss – Krizbai – Tarján – Tóth, 2013., 27. o.) a téma vonatkozásában. Egyik legfontosabb kérdés az, hogy a társadalom, mint egy nagy egész mely szegmenseit kívánjuk megszólítani. A kutatásom alapján, a húszon évesek csoportját kell megszólítani. Korukat tekintve körükben jelentős azok száma, akik felsőfokú tanulmányokat folytatnak. A KSH 2015/2016 előzetes oktatási adatai szerint „A 2015/2016-os tanévben felsőoktatási intézményekben 210 ezren tanulnak,” (KSH, 2015.12.19., 1. o.)

Arra vonatkozó elemzést is kell végezni, hogy mikor és milyen időtartamban kerüljön átadásra az üzenet. Az időtartam azonban tág fogalom. Vizsgálni kell:

- az üzenet hosszát;
- melyik napszakban érdemes eljuttatni az üzenetet;
- hányszor jutassuk el az üzenetet, mi legyen a kibocsátás gyakorisága.⁶⁸
- A tájékoztatás eredményességét feltáró kutatás elindítható, kiegészíthető más társadalomtudományokkal is. A pszichológia például számos elemével járulhat hozzá az eredményes tájékoztatáshoz. Javasolt pl. a kontrollhely⁶⁹

⁶⁸ Tekintettel arra, hogy a kutatást egyedül és saját finanszírozásból végeztem, a kérdőívezés nem terjedhetett ki ilyen mélységig.

⁶⁹ „Az alapmodell „kontrollhely-elmélet” néven vált ismertté a magyar szakirodalomban, és az egyén azon meggyőződését fejezi ki, hogy mennyiben tekinti élete eseményeinek befolyásolását saját hatalmában levőnek: amennyiben úgy érzi, ő maga befolyással bír, az belső kontroll; ha az eseményeket saját hatókörén kívülnek véli, melyekre nincs befolyása saját viselkedésének, a vele történeteket más személyek vagy külső események alakítják, akkor az egyén jellemzően külső kontrollal rendelkezik.” (Berend – Kotosz, 2012., 425. o.)

(locus of control – LC) elmélet alkalmazási lehetőségének az átgondolása. Többek között Rosta és Tomka is erről ír. (Rosta – Tomka, 2010.)

A tájékoztatásban érintett közigazgatási szervezetek, így a Rendőrség és az RRI is több kommunikációs csatornából is választhat. Ezek közül én a közszolgák által végzett tájékoztatást helyezem első helyre. „... a bürokraták⁷⁰, vagy menedzserek több információval és szaktudással rendelkeznek, mint megbízóik – a politikusok, a lakosság vagy a részvényesek.” (Rosta, 2012., 50. o.) Érdemes a közigazgatási szervezetek belső életében is vizsgálni, hogy hogyan lehetne a front office vonalon növelni a tájékoztatás eredményességét.⁷¹

A Rendőrség vonatkozásában nagyon hasznosnak ítélem azt a felmérést, amivel Krémer könyvében találkoztam, és amit 1998-ban a Rendőrtiszti Főiskola levelezős hallgatói körében, valamint 1999-ben egyes városi kapitányságokon végeztek. A kutatás tárgya a Rendőrség társadalmi szerepének változása volt. A kettőség kérdéskör problémájára utal a következő 1. sz. táblázat.

1. sz. táblázat

Mit képvisel a rendőr ma a társadalomban? (százalékban)

N = 240	Idegen hatalmat		Közös értékeket és normákat		Csak a törvényt		Biztonságot nyújt	
	vezetők	beosztottak	vezetők	beosztottak	vezetők	beosztottak	vezetők	beosztottak
Nem ért egyet	91,3	87,6	23,9	14,0	34,4	35,6	15,2	14,9
Bizonytalan	4,3	8,3	26,1	23,8	26,1	29,4	19,6	20,1
Egyetért	4,4	4,2	50,0	62,2	39,1	35,1	65,2	64,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

(Krémer, 2003., 62. o.)

A táblázatban szürke alapon vastaggal szedtem a „Közös értékeket és normákat” valamint a „Biztonságot nyújt” megállapításokra kapott pozitív válaszokat. Igaz, hogy a táblázat nem a napjainkban készült, közel 15 éves adatokat szerepeltet, de kizárólag arra kívánom felhívni a figyelmet, hogy a Rendőrség állományának többsége igenis tudja és érzi a munkája jelentőségét.

⁷⁰ Itt átvitt értelemben tekintem a rendőrt bürokratának.

⁷¹ Lásd pl.: (Szabó, é. n.)

Szeretném jelezni, hogy az állomány által adott válasz százalékban meghaladja a vezetőkéét. E számok külön elemzésével és értékelésével nagyon fontos lenne foglalkozni, mivel arra utalnak, hogy a vezetők nem minden esetben vannak a végrehajtó állománnyal (Pedig ők azok, akik az állampolgárokkal nap, mint nap kapcsolatba kerülnek az utcán!) azonos véleményen.

Érdeemesnek tartom a TÁRKI 2009. évi jelentéséről írnom, ami kitér az állami beavatkozások lakosság által megítélt sikerességére is. A vizsgált tényezők között szerepel a biztonság is. (Tóth (szerk.), 2009.) A jelentésben nemre, életkorra és iskolázottságra lebontva teszik a megállapításokat, vagyis az én kutatásommal azonos magyarázó tényezők mentén végezték a vizsgálatot, csak esetükben több országot is bevontak a kutatásba, aminek eredményeként az nemzetközi szintű.

Számos további olyan vizsgálatról olvashatunk⁷², amelyek a Rendőrség szervezeti kultúrájával, kommunikációjával, a szervezeten belüli motiválás módszereivel foglalkozik vagy éppen a szervezet társadalmi megítélésével kapcsolatban megfogalmazott kérdésekre keresi a választ. Ezek egytől egyig kiindulópontjai lehetnek egy további kutatásnak, ezért ezek nyilvántartása és rendszerzése fontos feladata lenne a Rendőrség illetékes szervezeti egységének.

A Rendőrségnél elültetett új szemlélet⁷³, miszerint a rendőr van a polgárért és nem fordítva, alapjaiban változtatja meg a Rendőrség működésének filozófiáját. Napjainkban már nem lehet igaz, hogy „... a rendőrség ... a civilekre úgy tekint, mint munkája tárgyára.” (Krémer, 2003., 75. o.). A változás a szervezet egészére kihat, annak kommunikációjára is, ami a kutatás szempontjából kulcstényező. A kommunikációval tud a szervezet közelebb kerülni a társadalom tagjaihoz, azzal tudja átadni az információt a címzetteknek.

⁷² Pl. (Mátyás, 2015.), (Pokrócos, 2016.) vagy (Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2015.).

⁷³ „Papp Károly rendőr altábornagy, országos rendőrfőkapitány elmondta, hogy intézkedési kultúraváltás történt a testületnél, amelynek legfőbb eleme a rendőrség által kezdeményezett párbeszéd az állampolgárokkal, önkormányzatokkal, civilszervezetekkel, oktatási intézményekkel és az egyházakkal. Aktívan intézkedő, támogató, segítő és együttműködő egyenruhásokra van szükség, s a helyi problémákra nagy hangsúlyt kell fektetnünk, ezért az említett párbeszéd pozitív visszacsatolást eredményezett.” (Érezhetőbb rendőri jelenlét, 2014.09.02.)

Továbbra is javasolt az EU által rendelkezésre bocsátott poszter kihelyezése és a szórólapok kiosztása. A korábbi gyakorlatot lehet követni, de korántsem elegendő. Listába kell szedni azokat a helyszíneket, ahol nagy létszámban jelenik meg a lakosság. Ezek a helyszínek lehetnek, pl. sportrendezvényeknek vagy különböző szabadidős programoknak helyt adó terek, épületek. Ezeken a programokon általában adott célcsoportok fordulnak elő, ezért nekik szóló megszólítással és tartalommal kell a tájékoztatási kampányt végezni.

Itt érdemes megemlíteni az EU által a tájékoztatáshoz kiadott és a tagállamokban használt plakátokat és broszúrákat. Az ilyen helyszínek tárháza nagy, csak gondolatébresztőnek nevezem meg az évente megrendezésre kerülő, a lakosság körében közkedvelt és megyei szinten is megtartásra kerülő rendőrnapot. Az ilyen rendezvényeken akár korosztályra bontva lehetne megszólítani a „fogyasztókat”.

Óriási lehetőség van a rendezvényeken történő tájékoztatásban, mert a kétirányú kommunikáció és a non verbális kommunikáció nyújtotta lehetőségek optimális kihasználásával olyan egyéb additív információt adhatunk át a lakosságnak, hangsúlyozom, mint célcsoportnak, amit az egyirányú kommunikációval nem lehet. A rendezvényen az állampolgárnak lehetősége van visszakérdezni.

Azonban figyelembe kell venni azt, hogy ezek a nyomtatott tájékoztatási eszközök nem az egyes tagállamok kultúrájához igazodnak, azaz a nemzeti sajátosságokat értelemszerűen nem veszi figyelembe. Ettől még lehetnek jók, de eredményességüket csökkentheti az egységes forma. Marketingpszichológiai kutatások elvégzése indokolt. Érdemes lenne pl. az RRI-n kiállított tájékoztató célú megállító táblák kihelyezésekor kérdőíves felméréssel vizsgálni, hogy ki állt meg a tábla előtt, mit olvasott el elsőnek, egyáltalán el- és/vagy végigolvasta a szöveget. Azt is célszerű megvizsgálni, hogy az elolvasottakból mi rögzült az utazóban. Ezzel a felméréssel kiderülhetne, hogy a táblát jó helyre állították-e ki⁷⁴, annak tartalma megfelelő, esetleg kiegészítésre, módosításra szorul, akár EU-s szinten is.

⁷⁴ Vizsgálendő kérdések pl.: A kiállításnak megválasztott hely mennyire forgalmas? Ott az utasnak mennyi ideje van megállni és a táblát elolvasni?

A nyomtatott formában eljuttatott tájékoztatókon érdemes látható helyen feltüntetni a Rendőrség www.police.hu honlapon elérhető tájékoztatóját, amit különösen jónak minősíték. Rövid, érthető és a lényegét tartalmazza. Amíg azonban a lakosság nem tudja, hogy a SIS II létezik, nem tudja, hogy mi az, addig ezt az oldalt⁷⁵ kisebb számban keresik fel. Ezt lehet a nyomtatott tájékoztató osztásával elősegíteni. Az állomány szóbeli tájékoztatása is felhívhatja a figyelmet a honlapra, hiszen a rendőr példának okán egy igazoltatás során átadhat egy szórólapot az igazoltatott személynek és egy-két mondatban beszélhet a SIS II-ről. Meglátásom szerint a lakossági tájékoztatás egyik leghatékonyabb és legeredményesebb módja ez.⁷⁶ Különösen a nyári szezonban a külföldre vezető főutak mentén, a határátkelőhelyeken. Gondoljuk csak át, a rendőr ilyenkor kiegészítő szolgáltatást nyújtana az állampolgárnak. Járulékos eredmény a rendőrök megítélése, ami akár pozitív irányba mozdulhat el.⁷⁷

Tudomásul kell vennünk, hogy „Az elmúlt két évtizedben a média-, hír- és kultúrafogyasztás sémái megváltoztak, ...” (Kitta, 2013., 373. o.) A hagyományos kommunikációs csatornák, mint a televízió és rádió az onnan tájékozódó célcsoportoknak a megfelelő szókinccsel, nyelvezettel, és ami még nagyon fontos, abban az időben történjen a tájékoztatás, amikor az adott célcsoport jelentős része ezeken a csatornákon elérhető. Az elektronikus hírlevél is lehet egy jó megoldás. Például az utazási irodák esetében egyáltalán nem haszontalan az ügyfeleket ebben a formában tájékoztatni.

A közösségi média egy újabb olyan lehetőség, amiről hosszasan lehetne írni. A disszertáció elején röviden utaltam arra, hogy a Német Szövetségi Rendőrség se veti el a közösségi portálokon történő tájékoztatást, mint különösen hatékony tájékoztatási formát. A szakembereknek célszerű ezt is megvizsgálni, hiszen a

⁷⁵Schengeni Információs Rendszer

(<http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/hatarinfo/schengeni-informacios-rendszer>)

⁷⁶ Ahogy korábban már szó esett arról, hogy a SIS II tájékoztatása nem a Rendőrség kizárólagos feladata, pl. okmányok igénylésekor, kiadásakor, elvesztésének bejelentésekor az okmányirodák, kormányalakok alkalmazottai is végezhetnének szóbeli tájékoztatást.

⁷⁷ „... a Rendőrség hírneve a rendőrök munkájának minőségén túl alapvetően a rendőrségi kommunikációtól függ.” (Bánhalmi, 2016., 159. o.)

lakossági kérdőív eredménye jól mutatja, hogy sokan használják az internetet. Újabb kutatást kívánna, hogy a különböző célcsoportok az interneten milyen honlapokat milyen gyakran és milyen időpontokban látogatnak meg.

Ügyfelek elektronikus ügyintézése is óriási potenciált rejt. G2C kapcsolat, azaz az állampolgárok és a kormányzat közötti interakció alapján lehetőség nyílik közelebb kerülni a fogyasztóhoz. Itt utalnék az interneten keresztül elérhető ügyfélkapus rendszerre, ahol bizonyos ügyeknél (pl. útlevél igénylése) automatikusan megjelenik egy rövid, lényegre törő tájékoztatás a SIS II-ről.

Talán abszurd ötletnek tűnik, de a népszerűségnek örvendő és sokak által nézett TV sorozatokban elhangozhatna a SIS II olyan formában, hogy pl. a Tűzvonalban című filmhez hasonló sorozatokban, amikor a bűnelkövetőt üldözik, elhangzik, hogy a rendőrök betették a körözését a SIS II-be. Érdemes az új kampány előtt átgondolni, hogy milyen lehetőségek rejlenek az információátadásban. Megfontolandó Karvalics megállapítása: *„S mivel az információ (és az információ „építőköveiből” felépülő bonyolultabb ismeretek és tudások) termelője és hordozója az emberi fő, a mobilitás kora újkori világa egyúttal az információáramlás új csatornáinak a világa is.”* (Z. Karvalics – Kiss, 2004., 8-9. o.)

A kommunikációs szakemberek állítják, hogy a lakosság, mint fogyasztó, illetve fogyasztói csoport nem létezik, pontosabban nem értelmezhető. Elengedhetetlen a lakosság fogyasztói csoportokra bontása, a célirányos szegmentálás és azok nagyon célzott megszólítása. Azonban még ez sem elég, ugyanis ha megtörtént a szegmentálás, egyenként és alaposan kell megismerni, már-már feltérképezni a célcsoportokat annak érdekében, hogy kiderüljön, milyen kommunikációs csatornákon lehet eredményesen megszólítani őket.

Dr. Jenei Ágnessel, a kommunikációelméletben jártas szakemberrel beszélgettem a kutatási témáról és ő arra hívta fel a figyelmemet, hogy egy közösséget a kommunikáció tart össze. A kommunikációelmélet és információs technológia témakörökben íródott szakirodalmak is szinte kivétel nélkül említést tesznek, az un. *„információs szükségletről”*. (Bloomfield – Coombs – Knights – Litter, 2000., 99.

o.) Az információs szükséglet koncepciójának lényege röviden az, hogy az információátadás folyamatának a fogadó oldalát is meg kell vizsgálni a hatékony információáramlás biztosíthatósága céljából.

Egy ilyen vizsgálat komplex és többlépcsős. Az első, talán legfontosabb lépés az alapsokaság célcsoportra bontása. Ennek előszobája az, hogy átgondoljuk, milyen paraméterek mentén kívánunk célcsoportokat, célpiacokat generálni. Az így kapott célcsoportoknál egyenként érdemes feltérképezni, hogy aki az információ címzettje, az nyilatkozzon arról, hogy miről és milyen információt és hogyan kíván kapni. Ezzel növelhető az információ célba jutásának eredményessége és csökkenthető a folyamatban ott rejlő szakadék.

Eredményre vezető lehet kisebb társadalmi csoportosulások esetében a véleményvezérek felkutatása is, mert „*A tömegkommunikációs eszközök ingerei nem közvetlenül jutnak el a hallgatóság nagy részéhez, hanem az úgynevezett „véleményvezérek” (opinion leaders) közvetítésével, ...*” (Kiss – Krizbai – Tarján – Tóth, 2013., 278. o.) Tehát a több tíz millió ember (nem beszélve az EU lakosságáról) esetében ez akkor ültethető át érdemben a gyakorlatba, ha az egyes társadalmakat, mint nagy létszámú közösségek kisebb létszámú csoportokra bontjuk, azaz szegmentáljuk. Rendező elv lehet tagállamonként pl. a korosztály, az utazási-, fogyasztási szokások.

Következő lépésben célszerű számba venni, hogy milyen tájékoztatási módszerek vezet(het)nek eredményre úgy, hogy minden szóba jöhető és célra vezető kommunikációs csatornát számba veszünk. Meg kell vizsgálni, hogy a különböző embercsoportokat, csoportosulásokat milyen médiumon keresztül lehet elérni és megszólítani. Ehhez többek között nézni kell a következőket:

- Nem árt hálózatkutatást végezni, ami rávilágíthat arra, hogy adott személyek hol és kivel, milyen formában állnak kapcsolatban és milyen intenzitásúak ezek a kapcsolatok. A kulcsemberek ezzel is felfedhetők lesznek. EU-s

szinten ez szinte lehetetlen feladat, de nemzeti szinteken nézve már nem feltétlenül.⁷⁸

- Néznünk kell az egyes kommunikációs- és médiafogyasztási szokásokat, amelyek eredményeként több, esetenként egymásba érő halmazt kapunk.
- Mivel egymástól különböző célcsoportokról beszélünk, lingvisztikai szempontból is eltér(het)nek azok. Az üzenet tartalmának a nyelvezete, szókinccse igazodjon a célcsoportéhoz. A cél, hogy úgy jusson el az üzenet tartalma, hogy azt megértsék és értelmezni tudják a címzettek. Tehát jól (be)csomagolva kell az üzenetet átadni.
- Az információ tartalmára hasonló illeszkedési terv szükséges. A generációs különbségek mellett nem mehetünk el, a generációs szakadékkal foglalkozni kell, nem megengedett az azonos tartalmú tájékoztatás.
- Figyelni kell az átadásra szánt információ minőségére. McQuail az információ kettős követelményéről ír, aminek egyik komponense éppen az, hogy a társadalom tájékozott legyen.⁷⁹ (McQuail, 2003.)
- Elemezni kell a társadalmi kultúrát és annak viszonyát a kommunikációhoz, mert az például meghatározhatja a különböző kommunikációs eszközök lakossági felhasználásnak az intenzitását. Az IT rendszerek használata nagyon jó példája ennek.⁸⁰

Ezen kérdések megválaszolása és a vizsgálatok lefolytatása után jöhetnek a „kreatívak”, akik aztán átültetik a gyakorlatba a tájékoztatást.

Összességében elengedhetetlen a kommunikációs és rendészeti szakemberek támogató háttérmunkája.

Továbbá figyelembe kell venni, hogy a kifelé irányuló kommunikáció kihatással lehet a tájékoztatást végző szervezeti egység reputációjára. Ez azt jelenti, hogy a címzettek könnyen megítélhetik a kimenő áramló információ alapján az érintett szervezetet, ami annak megítélésére is kihathat. Ez a Rendőrség esetében nagyon fontos szempont, mivel a szervezet elmondhatja magáról, hogy „... az egyik

⁷⁸ Gondolhatunk pl. az egyes tagállamok politikusaira.

⁷⁹ A másik komponens, hogy kitermelje a politikailag aktívnak minősülő polgárokat.

⁸⁰ Részletesen olvashatunk erről (Budai – Vajkai, 2014.) cikkében.

legtöbbit használt „eszközünk” az előszó, a beszéd. Ha ebben a készségben fejlesztjük magunkat, akkor abban a bizonyos néhány percben, amíg kapcsolatba kerülünk a polgárokkal..., biztosan jóval eredményesebben és nagyobb társadalmi elfogadottsággal működhetnénk.” (Geringer, 2016., 91. o.)

Javasolt sorra venni a kommunikációs piramist alkotó kommunikációs hálózatok elemeit, amit könyvében ismertet McQuail. Felhívja a figyelmet, hogy a kiválasztott kommunikációs hálózat, amit majd a gyakorlatban is alkalmazni kívánunk, képes legyen biztosítani az aktív üzenetáramlást és üzenetcserét. (McQuail, 2013.) Az aktív jelző nagyon fontos, ez teszi lehetővé az üzenet címzettjének a visszacsatolás lehetőségét, ami szerintem lehet egy rövid kiegészítés, vagy kérdésfeltevés.

Ezekon felül az eredményességet tovább növelő tényező, hogy a tájékoztatás egyik gerince, nevezetesen az EU által kiadott, a tagállamok nyelvére lefordított plakát (1. sz. melléklet) a tagállamok kultúrája, nyelvezete vagy éppen kommunikációs szokásai és a különböző társadalmi csoportosulások meghatározó jellemzőit azonban nem vette figyelembe. Igaz, hogy létezik európai kultúra, de jelen esetben szignifikáns különbségek vannak a tagállamok kommunikációs kultúrái között.

Észrevételek a tájékoztatási tevékenység vonatkozásában

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Közigazgatási Államtitkári Titkárság „Kérdések és dilemmák az antikorrupciós tájékoztatási kampány tervezése során” címmel készült dokumentum, amit érdemes mélyrehatóan tanulmányozni, mert a társadalom tagjai felé irányuló tájékoztató kampány célját, az azzal kapcsolatos dilemmákat és kihívásokat ismerteti. (Klotz, 2013.03.19.) A dokumentum a kihívások első pontjában említi a komplexitást, vagyis a komplex kommunikációs stratégiát, aminek ki kell térnie a célcsoportokra és sorra kell vennie az azokat elérni képes kommunikációs csatornákat, személyeket. Kihívások között szerepel az érintett szervezetek közötti szoros együttműködés is. A szervezetek bevonása és aktív részvétele azért fontos, mert több szereplő esetében jóval több célszemély szólítható meg. Könnyebb a tájékoztatás specifikációit rögzíteni.

A tájékoztatás hiányosságaként fogalmazható meg, hogy miközben az EU előírta a tagállamoknak a SIS II lakosság irányába történő tájékoztatását, nem fogalmazott meg egy olyan egységes ajánlást, ami előírja a tájékoztatáshoz a társadalmi kutatást, hogy kiderüljön, az egyes közösségek mit tudnak a schengeni rendszerről és a SIS II-ről. Hiányosnak, elmosódottnak mondható továbbá a tájékoztatás céljainak, valamint pl. az egyes célcsoportoknak, a tájékoztatáshoz alkalmazható és eredményesnek ígérkező kommunikációs eszközöknek a definiálása. Célszerű lett volna előírni a tájékoztatás után egy olyan felmérés elkészítését, ami első sorban a kommunikáció eredményességére tér ki. Az egységes formában készült felmérések tagállami elemzése és EU szinten elvégzett összehasonlítása rávilágított volna azokra a hiányosságokra, hibákra, amik egy ismételt tájékoztatási tevékenységnél kiküszöbölhetők lennének, illetve ami nagyon fontos, hogy a társadalmi viták is a felszínre kerülhetnének szakértői szinten. Mivel ajánlásról van szó, azt a tagállamok a saját társadalmukhoz, kultúrájukhoz igazodva tudták volna igazítani.

Egy ilyen ajánlásban meg kellene adni a tájékoztatási tevékenység során előforduló fogalmak meghatározását, ami a jelen kutatás témáját tekintve különösen fontos lenne. Egy mindenki által elfogadott fogalomtár közös kiindulópontot is jelentene.

A SIS II tájékoztatásának jogi keretei EU szinten hiányosak, mert pl. a megvalósítására vonatkozó ajánlások nem készültek el. Miközben a magyar Rendőrségnél rögzítették a tájékoztatás elemeit, addig a megvalósítás részletes kifejtése hazai szinten sem lelhető fel. Fontos lett volna a SIS II esetében is pontosítani, hogy mi legyen a tájékoztatási tevékenység célja, mit kívánunk vele elérni. Kiemelendő a tudatosság növelése, ami pl. az antikorrupcióval kapcsolatos tájékoztatás egyik célkitűzése. A bevezetőben ismertetett vonatatos példára utalnék itt vissza, amelyben éppen ezt a tudatosság, más szóval az egyéni felelősség jelentőségét hangsúlyoztam.

A kampány kidolgozásának második nagyon fontos lépése annak a társadalmi környezetnek az előzetes vizsgálata, ahol a tájékoztatást majd el kell végezni. Egy olyan széleskörű kutatás kell, ami a tájékoztatás megkezdése előtt nem sokkal készül, tehát aktuális és a tájékoztatás tartalmára vonatkozó olyan kérdéseket vizsgál,

amelyek kiértékelése útmutatóként szolgál a tájékoztatási kampány kidolgozásakor. A kapott válaszok segítségével kidolgozható a kampány arculata és a lehetséges felhasználási területe. Ezek a kommunikációs tevékenység kereteit is rögzítik.

A tájékoztatási tevékenységet a komplexitásnak kell jellemeznie, ha eredményesen akarjuk végezni, ami azt jelenti, hogy a kommunikációval kapcsolatos több tényező együttes kezelésére van szükség. Ezek a következők:

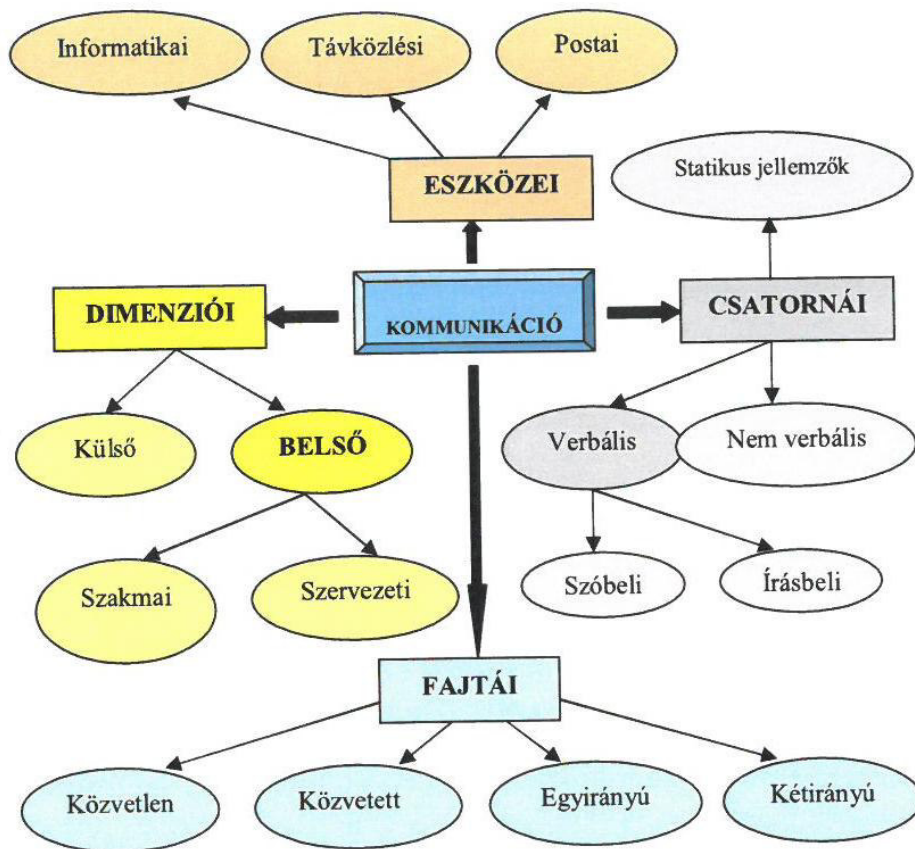
- A célcsoportok meghatározásával, azok karakterisztikáinak feltérképezésével és rögzítésével egyidejűleg sorra kell venni azokat a kommunikációs csatornákat, amiken keresztül az egyes célcsoportok elérhetők és jól megszólíthatók.
- A kommunikációs folyamat többszereplős, ami azok összehangolt, koordinált munkáját igényli.

Ezek az elméleti oldalról megfogalmazott és sorba szedett megközelítések nem lelhetők fel a SIS II tájékoztatási kampányára vonatkozóan. Amennyiben EU szinten döntés születik a tájékoztatási kampány megismétléséről, elengedhetetlen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása EU és tagállami szinten egyaránt.

A magyar Rendőrség kommunikációja

A Rendőrség kommunikációs tevékenységének rendszerét ismertető ábrát (8. sz. ábra) Cserép – Molnár „A rendőrség kommunikációs stratégiája és belső kommunikációja” című tanulmányában találjuk meg. Az ábra azonban nem fejti ki a kommunikációhoz használt eszközök, a kommunikációs csatornák tárházát. A megadott dimenziókat lekövetik a disszertációban ismertetett gyakorlati kutatás mérföldkövei.

A Rendőrség kommunikációs rendszere

(Cserép – Molnár, 2012., 12. o.)

Jobban szemrevételezve a fenti ábrát, a SIS II tájékoztatása szempontjából a következők állapíthatók meg:

- A kommunikáció dimenziója mentén mindkét irányába, azaz befelé és kifelé is áramlik az információ.
- Az ábra egyik legfontosabb részének tekinthető a kommunikáció fajtája szerinti csoportosítás, ahol nem csak a szervezeten belüli kommunikáció, hanem a szervezeten kívülre áramló is megjelenik, azonban nem kerül rögzítésre, hogy ezek közvetettek vagy közvetlenek. Ez azt jelenti, hogy elméleti síkon a kommunikáció minden formája alkalmazható.
- A kommunikáció csatornája szerinti megosztásnál az írásbeli kommunikációval egyenértékűnek tűnik a szóbeli kommunikáció, amit szintén pozitívumnak könyvelek el. A szóbeli kommunikáció a társas érintkezéseknek formájában realizálódik.

Vinnai – Czékmann kommunikációs szakemberek a megfelelő kommunikációáramlás négy kritériumát határozzák meg. Ezek a következők:

1. jól legyen felépítve a kommunikáció;
2. jó legyen a belső kommunikáció;
3. a kommunikáció kiindulópontja a szervezet célja(i);
4. kerüljön kijelölésre a kommunikációt működtető szervezet. (Vinnai – Czékmann, 2014.)

Az imént felsorolt négy kritérium teljesítéséhez a szervezetnek állandóan figyelnie kell a belső és a külső kommunikációval kapcsolatos valamennyi döntését és intézkedését. Ennek oka többek között a világban, illetve hazánkban történő események, azok lereagálása és az azokkal kapcsolatos intézkedések, illetve a kommunikációra jellemző gyors fejlődés (pl. okos telefonok elterjedése).

A Rendőrség által végzett tájékoztatásnak ezeket az elméleti kérdéseket sorra kellett vennie a kampány kidolgozásakor, de úgy, hogy egyidejűleg további meghatározókat is szemmel tartott. Ilyen meghatározó egyrészt a szervezet tájékoztatási kampánya, ami része a lakosság külső kommunikációját leíró szabályozóknak, amelyekkel összhangban kellett azt végrehajtani.

Ezen felül a Rendőrség a külső kommunikációját belső szabály alapján végzi, attól nem lehet eltérni. A belső szabályozói oldalról a szervezet külső kommunikációját a 10/2013. (III. 14.) számú a médiatartalom-szolgáltatók részére adható tájékoztatás rendjéről szóló ORFK utasítás tartalmazza.

Az utasítás meghatározza a kommunikációs feladatokat ellátó szervezeteket, szabályozza azok tájékoztatási kötelezettségét, feladatát, valamint leírja a kommunikációs feladatokkal kapcsolatos dokumentálási feladatokat.

A külső kommunikáció alapelvei az utasítás szerint: gyors reagáló képesség, hitelesség, egységesség, következetesség, közérthetőség, pártatlanság.

„A Rendőrség külső kommunikációjának főbb irányai: lakosság, társszervek, önkormányzatok, egyéb partner szervezetek, médiakapcsolatok, valamint szintén a külső kommunikációba sorolhatjuk a call-centereket, a Tevékenységirányítási Központot, sajtószolgálatot, de akár a kapus szolgálatot és a telefonközpontot is ide vehetjük, mivel ezek az egységek is közvetlenül kommunikálnak az állampolgárokkal.” (Bánhalmi, 2016., 159. o.)⁸¹ Ez alapján, amikor a szervezet külső kommunikációt folytat, igen szerteágazó irányba végzi azt, a felsorolt célcsoportok halmaza igen sokszínű. A kommunikáció célja, a célcsoportok és az átadandó üzenet tartalma minden esetben más és más.

A Rendőrségnek a társadalom tagjai irányába folytatott kommunikációja „... az általános emberi kommunikációnak szűkebb, ám specifikus területe. Ez szakmai kommunikáció: mindazt jelenti, amit és ahogyan a közbiztonság alakítását, a rendvédelmet szolgáló rendészeti szervezetek közölnek és tesznek.” (Cserép – Molnár, 2008., 4. o.) Különös jelentőséggel bír a szervezet külső kommunikációja, amely Cserép – Molnár szerint ellentmondást kezel, ugyanis a kommunikáció tartalma egyik oldalról a közrend, a közbiztonság fenntartása és a jogszabályok betartatása, másik oldalról igyekszik a szolgáltató jelleget hangsúlyozni (Cserép – Molnár, 2008.) és az állampolgárokhoz a szervezetet, annak „szellemiségét” közelebb hozni. Ez utóbbi feladatrendszerbe sorolható a SIS II-vel kapcsolatos tájékoztatás is, ugyanis a lakosságnak átadott információ segíthet megértetni a címzettekkel, hogy a schengeni térségben milyen kompenzációs intézkedéssel törekednek a biztonság fenntartására és mindezek milyen közvetlen és közvetett hatással vannak az állampolgárokra.

Az RRI-n végrehajtott tájékoztatási kampány

A Rendőrség „Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szakmai stratégiája (2012-2017)” címmel 2011-ben jóváhagyott dokumentumának bevezető fejeztében olvasható, hogy „A komplex biztonság átfogó rendszer, a határbiztonság az a tágabb fogalom, amely a koordinációs és intézményi

⁸¹ Bánhalmi írása részemről pontosításra szorul, mert nem kerül elhatárolásra a kommunikáció szervezett formája és a szervezet „jelenléte” által realizálódó kommunikáció.

rendszer elemei mellett (a külső határ egyoldalú preferálása helyett) az államhatárhoz köthető mindennemű, béke (normál) időszakban rendvédelmi eszközzel kezelhető biztonsági tevékenységet (koordináció, kooperáció, kommunikáció) magába foglal.” (Vas, 2011., 2. o.) A Rendőrség ezzel a bekezdéssel mutatja, hogy igenis fontosnak ítéli meg a kommunikációt. Azt a kommunikációt, amit a lakossággal folytat.

Sajátosság, hogy az RRI SIS II témakörben végzett tájékoztatása a Rendőrség, mint egész keretében történt. Ez azt jelenti, hogy az RRI tájékoztatási munkája része a Rendőrség kommunikációs tevékenységének, azzal összhangban van. A fejezetben ezért a Rendőrség kommunikációs tevékenységének átfogó ismertetése megelőzi az RRI tájékoztató kampányát.

Az RRI kommunikációs tevékenységét, mint a Rendőrség egyik szervezeti egysége, a Rendőrségre érvényes jogszabályok és belső normák értelmében végzi, végezheti. A SIS II bevezetéséhez EU szinten előírt tájékoztatás menetét az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ SIRENE Iroda akkori helyettes vezetője Csiginé Hajós Krisztina r. százados asszony 2014. szeptember 12-én személyes konzultáció keretében a rendelkezésemre bocsátotta.

A tájékoztatás a következő – legfontosabb – feladatokat írta elő:

- A sajtóközlemény kiadása;
- A közlemény megjelentetése a www.kormany.hu honlapon;
- A SIS II plakát kihelyezése a schengeni külső határátkelőhelyeken (9. sz. ábra) és a broszúra sokszorosítása majd, eljuttatása a külképviseleteken és a BÁH ügyfélforgalomnak nyitott helyiségeiben.

A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren kihelyezett megállító tábla

(A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren készített saját fénykép, 2014.)

1.4. Összegzés, részkövetkeztetések

A témával kapcsolatos alap kutatás igazolta, hogy a biztonság fogalma és értelmezése jelentős mértékben alakult és alakul a mai napig. A biztonság, mint fogalom értelmezése számos magyar és nemzetközi szakirodalomban fellelhető és a tanulmányok rendre más szempontból közelítenek a biztonság kérdésköréhez.

A történelmi kitekintés rávilágít arra, hogy a schengeni térség létrejötte és fejlődése egy olyan folyamatot indított el, ami a mai napig aktív. Gondoljunk csak Európát napjainkban sújtó migrációs helyzetre, egyre többször hallani a híradásokban a schengeni térségről és az azzal kapcsolatos dilemmákról. A belső határokon történt ellenőrzés megszűnte biztonsági deficitet gerjeszt, melynek ellensúlyozásához elengedhetetlen volt a kompenzációs intézkedések bevezetése. Ennek egyik meghatározó eleme a SIS II.

Mindezek tükrében érthető és indokolt tájékoztatni a lakosságot a schengeni térségről, a rendszert működtető elemekről és a kompenzációs intézkedésekről, így a SIS II-ről. A tájékoztatás sikerének záloga többek között a tájékoztatási kampány részletes és jól átgondolt kidolgozása, majd átültetése a gyakorlatba, amihez mind elméleti és mind gyakorlati oldalról át kell gondolni, hogy mi eredményezhet eredményes kommunikációt.

Amennyiben újra sorra vesszük a megfelelő kommunikációáramlás négy kritériumát, az alábbiakat állapíthatjuk meg:

1. jól legyen felépítve a kommunikáció

A szervezeti egység a kommunikáció felépítésében nem volt, lehetett egyedül kompetens, hiszen azt EU szinten határozták meg és nem szabad megfélemlkezni a Rendőrség kommunikációra vonatkozó előírásairól, ami az RRI-re is érvényes. Mindezek figyelembevétele megtörtént és az RRI-n végett kutatásaim azt igazolják, hogy az RRI a SIS II vonatkozású kommunikációját megfelelő módon építette fel.⁸²

2. jó legyen a belső kommunikáció

Az RRI vezetése szóban és írásban is tájékoztatta az állományt a SIS II-vel kapcsolatban, felkészítő tanfolyamokat tartott és tart a mai napig, amiket számonkéréssel zárnak azért, hogy kiderüljön, mennyi információ rögzült a képzésen részt vett állomány körében.

⁸² Lásd később a mélyinterjúk kiértékeléséről és az RRI-n végzett kérdőíves felmérés ismertetéséről szóló alfejezeteket.

3. a kommunikáció kiindulópontja a szervezet célja(i)

A kommunikáció miközben a SIS II bevezetésére történő megfelelő felkészülést célozta meg, szem előtt tartotta a szervezeti egység céljait is, azaz az eredményes működést. Ennek érdekében egyéb felkészítés is történt, köztük az idegen nyelv oktatása.

4. kerüljön kijelölésre a kommunikációt működtető szervezet

Arra vonatkozó konkrét információt, hogy a SIS II-t érintő kommunikációs tevékenységgel kapcsolatos feladatok végrehatásáért pontosan melyik szervezeti egység a felelős, nem kaptam a kutatás során. A megkérdezett szakemberek több szervezeti egységet is megemlítettek. Ez a megoldás előnyös abból a szempontból, hogy „a több szem többet lát” elv alapján részfeladatokra oszlik a tevékenység, ami megkönnyít(heti) a feladatok végrehajtását, azonban információk veszhetnek el és könnyen elmaradhat a visszajelzés, ami egy újabb tájékoztatási kampány esetében fontos.

Megállapítható, hogy gyakorlatilag EU- és hazai szinten sem került kijelölésre az a felelős közigazgatási szervezeti egység, ami a kommunikációs tevékenységet kellett volna, hogy koordinálja és ellenőrizze.

A felelős szervezeti egység hiánya kapcsán érdemes újra megvizsgálni a 8. sz. ábrát, ami a kommunikáció egyik formáját szemlélteti. Ezzel az ábrával kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy az ábrán látható információmennyiség elméleti oldalról vizsgálva kevésnek bizonyul. Amennyiben az EU az embereknek mindössze ennyi információt kíván átadni, úgy nem lehet elvárni, hogy a lakosság részletesen tudjon beszámolni a rendszerről, tehát annak céljáról, működéséről.

2. Az RRI-n végzett kutatás

2.1. A kutatást meghatározó tényezők

A kutatás megkezdésekor megtörtént a kutatást lehatároló elemek listázása.⁸³ Fontos megjegyezni, hogy ezek a korlátok külső környezeti jelleggel bírtak, vagyis ezeket nem lehetett alakítani.

- **A kutatásba bevonható szervezetek vonatkozásában**

A SIS II-vel érintett szervezetek közül egy közigazgatási szervezetnél, nevezetesen a Rendőrségnél végeztem a kutatást⁸⁴, pontosabban annak egy szervezeti egységénél, nevezetesen az RRI-n történt a vizsgálat.

- **A Rendőrségre irányuló kutatások, tanulmányok vonatkozásában**

A Rendőrséget kizárólag, mint közigazgatási szervet veszem figyelembe. Ennek oka első sorban az, hogy a kutatásom témáját tekintve nem maga a Rendőrség, mint szervezet a fontos, hanem annak SIS II-vel kapcsolatos, a lakosság irányába intézett tájékoztatás, kommunikáció és a tájékoztatáshoz szükséges belső szakképzések.

A Rendőrség, pontosabban az RRI SIS II témakörtől eltérő más kommunikációs tevékenysége így pl. a kommunikációs stratégiája, politikája nem kerül ismertetésre a disszertációban.

⁸³ „*Fel kell ismerni a kutatás erősségeit és gyengeségeit ... Be kell mutatni ezeket.*” (Langer, 2009., 35. o.)

⁸⁴ A szervezet mérete és létszáma indokolta a további szűkítést.

▪ **A szervezet zártságából adódó megkötések**

A zártság kettős arculatot mutat. A szervezet a feladatai jellegéből adódóan zárkózik el bizonyos mértékig a lakosságtól.⁸⁵ Ezzel leszabályozza a társadalom irányába történő nyitást.⁸⁶ Krémer ezt a zártságot azonban szakadéknak nevezi, ami a Rendőrség és a civil világ között „... a rendőrség jellegéből következik, abból, hogy jelenlétével a priori módon szemben áll a rend és a rendetlenség.” (Krémer, 2003., 104. o.) Ezt hangsúlyozza Péterfalvi is, aki szerint „A mélyebb tájékoztatás erősíthetné a rendőrségbe vetett bizalmat is!” (Péterfalvi, 2014., 38-39. o.)⁸⁷

A Rendőrség, mint minden más szervezet, egyénekből áll. Ezek az egyének egy vagy akár több kisebb-nagyobb csoportot alkotnak, a szervezet felfogható ezek halmazaként. A szervezeti célok elérése érdekében ezek egymással különböző intenzitással, de interakcióban vannak, azaz együttműködnek. Fodor – Kriskó a csoportközi viszonyok témakörben említik meg a Rendőrséget, mint példát. Azt írják, hogy „... a csoportközi viselkedés a csoporttagként való cselekvést jelenti.” és ebben az esetben „kevésbé fontos, hogy valaki személyként kicsoda, mint az egyenruha ...”. (Fodor – Kriskó, 2014., 422. o.)

▪ **Kialakult lakossági előítéletek**

A lakosság már rendelkezik egy képpel a Rendőrségről. Ez lehet pozitív vagy akár negatív, de ami biztos, hogy ez a kép, jobban mondva vélemény feltehetően rögzült bennük. Elég csak a jól ismert rendőr vicceket említeni. Kis kitérőként ide kívánczik Kriskótól, hogy „... Gyakoriságuk, számuk a gépkocsiforgalom növekedésével párhuzamosan emelkedett. ... A műfaj ma is virágzik, s még mindig a rendőrök (csekély) értelmi képességei adják a viccek alapját a leggyakrabban” (Kriskó, 2013., 252. o.), továbbá 2003-ban „Mosolygó biztos úr” címmel könyv is

⁸⁵ Molnár a szakkifejezésekkel kapcsolatban is zártságról ír: „Az ezekben való jártasság egyfajta összetartozás-érzést is jelent, s ugyanakkor a kívülállóktól megkülönböztet, elválaszt. A szaknyelv sokszor a hétköznapi nyelvhasználó számára teljesen ismeretlen szavakból áll.” (Molnár, 2007., 51. o.)

⁸⁶ „A rendészeti kutatások ... eddig is viaskodtak egy jelentős problémával. ... Az egyik akadály a rendészeti beavatkozások titkossága.” (Finszter, 2014., 20. o.)

⁸⁷ Mérlegelés tárgyát kell képeznie az, hogy milyen tartalommal hoz nyilvánosságra szakmai információt a Rendőrség.

megjelent. Érdekes „*a rendőrségi tevékenység minősége, a rendőr társadalmi elfogadottsága ... között mutatkozó összefüggéseket.*” (Finszter, 2014., 19. o.)⁸⁸ vizsgálni. A jelenség mögött ott húzódik meg a pszichológiában jól ismert tulajdonság a sztereotipizálás.⁸⁹

A 2013. évben a „Tanulmányok a változó rendészet aktuális kihívásai című tudományos konferenciáról” címmel megjelent tanulmánykötetben Gaál – Molnár hangsúlyozzák, hogy milyen fontos a Rendőrség külső kommunikációja. Ők a következőt írják: „*Az egyik – ráadásul a nagyobb – a tapasztalati kommunikációs terület, amikor a rendészeti szakemberek és az ügyfelek találkoznak, ... Ez maga az »áru«, itt konkrétan az a biztonsági szolgáltatás, amelyet a rendőrség nyújt a civileknek. A másik kommunikációs terület az, ahogyan a rendőrség, mint szervezet önmagát a nyilvánosság előtt megjeleníti, amilyen képet önmagáról mutat. Ez a »kirakat«. Ha az árukészlet és a kirakat nincs összhangban egymással, a vevő joggal lesz csalódott: ha a rendőrségi PR során küldött üzenet nem esik egybe a civilek hétköznapi tapasztalataival, a rendőrség imázsa hamis lesz. Az emberek bizalmát és ezáltal együttműködését a rendőrök nem élvezik, akkor sem, ha egyébként egyenként méltóak lennének az elfogadásra, tiszteletre, megbecsülésre.*” (Gaál – Molnár, 2013., 138. o.)

▪ **A Rendőrség, sajátos „kétoldalú arca”⁹⁰**

„*Kevés annyira komplex jelenség van, mint a közigazgatás-tudomány, ami azért sem meglepő, mert kevés annyira komplex jelenség van, mint egy állam közigazgatása és annak működése.*” (DOSZ, 2014.09.19., 1. o.) Olvashatjuk a Doktoranduszok Országos Szövetsége Közigazgatás-tudományi Osztály Bemutató levelében. A rendészetet a közigazgatás egyik legrégebbi funkciója között említik a szakirodalmak, azonban a „... *kapcsolat a kezdetektől fogva vita tárgyát képezte.*” (Sallai, 2014., 59. o.)

⁸⁸ A közösségi rendőrség egyik vizsgálódási területe éppen a társadalmi elfogadottság. Részletesebben lásd pl. (Korinek, 2006.).

⁸⁹ A kutatási téma kapcsán lásd bővebben pl. (Pintér, 2007.).

⁹⁰ Érdekes, hogy Krémer kettős természetéről ír, mondván a Rendőrség egyszerre korlátoz és védelmez. (Krémer, 2003.)

Ebből következik, hogy a Rendőrség a közigazgatást jellemző karakterisztikával rendelkezik, ami több ponton is különbözik a versenyszférában aktív szervezetekétől. A közigazgatás szervezetei jellemzően hierarchikus felépítésűek. Józsa részletesen ír a lehetséges szervezési elvekről, de a centralizációval kapcsolatban megállapítja, „..., hogy az államot a centralizáció nélkül meg sem lehetne szervezni.” (Józsa, 2015., 3. o.) Ez egyfajta merevséget ad a szervezetnek, azonban az a környezet, ami a szervezetet körülveszi, amiben aktív és végzi a feladatát, állandóan változik. A Rendőrségnek az a feladata, hogy a társadalom irányába nyújtson egyfajta szolgáltatást⁹¹, a tartalmát tekintve egyáltalán nem új. Azonban a feladat megfogalmazása és annak a társadalom felé történő kommunikálása alapjaiban változott meg és teljesen új szemléletmódot vonzott be a szervezet életébe. Már önmagában a Rendőrség szolgáltató jellege is újszerű szemléletmód, ami a legfelső vezetéstől indult el, így az egész szervezetet áthatja vertikális irányba. Ennek a szemléletmódnak a fontos alkotórésze a kommunikáció. Amennyiben sikerül elérni a kétirányú információáramlást, azaz párbeszéd alakul ki a szervezet és a lakosság között, úgy közelebb hozható a lakossághoz a szervezet, ezáltal kész lesz megérteni annak feladatkörét, intézkedéseit és a bizalom erősödhet iránta.

A Rendőrséget körülölelő aktív környezet - amiben működik - egyes elemei hatással vannak a szervezetre⁹², egyúttal alkalmazza ennek a környezetnek, tehát a versenyszektorban működő vállalatoknak pl. a menedzsment eszközeit. Tehát a más tudományterületeken kidolgozott alkalmazásokra is szükség van a közigazgatásban, de nagyon nagy odafigyeléssel, bizonyos esetekben csak kompromisszummal, megkötésekkel⁹³ alkalmazhatók a közigazgatási szerveknél.⁹⁴

⁹¹ „... a biztonság területén a klasszikus értelemben vett szolgáltató jelleg érvényesül, ...” (Teke, 2012., 26. o.) Így gondolkodik Molnár is, aki a rendszerváltás által generált és megváltozott szemléletmód kontextusában írja, hogy a társadalom a megrendelő és a rendészet szerepe szolgáltató. (Molnár, 2009.) Ez olvasható a 2016. évben megjelent Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyvében is, „Tevékenysége során érvényesüljön a szolgáltató jelleg, kapjon megfelelő hangsúlyt a közszolgálat.” (Szakács, 2016., 36. o.)

⁹² Érdekes, hogy Kiss Ferenc a közigazgatás szervezeteit félkatonai szervezetnek nevezi amiatt, hogy erősen szabályozott környezetben működnek. (Kiss, 2014.08.26.)

⁹³ Olyan szempontok, mint például profitmaximalizálás, nem értelmezhető a Rendőrség esetében.

⁹⁴ A rendészet vonatkozásában bővebben olvashatunk róla pl. (Kovács (1), 2009.)

Ezt a gondolatmenetet támasztja alá Kozáry is, miszerint „*A rendőrséggel foglalkozó társadalomtudományok egyik feladata előmozdítani a rendőrök és a társadalom, azaz a civil individuumok és a szervezeti rendszerek közötti megfelelést, és ezen keresztül, közvetve hatást gyakorolni a rendőrök társadalmi problémákkal való kapcsolatára.*” (Kozáry, 2012., 182. o.) A rendészeti tana több területen kínál elméleti tudást és gyakorlati ajánlásokat, amelyeket Bodonyi teljes körűen felsorol, ő első helyen szerepelteti a társadalmi rendeltetést. Ez is jól mutatja, hogy a Rendőrség ténylegesen a közösséget szolgálja, valójában az emberek érdekében működik.

Aki e témakörben kíván jobban elmélyülni, annak mindenképpen érdemes még Szamel Lajos írásait olvasni, aki egyértelmű határt húz a rendészethez köthető közrend és közbiztonság fogalmak között. Teszi ezt azért, mert a fogalmak helytelenül sokszor egymással összekeverednek, egymást fedésben helyettesítik, vagy egymás szinonimájaként szerepelnek. A közbiztonság alatt szerinte az „*emberek életének, egészségének, becsületének, szabadságának és vagyonának*⁹⁵, *valamint az állam és intézményei működésének sérthetlenségét, illetve akadályozatlanságát értik, ...*”. (Szamel, 1992/1., 6. o.) Szamel nem definiálja a közrend fogalmát, aminek okát Buzás disszertációjában hosszasan elemez. Arra a következtetésre jut, hogy Szamel „*A közbiztonságot tekinti a közrenddel szemben a rendészeti alapfogalmának.*” (Buzás, 2010., 15. o.)

A Rendőrség szolgáltatás(oka)t nyújt, az „*utca emberére irányul*” (Buzás, 2010., 17. o.), Péterfalvi az ilyen irányú szolgáltatásokat úgy nevezi, hogy „*látható rendőrség,*”⁹⁶ (Péterfalvi, 2014., 38. o.) Tudjuk, hogy a szolgáltató vállalatoknál különös jelentőségű a vevővel való kapcsolattartás, igaz ez a Rendőrség és a lakosság közötti kapcsolatra is. A nap 24 órájában van jelen a Rendőrség: jól

⁹⁵ Érdekességként kívánom itt megemlíteni, hogy 2008. november hónapban kutatás folyt a következő kérdésben: „Mit gondol, mennyire segítheti egy magánbiztonsági cég a közterületek biztonságát?” A válaszadók „*jelentős számban érzik úgy, hogy a biztonsággal törődni a rendőrség feladata;*” (Lasz, 2010., 52. o.)

⁹⁶ Példaként említi többek között a közterületi rend fenntartását, a járőrözést. (Péterfalvi, 2014.)

látható a közterületen⁹⁷, de azt már nem állítható, hogy az emberek tudják, (meg)értik-e a Rendőrség működését, beléláthatnak annak munkájába.⁹⁸

A lakosság támogatása nélkül a Rendőrség mégis életképtelen, vagyis szüksége van „... a közösség támogatására” (Kriskó, 2013., 64. o.), amire „akkor számíthat, ha a problémák, melyekkel foglalkozik, közösek, a közösség tagjai is problémaként definiálják azokat és elismerik a rendőr kompetenciáját.” (Kriskó, 2013., 64. o.)

Érdeemes elolvasni Péterfalvi vonatkozó írását, ami véleményem szerint tőlem eltérő, de egyáltalán nem rossz szemszögből vizsgálja a rendőrség és lakosság kapcsolatát. Ő az alábbi írja: „A rendőrség és a civil társadalom közötti kapcsolatok a jogalkotó által szabályozottak, melyek determinálják, hogy a testületnek mennyiben van lehetősége átláthatóan, „polgárbarátként” működni.” (Péterfalvi, 2014., 37. o.) Mondatát úgy értelmezem, hogy amennyiben a rendőrség átlátható, úgy az polgárbarát.

Disszertációm írásakor ennél a pontnál éreztem, hogy a szolgáltatás szó a Rendőrség esetében egy nagyon furcsa, oda nem illő megfogalmazás, de ha közgazdaságtudomány oldalról közelítek a szervezet felé, akkor úgy gondolom, hogy helytálló a megállapításom. Ekkor találtam rá Ligeti publikációjában az alábbira, ami alapvetően kész tények elé állított „... szolgáltató rendőrség koncepciója három alapvető fogyatékkal küszködik: 1. nem veszi figyelembe a közbiztonság kooperációs termék voltát, vagyis azt, hogy a közbiztonságot nem az állam szolgáltatja, hanem a társadalom hozza létre; 2. nem képes releváns megállapításokat tenni a rendőrség nem közbiztonsági és rendészeti igazgatási funkcióira; végül 3. nem észleli, hogy a rendőrség része a közigazgatásnak, ezért tevékenységét és szervezetét csak a teljes közigazgatás reformjával egybekötve lehet megvalósítani.” (Ligeti, 2008., 136. o.)

⁹⁷ Lásd például egy autóbaleset vagy a betörés esetét, mind (egyáltalán nem kívánatos, de szükségszerű) a személyes találkozás esete.

⁹⁸ Mi sem bizonyítja jobban az állításomat, mint Finszter Géza, ismert kriminológus sorai: „... a testület tevékenységének negyötöd része a nyilvánosság előtt zajlik, gondoljunk csak a forgalomirányításra, a járőrözésre, a nyomozásokra, az akciókra és az ellenőrzésekre. Ez azonban csak a felszín.” (Finszter, 2010.01.05.)

A Rendőrség mégsem zárkozhat el, működhet elszigetelt formában, miközben a társadalom szükségleteinek a kielégítését célozza meg. Késznek és képesnek kell lennie a szervezetet körülvevő környezet sokirányú változásainak a befogadására. *„A gyors társadalmi változások világában egy fontos szereplő sem menekülhet a reform szükségessége elől, legkevésbé az olyan intézmények, mint a rendőrség, amely állandó interakcióban van a társadalommal. Éppen ezért logikusnak tűnik, hogy a reformnak a rendőrség közösség felé nyitásra kell irányulnia, és képessé kell tennie a rendőrséget arra, hogy rugalmasabban reagáljon a jövőbeli változásokra.”* (Danielisz – Jármay, 2008., 173. o.)

2.2. Az RRI-n végzett mélyinterjú

Az RRI-n végzett kutatás két meghatározó állomásból áll, a mélyinterjúból és a kérdőívezésből. Elsőnek az RRI vezetősége körében végzett mélyinterjú került elsőnek kiértékelésre. A mélyinterjú alkalmazására vonatkozó döntést leginkább az magyarázza, hogy a vezetés, pontosabban annak tagjai azok, akik meghatározzák az adott szervezet milyenségét. *„A nem megfelelő információáramlás erősíti a bizonytalanságot a dolgozóknál, s így gyengíti az elkötelezettségüket, elhivatottságukat.”* (Vinnai – Czékmann, 2014., 11. o.) Természetesen a külső környezet is befolyással bír, de a belső mag (vagyis a vezetőség) az, ami leginkább alakítja és jellemez egy szervezetet és/vagy akár annak egy egységét.

Fontosnak tartom itt jelezni, hogy amikor a disszertáció témája 2014-ben körvonalazódott, olyan kutatásban gondolkodtam, ami a közigazgatási információs rendszerekkel összefüggő tájékoztatás hatékonyságát és annak eredményességét vizsgálja a Schengeni Információs Rendszer példáján keresztül. Éppen ezért az RRI-n végzett mélyinterjúk során feltett kérdések tágabb témakört öleltek fel, aminek következtében azok egyes részei eltértek a mostani téma gondolatmenetétől. Ennek okán, az egyes mélyinterjúkon elhangzottakat újra áttekintettem, átdolgoztam, majd a már pontosított témának megfelelően dolgoztam fel és értékeltem.

2.2.1. A mélyinterjú lefolytatásának menete

A mélyinterjú előkészítése során az RRI felső vezetőivel megtörtént szóban a mélyinterjú témájának egyeztetése, ezzel párhuzamosan tájékoztatást kaptak a feltenni tervezett kérdésekről és a megbeszélés tárgya volt az is, hogy kikkel kívánom a mélyinterjút lefolytatni. Miután a tervezett kérések és a vezetők javaslatainak az egyeztetése megtörtént, közös nevezőre jutottunk, az a közös döntés született, hogy az RRI felső vezetése és a kérdőíves felmérésben részt vevő rendőrök közvetlen (közép szintű) vezetői vegyenek részt a mélyinterjúkon. Ennek az egyeztetésnek az eredményeként összesen tíz vezetőt tudtam bevonni a mélyinterjúba, ami azt jelenti, hogy a mélyinterjú megkezdésekor listába szedett és szóba jöhető interjúalanyok közül mindenkiel sikerült találkozni és beszélgetni. A

mélyinterjút 2014. november és december hónapokban végeztem. A mélyinterjú helyszíne az RRI volt.

A mélyinterjú alanyairól összességében fontos tudni, hogy köztük van az RRI igazgatója és kivétel nélkül a helyettesei. Ők a mélyinterjúba bevont személyek közül a felsővezetők, összesen négy fő. Jelentős szakmai múlttal rendelkeznek a Rendőrségnél. Említésre méltó kettő igazgatóhelyettes szakmai múltja is, ők a 2007. évi integráció előtt a Határőrség állományába tartoztak. Megállapítható, hogy a határőr szakmával kapcsolatos tudás birtokában vannak és az integráció óta eltelt időben szert tettek a rendőri szaktudásra is. Életkoruk 50-55 év közötti. A másik hat interjúalany középvezető, jellemzően osztályvezetők. Ők nem rendelkeznek Határőrségnél szerzett munkatapasztalattal, nem dolgoztak ott. Mindannyian az RRI-nél kezdtek el dolgozni, ezzel együtt elmondható róluk, hogy jelentős rendészeti tapasztalat birtokában vannak. Életkoruk szempontjából megállapítható, hogy fiatal középkorúak, tehát 35-40 év között vannak. Végzettségük szerint rendészeti felsőfokú diplomával és többen szakjogász végzettséggel is rendelkeznek.

A mélyinterjúkat megelőzte az interjúvázlat összeállítása, amiben azok a kérdések lettek rögzítve, amiket mindenképp fel kívántam tenni az interjúalanyoknak. Az interjúvázlatot „*egyfajta útvonalakat tartalmazó térképként*” (Héra – Ligeti, 2005., 151. o.) használtam. A mélyinterjúban feltett kérdésekkel kivétel nélkül az RRI állományának a SIS II bevezetését megelőző időszakban történt felkészítésére, majd a bevezetés óta eltelt időben az átadott SIS II-t érintő szaktudás szinten tartására, frissítésére, bővítésére kérdeztem rá. Miután a SIS II-t 2013. áprilisban vezették be és a mélyinterjúk 2014. II. félévében készültek, megállapíthatjuk, hogy a felkészítéstől a kutatásokig eltelt idő másfél év. Kizárólag a nyitott kérdéstípust alkalmaztam és a miértekre, illetve hogyanokra voltam leginkább kíváncsi.

A már ismertetett félig strukturált mélyinterjú forma következtében a mélyinterjúhoz során nem hangzott el minden kérdés, azokat nem olvastam fel egy előre felállított

sorrend szerint, hanem mindig az adott helyzethez igazodva⁹⁹ és annak megfelelően kérdeztem rá a korábban összeállított, strukturált tartalommal bíró kérdésekre.

Habár nem a kötött kérdésformát választottam, minden esetben rákérdeztem a következőkre:

- A megkérdezett közvetlen irányítása alá tartozó állomány SIS II bevezetésére és tényleges alkalmazására történő felkészítése mikor történt? Milyen formában végezték a felkészítést? A felkészítés eredményét milyennek ítéli az interjúalany?
- Az átadott SIS II-t érintő szaktudás számonkérése megtörtént-e, ha igen, milyen formában?
- Az állomány szaktudását milyen formában tartják szinten, frissítik vagy bővítik?
- Az állomány milyen formában kommunikál a vezetéssel olyan témákban, mint pl. SIS II-vel kapcsolatban felmerült kérdések, félreértések, problémák?
- Az állomány képzéséhez, szakirányú továbbképzéséhez hogyan viszonyul a szervezet és a vezetés?
- Az állomány a képzésekkel kapcsolatban visszajelez-e, ha igen ezek milyenek?

Ezek a kérdések képezték a mélyinterjú alapszerkezetét, ami fontos volt ahhoz, hogy a kutatott témánál maradjon a beszélgetés, és azokat az információkat, ami miatt a mélyinterjút végeztem, garantáltam megkapjam.

Tekintettel arra, hogy az imént felsorolt kérdések nyitott kérdések, azok feldolgozása időigényes volt, a kapott információ rögzítését nem tudtam megoldani egy táblázatban történő rögzítéssel. Az információvesztés minimalizálása érdekében a mélyinterjúk során kapott információkat összesítettem és ennek megfelelően a kiértékelést összefoglaló formában teszem meg a soron következő alfejezetben.

Végezetül felsorolás szintjén ismertetem az ICC/Esomar piac- és társadalomtudományi kutatásokra vonatkozó nemzetközi kódex azon alapelveit,

⁹⁹ Például volt, akinél a magázódás volt helyénvaló és egyeseknél a tegeződés formáját választhattam.

amelyeket a mélyinterjúk során figyelembe vettem (ICC/Esomar piac- és társadalomtudományi kutatásokra vonatkozó nemzetközi kódex, 2008.).

- Figyelemmel voltam arra, hogy az interjúban részt vett munkatársaim, mint hivatásos rendőrök, más elméleti tudással rendelkeznek, mint én, aki civilként dolgozom a Rendőrségnél. A középvezetők beosztottjai azok a rendőrök, akik az RRI-n végzett kérdőíves felmérésben részt vettek. Ez azért nagyon fontos, mert a mélyinterjú alanyai kivétel nélkül kompetensek a kutatási témában és nem utolsó sorban a nekik feltett kérdésekben.
- Kivétel nélkül vezető beosztásban vannak az interjúalanyoknál, munkahelyi elfoglaltságuk függvényben tudtam velük elvégezni a mélyinterjút és a munkaidejükből áldoztak rám időt, ezért egyes interjúalanynál előfordult, hogy az interjút megszakításokkal tudtam elkészíteni. Az interjú megszakításával egyes gondolatokat nem sikerült teljes egészében kifejezni, ami számomra információvesztést jelent, mert az interjúalany gondolatának egy részét nem ismerhettem meg, hiszen a félbeszakadt interjú folytatásakor már nem vagy máshogy emlékezett arra. Az ilyen információvesztések vagy torzult információk azonban csak nagyon kis mértékben vannak jelen a felmérésben, ezek torzító hatása a disszertációm eredményére nem volt hatással.
- A mélyinterjú alanyaival kivétel nélkül munkatársak vagyunk. Nagyon éles határt kellett húznom az interjú helyzetekben, vagyis minden mélyinterjú elején tisztáztam a szerepköröket, hogy én vagyok a kérdező, az interjúalany pedig a válaszadó. Törekedtem arra, hogy ne kövessem el azt a hibát, miszerint hagyom elmosódni a szereposztást.
- Az imént megfogalmazott alapelv betartásával igyekeztem az objektivitást is garantálni. Kértem a megkérdezetteket, hogy kizárólag tényeket, valós információkat osszanak meg velem úgy, hogy jelzik, ha emocionális információt, személyes tapasztalatot, élményt kíván velem közölni.

A beszélgetéseken elhangzott információk rögzítése kizárólag papíron történt, hangfelvételt egy esetben sem készítettem. Az interjúk leírását vázlatformában végeztem el. A kapott információkat, mint puha adatokat (Héra – Ligeti, 2005.) - először rendszereztem, majd igyekeztem minél inkább egységes formába hozni azokat, hogy a kiértékelést el tudjam végezni. Ezzel igyekeztem követni Héra – Ligeti szerzők tanácsát, akik azt állítják, hogy „... :juttassuk el a későbbi elemezhetőségig adatainkat.” (Héra – Ligeti, 2005., 288. o.). Ennek érdekében az alábbi csoportokba soroltam az egyes mélyinterjúk során elhangzottakat:

1. A SIS II alkalmazására történő felkészüléssel kapcsolatos információk.
2. Az állomány felkészítése a SIS II alkalmazására.
3. Az állomány (tovább)képzésével kapcsolatos vezetési elgondolások.
4. Megfogalmazott erősségek és gyengeségek.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a mélyinterjúk nem tartalmaznak kvalitatív adatokat. Így a rögzítés során nem törekedtem olyan formába hozni azokat, hogy „... különösebb nehézség nélkül más is elemezni tudja.” (Héra – Ligeti, 2005., 288. o.).

A mélyinterjú alanyait kivétel nélkül tájékoztattam a kutatásom témájáról, annak hipotéziseiről. Az adataik bizalmas kezeléséről előzetesen biztosítottam őket és a mélyinterjúhoz mindannyian hozzájárultak, de kérték, hogy válaszaikat név nélkül ismertessem és publikáljam. Névtelenségüket azért is tartom fontosnak megőrizni, mert a disszertációmban kritikát is megfogalmazok, amire nincs alkalmuk reagálni.

2.2.2. A mélyinterjúk kiértékelése

A Rendőrség szervezeti felépítése jellemzően bürokratikus felépítésű, alapvetően kötött a szerkezetére, „... a hivatali szervezetek jegyeit viseli magán, ...”. (Kovács (2), 2009., 226. o.) A Rendőrség – szervezetszociológiai szempontból megközelítve – formális és tipikusan hierarchikus a felépítése. A Rendőrség, mint formális szervezet meghatározott feladatok elvégzésére, célok elérésére irányul, tevékenységét ez

jellemzően meghatározza és a vonatkozó (jog)szabályok követése mentén végzi munkáját.

Az RRI a Rendőrség hierarchikus szervezeti felépítésében az ORFK alatt található, a hierarchia csúcán megfogalmazott utasítások érvényesek rá, amit mind elméletben mind gyakorlatban alkalmaznia kell és a (leg)felső vezetők (helyzet)jelentések, referálások, vezetői / szakmai megbeszélések stb. formájában bizonyosodnak meg a kiadott feladat, utasítás végrehajtásáról, valamint annak az eredményeiről. A jogszabályok kulcsfontosságúak a Rendőrségnél, a szervezet egészét határozzák meg és annak minden részterületére kiterjednek.

A jogszabályok és belső szabályozók, amik mentén a szervezet működik, meghatározzák az ott dolgozó személyek közötti viszonyokat is. Kovács azt írja a korábbi Rendőrtiszti Főiskola BA képzés hallgatóinak íródott „A hatékony vezetői munka alapjai a Rendőrség helyi szerveinek irányításában és vezetésében” című jegyzetben, hogy a vezető és beosztott közötti munkakapcsolatot írott jogszabályok határozzák meg. (Kovács (1), 2009.) Ez a leszabályozás kettős arculattal bír, olyan pozitívumok sorolhatók fel mellette, mint a kiszámíthatóság vagy ellenőrizhetőség, de a másik oldalon nem egy negatívummal is bír, köztük az egyik legfontosabb, hogy a személyes kapcsolatok mozgásterét is leszabályozza, kereteket szab annak.

Az RRI vezetése a jogszabályok által előírtak szerint működik, de mégis rendelkezik egy olyan (írásban nem rögzített, mondhatni láthatatlan) mozgástérrel, amiben kész és képes az általa képviselt modern vezetési elméleteket a gyakorlatban alkalmazni úgy, hogy az a szervezet egészét áthassa és meggyőzve az alacsonyabb szinten dolgozó vezetőket, ők is kövessék azt.

Az RRI-nél tapasztalt szabad mozgástér egyben az ORFK vezetőinek tisztánlátását is igazolja, nem törekednek mindenben felső vezetői szinten dönteni. Egyes feladatok alacsonyabb szintre történő delegálása jelzi a felsővezetők mind szakmai mind vezetési szakértelmét. Mindeközben nem szűnt meg a vertikális információáramlás a

hierarchikus szervezetben és ezzel az RRI sikeresen elkerülte a Conner által fekete lyukként¹⁰⁰ (Pataki, 2001.) emlegetett jelenséget.

A vezetés a SIS II bevezetésére, alkalmazására szisztematikusan készült fel, állításuk szerint a felkészülés folyamatát időben kezdték meg. Megítélésük szerint a felkészülés folyamatának legfontosabb jellemzője az imént említett szisztematikusság volt. A felkészülésben aktívan részt vett az állomány, az információáramlás a bürokratikus felépítésű szervezet ellenére két irányba, azaz felülről lefelé és alulról felfelé történt, de ami ennél is fontosabb, hogy jól működött. A tapasztalatok ezt igazolják. Ezzel a vezetés a saját szervezeti egységénél a Rendőrségre jellemző merev szervezeti struktúra ellenére meg tudta valósítani a kétirányú kommunikációt. A párbeszéd az állomány felkészítésének folyamatában végig jelen volt, jellemezte azt.

Az állomány felkészítésénél előírásra került a számonkérés is, amit az RRI 15/2011. (XI. 30.) „RRI Intézkedése a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság képzési, továbbképzési feladatának végrehajtására” című dokumentum (a továbbiakban Intézkedés) I.2. pontja részletez. A képzést, ami „... *alapvetően elméleti szakmai felkészítés ...* „ (RRI Intézkedés, 2011., 1. o.) havonta tartják meg 8 órában. A képzésen tanultakat teszttel kérdezik ki a hallgatóktól (A képzéseken részt vett beosztottaktól).

Az RRI „Feladatterv a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság részére a 2012-2013. évi légi határok schengeni értékelő ellenőrzésére való felkészüléshez” című dokumentum (a továbbiakban Feladatterv) 4.2. pontja alapján a SIS II-vel kapcsolatos szakmai felkészítést egy kérdőíves felmérés előzte meg, ami azt vizsgálta, hogy az egyes beosztásokhoz milyen (differenciált) képzésre van szükség. „*Havi rendszerességgel, 8 órában tantermi szakmai felkészítést kell tartani a teljes határrendészeti feladatokat ellátó állomány részére,*” (Feladatterv, 2011., 12.o.)

A SIS II alkalmazására történő felkészülés során nem hagyták ki a szervezet komponenseinek (pl. humán erőforrás, folyamatok) átvilágítást, aminek részét

¹⁰⁰ „*A fekete lyukként viselkedő személy nyomtalanul elnyel minden felülről jövő változtatási erőfeszítést, amely így nem jut el a szervezetben alatta lévőkhöz.*” (Pataki, 2001., 9. o.)

képezte a SWOT analízis. A SWOT analízis közismert négy eleméből különösen nagy hangsúlyt kapott az erősségek és a gyengeségek felderítése és az azokra adható és megvalósítható megoldások keresése. Felvállalta a vezetőség, hogy ha valami a gyakorlatban nem az elvártnak megfelelően működött, a hozott öntésekért felelősséget vállalt. A Feladatterv megemlíti a szervezeti korszerűsítést, aminek következtében meghatározza a következő feladatokat:

- szervezeti elgondolás aktualizálása;
- személyzeti állomány tervezése, alkalmazása, felkészítése. (Feladatterv, 2011.)

Arra fókuszáltak, hogy a SIS II-t már annak indításának az első pillanatától kezdve jól tudják kezelni a rendőrök, ehhez elengedhetetlennek tartották a meghozott döntések és kiadott utasítások utólagos kiértékelést és azt követően, ha szükséges volt, nem vonakodtak újabb, kiegészítő vagy helyreigazító intézkedéseket hozni úgy, hogy időt és energiát nem sajnálva az utóbbi ellenőrzését és eredményességvizsgálatát is elvégezzék. Sajnos a mélyinterjúk során egy vezető se fejtette ki részletesen az ilyen irányú kiigazító intézkedéseket, csak nagy vonalakban említették meg. Ezzel kapcsolatban az a feltételezésem, hogy nem kívánták nyilvánosságra hozni ezt az információt.

Összességében a vezetők jónak és eredményesnek ítélték meg a SIS II-re való felkészülés folyamatát, abban komolyabb és egyúttal említésre méltó hibát vagy problémát nem neveztek meg.

Amit a felkészülés gyenge pontjaként neveztek meg, az az állomány akkori idegen nyelvtudása volt. Az állomány angol nyelvtudását nagyon rövid idő alatt kellett legalább alapfokú szintre hozni. A Feladattervben a 4.1. pont részletesen kitér az állomány idegen nyelvi képzésére. Az Elemző-Értékelő Osztály feladata volt felmérni „... a határellenőrzésben részt vevő (elsősorban angol nyelvet beszélő) állomány idegen nyelvi ismeretét, javaslatot kell tenni az idegen nyelvi tudás továbbképzésére, a beiskolázás ütemére.” (Feladatterv, 2011., 10. o.)¹⁰¹

¹⁰¹ A Feladattervben részletesen leírják a képzés formáját, időtartamát stb.

Az állomány SIS II-re történt felkészítése azonban egy folyamat része. A legelső felkészítéssel elért (kezdeti) munkavégzés hosszú távon való szinten tartása megköveteli a rendszeres továbbképzést. Például a SIS II-vel kapcsolatos jogszabály- és normaváltozások nyomán követése és azok tájékoztatása az állomány körében egy ok, amiért indokolt a továbbképzés. A képzések tartalmát, mint új tudást döntően az új jogszabályok, az esetleges változások jelentik.

Igaz, hogy az értekezés témájának középpontjában nem az állomány idegen nyelv tudása áll, nem szabad azt kihagyni. Ennek oka pedig az, hogy a SIS II rendszer¹⁰² nyelvezte angol. Ezen felül a különböző, EU szinten szervezett több tagállam részvételével megvalósuló szakirányú kurzusokat idegen nyelven (jellemzően angol, német, francia) tartják, amihez elengedhetetlen a megfelelő szintű (szakmai)nyelvtudás. Ezeket túl a külföldi állampolgárokkal is a leggyakrabban az angol nyelvvel tud kommunikálni a határrendész. Ezért a vezetés az állomány idegen nyelv ismeretére és az idegen nyelv oktatására különösen nagy hangsúlyt helyez. Ezzel kapcsolatban mindannyian azon az állásponton voltak, hogy a munkavégzéshez elengedhetetlen minimum egy, de inkább kettő idegen nyelv elméleti és gyakorlati ismerete. Ehhez a rendőröknek igénye kell, legyen arra, hogy idegen nyelve(ke)t tanuljanak és beszéljenek. Amennyiben az állomány a már elsajátított idegen nyelvtudását kívánja bővíteni vagy további idegen nyelvet kíván tanulni, úgy a vezetés nem zárkózik el tőle, sőt ösztönzi a munkatársakat.

A rendőrök többsége a munkavégzés során rákényszerül az idegen nyelv használatára, ami tovább ösztönzi a nyelvtanulás iránti igényüket.¹⁰³ A vezetés elégségesnek ítélte a rendőrök idegen nyelvtudását, de úgy gondolják, hogy ezen a területen fejleszteni kell az állományt. Indokoltnak tartják olyan nyelvtanfolyamok megszervezését, amit lehetőség szerint félévente tartanak akár csak szinten tartás céljából. A vezetés hozzátette, hogy ennek az állomány kevés szabadideje szab

¹⁰² Illetve maga a schengeni munka nyelv is gyakorlatilag az angol.

¹⁰³ Ez a szolgálati helyükből is adódik, mivel a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren 2015. évben a külső határon be- és kilépő személyforgalom 3 542 877 volt, aminek csak a harmada 32%-a, 115 1 784 volt magyar állampolgár. (ORFK, RFI, Határrendészeti Főosztály, 2016.07.07.) Megemlítendő, hogy a repülőtér teljes utasforgalma 2015-ben meghaladta a 10 milliót (Budapest Airport, 2016.), de ennek a zöme a schengeni tagállami desztinációkat érinti, így itt határellenőrzés nem történik.

korlátokat. Munkaidő alatt idegen nyelvtanfolyam megtartása az állomány leterheltsége miatt nehezen megoldható.

A vezetők egymással összhangban állították azt, hogy ezt a munkát nem lehet szó szerint tanítani, elhivatottság kell hozzá. Ugyanis olyan komplex szaktudást igényel, olyan szakterületeken kell jártasnak lennie a rendőrnek, mint pl. jogszabályok ismerete, idegen nyelv(ek) ismerete, pszichológia, okmányismeret, átfogó földrajzi-, gazdasági-, politikai és társadalmi ismeretek. A felsorolásnak itt koránt sincs vége, de jól mutatja a szakma komplexitását, a munka eredményes elvégzéséhez szükséges tudás sokszínűségét és sokrétűségét. A szakma egyik nehézsége az adott szakterület mélyreható ismeretének a követelményéből ered.

A vezetés egyetért abban, hogy időszerűvé vált egyfajta szemléletmód váltás a szervezeti egységüknél, újabb és még korszerűbb vezetési elveknek van létjogosultsága, amiknek bizonyos hatásai idővel elkerülhetetlenül szétterjednek a szervezet egészében, vagyis a Rendőrségnél. Példának hozták fel a vezetők előre történő gondolkodását, scenáriók felállítását, amelyek a szervezet különböző területeit érinthetik.

Esetpéldának említették a humán erőforrás területét. A Határőrség és a Rendőrség integrációját követő állománytábla és létszámváltozás egyik öröksége az RRI-n, hogy a mai napig indokolt az okmányszakértők számát növelni. Az okmányszakértők képzése, majd az azt követő tapasztalatszerzés időtartama összesen öt-nyolc év, vagyis ennyi időnek kell eltelnie ahhoz, hogy egy okmányszakértő a szükséges és elégséges elméleti tudást és gyakorlati tapasztalatot megszerezze. Ezért is fontos a humán erőforrást megtartani.

Úgy tapasztaltam, hogy a vezetés egyetértésben van azon a ponton, hogy „*A szervezeti teljesítmény az egyéni teljesítmények szintjén dől el.*” (Elbert – Farkas, 2000., 307. o.) Az állomány képzése a SIS II rendszert megelőző felkészülésben majd azt követően a napjainkig is fókuszpontban van. A szolgálatot teljesítő állomány minden nap kap egy öt kérdésből álló tesztlapot, amit a szolgálati idő alatt

tölt ki, majd ad vissza vezetőjének a szolgálati idő leteltével. A tesztlapok a rendőrök munkájával, köztük SIS II-el kapcsolatos kérdéseket tartalmaz.

A tesztek naponta átlagosan 25-30 rendőrnek osztják ki, a kérdések adott problémára vagy (jogszabály)változásra, újdonságra kérdez rá. A teszt kérdéseit az alosztályvezetők állítják össze minden nap. A tesztek kiértékelése, a válaszok összesítése azonnal rávilágít arra, hogy hol vannak hiányosságok, milyen témaköröket kell átbeszélni esetenként részletesebben megvitatni.

A tesztek egyesével minden alkalommal lefűzik, tehát visszakereshető, hogy ki mikor milyen tesztet töltött ki. A tesztek kérdéseit kiértékelik és amennyiben az összesített eredmények indokolják, az állomány eligazításon beszéli meg a teszt tartalmát. Ilyen megbeszélésekre jellemzően a jogszabályok változásakor kerül sor. A minőségi munkához elengedhetetlennek tartják a napi képzést a tesztekkel párosítva.

A vezetés célja ezzel nem a kellemetlenkedés vagy a hatalom fitogtatása, hanem ténylegesen naprakészen kívánja tudni, az állomány képzettségi szintjét, ismereteinek színvonalát, így azt is, hogy a beosztottak SIS II-vel kapcsolatos elméleti és gyakorlati tudása hol igényel kiegészítést, pontosítást, frissítést. A vezetés a tesztel eléri, hogy rendőrei rendszeresen foglalkoznak a témával, akár úgy is, hogy egymás között megbeszélik az adott témakört. Egyikük röviden egy mondatban összefoglalta, miszerint „A lényeg, hogy foglalkozzon vele”.

Az egyik felső vezető további indoklása az volt, hogy nem lehet nem jól dolgozni, hiszen az EU felé kell teljesíteni, nem beszélve a folyamatos, ismétlődő EU ellenőrzésekről. A vezetők jelezték, hogy a SIS II rendszer három alapvető, egymástól független, de mégis együtt dolgozó elemként határozták meg: 1. rendszer, 2. rendőri állomány, 3. rendőri intézkedés. A három elemből kettő maga a humán erőforrás, aki az infrastruktúrát, vagyis a rendszert kezeli. Ha az állomány nem ismeri, érti a rendszer működését, képtelen vele dolgozni.

Összességében havonta egy teljes nap munkanap, azaz nyolc munkaóra biztosított továbbképzésre, aminek témája a szakterületről kerül kiválasztásra. Ez a szervezeti egységnél a normál továbbképzés, aminek tematikájába beépítették a SIS II témakört, annak szerves részét képezi. A vezetők elmondták, hogy a kitöltött tesztek eredményei alapján is lehet választani témát az oktatási napra.

Elhangzott, hogy a képzési stratégia a szervezet egészét kell, hogy átfogja, de elengedhetetlennek nevezték a helyi szintű képzések megtartását, ami az adott szervezeti egység sajátos működéséhez, munkájához igazodik, de összhangban van a szervezet egészére kidolgozott képzési tervvel. Ha a vezetés a helyi képzési tervét jól dolgozza ki, akkor az összhangban lesz az egészszel. Az RRI vezetősége megfelelőnek ítélte a helyi képzési tervüket és annak tényleges megvalósítását.

A mélyinterjú alanyai kivétel nélkül első helyen nevezték meg a párbeszédet, amit egyúttal a kommunikáció legfontosabb formájának tartják, és aminek több formáját is alkalmazzák.¹⁰⁴ Az a tapasztalatuk, hogy az eredményes munkavégzéshez elengedhetetlen a kommunikáció. Ha jól kommunikálnak a vezetők az állomány tagjaival, életképes marad / lesz a szervezeti egységük és nagy valószínűséggel eredményes is. Ez a kommunikáció kétirányú információáramlást jelent, ami növeli az állomány biztonságérzetét, alakítja hivatástudatukat és a vezetés időben kap információt a keletkezett, elkövetett hibá(k)ról, így időben tudja az(oka)t orvosolni, valamint a megfelelő döntést és utasítást meghozni. Meg kell említeni azt is, hogy a pozitívumok, vagyis az eredmények kommunikálása, mint egyfajta visszacsatolás és akár dicséret is fontos részét képezi a vezetők – beosztottak közötti kommunikációjának. Egy állandó, vertikálisan jól működő párbeszéd erősíti a szervezet identitását, az alkalmazottak tudják, hogy hol helyezkednek el a szervezetben és tudják, mi a feladatuk.

¹⁰⁴ „Ha a beosztottunk nem kap egyértelmű üzenetet arra vonatkozóan, hogy milyen célokért küzdünk, nem is várhatjuk el, hogy munkatársaink teljes erőfeszítéssel dolgozzanak.” (Bánhalmi, 2016., 158. o.)

A mélyinterjú nem várt, járulékos hozadéka

Az értekezés írása során a szakirodalmak kutatásával párhuzamosan megtörtént a korábban készült diplomamunkáim áttanulmányozása. A 2003. évben „A Határország tájékoztatási stratégiája az EU-hoz történő csatlakozás tükrében” című szakdolgozatomban, „A tájékoztatás előfeltétele a sikeres változtatás” címmel egy egész alfejezetet írtam arról, amit a mélyinterjúkon hallottam a vezetőktől. Vagyis az akkor leírtak nem veszítettek aktualitásukból és a gyakorlati alkalmazhatósága is megerősítést nyert. Ezért egyes részeit felidézem.

A Határország évekkel ezelőtt kialakított működőképes rendszerén belül nem lehet a schengeni normák által előírt feladatokat elvégezni, a kitűzött célokat elérni. A kritériumoknak való megfelelés nem csak a határrendszettel kapcsolatos jogi háttérrel és infrastruktúrával érinti, hanem magát a szervezetet is. A kidolgozott stratégia sikerét éppen az adja, hogy a szervezet átalakítása következtében képes a változásokra időben felkészülni, és ami még fontosabb, azokra időben reagálni.

A szervezetfejlesztéshez mindez nem elég, ismernünk kell a meghozott döntés megvalósításának egymást követő lépését. Ez egy további lépés a sikerhez.

1. *felengedés*: A régi állapottól el kell szakadni, de ehhez motiváció kell.
2. *mozgatás*: A változás kiváltása.
3. *megszilárdítás*: A változtatás konzerválása. (Pataki, 2001.)

Itt érdemes említést tenni a szervezetfejlesztés technológiájának három részéről (Klein, 2002.), ugyanis a Határországnél, ha talán nem is tudatosan, de mindhárom megtaláljuk:

1. diagnosztizálható probléma

A Határország meghatározta, hogy milyen célokat akar elérni. Ehhez stratégiát dolgozott ki. A szervezetfejlesztésről, a döntésekről folyamatos tájékoztatást ad a vezetőség.

2. a figyelem fókusza

A mai világban az a tendencia figyelhető meg, hogy a feladatokat nem csak egyének külön-külön, hanem teamek hajtják vége, azaz a rész-egész kapcsolata új értelmezést nyer. A Határőrség egyszerre figyel magára a szervezetre és az egyénre.

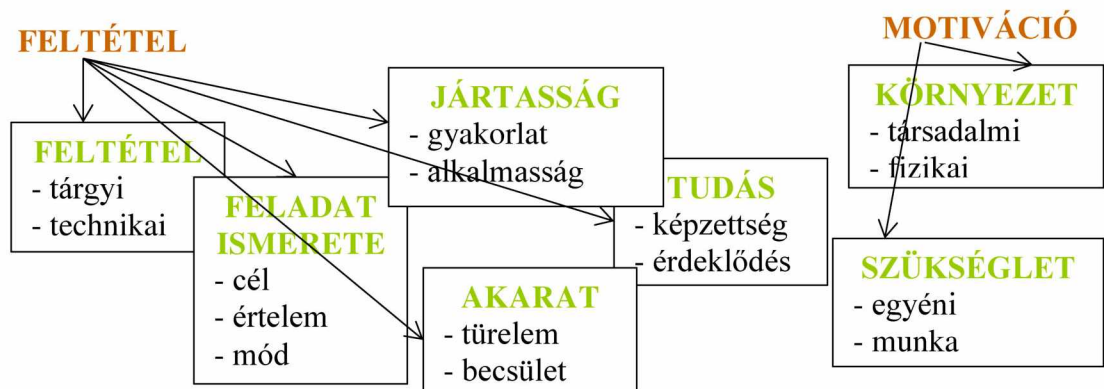
3. az intervenció módszerei

Az állomány mindenre kiterjedő (pl. jog, közgazdaságtan, nyelv) tanfolyamokon vesz részt. Lehetőségünk nyílik a konzultációra is (pl. havonta megtartott szóbeli tájékoztató).

A szervezet tisztában volt azzal, hogy feladatait a változtatás során is eredményesen kell végrehajtani, de közben nehézségekbe ütközhet a szűkös (pl. pénzügyi) erőforrások miatt. Ezért mielőtt megkezdték volna a változtatást, meghatározták a hatékonyságot és az eredményességet befolyásoló tényezőket. (10. sz. ábra)

10. sz. ábra

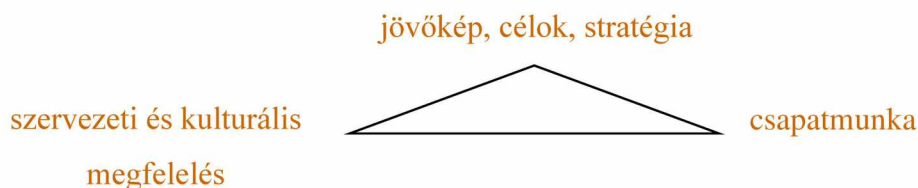
A hatékonyságot és eredményességet befolyásoló tényezők

[(Bakondi, 1998.) alapján saját szerkesztés]

A változtatásokat nem a szervezet tagjai kezdeményezték, azaz nem belülről indult, azt külső tényezők indították el. A szakemberek elfogva a változtatást, igyekeztek a szervezetet a környezethez stratégiai változtatások formájában, azaz aktív módon alkalmazkodni. A vezetés a hatékony változtatás háromszög-modelljét (11. sz. ábra) valósítja meg.

A hatékony változtatás háromszög-modellje

[(Csath, 2001., 20. o.) alapján saját szerkesztés, 2016.04.]

Nemzetközi kitekintés

(Konzultáció a Flughafen München Rendőrügyeleten)

A kutatásba bevont szervezeti egység külföldi társszervét is meg kívántam ismerni a kutatásom szempontjából. A Flughafen München Rendőrügyeletnél kaptam erre lehetőséget, ahol 2014. október 8-án fogadtak.

A megbeszélés tervezett témája maga a kutatási téma volt, ezt előre jeleztem is a német rendőröknek. Amikor Münchenben elmondtam, hogy pontosan mit is kutatok, a német szakértő nem tudott tájékoztatást adni. Igazán nem tudta a vezető, hogy a lakosság tájékoztatása mikor, milyen formában történt és arra hivatkozott, hogy ez nem az ő szervezeti egységük feladata, így ebben nem kaptam érdemi tájékoztatást. Az volt a benyomásom, hogy az ottani szervezeti egységek csak a nekik előírt szakterülettel, feladatokkal kapcsolatban rendelkeznek információval, más szakterületéről nem vagy csak kevés az információjuk. Ebből az következik, hogy az ottani szervezeti egységek sokkal jobban elszigetelődnek egymástól, mint itthon.¹⁰⁵ Egyértelműen kiderült, hogy az ottani szervezeti egység nem tudott arról, hogy az EU előírta a SIS II tájékoztató kampányát, a plakátot se látták, ami igazolja a megfelelő szabályozás hiányát.

A tájékoztatói kampányukon kívül olyan témakörökről terveztem még beszélgetni velük, mint az állomány képzése. A beszélgetés végül két nagyobb témakört fedett

¹⁰⁵ A szervezet egységeinek egymástól való elszigetelődése szervezetelmélet oldalról közelítve gyakran megnehezít(het)i az együttműködést, az információáramlást vagy éppen a kommunikációt.

le, az egyik a képzés, a másik az állomány elégedettségére vonatkozott, az elégedettség növelését célzó mérési módszerekről volt szó. Igaz, hogy az értekezésnek nem témája az állomány elégedettségvizsgálata, de olyan mérésekről esett szó, amiket az RRI a gyakorlatban hasznosíthat. Értendő ez úgy, hogy az RRI vezetésének érdeke kell, hogy legyen¹⁰⁶ a kiképzett (!) és naprakész szakirányú tudással rendelkező állomány megtartása. Ennek magyarázata többek között az, hogy a (ki)képzésük idő- és ráfordítás igényes, az átadott tudás speciális, más közigazgatási szerveknél jellemzően nem igazán hasznosítható és a szervezet működésének a stabilitását biztosítja.

Elhangzott, hogy a rendőrök közül sokan a repülőtéren ellátandó feladatokhoz igazodó feszített (24-48 óra) munkarend miatt elpályáznak és más szervezeti egységnél kívánnak dolgozni. Tehát az ottani állomány körében nem vonzó ez a szolgálati hely. Ennek oka a munkarendben rejlik, ami nehezen kiszámítható. Az ottani vezetés igyekszik kompenzálni ezt és fontosnak tartják a munkatársakat integrálni, a munkabeosztásukat az egyéni igényekhez igazítani (például családi állapot figyelembevétele) és egyéb eszközökkel motiválni. Ahogy ő fogalmazott: „Fontos a dolgozók véleménye.” Az ottani vezetés kiemelt helyen kezeli ezt. Átgondolva az imént leírtakat, ellentmondás van, ugyanis miközben elvágódnak a beosztottak a repülőtérrel, a vezetők fontosnak ítélik a véleményeket. Az ellentmondást a vezetők nem tudják érdemben feloldani, csak enyhíteni, mivel a szolgálati rend az elégedetlenség és az elvándorlás forrásponjtja, ami adott, azon érdemben változtatni, alakítani ők nem tudnak.

A szervezet ún. szolgálati napot (Diensttag) is biztosít, amikor a munkatársak jobban megismerhetik egymást, az informális kapcsolatok szorosabbá válhatnak. Ezeknek a programoknak a költségét a munkahely fedezi. Ezzel is igyekeznek az állomány kötődését növelni és az elvándorlás mértékét mérsékelni. Az ilyen napokon a szolgálati helytől távol akár egy hétvégét is együtt töltenek (akár családosan) és különböző tartalmú programok keretében igyekeznek pl. egymást jobban megismerni.

¹⁰⁶ A vezetők érdekeltek is, ezt igazolják az interjúkban elmondottak.

A beszélgetés információtartalmát összehasonlítva az RRI vezetőivel folytatott mélyinterjú tartalmával megállapítható, hogy Münchenben az állomány toborzására és megtartására helyeződik a hangsúly. Az ottani munkarend a német rendőrök körében valamilyen oknál fogva problémát jelent. Elhangzott, hogy távol a lakóhelyüktől költséges a lakhatás, illetve ha közel is van lakóhely és napi utazással megoldható a bejárás, a munkarend miatt ez megterhelő. Pozitívum, hogy az ottani vezetés erre figyel, különböző kérdőívekkel igyekszik felmérni az egyéni igényeket és a lehetőségekhez mérten ahhoz igazítani a rendőrök munkarendjét. Foster úr egy kérdőívet mutatott meg, melyet a (2. sz. melléklet) tartalmaz magyar és német nyelven.

2.2.3. Összegzés és részkövetkeztetések

Miután minden egyes mélyinterjú lezárásra került, mert a beszélgetés befutotta „... *a maga lélektani ivét.*” (Héra – Ligeti, 2005., 166. o.) az a következtetés született, hogy a mélyinterjúk során szerzett információk hozzásegítenek a kutatási probléma elemzéséhez, közelebb visznek a disszertáció elején megfogalmazott kérdések megválaszolásához.

A mélyinterjúkon elhangzottak összesítése a következők pontokba szedhetők:

- Az egyes mélyinterjúk légköre kivétel nélkül barátságos volt és minden interjúalany készséggel fogadta a felkérést, a kérdésekre készséggel válaszoltak. A kutatáshoz való viszonyulásuk utal az vezetés hozzáállására, mert miközben érdeklődést mutattak a kutatási téma iránt, másrészt bíztak abban, hogy a kutatás számukra is hasznos, a gyakorlatban alkalmazható eredményeket hoz.
- A vezetők vezetési stílusa egymással összhangban van, a nagy horderejű döntésekben egyetértés mutatkozik a vezetés tagjai között. Az irányításuk alá tartozó állománnyal folytatott kommunikációra nagy hangsúlyt fektetnek és nem csak a vezetés részéről indított kommunikáció van jelen, hanem az

állomány tagjai részéről kezdeményezett párbeszéd is nyitott fülekre talál. Ez azt jelenti, hogy a kommunikáció vertikálisan kétirányú.

A kétirányú kommunikáció megfigyelhető pl. a SIS II jogszabályváltozásainál, amikor a vezetés minden esetben tájékoztatja az érintett állományt a változás(ok)ról, majd azokat kikérdezi tőlük, és ha maradtak nyitott vagy tisztázandó kérdések, azokat értekezlet, azaz megbeszélés keretében tisztázzák.

- Az RRI vezetői jellemzően irányítanak. Ez adódik a szervezeti felépítésből, amiből következik a hatalmon és irányításon alapuló vezetésük.¹⁰⁷
- Fontos, hogy az állomány szaktudása naprakész legyen, a vezetés ennek érdekében kész és képes lépéseket tenni. Ezt tükrözi például a naponta kiosztásra kerülő teszt, ami általában SIS I-vel kapcsolatos kérdést is tartalmaz. A tesztekre adott válaszok alapján a havonta megtartásra kerülő továbbképzéseken túl is tartanak olyan eligazítást, megbeszélést, amik valódi célja az állomány tudásának, az általuk birtokolt információk kiigazítása, tehát egy random megtartott rövid időtartamú képzésről is lehet ezek esetében beszélni.
- A vezetők alapvetően nem zárkóznak el az újításoktól, ami azt jelenti, hogy befogadják és alkalmazzák a vezetés- szervezésemélet (új) módszereit. Természetesen ezeknek a módszereknek az alkalmazása úgy történik, hogy közben folyamatosan megmarad a Rendőrség hierarchikus felépítéséből¹⁰⁸ adódó vezető és beosztott közötti alárendelt viszony és minden változtatás, új módszer bevezetése annak függvényében történik, hogy az RRI fölött álló szervezetek utasításai, intézkedései és a vonatkozó jogszabályok az útmutatók. Példaként felhozható az RRI által alkalmazott „civil” tanárok, akik angol és német nyelvtanfolyamokat tartanak az állománynak.

¹⁰⁷ Klein ugyanis Carl Rogers alapján csoportosította a hatáson és befolyáson alapuló valamint Az utóbbihoz sorolta fel a tanítást, oktatást és tanácsadást. (Fodor – Kriskó, 2014.)

¹⁰⁸ „A rendészeti szervekre különösen jellemzők a bürokratikus szervezeti modell jegyei: a centralizált irányítás, az egyszemélyi vezetésen alapuló igazgatás, a legapróbb részletekig kidolgozott szabályok, a munkák pontos és szigorú felosztása, a vezetők és beosztottak éles különválása, a rendszeren belül megvalósuló személytelen viszony.” (Fórizs, 2014., 15. o.)

Munkaidőben tartják ezeket a nyelvtanfolyamokat, így az állomány a pihenőidejéből nem kell, hogy időt áldozzon tanulásra. Ezek a képzések akár a bérezés egy fajtájaként is felfoghatók, ráadásul újabb képzéseken való részvétel lehetőségét adják meg, így például CEPOL kurzusokon való részvételt. A vezetés tisztában van azzal, hogy (jól) képzett állománnyal tud jól dolgozni.

Annak érdekében, hogy az állomány a SIS II-vel kapcsolatban minél több tudás birtokába kerüljön, az idegen nyelvtudás szinten tartása és fejlesztése, illetve újabb nyelvek tanulására való ösztönzés a vezetési célok között kiemelt helyen szerepel. (Lásd pl. CEPOL képzések.)

- Az RRI-re vonatkoztatva elmondható, hogy *„A szolgáltató közigazgatás gondolata a 2000-es évekre paradigmaváltáshoz vezetett. ... Előtérbe került az ügyfél, kinek az igényeit széles körben vizsgálja a jogalkotó.”* (Vinnai – Czékmann, 2014., 16. o.) A szervezeten belül a vezetés eredményes abból a szempontból, hogy gondoskodik arról, hogy a fogyasztókkal kapcsolatot ápoló (ide sorolom a kapcsolat létesítésének, fenntartásának esteit) személyzet maximálisan informált legyen a szolgáltatásról, pontosan tudja mi annak a célja, milyen tartalmi elemekkel bír, közöttük milyen összefüggések vannak és végül, de nem utolsó sorban mi a szolgáltatás várható eredménye.
 - A vezetők fontosnak nevezték az állomány tagjai közötti személyes kapcsolatot, amit az együttműködés mozgatórugójának is tartanak. A felettesek szorgalmazzák, hogy az (al)osztályok maguk által választott szabadidős program keretében csapatépítő tréninget tartsanak. A gondolat jó, de a tréning finanszírozása nem megoldott, így ezek csak igen szolid formában és nem túl gyakran valósulnak meg a gyakorlatban.
 - Nem találkoztam a szervezeti egységnél olyan tanulmánnyal, ami a négy kritérium gyakorlatban történő megvalósulását és a hozott eredményeket vizsgálná. A fejlesztésükhöz, a továbbgondolásukhoz ezt elengedhetetlennek tartom.

- Fontos, hogy az RRI jelen vezetése beépítette a vezetési metodikájába a korábbi vezetés metodikáját, azt nem vetette el. Az állítást alátámasztja az, hogy a korábbi szakdolgozatban olyan szerzõtől vett idézet szerepel, aki a Határórség és a Rendórség integrációja elõtt a Határórségnél, nevezetesen a Budapesti Repülõtér Igazgatóságon szolgált vezetõ beosztásban.

Ha egy mondatban kellene összefoglalni a mélyinterjúk során kapott információkat, akkor az alábbi idézett mondat tartalma érvényesül a gyakorlatban: „*Hiába tökéletes a rendszerünk, ha alkalmazottaink nem értik a mûködést.*” (Kenesei – Kolos, 2014., 27. o.) Ez a SIS II vonatkozásában azt jelenti, hogy ha jól is mûködik a SIS II a szervezeti egységnél, a szükséges infrastruktúra adott, ha a rendszert használó személyi állomány nem tudja, hogy hogyan kell azt kezelni. Tehát a SIS II akkor eredményes, ha az azt használó emberek tudják kezelni, kihasználni a rendszer adta lehetőségeket, elõnyöket. Ezért olyan fontos a SIS II alkalmazásáról szóló belsõ tájékoztatók, képzések megszervezése és megtartása.

A szervezeti egységen belüli kommunikáció (tovább)fejlesztése céljából érdemesnek tartom átgondolni a Münchenben tett látogatásomkor hallott gyakorlat alkalmazását, ami a szervezet által támogatott és megfinanszírozott csapatépítõ jelleggel megtartásra kerülõ tréningeket jelenti. Ilyenre a Rendórségnél még nem láttam példát.

Ezen felül fontosnak tartom az állomány körében egy olyan felmérés és abból tanulmány elkészítését, ami azt hivatott felmérni, hogy az egyes szolgálati helyeken ki, mikor, hol, milyen témában és milyen céllal vett részt képzéseken. Érdemes lenne a vezetõket külön megkérdezni, hogy õk milyen képzést támogatnak és az elmúlt pl. 5 évben kit küldtek el képzésre és volt az, akinek egyéni indíttatásból engedélyezték a tanulást.

2.3. Az RRI-n végzett kérdőíves felmérés

Az elsődleges információszerzés során figyelembe kellett venni, hogy sajátos szakterületen történik mind a kvantitatív- mind a kvalitatív kutatás. A disszertációban korábban ismertetett, a kutatást meghatározó tényezők, hatások (2.1. alfejezet) az RRI kijelölt állománya körében végzett kérdőívezésnél éreztették igazán a hatásukat. A Rendőrségre jellemző zártság kihat az állományra is, amit nem csak a Rendőrség szervezeti felépítése, hanem a szervezet által ellátott feladatok jellege indokol. A kérdőívben éppen ezért került feltűntetésre, hogy amennyiben nem kívánnak adott kérdésre válaszolni, akkor azt hagyják ki. A kérdőívet kitöltők közül egy se hagyott ki kérdést, mindenre kaptam választ, de fontosnak tartottam a lehetőséget biztosítani a számukra.

Ahogy korábban utaltam rá, az állomány tájékozottsága a SIS II-ről elengedhetetlen. A disszertáció második legfontosabb pillérének tekintendő az állomány körében végzett felmérés. A szervezet méretére és annak létszámára tekintettel a Rendőrség egy olyan szervezeti egységénél végeztem a kutatást, ami alkalmas arra, hogy lényegét tekintve következtetéseket engedjen levonni. 2014. novemberben a Rendőrség rendszeresített státuszszáma 46 323, az RRI-n 641 volt.

A kérdőívet 111 fő töltötte ki, vagyis tudományos megközelítésből a Rendőrség tekintetében a válaszok nem tekinthetők reprezentatívnak, de mivel az RRI állományának 17,3 %-a, illetve az RRI-n ténylegesen határrendészeti tevékenységet folytatók 73,5 %-a kitöltötte a kérdőívet, a kapott eredmények, információk elsősorban az RRI számára, de ilyen jellegű más felmérés hiányában az egész rendőrség számára is hasznos információval szolgálhat. A résztvevők számarányaira a minta ismertetésében még részletesebben visszatérünk.

Csak olyan szervezeti egység állományának kérdőíves vizsgálata jöhetett szóba, ahol van külső határ. A választás másik kritériuma az volt, hogy a kiválasztott szervezeti egységnél az állományban még jelen legyenek a Határőrség és a Rendőrség 2007. évi integrációja előtt határőrként tapasztalatot szerzett és szolgált állomány is. Ennek oka az, hogy ők több éves határrendészeti szakmai tapasztalattal

rendelkeznek, előfordulhat, hogy máshogy viszonyulnak a határellenőrzéshez, mint munkakörnyezetéhez, hiszen ők még az integráció előtt választották maguknak ezt a hivatást.

Végiggondolva azt, hogy a Rendőrségnél melyik szervezeti egység az, amelyik mintául szolgálhat a kutatás során, a választás a Repülőtéri Rendőr-igazgatóságra esett, ugyanis:

- A Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér, amelynek rendészettel kapcsolatos feladatait az igazgatóság feladatkörébe tartozik, külső határnak minősül.
- A repülőtér, mint határátkelőhely jelentős forgalmat bonyolít le éves szinten.¹⁰⁹
- Az igazgatóság állományának nagy része kerül kapcsolatba a SIS II-vel, dolgozik vele, így feltételezhető, hogy készek és képesek lesznek majd válaszolni a kérdőívben megfogalmazott kérdésekre.

2.3.1. A minta

A Rendőrség kiválasztott szervezeti egységénél, az RRI-nél végzett kutatás alapját a kvantitatív kutatási módszer, nevezetesen a kérdőívezés adja. A szakzsargonban „kemény” módszerként is nevezett eljárással törekedtem egyrészt számszerű formában megragadni a jellemzőket, másrészt mellőzni az általánosítást.

Kétségtelen, hogy a Rendőrség teljes állománya körében¹¹⁰ elvégzett felmérés adhat valós, torzításoktól¹¹¹ mentes képet az állomány SIS II-t érintő tudásáról. Miután az alkalmazott módszer során lehatárolás történt és a kérdőív végül az RRI felső vezetésével alaposan átgondolva, közösen egyeztetve csak azok körében került kiosztásra, akik napi szinten kell, hogy lekérdezzenek a SIS II-ből. A kapott eredmények olyan adatoknak tekinthetők, amelyek elemzésre alkalmasak. Olyan következtetéseket sikerült ezekből levonni, amelyek következtetni engednek arra,

¹⁰⁹ Lásd a korábbi lábjegyzetet.

¹¹⁰ Vagy egy tudományosan előkészített reprezentatív felmérés, de ennek finansziális és humán erő forrás oldalai sem állnak jelenleg rendelkezésre.

¹¹¹ Az eredményt torzíthatja pl. a szervezeti egység földrajzi elhelyezkedése, az állomány összetétele stb.

hogy pl. az állomány milyen időtartamban és gyakorisággal kapo(ott) SIS II témakörben alapképzést, majd továbbképzést. Továbbá számos járulékos információt is vártam a kutatástól. Köztük olyan folyamatra, mint például a vezetés és az állomány közötti kommunikáció, az állomány egyéb szakmai (tovább)képzése. Igaz, hogy ez nem a kutatás fő célja, de az utóbbi információk összesítésével lehet visszacsatolást kapni arról, hogy a mélyinterjúkon elhangzott vezetési elvek a gyakorlatban (hogyan) realizálódnak. A mélyinterjúkon elhangzottak ilyen fajta ellenőrzése úgy volt lehetséges, hogy a kérdőíveket a mélyinterjúk után töltötték ki a rendőrök.

Az iménti bekezdésben kifejtett indoklás akkor tekinthető igazoltnak, ha az RRI vezetői gárdájával folytatott mélyinterjúk összesítésével kapott megállapítások, következtetések összhangot képeznek az RRI-n végzett kérdőíves felmérés eredményével.

Az RRI által 2014. november hónapban rendelkezésemre bocsátott állománytábla alapján a kutatás szempontjából releváns¹¹² rendszeresített állomány 160 fő¹¹³, ebből összesen 151 beosztás volt betöltve. Ez azt jelenti, hogy elméletileg mindösszesen 160 személy, a gyakorlatban mindösszesen 151 személy körében került kiosztásra a kérdőív. A fenti számok értelmében a rendszeresített státuszok közel 94 %-a volt a kérdőívezés idejében feltöltve.

Az RRI teljes aktív állománya 2014. novemberben 641 fő volt. A két számot egymással összehasonlítva azt lehet megállapítani, hogy az RRI akkori teljes aktív állományának 17,3 %-a képezi a kutatás mintáját.

A kérdőívet kitöltők felkeresése, vagyis a kérdőív kiosztása az ún. görgetett mintavétel módszerével történt. A felső vezetők, mint általam ismert személyek tettek javaslatot arra, hogy az RRI-n kiknek a körében kerüljön kiosztásra a kérdőív. A kérdőív kitöltése önkitöltés formájában történt, valamint önkéntes és névtelen volt.

¹¹² Értendő alatta a Határrendészeti Osztály és a négy Határrendészeti Alosztály.

¹¹³ A 2014. november hónapra érvényes állománytábla adatát vettem össze a beérkezett kérdőívek számával, miután abban a hónapban kerültek kiosztásra a kérdőívek.

A 143 személynek kiosztott kérdőívből mindösszesen 111 kitöltött kérdőív érkezett vissza. Az értékelés alapját a beérkezett 111 kérdőív képezi. Megállapítható, hogy a kérdőíves felmérésbe bevont állomány közel 78 %-a adott választ a kérdőívben feltett kérdésekre. Ez a százalékszám azért tekinthető egy mérvadó számnak, mert ahogy korábban már olvashattuk, a kérdőív kitöltése önkéntes volt és a 78 % azt tükrözi, hogy a megkérdezettek készek és motiváltak voltak válaszolni a feltett kérdésekre.

A magas válaszadási hajlandóságból az a következtetés is levonható, hogy a kérdésekre a valóságot tükröző, őszinte válaszokat adtak. Így lehet és kell is elemezni a kitöltött kérdőívek összesítéseként kapott adatbázist.

Egy hosszabb bekezdés erejére indokolt kifejtteni a görgetett mintavétel alkalmazásával szerzett járulékos előnyöket. A kérdőívek kiosztását megelőző, az RRI felső vezetésével folytatott személyes elbeszélgetés során nem csak megkértem őket a kérdőívek megfelelő célcsoportban történő kiosztására, hanem röviden ismertettem velük a disszertáció témáját, a kutatás célját. A beszélgetéstől várt legfontosabb járulékos eredmény a kutatás céljának megértetése és elfogadtatása, ami egyfajta láncreakciót kiváltva, további pozitívumokat eredményezett, melyek közül a kettő legfontosabb a következő:

1. Elengedhetetlen volt az RRI vezetői részéről a támogatás. Valóban támogatni azonban csak úgy tudták a kutatást, ha ők maguk megértik a kutatás célját és egyidejűleg elfogadják annak pozitív vagy negatív eredményeit és adott esetben nem zárkóznak el a negatív eredményektől.
2. A kérdőívet kitöltő állomány akkor lesz kész és képes kitölteni őszintén és önként a kérdőívet, ha saját maguk azt tapasztalják, hogy vezetőik nem utasítják el a kutatást. Azzal, hogy a vezetők egyértelműen támogató céllal álltak a kutatás mellé, az állomány a kérdőív kitöltését nem csak kiosztott feladatnak tekintette. Ezzel elkerülhető volt az, hogy a kérdőív kitöltésére ne a „parancs érttem” légkörben kerüljön sor.

A kérdőívek kiosztását megelőzően a felső- és középvezetőkkel folytatott elbeszélgetéstől remélt célt, amit az imént ismertettem, elértem és beigazolódott, hogy mennyire fontos az érintettek közvetlen vezetőinek a pozitív hozzáállása, támogatása. A már kitöltve kézhez kapott kérdőívek számát tekintve az a feltételezés fogalmazható meg, hogy miközben tudták milyen célból készül a kérdőíves felmérés, bíztak abban, hogy az összesítéseket követő kiértékelésből levonható következtetések további változ(tat)ásokat, fejlesztéseket eredményez(het)nek a szervezeti egységüknél.

2.3.2. A kérdőív ismertetése

A kérdőív összeállításakor kiindulási pont volt a közigazgatási kompetenciamátrix. Ahogy Budai írja, a mátrix segítségével *„Az általános tudásfelméréstől egészen konkrét kompetencia felmérésekig is el lehet jutni”* (Budai, 2014., 109. o.). Továbbá a mátrixról azt írja, hogy *„nem statikus eszköz, hanem dinamikus adatbázis.”* (Budai, 2014., 108. o.). Igaz, hogy statikus felmérés történt¹¹⁴, mégis útmutatónak tekinthető a kérdőívek szerkesztésekor, mert:

- Egyrészt a kérdőív a jövőben továbbfejleszhető, bővíthető. Éspedig olyan formában, hogy a mostani kérdőív és egy új, akár bővített tartalommal bíró kérdőív - felhasználva a mostani kérdőív egyes kérdéseit - jól átgondolt és összeszerkesztett formában akár együtt is kiértékelhetők. Ez a dinamikus adatbázis létrehozásának a lehetőségét teremti meg.
- Másrészt ha a tájékoztatási kampányban előírtak szerint az érintett hatóságok valóban több alkalommal, azaz rendszeresen tájékoztatják az állampolgárokat, akkor a kampányok hatékonyságát és eredményességét érdemes minden alkalommal a kampány lezárást követően vizsgálni, kiértékelni és a kapott eredményeket a kampányokra vonatkoztatva és azokat egymással összehasonlítva is elemezni, majd a szükséges következtetéseket, továbbá intézkedéseket meghozni.

¹¹⁴ A kérdőívek kiosztása egy időpontban történt és azokat az általam megadott időintervallumban (maximum két hét) töltötték ki.

A kérdőív elején helyet kapott egy rövid bemutatkozás, azzal a céllal, hogy amennyiben egy kérdőívet kitöltő személy a vezetőjétől mégsem kapott elég tájékoztatást¹¹⁵, úgy tudja, hogy mihez és milyen célból készült a kérdőív.

Magát a kérdőívet három nagyobb, egymástól elhatárolható részre osztottam a kérdések tárgya szerint. (3. sz. melléklet) tartalmazza. Ezek a következők:

- Első rész
 - A kérdőívet kitöltő rendőr személyes adataira kérdeztem rá, úgymint nem, kor, munkaviszony az RRI-nél és a Rendőrségnél.
- Második rész
 - Milyen gyakran, időtartamban és témában vett részt képzéseken.
 - Külön kérdésben szerepel a SIS II témakörben megtartott képzés. Itt nevezetesen arra vártam választ, hogy vett-e részt olyan képzésen, aminek a témája SIS II, illetve az ilyen képzéseknek mi volt a formája és mi volt a számonkérés, ha egyáltalán volt.
- Harmadik rész
 - Arra voltam kíváncsi, hogy állampolgár tett-e fel neki kérdést SIS II-vel kapcsolatban.

2.3.3. A kérdőívekre adott válaszok kiértékelése

A kérdőív válaszainak összesítésekor kapott végeredmény értékelésekor kivétel nélkül elsőként az elemszámot (n) határoztam meg. Ehhez a számhoz viszonyítva történt az elemzés, amit minden esetben feltűntetek a szöveges magyarázatban és grafikonok esetén a grafikon mellett is.

¹¹⁵ Például éppen betegállományban volt a tájékoztatás időpontjában.

A kérdőívet az RRI felső vezetése kiosztotta azok között a középvezetők között, akik közvetlen irányítása alatt dolgoznak a kérdőív kitöltésében érintett személyek. A kiosztás során a Rendőrség szervezeti felépítéséből adódóan a hierarchikus eljuttatás érvényesült. A kérdőívben kértem annak megjelölését, hogy a válaszadó hivatásos, tehát rendőr, közalkalmazott vagy kormánytisztviselő. A válaszadók egytől egyig rendőrök, ezért civil nem szerepel az elemzésben.

▪ **A nemek szerinti arány**

A kérdőív nemre vonatkozó kérdésének összesítését megelőzően azzal a feltételezéssel éltem, hogy, a nemek vonatkozásában tapasztalható arány követi majd a szervezet egészére jellemző arányt, így az igazán hírértékkel nem szolgálhat. A válaszadók nemek szerinti összesítését követően azt az eredményt kaptam, hogy a 111 személyből (n=111) 58 férfi (52 %) és 53 nő (48 %). Ezek szerint a nemek aránya közel azonos, ami nem egyezik az imént megfogalmazott feltételezéssel. A Rendőrségnél ugyanis a nemek szerinti arány alapján a férfiak száma meghaladja a nőkéét, a szervezet létszámának 67 %-a férfi. Részleteiben lásd később.

A nők ilyen magas arányú jelenléte a szervezeti egységnél azt engedi feltételezni, hogy a nők számára az RRI, mint szolgálati hely több okból vonzó. Olyan pozitívumokkal bír, amivel más szervezeti egység nem vagy kevésbé jellemző.

Első lépésben azzal magyarázható a kapott eredmény, hogy a napi munkavégzés során kapott feladatok jellege, nehézségségi foka, a munkahelyi környezet, légkör teszi vonzóvá az RRI-t.

Második lépésben az alábbi válaszok, mint feltételezések fogalmazhatók meg:

- A munkavégzés helye azért lehet kedvezőbb, mert nagy általánosságban egy helyen, és ami nagyon fontos, fűtött, légkondicionált helyen látják el a feladatokat. Ezzel nem teszik ki magukat az időjárás viszontagságainak. Igaz ez például az okmányellenőrzést végző állományra.

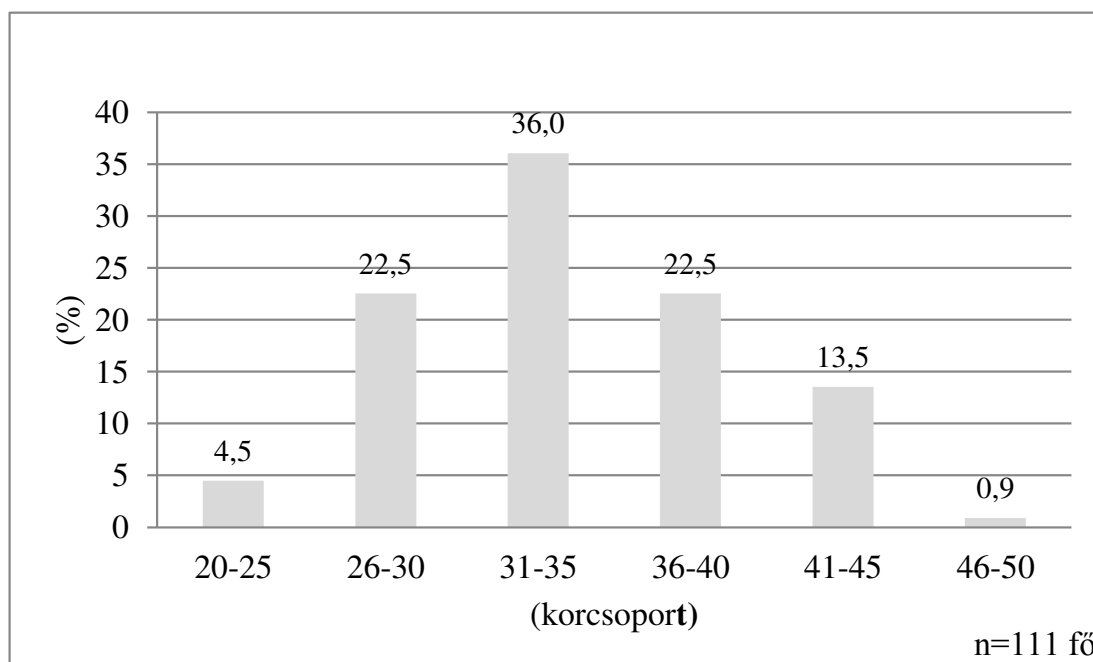
- A munka jellegéből adódóan elengedhetetlen az idegen nyelvtudás, napi szinten kell megszólalni valamilyen idegen nyelven (többnyire angolul, németül). Vagyis egyes nőket motiválhat az, hogy az RRI-n lehetőségük van használni a nyelvtudásukat, ezzel pedig szinten tartják, akár fejleszthetik is azt.
- A közigazgatás bizonyos munkafolyamatait a monotonitás jellemzi. „A közigazgatási munkák során jóval több lehet az adminisztrációs munkavégzés akár napi szinten. Ezt a már felsoroltak között lévő precizitással, megbízhatósággal mindenképpen összeköthetjük, ám az is fontos, hogy az ideális jelölt viszonylag jól bírja az esetlegesen monoton, ismétlődő munkafolyamatokat.” (Posta, 2016.) A kérdőívet kitöltő személyek munkája (példaként hozható fel ismét az okmányellenőrzés) monoton munkának számít.¹¹⁶

▪ **Az életkor szerinti megoszlás**

A válaszadók az életkorukat pontosan adták meg, az oszthatóság és elemzés megkönnyítése céljából azokat öt évenkénti korcsoportokba osztottam. A korcsoport kezdő éve 20, annál fiatalabb rendőr nem szolgál az RRI-n.¹¹⁷ A korcsoportok vége elméletben nyitott, de a gyakorlatban azt az eredményt kaptam, hogy a válaszadók között nem volt 50 évnél idősebb. (12. sz. ábra)

¹¹⁶ Ezzel kapcsolatban konzultáltam az RRI vezetésével, meglátásuk szerint, pontosabban több éves tapasztalatuk az, hogy a nők a monotonitást jobban tűrik, mint a férfiak.

¹¹⁷ Ez gyakorlatilag is lehetetlen lenne, ugyanis az érettségi után két éves képzésben vesznek részt.

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök korcsoport szerinti megoszlása

(saját szerkesztés)

Az 46-50 év közötti és 50 évnél idősebb rendőri állomány hiánya mellett nem szabad elmenni szó nélkül. Habár a kutatás arra nem terjedt ki, hogy az egyes korosztályok hiánya mire vezethető vissza, gondolat formájában olyan feltételezések születtek, amelyek ha nem is közvetlenül, de köthetők a kutatáshoz. Közülük az általam legfontosabbnak ítélt három a következő:

1. Talán túlzottan megterhelő jelleggel bír a munka az RRI-n. Ez azonban ellentmondásban áll a nemek arányánál megfogalmazott feltételezéssel.
2. A munkavégzéshez szükséges szaktudás tartalma komplex és időszerű, így például jóval gyakrabban vesznek részt kötelező jelleggel továbbképzésen és a számonkérés is ennek megfelelően szigorú. A SIS II gyakorlatban való alkalmazásához elengedhetetlen a jogszabályok naprakész ismerete. Lehetséges, hogy az idősebb korosztály olyan feladatkört kíván ellátni, de legalábbis bereferál, aminek ellátásához már kevésbé intenzív felkészítés szükséges, vagyis a szükséges szaktudás jellemzően konstans.

3. Végül, de nem utolsó sorban magyarázatot adhat a Rendőrség és a Határőrség integrációja is, amikor az állomány összetétele az integrációval szükségessé vált átszervezések következtében jelentősen megváltozott. Vagyis azok, akik teheték elmentek nyugdíjba.

Természetesen az 50 feletti korosztály hiányára hozott magyarázatok csupán feltételezések, de mégis kiindulópontként szolgálhatnak egy erre irányuló kutatásban, ami azért is tekinthető fontosnak, mert „*A múlt értékei nélkül nincs jövő.*” (Takács, 2003., 24. o.) Vagyis a sokéves munkatapasztalat, az a tudás és információ bázis, mellyel a több évtizedes tapasztalattal rendelkező kollégák rendelkeznek szükséges a hatékony munkavégzéshez, a fiatalabb állomány betanításához.

Az válaszadók életkor szerinti megoszlása egy szinte szabályos haranggörbét ad ki, a megkérdezettek többsége 31 és 35 év között van (A 111 fő 36 %-a.). Ez abból a szempontból érdekes, hogy ők már rendelkeznek megfelelő szaktudással, több éves gyakorlati tapasztalatuk van, és ami nagyon fontos, abban a korban vannak, amikor még motiválhatók¹¹⁸ és készek továbbtanulni, és még több ismeretre szert tenni. Velük külön érdemes foglalkozni, mert ők azok, akik feltehetően már megállapodtak a Rendőrségnél, nem terveznek váltani, hiszen többségük már több mint tíz éve szolgál a szervezetnél. Feltehetően nem kíváncsognak el a Rendőrségtől. Ami még pozitívumként hozható fel, az a szervezeti kultúra ismerete és munkaviszonyuk időtartamát tekintve annak elfogadása és aktív tovább vitele.

A válaszok összesítéseként kapott végeredmény és feltételezések mégis hoztak a kutatás szempontjából egy meghatározó választ. A SIS II rendszerrel az RRI-n jellemzően a fiatal középkorú korosztályba sorolható állomány dolgozik. Ők egyrészt nem olyan régen kerültek ki az iskolapadból, naprakész és korszerű tudással rendelkeznek, továbbá korukból adódóan nyitottak a tanulásra, nem utasítják el az élethosszig tartó tanulást, amit a SIS II esetében elengedhetetlen, hiszen a rendszer állandóan alakul, fejlődik.

¹¹⁸ Az sem utolsó szempont, hogy „*A képzésnek ... óriási felelőssége van tehát abban, hogy milyen lesz a jövő rendészete.*” (Krémer – Molnár – Szakács – Valcsicsák, 2008., 7. o.)

A kiértékelést követően azt a következtetést lehet levonni, hogy fiatal középkorú az érintett rendőrállomány. Miután rendelkeznek minimum öt-hat éves munkatapasztalattal, már nem nevezhetjük őket pályakezdőnek, de előttük az élet, így a munka világa is. Feltételezhetjük róluk azt, hogy koruknál fogva motiváltak, egyesek tovább kívánnak akár tanulni, hogy felsőfokú végzettséget szerezzenek és a karrierjüket ezzel párhuzamosan a Rendőrségnél képzelik el. Elmondható, hogy nagy lehetőség rejlik az ilyen korösszetételű munkaerő állományban. „*Aki a jelenben él, és élvezi, amit csinál, az nemcsak leadja energiáit, hanem folyamatosan fel is töltődik.*” (Mártomffy, 2003., 35. o.)

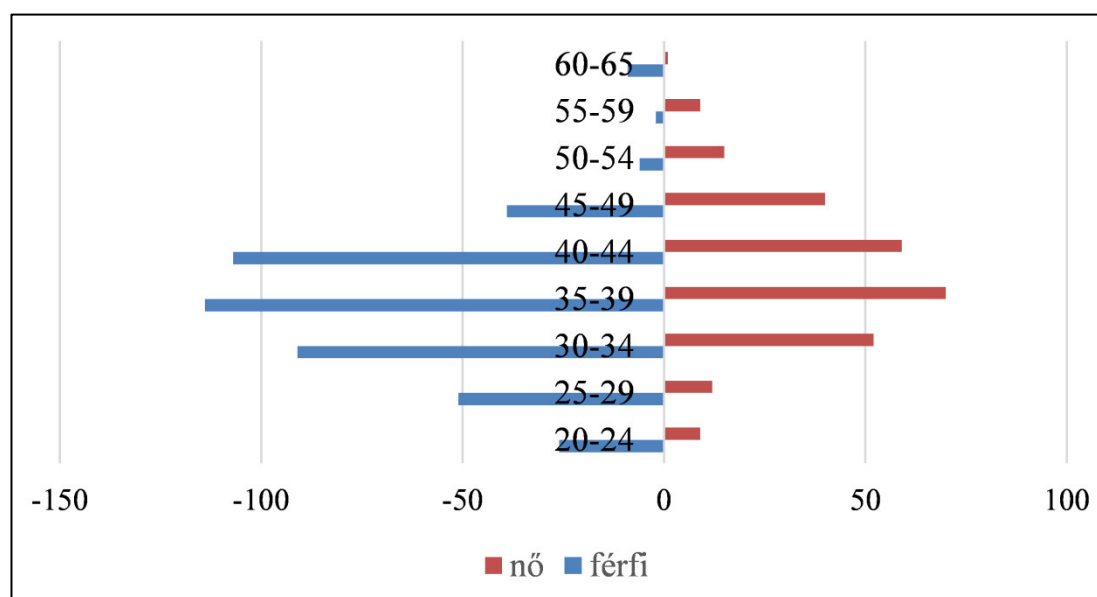
További előnye az ilyen korösszetételű állománynak leginkább az, hogy lendületes, dinamikus, továbbá feltételezhető¹¹⁹ a munkahely iránti lojalitásuk. Joggal élhetünk azzal a feltételezéssel, hogy a rendőr nem csak egy szakma, hanem hivatás, életcél, így aki a Rendőrségnél kezd el dolgozni, nem kíván máshol elhelyezkedni és ezzel egyidejűleg egy másik szakmát kitanulni. Fontos itt megjegyezni, hogy a munkaadónak is érdeke fűződik ahhoz, hogy (tovább)képezze a fiatal rendőröket, akik a képzéssel lehetőséget kapnak a ranglétrán a továbbjutásra és idővel akár magasabb beosztásba is kerülhetnek, mindig kell egy cél, előre lépési lehetőség. Ezek az előnyök nagyon fontosak mindkét oldalról, egyrészt biztonságot ad a rendőrnek, mint embernek és munkavállalónak, másrészt stabilitást ad a szervezetnek azzal, hogy nincs túlzott mértékű fluktuáció.

Mélyebb vizsgálatra szorul a huszonévesek csoportja. Ha megnézzük az RRI 2016. júliusban készült korfáját¹²⁰, azt látjuk, hogy a 20-24 évesek csoportja alulreprezentált, az aktív állomány nem egész 5 %-a. (13. sz. ábra)

¹¹⁹ A megállapítások, következtetések saját feltételezések, mert a fluktuációra vonatkozó adatokat az ORFK illetékes szerve nem közölte velem.

¹²⁰ Az adatokat a korfához az RRI Elemző-értékelő Osztály adta 2016.07.12-én.

Az RRI korfája (2014. november)

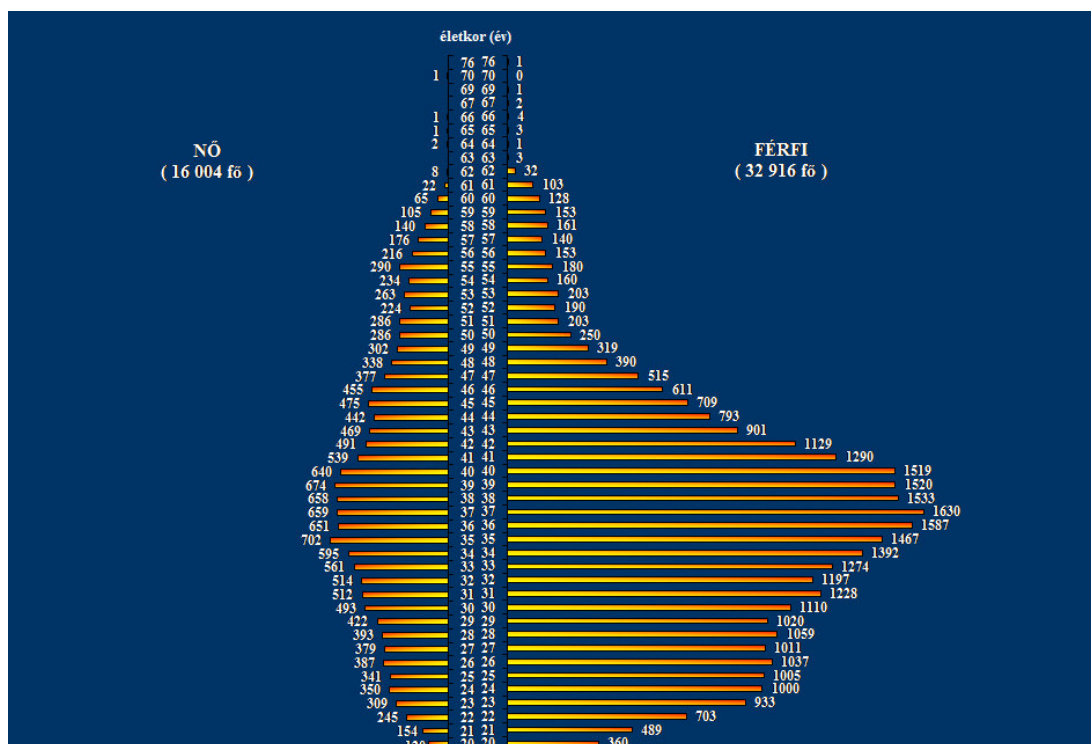
(saját szerkesztés)

Ez az alacsony százalékszám alátámasztja azt, amit Fejes 2007-ben írt a közigazgatás dolgozóinak korösszetételével kapcsolatban: „A közigazgatáson belül elkerülhetetlen, legalábbis rövidtávon, a fiatalabb korosztály létszámban való megerősödése. Ennek oka a jelenlegi rossz korösszetétel. Az átlagéletkorhoz képest jelentős szórás azt mutatja, hogy kevés a középkorú munkavállaló a szervezetekben. Ezen változtatni csak egy új, közigazgatási életpályamodell bevezetésével lehet, aminek hatása viszont csak hosszabb távon jelentkezik.” (Fejes – Sallai – Soós – Vájlók, 2007., 350. o.) A fiatalokat akkor sikerül a közigazgatásban, mint munakerőt alkalmazni, ha számukra vonzó feltételekkel tudnak elhelyezkedni. Megfelelő anyagi és nem anyagi juttatások kombinációját kell kínálni.

Miután az RRI a Rendőrségen belül egy szervezeti egység, a teljességhez hozzá tartozik a Rendőrség korfájának a vizsgálata is. (14. sz. ábra)

Kimutatás a Rendőrség teljes foglalkoztatotti állományának életkor és nem szerinti megoszlásáról

(hivatásos, közalkalmazott, közszoigalati tisztviselő, igazságügyi alkalmazott, munkavállaló, szenior)
(2014. november)

(ORFK, Humán Szolgálat, 2016.08.01.)

A Rendőrség 2014. novemberi körte alakú korfája jól tükrözi azt, hogy a teljes létszám (48 920 fő) közel 67 %-a férfi. A korukat tekintve a férfi állomány jelentős része 23 és 46 éves kor között van, ami azt jelenti, hogy sok a fiatal, szinte pályakezdők, de szép számmal vannak azok, akik már több éves szakmai tapasztalattal rendelkeznek, ennél fogva ismerik a szervezet felépítését, működési mechanizmusát és az általuk ellátott feladatköröket. Ezt a tapasztalatot át tudják adni a fiataloknak és amennyiben a Rendőrség jól motiválja őket, a szervezetnél tudja tartani ezt az állományt, amiben nagy potenciál van. Ez azért fontos, mert speciális szaktudásra van szükség a Rendőrségnél, ennek a szaktudásnak az átadása idő- és pénzigényes.

A korfa alakja körte formájú, a fiatal korosztály jelen van a szervezetnél, a 30-tól idősebbek száma egyre kevesebb.

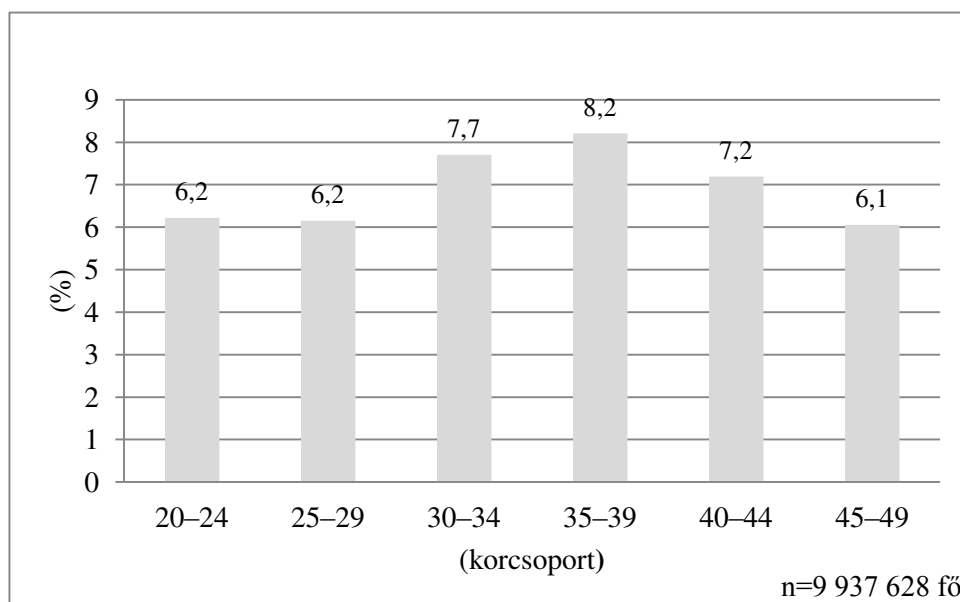
A 2011. évi „Fiatalok a közigazgatásban – megújuló minisztériumok” című konferencia összefoglalójában olvasható, hogy milyen érvek szólnak amellett, hogy a fiatalok a közigazgatásban helyezkednek el. Az érvek között szerepel a stabil és rugalmas karrier-előmenetel, a felvétel objektív feltétele, a megélhetés biztosítottága, a pozíciók attraktivitása, a juttatások köre, a továbbképzés lehetősége, „... *a motiváció: az itt dolgozók az ország érdekében, az állam céljaiért dolgoznak.*” (kormany.hu, 2011.). Összpontosítani kell arra, hogy minél több fiatal válassza a Rendőrséget, mint munkahelyet.

Ha összehasonlítjuk a kérdőívet kitöltők korstruktúráját az RRI teljes állományára készült korfával, szinte azonos görbét kapunk, de még a Rendőrség állományáról készült korfájával összevetve is szembetűnő a hasonlat. Ebből az következik, hogy a kérdőívet kitöltő állomány korstruktúrája egész hasonló a Rendőrség korstruktúrájához, ami a jó mintavételt támasztja alá.

Végül vessünk egy pillantást a legutolsó népszámlálás adataiból szerkesztett grafikonra (15. sz. ábra), amin a 111 fős minta életkorához igazodva szerepelnek az adatok.¹²¹ Azt látjuk, hogy az RRI-n vizsgált minta esetében a grafikonra szerkeszthető haranggörbe jóval laposabb, mint a KSH adatai alapján szerkesztetté. Az utóbbi esetében nem a 30-35 éves korosztályba tartozók vannak többen, hanem az azt követő korcsoportba esők, tehát a 35-39.

¹²¹ 20-49 évesek aránya népesség egészéhez viszonyítva százalékban megadva.

Népesség korcsoport szerint 2011-ben

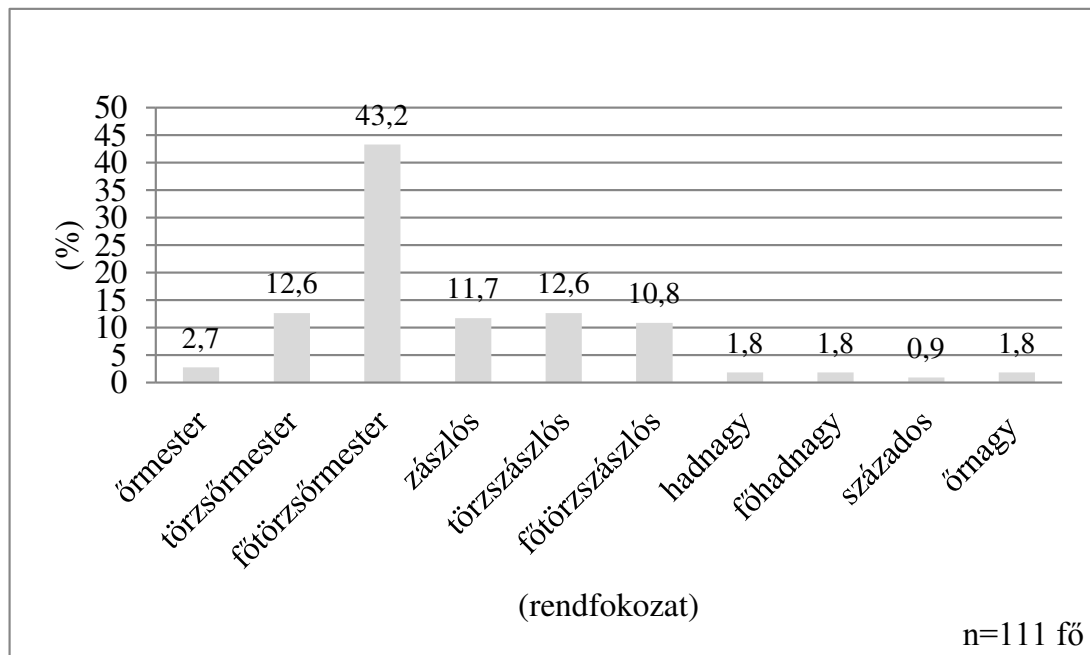

[(KSH, 2011.) alapján saját szerkesztés]

▪ A rendfokozat szerinti megoszlás

A rendfokozat szerinti megoszlást a 16. sz. ábra mutatja. A kérdésre kapott válaszok összesítésével kapott eredmény alapján a válaszadók közel fele törzsőrmester. Ez azt jelenti, hogy többségük a tiszthelyettesi rendfokozatban van. A rendfokozat elemzésekor indokolt figyelembe venni a 2015. évi XLII. törvényt a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról, ami azt írja, hogy „Az új előmeneteli rendszer egyik legfontosabb eleme, hogy a rendfokozati rendszer átalakul, szerepe jelentősen változik, a rendfokozatok az egyes szolgálati beosztásokhoz kötötten kerülnek meghatározásra. Ennek célja, hogy a rendfokozat tükrözze a hivatásos állomány tagjának a szervezeti hierarchiában elfoglalt helyét, egyben az egyéni életpályáján befutott karrierjének megfelelő szakmai tapasztalatot is.” (2015. évi XLII. törvény, 16. §. (2.)) A törvény szerint nagy hangsúlyt kap a rendőr szakmai életútja a szervezetnél. Mivel a válaszadók jelentős része tiszthelyettesi rendfokozattal rendelkezik, a szakmai életútjuk elején állnak és továbbtanulással és megfelelő szakmai tapasztalattal továbbléphetnek a rendfokozati ranglétrán. Ez azt jelenti, hogy az állománynak ez a része célzott (szakmai) továbbképzéssel motiválható és ezzel hosszú távon szervezetnél tartható.

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök rendfokozat szerinti megoszlása

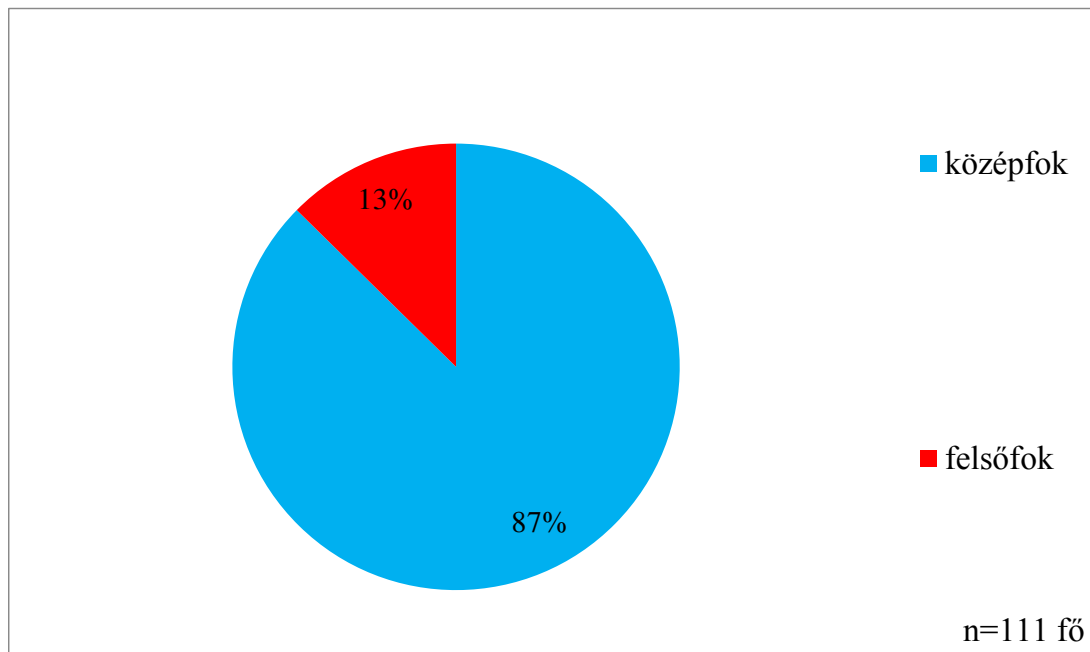

(saját szerkesztés)

▪ **Az életkor és az iskolai végzettség közötti kapcsolat elemzése**

Az állomány továbbképzésére vonatkozó következtetések vonhatók le az iskolai végzettség összesítésével kapott eredményből. Az iskolai végzettségre vonatkozó kérdésre 97-en (87,4 %) írták azt, hogy középfokú végzettséggel rendelkeznek, míg 14-en (12,6 %) felsőfokú végzettséggel bírnak. (17. sz. ábra) Célszerű átgondolni ennek a közel 87 %-nak a (tovább)képzését. Javasolt felmérni, hogy közülük ki kíván továbbtanulni és milyen formában, milyen szakterületen.

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök iskolai végzettség szerinti megoszlása

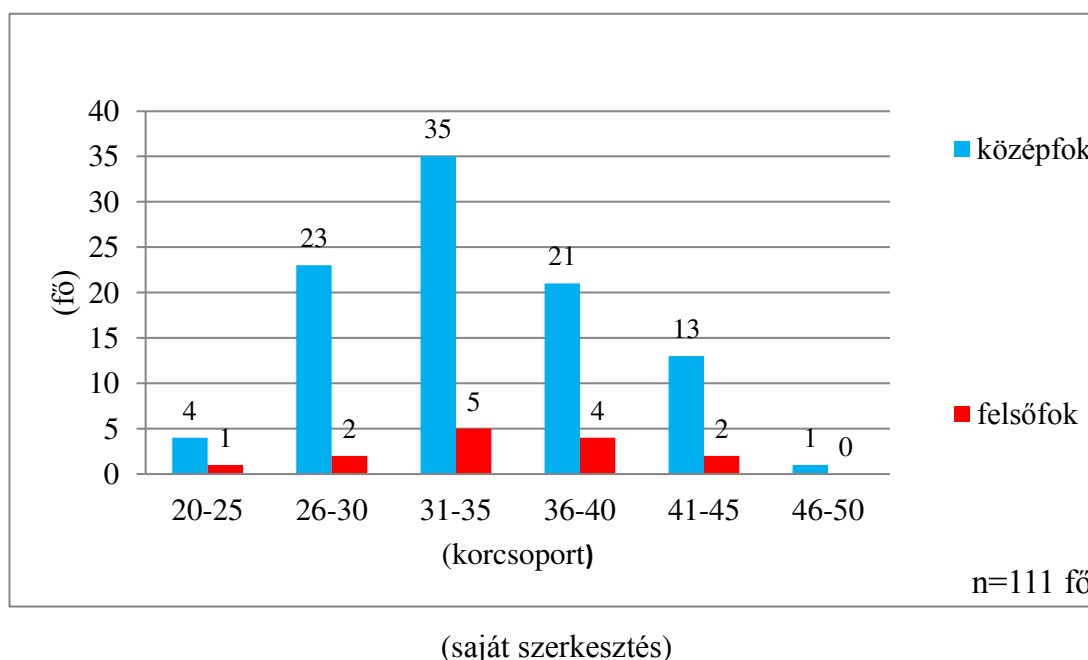

(saját szerkesztés)

További következtetéseket kapunk, ha a megkérdezettek legmagasabb végzettségét az életkorral együttesen vizsgáljuk.

Az iskolai végzettség és a korösszetétel együttes vizsgálata értékelhető adatokat adott.(18. sz. ábra)

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök életkor és iskolai végzettség szerinti megoszlása

A megkérdezettek iskolai végzettsége vonatkozásában megállapítható, hogy többségük legmagasabb iskolai végzettsége a középiskola. A 111 fő koreloszlásának figyelembevételével az a feltételezés állapítható meg, hogy vannak annyira fiatalok és motiváltak, illetve még a családi helyzetük is lehetővé teszi - mert valószínűleg még nem családostak -, hogy képezzék magukat, szakmai tanfolyamokon, de akár felsőfokú képzésben vegyenek részt. Ezzel megteremtik maguknak a szervezeten belüli előrelépés lehetőségét is.

Ha megnézzük a vizsgált mintában a középfokú végzettséggel és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők életkorarányát, megállapítható, hogy aki rendelkezik felsőfokú végzettséggel, legtöbbször 31-40 év közöttiek. Lehet a 13 % alacsony számnak tűnie, de csak elsőre. A számukat lehet és célszerű is növelni, mert az állomány továbbtanulása számos olyan járulékos előnnyel jár, ami előny a rendőrnek és előny a szervezetnek.¹²² A rendőr esetében a teljesség igénye nélkül pozitív hatásnak tekinthető a szervezeten belüli nagyobb megbecsülés, (szakmai) elismerés

¹²² Csak a lehetőséget kell megteremteni, hogy akiben van akarat és ambíció az megtehesse, hogy feljebb lép. Sokakban feltehetően nincs ilyen szándéka és elégedettek a jelenlegi munkakörükkal.

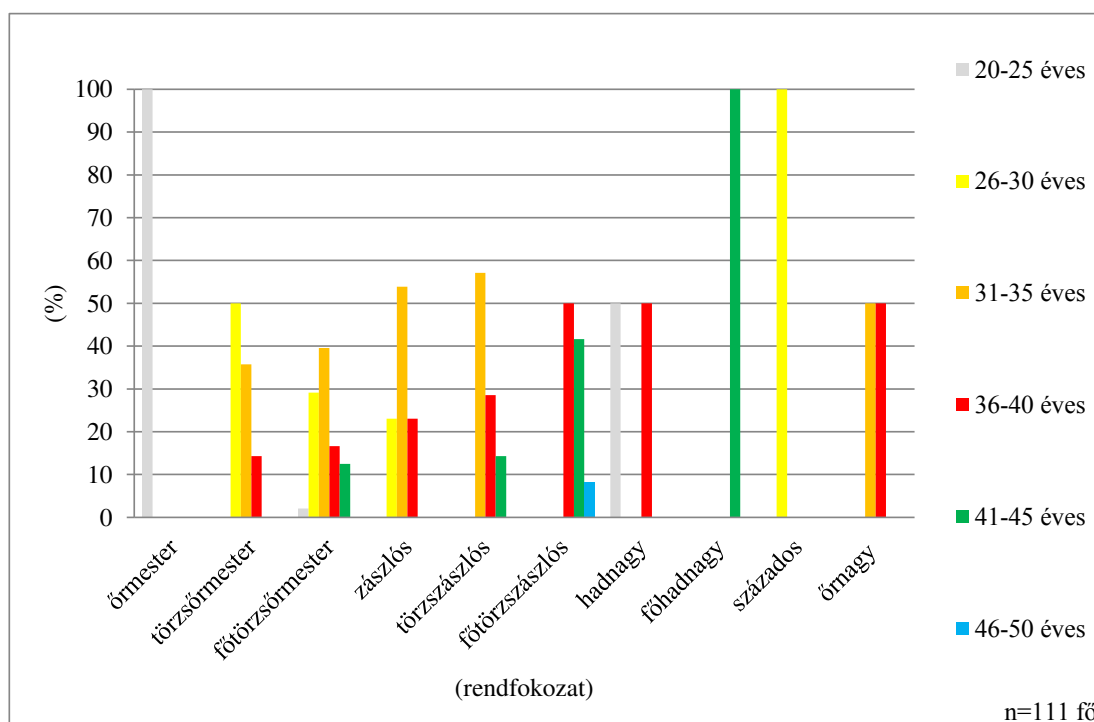
és nem utolsó sorban a magasabb bértábla szerinti juttatás. A Rendőrség, mint munkaadó olyan magasan kvalifikált, akár speciális szaktudással rendelkező állományt tud alkalmazni, akik a speciális végzettségük folytán csak kis valószínűséggel vándorolnak majd el a szervezettől.¹²³ Ez a tudásbázis, amit a Rendőrség, jelen esetben az RRI felhalmoz, Vas SWOT analízisét (4. sz. melléklet) hivatkozva olyan lehetőségalmaz, ami felbecsülhetetlen erősséggé alakulhat. Például a jól képzett, nyelveket beszélő állomány a nemzetközi szakmai tanulmányutakon olyan új tapasztalatot, tudást szerezhethet és hozhat haza, amit itthon a szervezeti egységénél kamatoztatni tud a gyakorlatban. Manser – Mégroz szerzőpáros a schengeni térség vonatkozásában a nemzetközi szintű rendőrségi együttműködés kulcselemének nevezik az információcsere fejlesztését. Ehhez elengedhetetlenek a szakmai tanulmányutak (Manser – Mégroz, 2009.), amik a szervezetek közötti kapcsolattartás identitását is növelik.

▪ **Az életkor és a rendfokozat közötti kapcsolat elemzése**

Az előzőhöz hasonló módon néztem meg a két változó kapcsolatát. (19. sz. ábra) mutat.

¹²³ Érdekeség, hogy a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvényjavaslatban ezt kívánták feloldani: „..., az egyes foglalkoztatási jogviszonyok sajátosságaira összpontosító megközelítést meghaladva, az a meghatározó elv fogalmazódott meg, hogy a jövőben ne egymás mellett, elszigetelten fussanak a közszolgálati életutak, hanem meg kell teremteni a közös vagy harmonizált kapcsolódási pontokat annak érdekében, hogy a pályáút, az egyéni karrier ne csak egyirányú előmenetelt jelentsen, hanem az életutak közötti váltást (átjárhatóságot) is lehetővé tegye.” (T/3783. számú törvényjavaslat, 2015., 175. o.) A 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról már nem található. (2015. évi XLII. törvény, 2015.)

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök rendfokozat és életkor szerinti megoszlása

(saját szerkesztés)

A grafikonon szembeűnő, hogy az őrmester, törzsőrmester rendfokozatok esetében összességében sokan fiatalok (20-30 évesek), majd az azt követő rendfokozatoknál már egyre dominánsabb a 30 év felettiiek száma. Ezzel a szűréssel kimutatható, hogy aki a megkérdezettek között főtörzsőrmester, fiatal. Több mint 50 %-uk 26 és 35 év közötti. Ezt a korosztályt lehet és kell is képezni, akár felsőfokú iskolai végzettséget is szerezhetnek tanulmányi szerződéssel. Ők azok, akik ha elvégeznek egy főiskolát, egyetemet, gyakorlati tapasztalattal és megfelelő iskolai végzettséggel rendelkező állományát képezik a Rendőrségnek, az RRI-nek. Óriási (eddig kihasználatlan) lehetőség van ebben a csoportban. Az imént említett csoport előre menetele az új HSZT alapján változott.

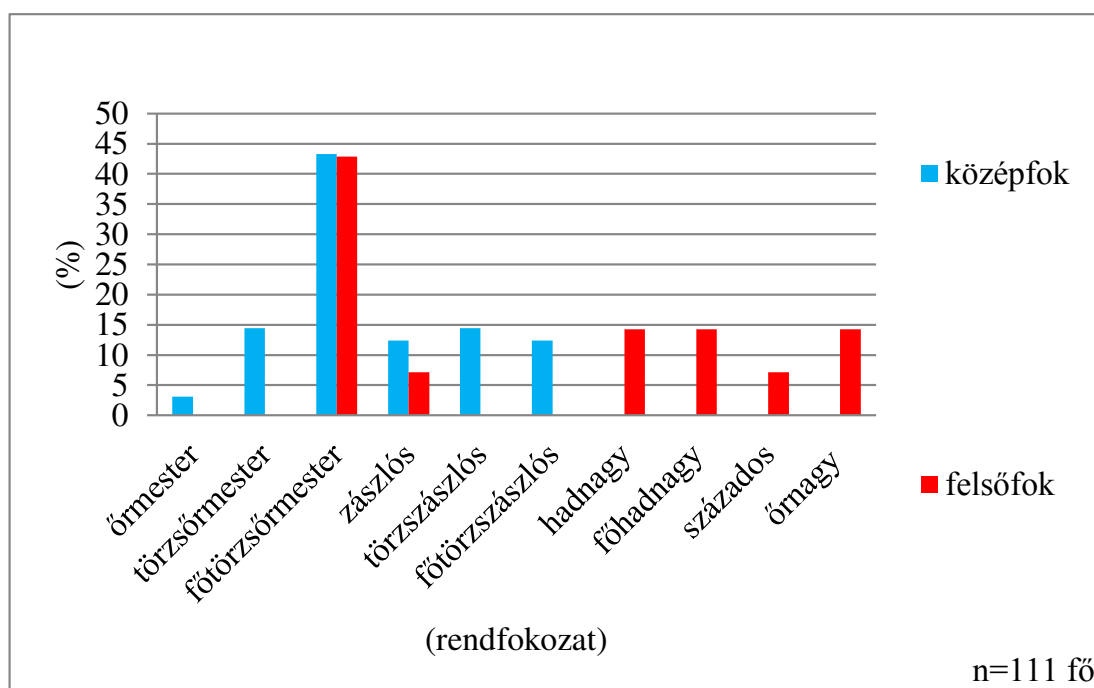
▪ **A rendfokozat és az iskolai végzettség közötti kapcsolat elemzése**

A következő, 20. sz. ábra mutatja a kapott eredményt. Az ábrát nézve szembeűnő a főtörzsőrmesteri rendfokozattal rendelkezők száma. Mint altisztek, középfokú és

felsőfokú végzettséggel azonos számban rendelkeznek. További értékeléshez indokolt volt elvégezni egy második lépcsős szűrést. A teljes mintából csak a főtörzsőrmesteri rendfokozattal rendelkezők kerültek leválogatásra és megnéztem csak rájuk az életkor szerinti megoszlást. Közel 67 %-uk 26-35 év közötti, ami fiatalnak számít.

20. sz. ábra

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök rendfokozat és iskolai végzettség szerinti megoszlása

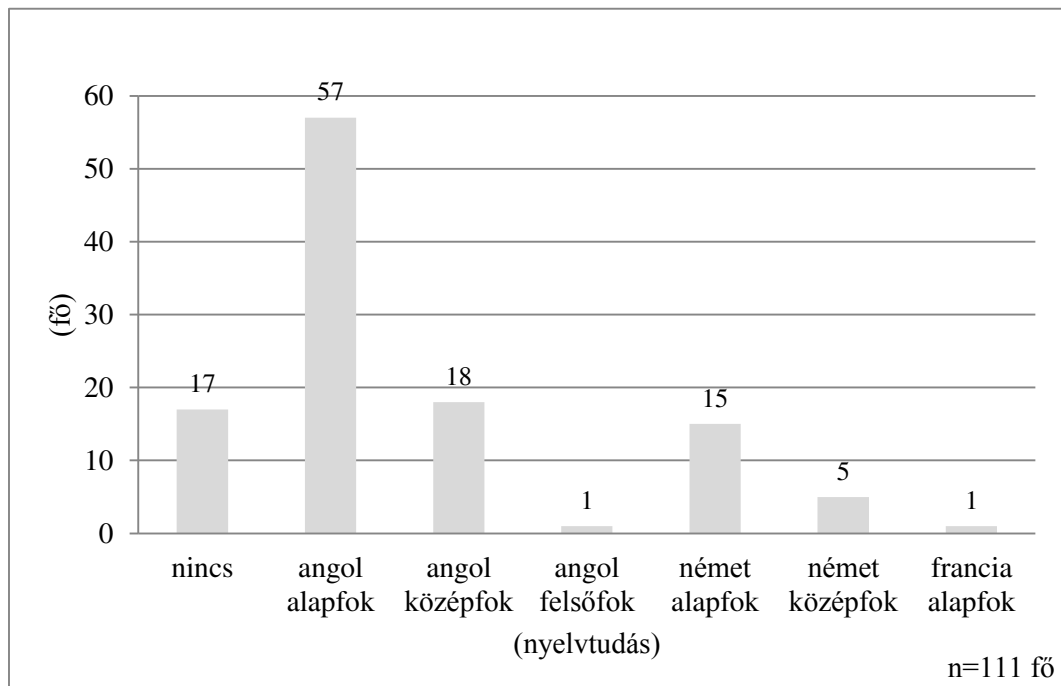
(saját szerkesztés)

▪ **A nyelvtudás szerinti megoszlás**

A 111 válaszadóból 17 (15 %) azt nyilatkozta, hogy nem rendelkezik idegen nyelvtudással. (21. sz. ábra) Százalékban ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek közel 85 %-a beszél valamilyen idegen nyelvet. Közülük hárman két idegen nyelvet is beszélnek. A kapott eredmény az országos átlagnál, de a rendőrségi állomány vonatkozásában is kiemelkedő, a más viszonylatban dolgozó határrendész állományhoz hasonló.¹²⁴

¹²⁴ Lásd: (Borszéki Judit, 2016. 95-98. o.).

A kérdőívet kitöltő, RRI-nél szolgáló rendőrök nyelvtudása

(saját szerkesztés)

A kapott eredmény értékeléséhez olyan elemzések után kellett nézni, amik a jelen kutatáshoz hasonlóan az idegen nyelvtudással kapcsolatban készítettek felmérést. Az Eurobarométer 2012-ben végzett felmérése szerint a „Tíz európai polgárból csaknem kilenc meg van győződve arról, hogy nagyon hasznos az idegennyelv-tudás, ...” (Eurobarométer, 2012.06.30.) „A legszélesebb körben beszélt öt idegen nyelv továbbra is az angol (38%), a francia (12%), a német (11%), a spanyol (7%) és az orosz (5%).” (Eurobarométer, 2012.06.30.) A Magyarországon végzett felmérés szerint a magyar lakosság kettő nyelvet, az angolt és a németet ítéli a leghasznosabbnak. (Eurobarométer, 2012.06.30.) A kérdőívet kitöltők által adott válaszok összesítése is az imént hivatkozott arányszámokat adja.

Érdeemes tanulmányozni azokat a publikációkat is, amik Magyarország népessége körében végeztek idegen nyelvtudásra vonatkozó felméréseket. A KSH 2013-ban „A jóllét magyarországi indikátorrendszere, 2013” címmel megjelent kiadványában az áll, hogy 2006-2011 között Magyarországon a népesség idegen nyelvtudása a 25-64

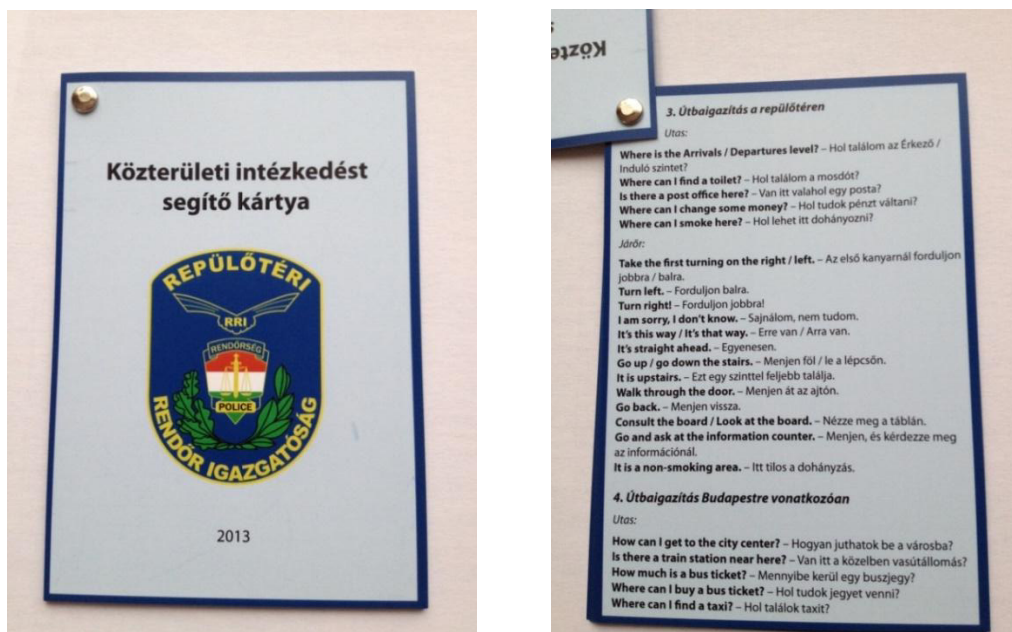
év közötti korosztály körében 25,2 %-ról 36,8 %-ra emelkedett. Ez a százalék még mindig elmarad az Európai Unió átlagától, ahol az emberek 2/3-a beszél valamilyen idegen nyelvet. (KSH, 2013.) Igaz, hogy a KSH és az Eurobarométer által végzett felmérés más időpontban készült, az utóbbi ugyanis 2012-ben, a felmérés szerint Magyarország lakosságának 65%-a semmilyen idegen nyelven nem beszél, (Eurobarométer, 2012., 16. o.) ezt tükrözi a KSH felmérés.

Visszatérve a 21. sz. ábrára, jól látható, hogy legtöbbször angol alapfokú nyelvtudással rendelkeznek, ami elegendő ahhoz, hogy a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren megforduló magyarul nem beszélő személyekkel a legfontosabb információkat kicseréljék. Az, hogy a válaszadók többsége angol alapfokú nyelvtudással rendelkezik, részben a Feladattervnek¹²⁵ köszönhető, ami az angol nyelvképzést írta elő. Ebben segítségükre van az az úgy nevezett „kisokos”¹²⁶ is, amit szükség esetén elővehetnek. (22. sz. ábra) Ez olyan fontos, az intézkedés során előforduló információkat tartalmaz, mint például jogszabályok rövid tartalma vagy éppen magyar – angol szakkifejezések.

¹²⁵ Feladatterv a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság részére a 2012-2013. évi légi határok schengeni értékelő ellenőrzésére való felkészüléshez (továbbiakban: Feladatterv).

¹²⁶ A szakmai körökben nevezik így - Közterületi intézkedést segítő kártya -, ez egy több lapból álló kis füzet, amit a rendőr könnyen el tud tenni, egyszerű kezelni munka közben.

„Kisokos”

(az RRI-től kapott kisokosról készített saját fényképek, 2014.)

Az RRI más eszközökkel is igyekszik segíteni az állomány munkáját, ha annak során idegen nyelvtudásra van szükség. Az RRI vezetése rendelkezésemre bocsátott egy kisméretű magyar – francia – angol szótárt, aminek mérete a kisokoséhoz hasonló, így elfér a rendőri egyenruha zsebében és bármikor kézbe veheti a rendőr. A szótáráról készült képet mutatja a 23. sz. ábra. Az RRI a Feladattervben előírta, hogy ezt „... *el kell juttatni a végrehajtó állományhoz* ...” (Feladatterv, 2011., 11. o.).

RRI-nél rendszeresített angol-francia-magyar nyelvű rendészeti kifejezéseket összefoglaló „kiskönyv”

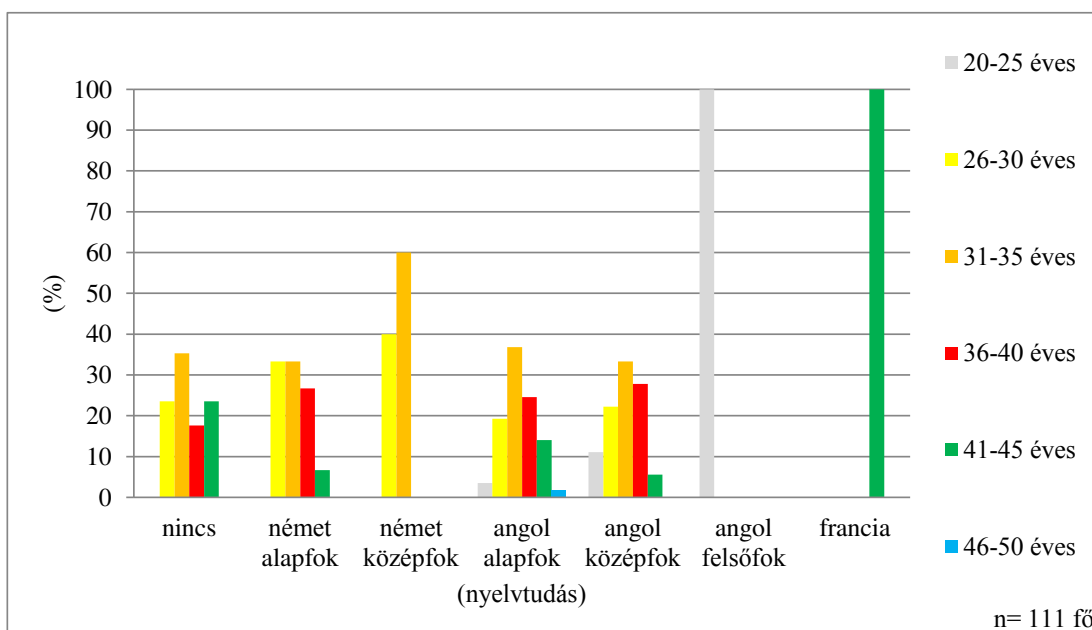
(RRI-től kapott kiskönyvről készített saját fényképek, 2014.)

▪ **A nyelvtudás és az életkor közötti kapcsolat elemzése**

Megvizsgáltam, hogy az egyes korcsoportokban ki milyen idegen nyelven beszél, ezt a soron következő ábra mutatja. (24. sz. ábra)

24. sz. ábra

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök nyelvtudása életkor szerint

(saját szerkesztés)

A 46 feletti korcsoportot nem elemezzük, mert csak egy fő, igaz ő alap szinten beszéli az angolt. Jól látható, hogy minden korcsoportban legalább az állomány fele minimum alapszinten beszéli az angolt. De ezen felül is további 15-20 % már középfokú tudás birtokosa az angol nyelvnek. Külön ki kell emelni 26-35 éves korosztályt, mivel mindannyian beszélnek idegen nyelvet, közel 40 %-uk németül vagy angolul. Az angol felül reprezentativitása vélhetőleg az általános, illetve a középiskolai nyelvoktatásban prioritást élvező angol nyelvoktatásnak köszönhető, illetve, hogy a közvélekedés is az, hogy a XXI. században az angol nyelv ismerete már nélkülözhetetlen, ezért az "y nemzedék" tagjai ezt meg is tanulják. Nem úgy, mint az idősebb korosztály. Mint tudjuk mindenki kap idegen nyelv képzést az általános- és a közép iskolában, ennek ellenére a kérdőívre válaszoló 26-45 éves

korcsoportok 10-27 %-a egy idegen nyelvet sem beszél bevallása szerint. A legnagyobb gond a 41-45 éves korosztálynál van, ahol az állomány több mint negyede nem beszél idegen nyelvet, vélhetően ők már nem is akarnak megtanulni egy másik nyelvet.

Érdekesség, hogy a 26-40 év közötti korcsoportokban 20-25 %-a németül (is) beszél igaz, itt is a jelzett kategória kétharmada alapszinten, de ez már elégséges ahhoz, hogy hazánkba utazó egyik legnagyobb német-osztrák desztináció utasaival képesek legyenek a szükséges kommunikációra.

A Rendőrségnél az RRI egyedi módon oldja meg az állomány nyelvoktatását.¹²⁷ A szervezeti egységnél nyelvtanárok dolgoznak, az RRI Elemző-értékelő Osztály állományában, így helyben történik a rendőrök oktatása. Miután a repülőtér számos nációt fogad¹²⁸, különösen fontos a nyelvoktatás, aminek elsődleges célja az, hogy a rendőr kommunikációképes legyen minden állampolgárral. Az RRI három nyelvtanárt foglalkoztat (angol, német és francia). Az általában fél évig tartó intenzív nyelvtanfolyamok előzetes igényfelmérés alapján indulnak ősszel. A csoportok létszáma maximum 15 fő. A hallgatók a közvetlen vezetőik engedélye alapján vesznek részt a nyelvi képzésen. A tanórák hétköznap hétfőn és szerdán vagy kedden és csütörtökön¹²⁹ reggel 8.00 órától délután 14.00 óráig tartanak, ami délután 14.00 óra és 16.00 óra között konzultációval zárul. A képzés időtartama alatt az állomány szolgálati rendje igazodik a nyelvtanfolyamhoz és tanulmányi szerződést kötnek a hallgatókkal, de szükség esetén a hallgató a szabadidejében is részt vesz nyelvórákon. A tanfolyamok alap- és középfokú szinten indulnak, melyeket a hallgatók államilag elismert alap- vagy középfokú nyelvvizsgálattal zárnak. Az alapfok után az állománynak lehetősége van a középfokú nyelvtanfolyam elvégzésére is. A statisztikák alapján a rendőrök jó eredménnyel zárják a tanfolyamokat és több, mint 80 %-ban sikeres nyelvvizsgát tesznek a végén. Az RRI nyelvkönyveket is vett a tanfolyamok eredményes megtartása céljából, melyeket a hallgatók kikölcsönözhetnek.

¹²⁷ A tájékoztató az RRI Elemző-értékelő Osztály adta 2016.07.27-én.

A nyelvoktatásnak ezt a formáját 2002-ben vezették be az akkori Budapesti Határőr Igazgatóságon.

¹²⁸ 2015-ben a légitársaságok

¹²⁹ A pénteki napokon nincs nyelvoktatás.

A Rendőrségnél egyedi megoldásnak számít ez. Több érvet is fel lehet sorakoztatni amellett, hogy az állományban idegen nyelvet oktató nyelvtanár a szervezet állományának a tagja:

- Hatékony a költségvonat szerint, mert havi fix bérezésért végzi a nyelvtanár az oktatást és szükség szerint más feladatokat is ellát, köztük pl. tolmácsolást, fordítást.
- Rugalmas az időbeosztás szerint, mert az állomány munkájához (pl. munkarendhez, rendelkezésre álló időhöz) igazodnak a nyelvórák. A vezetők esetében ez különösen fontos szempont.
- Rugalmas a nyelvtudás tekintetében, mert az állomány tagjainak a nyelvtudását maximálisan figyelembe tudja venni, lehetőség van arra, hogy az egyes csoportokban azonos tudásszintű rendőrök kerüljenek.
- Rugalmas a csoportlétszám tekintetében, mert több kisebb létszámú csoportban tanulhat az állomány.
- A rendészeti szaknyelv oktatását felkészült oktató végzi. A nyelvtanár az általános nyelvtudásához a szaknyelvhez szükséges szaktudását közvetlenül a szervezeti egység szakembereitől tudja beszerezni, kérdés esetén van kihez forduljon.
- A nyelvoktatás naprakész abból a szempontból, hogy a szakszavakban történő változások is beépülnek az oktatásba.¹³⁰

Visszatérve az állomány idegen nyelvtudására, amennyiben kiindulási alapnak vesszük a kérdőívet kitöltő járőröket, elengedhetetlen az állomány idegen nyelvtudását szinten tartani és nem utolsó sorban fejleszteni. Tekintettel arra, hogy az érintettek nyelvtudása jellemzően alacsony, érdemes körükben felmérni arra vonatkozóan az igényt, hogy milyen szintű képzésben kívánnak részt venni, valamint milyen képzési formát tudnak a munkájuk, magánéletük mellett eredményesen (!) elvégezni.

¹³⁰ Lásd pl. a Készenléti Rendőrség Alapító Okiratában annak új megnevezését angol, német és francia nyelven, amit 2015. július 1. óta kell alkalmazni és körlevélben került megküldésre. (A-159/1/2015., 2016.09.20.)

Mai világunkban elengedhetetlen minimum egy idegen nyelv ismerete. Lipics L. 2009. évi írásának vezérfonala éppen az idegen nyelvtudás a Rendőrségnél. Írásában röviden listába vette azokat az intézkedési területeket, amelyek esetében szükség lehet az intézkedő járőr szaktudására. Felsorolása első sorában szerepel a „... felvilágosítás kérés és határforgalom ellenőrzés ...” (Lipics, 2009., 238. o.) Lipics megállapítása alátámasztja azt a következtetésemet, miszerint az idegen nyelvoktatásra nagyobb hangsúlyt célszerű fektetni a szervezetnél.

Valószínűsíthető, hogy a járőrök motiváltságát is növelheti a számukra felajánlott idegen nyelvi képzés. Javasolt a szervezetnek humán- és pénzügyi erőforrást áldozni arra, hogy a képzéseket megelőzően felmérést végezzen az állomány, mint leendő hallgatók körében az igényekről. Természetesen a felméréseknek ki kell(ene) térniük arra, hogy az állomány kapott-e, - ha igen hol, mikor és milyen formában – idegen nyelvű oktatást SIS II-vel kapcsolatosan. Értendő alatta többek között annak nyelvezete, szókincse. Ez a nemzetközi oktatásokon való részvételhez szükséges.

Az idegen nyelvtudásra vonatkozó kérdésre kapott válaszok összesítése és a leírt ajánlás összhangban van a „Konceptió az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szolgálati ág szakmai kiválasztási, képzési és karrierrendszerére” című dokumentumban leírt megállapítással. A dokumentum egyértelműen felhívja a figyelmet, ha csak egy mondatrészlet erejéig, hogy „... erősíteni kell az idegen nyelvi képzést” (Vas, 2013., 6. o.).

▪ **Munkatapasztalat a Rendőrségnél és az RRI-nél**

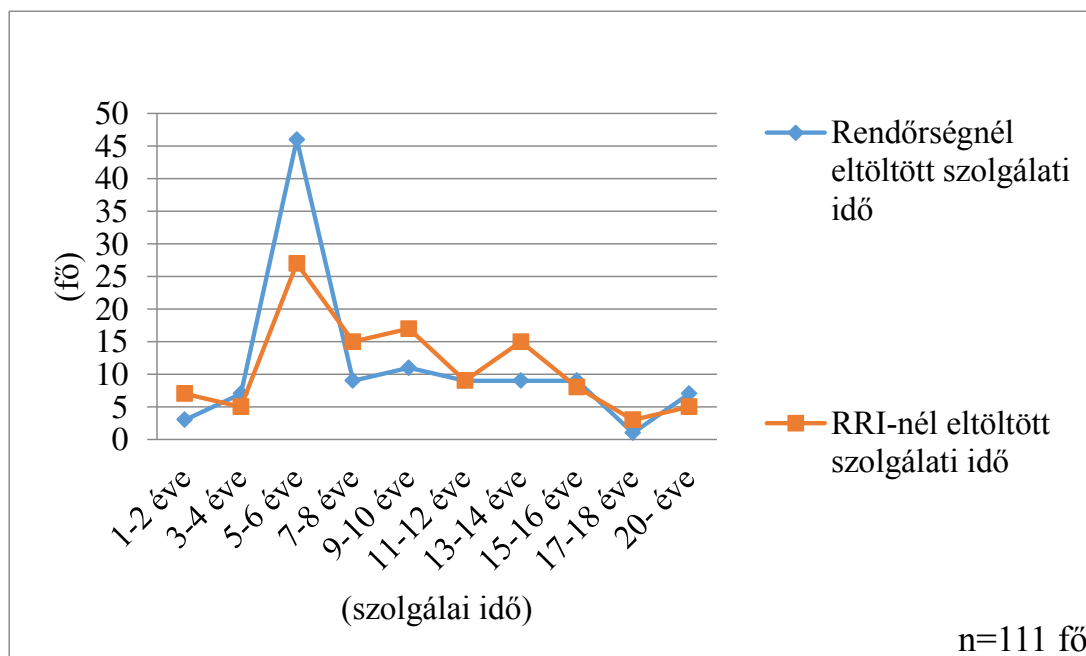
A kérdőívben külön kérdésben szerepelt a szolgálatteljesítés éve. A kérdést bontottam, rákérdeztem külön a Rendőrségnél és külön az RRI-nél eltöltött szolgálati évekre. (25. sz. ábra)

A grafikont tanulmányozva sokan vannak azok, akik öt-hat éve teljesítenek szolgálatot a Rendőrségnél. Talán furesza mód, jelentős azoknak a száma, akiknél az RRI-nél eltöltött szolgálati időnél megadott évek száma meghaladja a Rendőrségnél eltöltött szolgálati évek számát.

Az utóbbi megállapítással kapcsolatban arra a következtetésre jutottam, hogy a kérdőívben egy rejtett kérdést tettem fel, ezzel így a kérdőív járulékos információval szolgál. Azoknál, akiknél a „Rendőrségnél eltöltött szolgálati idő” éve meghaladta az „RRI-nél eltöltött szolgálati idő” évét, nem tartottam indokoltnak az eltérés okát mélyen vizsgálni. Azt feltételezem, hogy ők mielőtt az RRI-hez kerültek, már a Rendőrség kötelékében dolgoztak, csak annak egy másik szervezeti egységénél.

25. sz. ábra

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök Rendőrségnél és RRI-nél eltöltött szolgálati idő szerinti megoszlása

(saját szerkesztés)

Amire azonban először nem tudtam egyértelmű választ találni, az az eset volt, amikor a válaszadónál az RRI-nél eltöltött szolgálati idő meghaladta a Rendőrségnél eltöltött szolgálati időt. Tanulmányozva azokat a válaszokat, ahol ezt az eltérést észleltem, kivettem a 111 válaszadó közül. Ezzel egy új mintát hoztam létre, amit külön is megvizsgáltam. Ebbe a csoportba a 111 válaszból végül 26 került, ez az új vizsgálati minta elemszáma.

Ezt követően a 26 kérdőívre további feltétel szerint végeztem a szűrést. Azok a kérdőívek maradtak a mintában, amelyeknél teljesült, hogy az eltérés a szolgálati időben nagyobb vagy egyenlő, mint 6 év.

Képlettel felírva:

Rendőrségnél eltöltött szolgálati évek – RRI-nél eltöltött szolgálati évek \geq 6

A képlet alapján a mintában végezetül 17 kérdőív maradt. A kérdőívezést 2014-ben végeztem. Ha megnézzük, hogy a 2014. évhez viszonyítva hat évvel korábban mi történt, akkor megkapjuk a 2008. évi, a Határőrség és a Rendőrség integrációját. A vizsgálat azt az eredményt hozta, hogy a megkérdezett 111 rendőr közel 15 %-a (a 17 fő) megkülönbözteti a Határőrségnél és a Rendőrségnél eltöltött szolgálati időt, miközben a szolgálati helyük fizikailag (!) nem változott.

A kapott eredmény feltételezésen alapul¹³¹, és a 15 % jelzésértékű, mivel kis mintával történt az elemzés. Mégis indokolt megvizsgálni azt, hogy az integrációt követően a jelenben ki hogyan éli meg helyét és szerepét a Rendőrségnél. A rejtett kérdéssel kapott eredmény arra enged következtetni, hogy szép számban akadnak olyan munkavállalók (értendő alatta a civil- és a hivatásos állományt egyaránt), akik a mai napig nem tudtak teljesen azonosulni az integráció által létrejött új szervezettel, az új szervezeti formával, az új szervezeti kultúrával.

„Bencze József országos rendőrfőkapitány ... elmondta, hogy ... A határőrségtől 9433 embert vesznek át, így az integrált rendőri szervezet létszáma 44 372 fő lesz. A felkínált beosztást nem fogadta el 932 határőr, a rendőrségnél pedig 390, így összesen 1322 fő választotta a nyugdíjat. ... Az ötven év feletti tisztek részben az integráció miatt hagyták el a testületeket.” (MTI, 2007.12.29.) Papp Károly r. altábornagy, országos rendőrfőkapitány úrral 2014. december 31-én folytatott beszélgetésen elhangzott, hogy minimum öt év kell ahhoz, hogy kiderüljön az integráció eredménye. Igaz, hogy az öt év letelt, de ez nem kőbe vésett szabály, ezért könnyen meglehet, hogy az integráció hatásai még jelen vannak a szervezetnél.

¹³¹ Az is előfordulhat, hogy a kérdésfeltevés félreérthető volt. Ennek tisztázása egy erre vonatkozó következő felmérésből derülhet ki.

A rejtett kérdésre adott válasz azért nagyon fontos, mert egyértelműen rávilágít arra, hogy az állomány fontosnak tartja-e (vagy esetleg éppen ellenkezőleg) a mai napig megkülönbözteti az integráció előtti időszakot, ezzel utalva arra, hogy a Határőrség nem azonos a Rendőrséggel. Elképzelhető, hogy az állománynak e része nagyon nehezen élte meg az integrációt, feltehetően negatív tapasztalatokat szereztek, fájó emlékek élnek bennük, amiktől nem vagy csak nagyon nehezen tudnak megszabadulni. Mentségükre szolgáljon az a példa, hogy aki mentősnek készül, nem kíván tűzoltó lenni, aki határőrnek tanult, nem gondolta, hogy életében valaha is rendőr lesz. *„A hivatásos állományú rendőrök közt mind a mai napig erős a testülethez, „céghez” való tartozás érzése.”* (Pokrócos, 2016., 83. o.)¹³² Ennek mélyebb vizsgálata, kutatása a pszichológia vagy akár a szociológia oldaláról a szervezeten belül indokoltnak tűnik és nem szabad e témakör felett elsiklani. *“A 2008-ban bekövetkezett integráció hatásai mind a szervezeti, mind a szakmai kultúra illesztése terén további odafigyelést igényelnek.”* (Vas, 2011., 6. o.)

A Rendőrség teljes állományának, de különös tekintettel a hivatásos állománynak, a rendőröknek a szervezet iránti lojalitása és elköteleződése elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyakorlatba átültethető legyen *„A mai rendészeti-rendvédelmi tevékenységben meghatározó a gyorsaság, a pontosság, a rugalmas alkalmazkodási és reagálási készség, a hatékonyság, a speciális felkészültség és a veszteségek minimalizálása.”* (Vas, 2011., 5. o.)

▪ **Képzések az RRI-nél az elmúlt két évben**

A szervezeti kultúra, mint infrastruktúra nagyon fontos része az oktatás, mivel a fejlődéshez megfelelő szakképzettség és több irányú képzésre van szükség. (Majoros, 1994.) Az RRI-n intézkedésben került meghatározásra a szervezeti egység szakterületeinek a képzési, továbbképzési feladatának a végrehajtása.¹³³

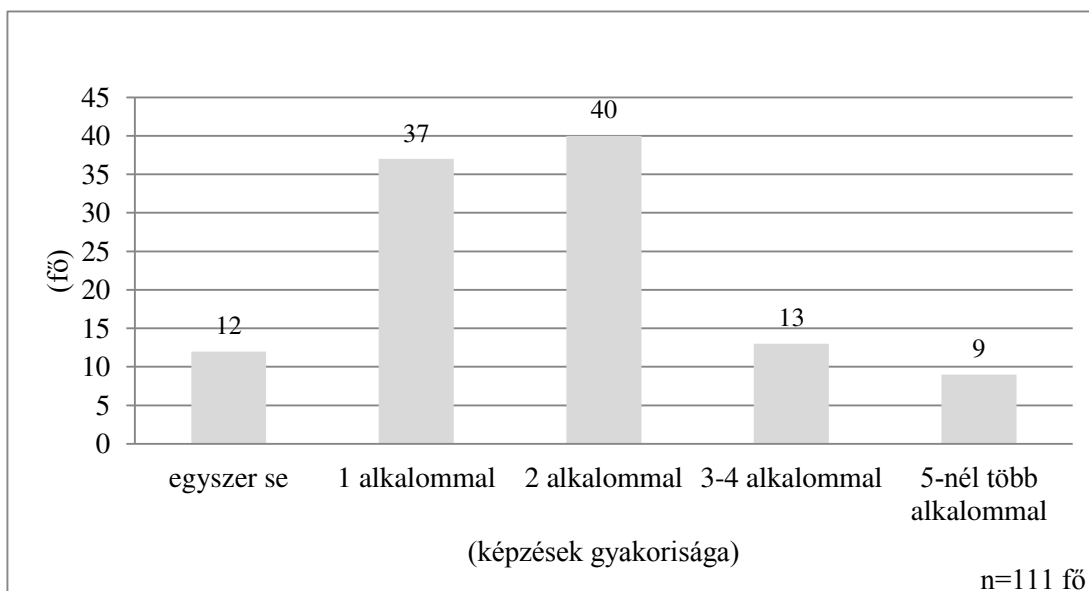
¹³² Lásd még pl. Facebookon az „Akik vissza szeretnének menni a Határőrségre dolgozni” közösségi oldalt.

¹³³ Lásd bővebben pl. a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság 25/2015. (XII.23.) RRI intézkedése.

Ha egy rövid pillantást vetünk az 26. sz. ábrára, akkor azonnal szembe tűnik kettő kiemelkedő adatsor. A megkérdezettek döntő többsége egy vagy két alkalommal vett részt a Rendőrségnél megszervezett és megtartott képzésen. Átlagot tekintve megközelítőleg egy lesz az eredmény, ami elkeserítő. Ennek az eredménynek a hátterében az állhat, hogy a megkérdezettek rosszul értelmezték a kérdést és nem minden képzést vettek figyelembe. Ez a félreértés pedig az eredmény negatív irányú torzulását eredményezte.

26. sz. ábra

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök az elmúlt két évben hány alkalommal vettek részt a Rendőrségnél szervezett képzésen

(saját szerkesztés)

Mint tudjuk, az állomány továbbképzése, fejlesztése a hatékonyság és az eredményesség egyik záloga. A Rendőrség nem profitorientált vállalat, így mint közigazgatási szerv, a versenyelőny nem szerepel a vállalat céljai között, azonban ha a bűnüldözés területén végrehajtott feladatok vonatkozásában vizsgáljuk a versenyelőnyt, akkor máris érvényes a gazdasági világból ismert elv, hiszen a bűnelkövetőkkel szemben (verseny)előnyre kell szert tennie a Rendőrségnek ahhoz, hogy eredményes legyen. A Rendőrség működéséhez szükséges információk témakörben a „Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve” azt írja, hogy „... *kezelésük rendjének eredményes alkalmazása szervezeti érdek. ... A rendőri szervezet ilyen*

irányú felkészültsége jelentősen csökkentheti a bűnözés és a bűnüldözés közötti távolságot, sőt adott esetben lépéselőnyre is szert tehet.” (Horváth, 2016., 45. o.)

A szerkesztett grafikon mintha nem tükrözné azt az elgondolást, hogy „*A közigazgatás magas szintű működésének elsődleges feltétele a hozzáértéssel, szakértelemmel, szervezési készséggel, hivatástudattal és felelősségérzettel rendelkező személyi állomány léte.*” (Keresztes, 2012., 28. o.). A megkérdezettek 33 %-a vett részt évente egy képzésen és 36 % pedig egy képzésen vett részt a vizsgált időszakhoz viszonyított elmúlt két évben, tehát a 2013-2014. közötti időszakban. Az, hogy ilyen kevés képzésre mentek el, magyarázatra szorul. Könnyen előfordulhat, hogy félreértették a kérdést. Amennyiben valóban ilyen gyakorisággal voltak oktatáson, ellentmondás mutatkozik a vezetőkkel folytatott mélyinterjúk eredményével. Az ellentmondás feloldásához újabb felmérésre volna szükség.

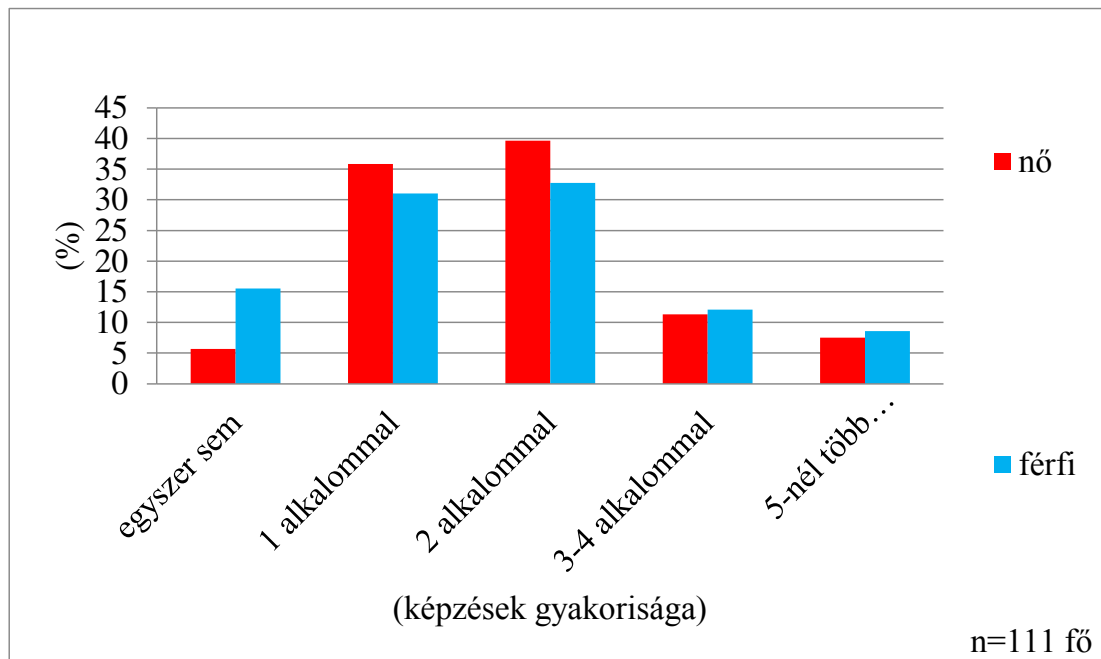
Igaz, hogy a kérdőív az elmúlt két év képzéseire kérdezett rá, a képzések gyakoriságára adott válaszok és azok összesítése elgondolkodtató. A végeredmény alapján csak kevés képzésen vettek részt a megkérdezett rendőrök, ami ellentmondásban áll azzal, amit a mélyinterjúkon elhangzottak kiértékelése hozott. Ha csak azt vesszük alapul, hogy havonta 8 órás továbbképzéseken kell részt vennie az állománynak és ehhez jön hozzá a teszt, amit kitöltenek, valamint a nyelvképzés, a kapott számnak jóval nagyobbak kellene lennie. Ez az anomália abból adódhat, hogy a megkérdezettek félreérthették a kérdést, azaz nem minden képzést vettek számításba.¹³⁴

▪ **A képzések gyakorisága nemek szerint**

Ha a képzések gyakoriságát a nemek szerinti bontásban nézzük, akkor meglepő, hogy háromszor több férfi nem vett részt egy képzésen se. Erre tényfeltáró magyarázat egyenlőre nem adható. A nők többször vettek részt egy vagy két alkalommal képzésen, aminek oka lehet az, hogy a hivatás alapvetően férfi mivoltából adódóan jobban meg akarnak felelni a munkahelyi elvárásoknak. (27. sz. ábra)

¹³⁴ Lásd a korábbi erre vonatkozó következtetést.

A képzések gyakorisága nemek szerint

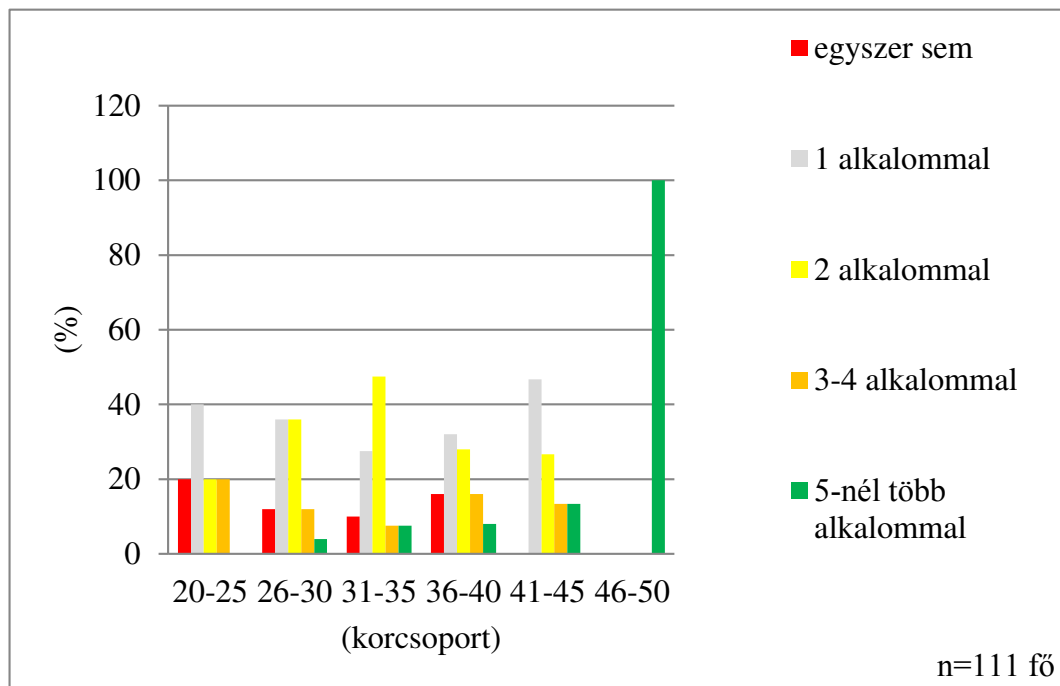

(saját szerkesztés)

▪ A képzések gyakorisága korcsoport szerint

Korcsoportonként a belső arányokat vizsgálva a 20-25 év közöttiek egyötöde nem vett részt tanfolyamokon, aminek oka az lehet, hogy az iskolapadból kikerülve még naprakész a szaktudásuk. A 26-35 évesek évente egy alkalommal biztosan részt vettek képzésen (mert a kérdés két évre vonatkozott), ami igazolja, hogy az elméleti tudásuk frissítésre szorul. (28. sz. ábra)

A képzések gyakorisága korcsoport szerint

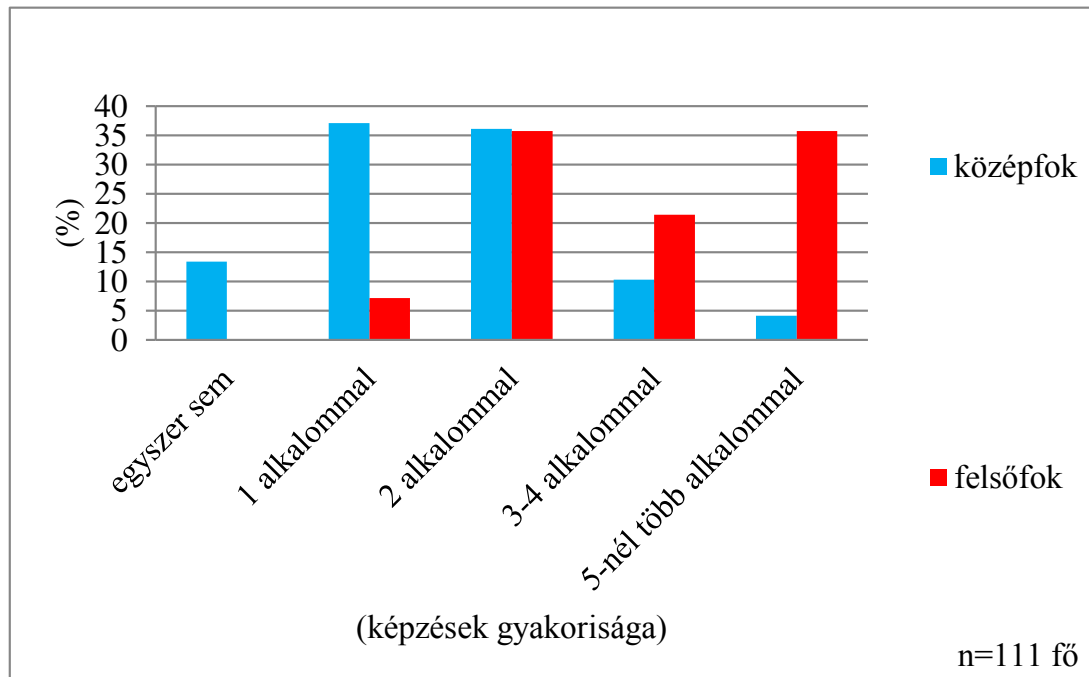

(saját szerkesztés)

- **A képzések gyakorisága legmagasabb iskolai végzettség szerint**

A grafikonon szembeűnő, hogy a legtöbb képzésen a felsőfokú végzettséggel rendelkezők vettek részt. (29. sz. ábra) Oka az lehet, hogy vágynak újabb ismeretek megszerzésére és ezzel megteremtik annak a lehetőségét, hogy a szervezeten belül továbblépjenek.

A képzések gyakorisága legmagasabb iskolai végzettség szerint

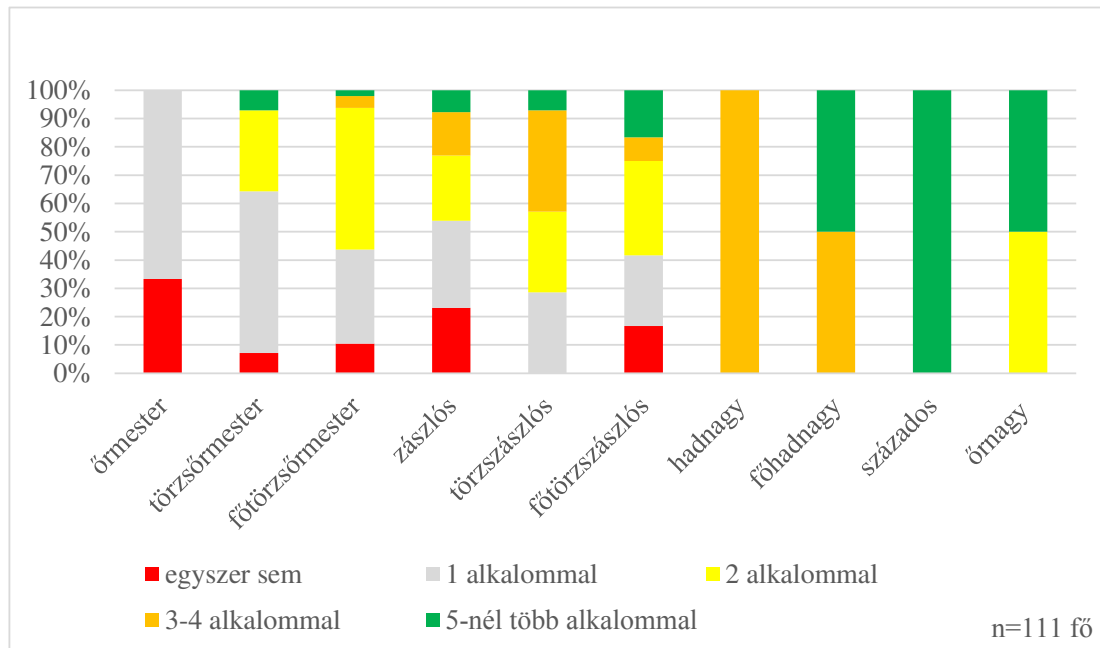

(saját szerkesztés)

▪ A képzések gyakorisága rendfokozat szerint

Az iménti (29. sz. ábra) grafikonról leolvasott következtetést megerősíti az a grafikon, ami a rendfokozat szerint mutatja a képzések gyakoriságát. (30. sz. ábra) A tisztek esetében nem szerepel az „egyszer sem” és az „egyszer” kategória, azaz alátámasztja az előbbi következtetést.

A képzések gyakorisága rendfokozat szerint

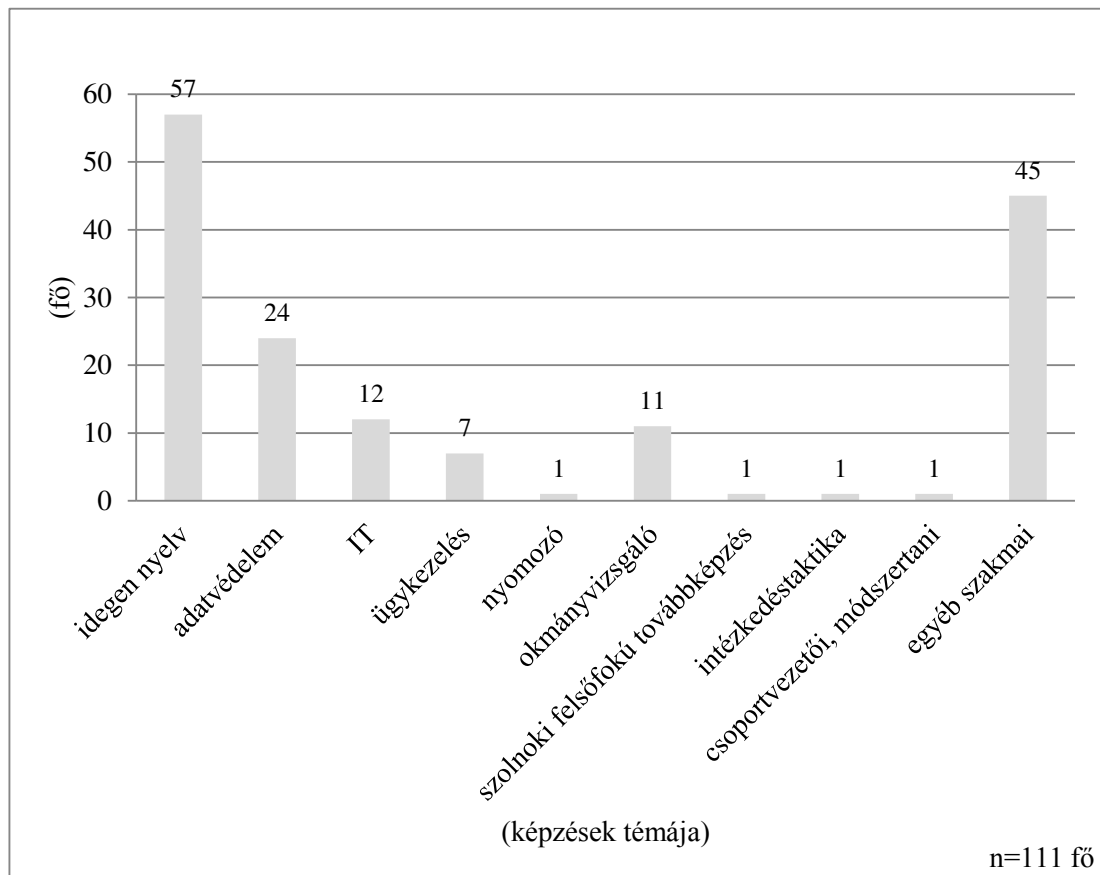
(saját szerkesztés)

▪ A képzések témája

A képzések témájánál zárt és nyitott kérdés egyaránt szerepelt, ugyanis megadásra kerültek konkrét szakterületek, amikből többet is megjelölhettek¹³⁵ a megkérdezettek és az utolsó válaszadásnál lehetőségük volt szabadon megjelölni más területet is. Csökkenő sorrendbe állítva a kapott válaszokat (31. sz. ábra) jól látható, hogy a legtöbben nyelvtanfolyamon vagy a Rendőrség, az RRI szakmai tevékenységével kapcsolatos képzésen vettek részt. Megközelítőleg azonos számban vettek részt a rendőrök informatikai és okmányvizsgáló képzésen, ami következik abból, hogy a határrendészet körében lett kiosztva a kérdőív, tehát a munkakörükhöz köthető témák ezek.

¹³⁵ Megjegyzés: a válaszadók között volt olyan személy, aki több területet megjelölt. Éppen ezért, ha összeadjuk a táblázatban szereplő számokat, 111 helyett 136 lesz az összesítés végeredménye.

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök az elmúlt két évben milyen témában vettek részt képzésen

(saját szerkesztés)

A megjelölt válaszok összesítése jól mutatja, hogy az RRI felismerte mennyire fontos az állomány nyelvtudásának fejlesztése és szorgalmazza az állomány nyelvoktatását. Második legnagyobb gyakorisággal szerepel a szakmai továbbképzés, ami feltehetően több szakterületet is jelöl, azonban a válaszadók nem kívánták pontosan megnevezni a képzés tárgyát. Ez sajnos nem teszi lehetővé a mélyreható vizsgálatot. Amennyiben a jövőben lehetőség nyílik egy hasonló tartalmú kérdőíves felmérés elkészítésére, úgy szándékomban áll erre a kérdésre adható válaszok pontosítása.

A közel azonos számban bejelölt szakterületek, mint informatika, okmányvizsgáló és ügykezelés arra enged következtetni, hogy az okmányellenőrzés területén folynak nagyobb számban képzések. Érdekes, hogy az állományból lényegében minden

hatodik ember részt vett adatvédelmi képzésen, mely kétszer nagyobb arány, mint a kimondottan szakmai okmányvizsgálói képzés. Ha ehhez még hozzáadjuk az IT képzéseken részt vettek is együtt már az állomány ötödét is meghaladja. Ez miért is lehet fontos esetünkben? Nem másért, mert a SIS II, mint tudjuk lényegében egy IT alkalmazás, melyben személyi (és tárgyak) adatai találhatóak. Így nagy valószínűséggel e két képzésen a 2013-2014-es évek tanfolyamain az éppen akkor induló SIS II rendszer, illetve annak használatával kapcsolatos kérdések voltak a fő témakörök. Vagyis elmondható, hogy a kellő prioritás érvényesült ez időben a továbbképzéseken belül a SIS II-t érintően. Utolsó helyen szerepel a vezetéselmélet és vezetésmódszertan. Az utóbbi eredmény nem meglepő, miután a végrehajtó állomány körében került kiosztásra a kérdőív. Számukra ezeken a szakterületeken nem igazán indokolt a (tovább)képzés. A kutatás szempontjából azért fontos ez az eredmény, mert igazolja, hogy valóban a végrehajtó állomány töltötte ki a kérdőívet és nem a közép-, illetve felső vezetés.

- **A képzések témája életkor szerint**

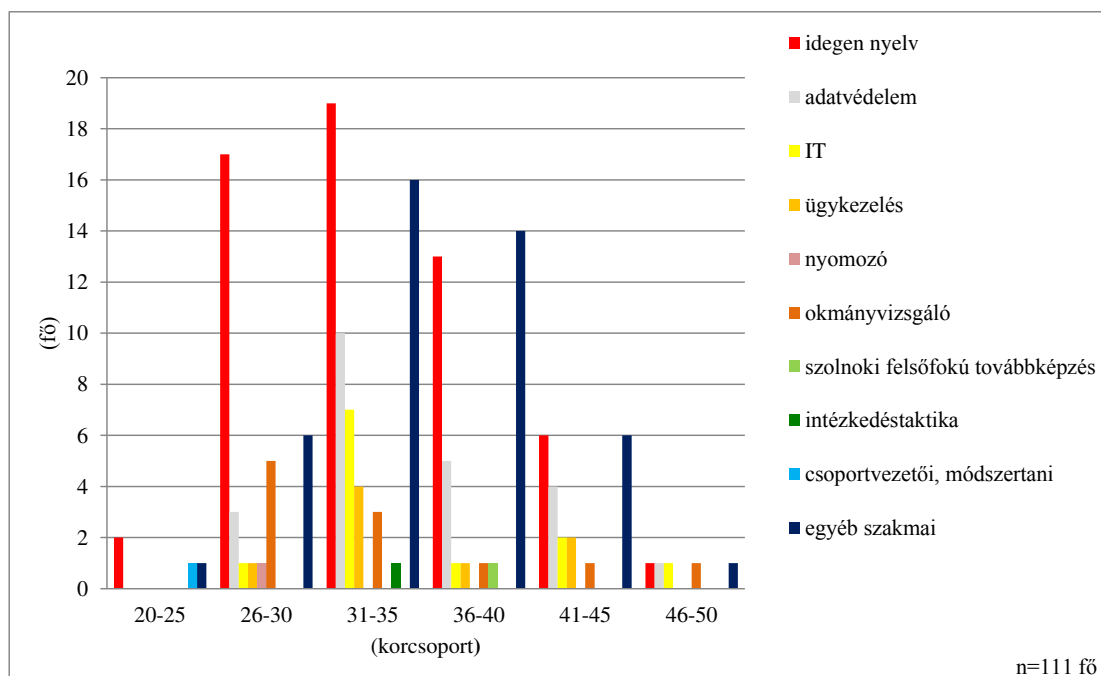
Ha azt vizsgáljuk, hogy az egyes korcsoportokon belül milyen témakörben vettek részt képzésen, akkor a 32. sz. ábrát tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy a 20-25 év közöttiek kizárólag idegen nyelvet tanultak. Magyarán az lehet, hogy frissen kerültek ki az iskolapadból és még nem kell őket a munkakezdés elején szakmai tanfolyamra beiskoláztatni, mivel az iskolából friss elméleti ismeretekkel kerültek ki. Az azt követő 26-30-as korcsoport esetében szignifikánsan nő a képzések száma és témája is. Nyelvtudásukra nagy hangsúlyt fektet a szervezet, de szembevetve az okmányvizsgáló és az adatvédelem témakörben történt képzésük magas száma. Ennek oka az lehet, hogy ők az alapképzés során még nem kaphattak olyan komplex képzést SIS II-ből, mint a 20-26 évesek. Vagyis a SIS-t ismerhették, de a SIS II-ből eredő változtatásokat, bővítést meg kellett tanulniuk. Ez azzal magyarázható, hogy amikor ők tanultak, a SIS II még a fejlesztés szakaszában volt. A következő két korcsoportnál, tehát a 36-40 és 41-45 év közöttieknél az adatvédelem magas aránya megmarad. Szembevetve, hogy az IT képzések száma nagyobb a 41-45 évesek körében. Ez pontosan alátámasztja a képzés tartalma kapcsán az adatvédelem és IT vonatkozásában leírtunk. Vagyis éppen a SIS II beindulása indukálta ezeket a

képzéseket és főleg az idősebb korosztálynak kellett ezen részt venni, mivel az ő elméleti ilyen irányú ismereteik némileg elavultak, illetve a szakmai gyakorlatban megtanult és alkalmazott SIS-hez képesti eltéréseket is meg-, illetve be kellett tanulniuk. A két csoportban kevesebben jelölték meg az okmányvizsgáló témakört, ami arra enged következtetni, hogy pályájuk kezdetekor okmányvizsgálók voltak, az integráció előtt nagy valószínűséggel a Határőrségnél dolgoztak.

Azt imént tett megállapítás ellenőrzéséhez célszerű újra elemezni azokat, akikről a rejtett kérdés alapján feltételeztük, hogy még mindig fontosnak tartják megkülönböztetni az integráció előtti és utáni szolgálati helyüket. A rejtett kérdés alapján csak róluk állíthatjuk biztosan, hogy az integráció előtt a Határőrségnél dolgoztak. Amennyiben megnézzük, hogy ők a képzések témájának miket jelöltek, akkor azt az eredményt kapjuk, hogy mindösszesen egy rendőr jelölte be az okmányvizsgáló témakört.

32. sz. ábra

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök milyen témában vettek részt képzésen életkor szerint

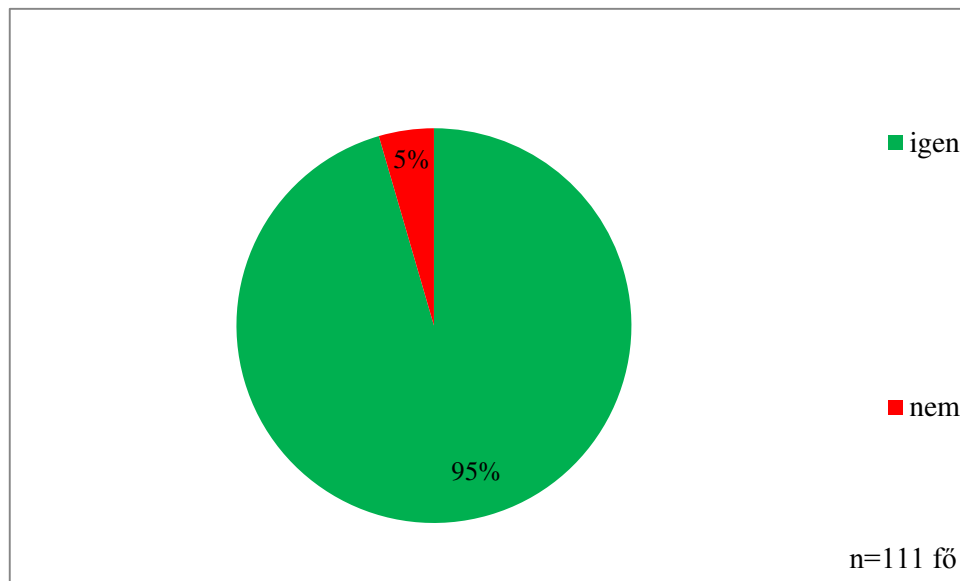
(saját szerkesztés)

▪ **A SIS II (tovább)képzés időtartama, formája, számonkérése**

Arra a kérdésre, hogy „SIS II témakörben volt-e képzésen?” öt személy kivételével igen volt a válasz. (33. sz. ábra)

33. sz. ábra

A kérdőívet kitöltő, RRI-n szolgáló rendőrök SIS II témakörben volt-e képzésen?

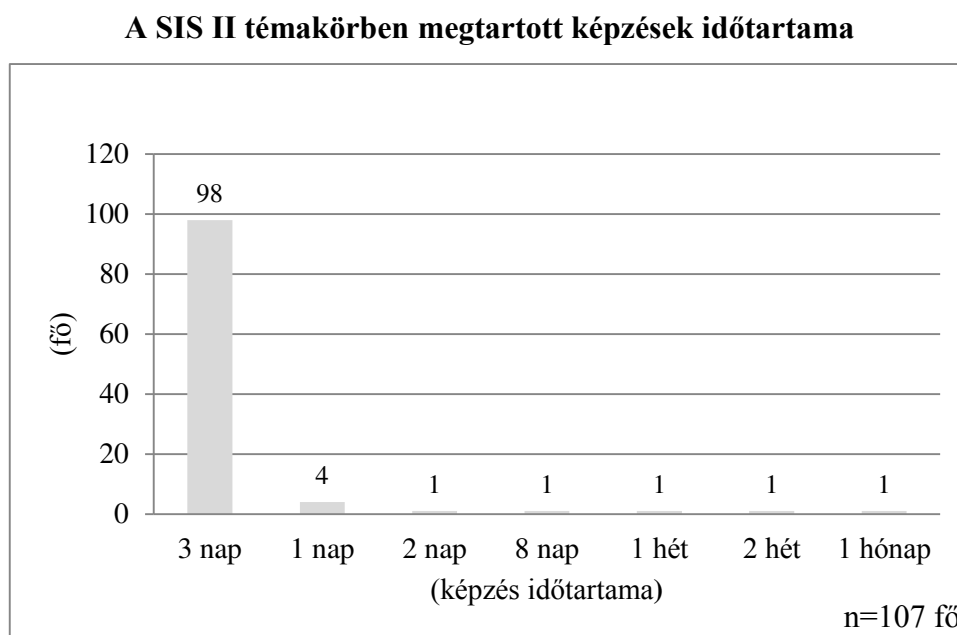
(saját szerkesztés)

Ha megnézzük azt a korábbi (31. sz. ábra) grafikont, ami azt mutatja, hogy milyen témában vettek részt képzésen, azt látjuk, hogy nem szerepel a SIS II. Erre az lehet egy elfogadható magyarázat, hogy a megkérdezettek a SIS II témájú képzéseket a mindennapi munkájukhoz kapcsolódónak tekintheti és vélhetően ezért nem sorolták ide. Mindazonáltal volt ilyen képzés és eze(ke)n részt is vett az állomány döntő többsége. (Lásd később részletesen.)

Az ezt követő kérdésre, miszerint „Részt vett-e SIS II szinten tartó képzésen?” hét személy adta azt a választ, hogy nem. Vizsgálni kell, hogy heten miért válaszoltak nemmel. Feltételezhető, hogy a megkérdezettek a kérdést nem jól értelmezték és a havonkénti továbbképzést vagy a napi tesztekre adott válaszok alapján a vezetés által indokoltnak tartott megbeszéléseket nem vették számításba.

A SIS II-höz kapcsolódóan 98-an három napos képzésen voltak. Négyen azt a választ adták, hogy a képzésük egy napos volt, illetve egy-egy személy két napot, nyolc napot, egy hetet és kettő hetet jelölt meg. A beérkezett válaszok összesítését követően megállapítható, hogy többségében három napos képzés keretében szerezték meg a SIS II rendszerrel kapcsolatos szaktudást. (34. sz. ábra)

34. sz. ábra

(saját szerkesztés)

Arra a kérdésre, hogy SIS II szinten tartó képzésen részt vettek-e, a 111 rendőrből 103 (a minta 93 %-a) azt válaszolta, hogy igen. A szinten tartó képzések alatt értendő pl. jogszabályváltozások, technológiai változások, ami magyarázza azt, hogy ilyen sokan válaszoltak a kérdésre igen.

A SIS II képzés formájának a jelenléti képzést jelölték meg, mindösszesen kettő személy jelölte meg az e-learning formát. A „frontális” képzési forma azért tekinthető jónak és nem utolsó sorban eredményesnek, mert a hallgató és az oktató személyesen is jelen van a képzésen, a résztvevők egymással konzultálhatnak. Ebből eredeztethető további pozitívum, hogy a hallgatók, tehát maguk a rendőrök egymással megoszthatják a tapasztalataikat, megvitathatják azokat. Az ilyen

beszélgetéseken járulékos információkhoz jut(hat)nak. Amennyiben az RRI, mint szervezeti egység fölött található szervezeti egységtől, pl. az ORFK-tól jönnek oktatók, akkor arra is lehetőség van, hogy közvetlenül értesüljenek pl. a várható változásokról¹³⁶. Természetesen ez a fajta képzés idő- és erőforrás igényes a szervezet oldaláról nézve.

▪ **A lakosság a rendőrtől megkérdezi-e, hogy mi a SIS II?**

A vizsgált minta minden egyes tagja nemmel válaszolt erre a kérdésre, ami azt jelenti, hogy a rendőrtől a lakosság nem kér és így nem kap közvetlen szóbeli tájékoztatást arról, hogy mi a SIS II, illetve bármilyen ehhez kapcsolódó témakörben (pl. érinti-e a személyemet, mit kell tennem, ha elhagyom az útlevelet, stb.). Az eredmény meglepő. Ennek oka az lehet, hogy amikor a rendőr intézkedik, az állampolgár külön erre irányuló kérdése hiányában nem jelzi, nem ad magyarázatot, hogy a SIS II adatbázisban kér le adatokat és a lakosság sincs tisztában azzal, hogy a rendőr milyen adatbázisban ellenőrzi az adatait. Ez azonban érthető, az állampolgárt egy intézkedés, pl. közúti ellenőrzés során nem feltétlenül érdekli, hogy a rendőr mit és hol ellenőriz. Akkor merülhet fel a SIS II, mint a rendőr és az állampolgár közötti párbeszéd témája, ha a rendőrnek találatot jeleznek a rendszerben, ugyanis ilyenkor az egyén rákérdezhet arra, hogy hol, milyen személyes adata akadt fenn a rendszerben, mit kell neki tenni az ügy kapcsán, esetleg milyen jogorvoslati lehetőségei vannak. Vagyis a SIS és a SIS II abba a kategóriába esett, mely témával az „egyszerű” állampolgár csak akkor foglalkozik, akkor érdeklődik iránta, ha közvetlen hatása érinti őt személyében. Amíg ez nem történik meg addig közömbös vele kapcsolatban, úgy értékeli, érzékeli, hogy ez a „nagy államgépezet” része mely működik és amíg jól működik (a bizalmi elv alapján ezt feltételezzük), addig nem is fontos tudnia róla.

¹³⁶ Ha pl. a SIS II-t érintő jogszabályváltozás várható és az új jogszabály már kidolgozás alatt van, az oktató előzetesen beszámolhat a várható változásokról.

2.3.4. Összegzés és részkövetkeztetések

Nem igazán lenne a Rendőrségre, annak egészére egyértelmű következtetéseket levonni az RRI-n végzett kérdőíves felmérés alapján, de azért gondolatébresztő lehet a rendőri szervezet más szervezeti egységeit érintően is. Természetesen alapvetően az RRI SIS II-höz kapcsolódó további kampányánál, illetve bármely más aktuális célképzések vonatkozásában, valamint esetleg egy későbbi képzési stratégiájának kidolgozása során hasznos információkkal szolgálhat. Az RRI az állomány SIS II-höz kapcsolódó felkészítését a „normál” továbbképzési rendszerébe építette be. A 2013. évi koncepcióban a szervezet határrendészeti képzésére vonatkozó következtetések összhangban állnak az elvégzett kérdőíves felméréssel kapott eredményekkel. Ez azért fontos, mert a papírra vetett, elméleti síkon, szakértői szemmel összeállított koncepció megvalósulni látszik a gyakorlatban.

Az alábbi pontokban lehet összhangot találni:

- A koncepció egyenesen fogalmaz: *„Az elmúlt időszakban az egyes szak-, tovább-, speciális-, át- és idegen nyelvi képzések (vertikális képzési rendszer) csak az európai uniós források felhasználásával, évente a legsürgetőbb igényekre reagálva kerültek csak megtervezésre és levezetésre”* (Vas, 2013., 6. o.)
- *„A képzési igényeket minden szinten folyamatosan össze kell hangolni az utánpótlási és karrierépítése igényekkel.”* (Vas, 2013., 6. o.)
- Az élethosszig tartó tanulás fontosságára és szükségszerűségére hívja fel figyelmet: *„Ki kell alakítani a szakmai ismeretek folyamatos bővítési rendszerét és az eseti képzési rendszert”* (Vas, 2013., 7. o.)
- *„... fel kell mérni a különleges szaktudással rendelkező szakértőket, akik képesek az újszerű módszereket átadni az állománynak. Ezzel kapcsolatban egy minden vezető számára hozzáférhető adatbázist kell létrehozni, amelyből meghatározott keretek között „válogathatnak” a vezetők.”* (Vas, 2013., 7. o.)

A szervezet felismeri és elfogadja, hogy az állomány megtartása és motiválása érdekében kétirányú kommunikációt kell folytatnia, aminek első lépése az állomány

irányából a vezetőség irányába történő, vagyis alulról felfelé irányuló kommunikáció és igényfelmérés.

Összegezve az RRI állománya körében végzett kérdőíves felmérés kiértékelését, az alábbi megállapítások fogalmazódtak meg:

- Az RRI korfája, összhangban a Rendőrség korfájával azt mutatja, hogy a fiatal korú (30 évesnél fiatalabb) állomány száma a többi korcsoportéhoz viszonyítva szembetűnően kisebb. Erre a közeljövőben az utánpótlás miatt megoldást kell találni.
- Jelenleg ez éppen optimálisnak mondható állapot, vagyis azok vannak a legtöbben, akik fiatalok ambiciózusak, még emlékeznek az elméleti ismeretekre, de már van 5-10 éves szakmai tapasztalatuk. Jelenleg jó, hogy kevés a tapasztalatlan, akiket még be kell tanítani, de hosszabb távon persze mindig kell kellő számú, arányú „újonc”.
- A megkérdezettek végzettsége elemzéséhez készült grafikon alapján megállapítható, hogy a többség középfokú végzettséggel rendelkezik. Az összesítés alapján ez a csoport továbbképzés, motiválás, de nem utolsó sorban a szervezetnél tartás céljából elküldhető különböző továbbképzésre. Az ezekben a rendőrökben rejlő potenciál még nincs kiaknázva, a humán szolgálatoknak külön kellene foglalkozni ezzel a lehetőséggel.
- A szervezetnek a korfa figyelembevételével motiváló és szervezetnél tartó módszerként is kell alkalmaznia a (tovább)képzést. Vagyis az állomány szaktudásának felmérését és annak rendszerezését követően célszerű felmérnie az igényeket mind a munkaadó és a munkavállalók oldaláról és egy összhangot teremtve kell kidolgozni a képzési stratégiát.
- Az állomány idegen nyelvtudása alapvetően angol alapfok, ami feltételezhetően az RRI egyedi idegen nyelvoktatási rendszerének is az eredménye. A válaszok összesítése összhangban van azzal, hogy a

megkérdőzettek jelentős része a továbbképzés témájának is a nyelvoktatást jelölte meg.

Azonban a nyelvtudás szintje és az, hogy legtöbben az angolt jelölték meg, a magasabb szintű nyelvoktatás és más, 2. nyelv oktatásának a lehetőségét veti fel, ami szintén egy kiaknázatlan területnek tűnik.¹³⁷

- A rejtett kérdéssel kapott válaszok eredményéből kiindulva az állomány körében vizsgálni kell pszichológiai és szociológiai megközelítésből egyaránt azt, hogy a Határőrség és a Rendőrség integrációját feldolgozták-e, elfogadták-e az újonnan létrehozott szervezetet, annak feladatrendszerét, illetve, hogy milyen szervezeti kultúrát örökölték, mely ilyen erősen képes hatni és ezt hogyan lehetne hasznosítani a jelenlegi rendőri szervezetben, és a jelenlegi szervezetben hogyan lehetne hatolónan erős és pozitív „énképet” kialakítani.
- A SIS II képzésről elmondható, hogy az állomány döntő többségben részt vett a SIS II témakörrel kapcsolatos képzése(ke)n. Ezek a képzések jellemzően három naposan voltak és blended formában valósultak meg, azaz tartalmazott e-learnig blokkot és személyesen is részt vettek a rendőrök pl. előadásokon, szemináriumokon. Ezeknek a képzéseknek a tananyagát visszakérdezték tőlük, ellenőrizve azt, hogy mennyi információ maradt meg a SIS II-ről. Ezen felül részt vesznek szinten tartó képzésen és továbbképzéseken is, hogy az aktualitásokkal is tisztában legyenek.
- Az utolsó kérdésre kapott válaszok összesítése, miszerint a lakosság nem kérdez rá a rendőröknél arra hogy mi a SIS II, illetve nem is érdeklődik a SIS II-vel kapcsolatban, nem várt eredmény. Ezen a területen érdemes kommunikációs szakértőkkel megoldás(oka)t keresni arra, hogy hogyan lehetne ezt a tájékoztatási formát ösztönözni, ugyanis miközben költséghatékony, a kétirányú közvetlen kommunikációból eredő lehetőségekkel (pl. visszakérdezés lehetősége) bír, illetve talán azt is érdemes

¹³⁷ A 2. idegen nyelv oktatásán akkor szabad elgondolkodni, ha az 1. idegennyelvtudás magasabb, mint alapfok. Alapfok esetében annak a továbbfejlesztése kell, hogy legyen a feladat és a cél.

lenne megvizsgálni, hogy ténylegesen szüksége van-e az állampolgárnak a SIS II-vel kapcsolatos információkra, és ha igen milyen mélységben.

3. A lakossági kérdőívezés

3.1. A kutatási terv, a kérdőív ismertetése

Indulásként célirányosan kerestem azokat a szakirodalmakat, szakcikkeket, amik a kutatott témához közelítő témában végzett kutatásokat ismertetnek. A másodlagos források közül megemlítendő Gyimesi és Molnár 2005-ben, „A magyar társadalom viszonya a terrorizmushoz” címmel megjelent írása. Pontokba szedve kerülnek bemutatásra azok az érvek, amik amellett vagy az ellen szólnak, hogy kiindulási pontnak használható a tanulmány.

Mellette szóló érv

- A szerzők a biztonság témakörében publikáltak. Kutatásuk témája, hogy „... miként értelmezi a lakosság a terrorizmust, mint relatíve új biztonsági fenyegetést, s vajon milyen eszközöket és milyen mértékben fogad el, illetve tart elfogadhatónak az ellene való küzdelemben hazánk (vagy éppen szövetségeseink) részéről.” (Gyimesi – Molnár, 2005., 1. o.).
- A kérdőíves felmérés időpontjának sikerült olyan időtartamot megválasztaniuk, amikor nem történt olyan esemény, ami jelentősen befolyásolta volna a mintában résztvevő alanyok válaszadását. Erre utal a lágjegyzetben feltüntetett megjegyzés. „Az adatok tehát az előtt kerültek felvételre, hogy Nagy Richárd szakaszvezető életét vesztette volna Irakban.” (Gyimesi – Molnár; 2005., 1. o.). Jelen kutatás szempontjából is fontos hangsúlyosan szerepeltetni a kutatás lezárásának időpontját, vagyis a 2014. december 31-i dátumot. A napjainkban tapasztalható, az EU-t érintő migrációs hullámmal kapcsolatos események és a közelmúltban történt terrortámadások nem szerepelnek az értekezésben.
- A szerzők a kutatás mintáját 1 000 főben határozták meg. Igaz, hogy a lakossági kérdőívezés mintája kisebb, de egyedül végeztem a kérdőívezést, amivel kiegészítő információkra tettem szert, másrészt írásukból nem derül ki az, hogy ők milyen eszközzel, módszerrel tudtak két hét alatt 1 000 embert megkérdezni.

- Az sem derül ki egyértelműen, de feltételezhető, hogy a mintavétel - ahogy nálam is - véletlenszerű volt.

Ellene szóló érv

- Gyimesi – Molnár a kutatásuk során rákérdeztek a lakóhelyre is, én ezt nem tettem meg. A kérdőív kérdéseinek összeállításakor azzal a feltételezéssel éltem, hogy a megkérdezett személyek bizalmatlanok lesznek velem szemben. Ezért igyekeztem úgy felállítani a kérdések sorrendjét, hogy a megkérdezettek ne utasítsák vissza már a kérdőív első kérdései hallatán a válaszadást. A feltételezés beigazolódott. Ha a jövőben hasonló kutatásra kerül sor, célszerű ezt a kérdést szerepeltetni.

3.1.1. Mintavételi terv, kérdőívszerkesztés

Az RRI-n végzett kérdőíves felméréshez hasonlóan a lakosság körében végzett kérdőíves megkezdése előtt kutatási tervet készítettem, aminek első lépéseként összeállítottam a mintavételi tervet. A mintavételi tervben az alábbiakat rögzítettem.

▪ A rendelkezésre álló időkeret és a kérdőívesítés helyszínei

A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés időkeretének meghatározása során a legfontosabb szempont az volt, hogy statikus felmérést terveztem végezni. Tekintettel arra, hogy a kérdőívesítést magam, támogatás és pénzforrás nélkül végeztem, hosszabb időkeretet rögzítettem. További szempont az volt, hogy a kérdőíves felmérés közben olyan rendkívüli eset ne következzen be, ami annak eredményét befolyásol(hat)ja.

A kutatás időszakában egyértelműen a lakossági kérdőívesítéshez volt a legtöbb időre szükség. Ezt az időt előzetesen minimum négy, maximum nyolc hónapban

határoztam meg. Az általam felállított időkeret - szigorú ütemezéssel¹³⁸ - elégnak bizonyult és végül hat hónap alatt végeztem a kérdőívezéssel. A kérdőívezés időtartama a fentiek szerint a következő módon alakult: 2014. július 1-től 2014. december 31-ig tartó időszak.

A helyszíneket úgy választottam meg, hogy minél árnyaltabb képet kapjak a lakosság körében. Választásom első sorban a lakóhelyemre, Budapestre, másod sorban Balatonalmádira esett. Az utóbbi helyszínen, nyáron július és augusztus hónapokban végeztem a kérdőívezést, mert feltételeztem, hogy a válaszadók körében – mint nyaralók – lesz nem budapesti lakos is. Budapesten hétköznap délutánonként, munkaidő végén kérdeztem meg az embereket.

▪ A kapcsolatfelvétel módszere

„A legsokoldalúbb módszer a személyes megkérdezés.” (Kotler – Lane, 2012., 130. o.) állítják Kotler és Lane könyvükben. Meglátásuk szerint további észrevételek feljegyzésére ad lehetőséget. Nagy forgalmú tereken általában várakozás közben szólítottam le az arra járókat és kértem meg őket, hogy válaszoljanak a kérdésekre. Ez a kapcsolatfelvétel bizonyult a legeredményesebbnek, így kaptam a legtöbb választ.

Előzetesen nem fogalmazódott meg, hogy milyen paraméterek (pl. nő, fiatal) mentén szólítom meg az állampolgárokat, tudatosan nem figyeltem erre. A személyek megszólításkor leginkább az irányított, hogy amikor közeledtem, távolodott-e tőlem, ezzel jelezve az elutasítást vagy engedte, hogy szóba álljak vele.

A kérdőívezést megelőző próbakérdezéshez az interneten is történt kérdőívezés. Ezek a kérdőívek a kutatás szempontjából értékelhetetlenek voltak. A válaszadók esetenként nem értették a nyitott kérdést vagy az I. blokk kérdései után megtagadták a válaszadást. Tehát ezt a kérdezési módszert nem lehetett alkalmazni.

¹³⁸ A szakirodalmak a személyes megkérdezés veszélyei között említik az önkitaltás esetét. Ezt nem követtem el, hiszen a saját kutatásomról volt szó és nagy motiváltság mellett végeztem.

A személyes megkérdezés választása mellett szől többek között az is, hogy nem egyszer a válaszadók kifejtették álláspontjukat a témával kapcsolatban, kérdéseket tettek fel, ezzel pedig olyan rejtett információkat kaptam, amik elvesztek volna, ha nem személyesen végzem a kérdezést.

▪ A megkérdezettek száma és az elemzési egység

A kérdőíves felmérésben résztvevők számának meghatározása előtt kutatást végeztem (az interneten, az Országgyűlési Könyvtárban és a müncheni tanulmányutam során) arra vonatkozóan, hogy korábban készültek-e hasonló témakörben - értendő alatta a SIS II és a schengeni térség - kérdőíves felmérések a lakosság körében. A kutatás nem vezetett eredményre, nem találtam az enyémhez hasonló felmérést.

A megkérdezettek számát előzetesen 1 000 főben maximalizáltam és végül összesen 600 magyar állampolgárt kérdeztem meg személyesen, azaz a lakossági kérdőíves felmérés mintáját ez a szám adja, N=600. Az elemzési egységem az egyes ember.

Babbie „Kérdőíves vizsgálatok” című fejezetében olvasható, hogy *„A kérdőíves vizsgálat az elérhető legjobb módszer azok számára, akik a közvetlen megfigyeléshez túlságosan nagyméretű alapsokaság leírásához akarnak eredeti adatokat gyűjteni.”* (Babbie, 2001., 274. o.)

Miután a mintavételezési stílus a véletlen mintavétel volt, előfordulhatott, hogy *„nem valószínűségi minták is belekerülhetnek a megkérdezettek közé.”* (Kotler – Lane, 2012., 130. o). Az ilyen kérdőíveket¹³⁹ félre tettem és nem kerültek be a rögzített nagy adatbázisba. Ezeknek a kérdőíveknek a száma megközelítőleg 20 darab volt.

¹³⁹ Például a kérdezés során kiderült, hogy a válaszadó nem magyar állampolgár.

▪ **A kérdőív szerkesztésénél követett legfontosabb irányelvek**

A kérdőív összeállításakor sorra vettem azokat az irányelveket, amelyek segítségével igyekeztem elkerülni a kérdőíves felméréseknél gyakran előforduló hibalehetőségeket, amelyek téves vagy félrevezető információkkal szolgálhatnak.

Érthetőség

A kérdések megfogalmazásakor törekedtem arra, hogy azok érthetőek legyenek. Ennek érdekében igyekeztem maximálisan kerülni a szakkifejezéseket, ezzel is segítettem a kérdések megértését.

Egyszerűség

Törekedtem rövid és egyszerű kérdéseket összeállítani. A célom ezzel az volt, hogy a megkérdezett biztosan megértse a feltett kérdést. Számos kérdésnél a zárt formát választottam. Ezzel egyrészt segítettem a válaszadónak a válaszolásban, mivel felkínáltam neki a lehetséges válaszokat, másrészt segítség volt a számomra is, hiszen a zárt kérdések kódolása kevésbé energia- és időigényes.

További additív célom az volt, hogy a megkérdezettnek már a kérdőív legelső kérdéseinél legyen sikerélménye. Felbátorodva hajlandó volt folytatni a válaszadást. Sajnos így is előfordult, hogy nem sikerült átvezetnem a válaszadót minden kérdésemre, és a számomra fontos kérdésnél nehézkesen válaszolt.

Rövidség

Azt a feltételezésemet, hogy a megszólított emberek csak röviden lesznek hajlandók válaszolni a kérdéseimre, már a próba kérdőívezés igazolta. Éppen ezért a kérdőív tartalmát, de leginkább a kérdőívezés időkeretét tekintve követelmény volt a rövidség. Egy-egy kérdőív kikérdezése maximum 5-8 percet vehetett igénybe. A gyakorlatban az ad hoc megkérdezés alkalmazása miatt a megkérdezés nem lehetett túlzottan hosszú (Kotler – Lane, 2012.) és „*A kérdezett nem feltétlenül kezdi tanulmányozni a kérdést, ha nem érti.*” (Babbie, 2001., 280. o.)

Sugalmazó kérdések

Kerültem a sugalmazó kérdésformát. Céлом az volt, hogy a válaszadónak semmilyen információt ne adjak a kérdőív témájával kapcsolatban, vagyis igyekeztem elkerülni a befolyásolást.

A kérdések helye a kérdőívben

A kérdőívben a tölcser technika érvényesül, vagyis az általános kérdésekkel kezdtem és azután következtek a specifikus kérdések. A kérdőív összeállításakor azzal a feltételezéssel éltem, hogy a megkérdezett az első kérdéseket hallva felbátorodik. Meg tudja válaszolni a kérdéseket, és ahogy haladunk a specifikus kérdések felé, mégsem torpan meg, hanem folytatja a válaszadást. Az általános kérdések ráadásul segítettek a kérdező, vagyis köztem és a megkérdezett közötti bizalmi viszony kialakulását is.

Ellenőrző kérdések alkalmazása

A kérdőívben szerepel ellenőrző kérdés is. Ha nem tudta a megkérdezett a választ a SIS II-re vonatkozóan, a rávezetés céljából, mint egy fajta mankó, nekem pedig egyfajta kontrollt jelentett a schengeni térségre vonatkozó kérdés. Ha arra sem tudott válaszolni, biztos lehettem abban, hogy nem jártas a témában.

Nyitott kérdés alkalmazása

Az axiális kódolás mellett döntöttem, aminek előnye számomra az, hogy a „*egy bizonyos kategória mit tud elmondani a kutatás alapproblémájáról.*” (Langer, 2009., 38. o.) Ezzel alapkategóriák és alkategóriák álltak rendelkezésre és felszínre kerültek a kategóriák közötti alapvető összefüggések, amik akár korrelációvizsgálatra adnak lehetőséget.

Logikai váz

A kérdőívben a könnyebb kérdések szerepeltek elől. A marketing szakkönyvek javasolják a könnyű kérdések kérdőív végén történő szerepeltetését, hogy a megkérdezett, ha közben elfárad, akkor is hajlandó és képes legyen megválaszolni a kérdéseket. Tekintettel arra, hogy a kérdőív rövid volt, ezek a kérdések a bizalom

megnyerése céljából előre kerültek és ezt az elvet ebben a formában nem követtem szigorúan.

Külalak

A külalak esetében az átláthatóság volt az elsődleges szempont. Magyarázata ennek az, hogy esetenként maga a megkérdezett töltötte ki a kérdőívet¹⁴⁰, vagyis előfordult az önkitöltés esete. Az ilyen esetekben fontos követelmény volt az áttekinthetőség és a rendezettség összképének a nyújtása.

Méret

Miután a kérdőívezést többnyire utcán végeztem, olyan formában kellett azt elkészíteni, hogy állva könnyen tudjam kezelni (értem alatta az írást) és el tudjam különíteni a már kitöltött kérdőíveket az üresektől, illetve, hogy a papír mérete, sokasága ne riassza el a potenciális válaszadót. Ennek megfelelően a kérdőív nem volt nagyobb, mint az A6 szabványos papírméret. Ez éppen elfért a kezemben, állva is tudtam kezelni. A kérdőívezés során éreztem ennek azt a járulékos előnyét, hogy a megkérdezett a kérdőív mérete láttán elhitte, hogy gyorsan tud végezni a válaszadással.

▪ **A kérdéssel kapcsolatos irányelvek**

Megjelenés, viselkedés

Miután én végeztem a kérdőívezést, a szakirodalmakban olvasható, a kérdésre vonatkozó szabályok figyelembevétele fontos volt. Az olyan, magam irányába megfogalmazott elvárásokat, mint a megjelenésem, magatartásom, öltözködésem és ápoltságom, nem kívánom részletesen ismertetni.

Sokkal fontosabb röviden leírni a viselkedés jelentőségét. Ahogy Babbie írja, miután a kérdőívem „... *a válaszadó személyes életébe és attitűdjébe kíván bepillantani, ...*” (Babbie, 2001., 299. o.), a gyakorlatba kellett átültetnem és sikeresen alkalmaznom olyan készségeket, mint őszinte érdeklődés, felszabadultság vagy éppen barátságosság, nyitottság, közvetlen hangnem.

¹⁴⁰ Előfordult, hogy a válaszadó szerette volna saját kezűleg kitölteni a kérdőívet, ettől nem zárkoztam el. Önkitöltés esetén mindvégig jelen voltam, hogy ha kérdése van, tudjak válaszolni. Ezek száma kb. 50 volt.

A kérdőív tartalmának maximális ismerete

Magam is tapasztaltam, hogy mennyire fontos ismernem a kérdőív tartalmát, ugyanis ez meggyőzően hatott a megkérdezettekre.

Ennél a pontnál kell megjegyezni azt az elvárást is, miszerint a kérdőív tartalmának pontos ismerete megvédett attól a hibától, hogy ha csak kis mértékben is, de kérdezés közben változtassak a kérdéseken. *„Egy árnyalatnyi változás egy kérdésnél elég lehet ahhoz, hogy valaki igen helyett nemmel feleljen.”* (Babbie, 2001., 299. o.)

3.1.2. Tapasztalatok a kérdőívezés kapcsán

A kérdezés időtartama

A kérdőív felolvasása és a válaszadások időtartama átlagosan 3-5 percet vett igénybe. Tapasztalataim szerint ennél hosszabb időt a megkérdezettek nem szívesen szántak volna. Ebben az időkeretben még odafigyeltek a kérdésekre és nem csak azért válaszoltak, hogy gyorsan megszabaduljanak tőlem és mehessenek a dolgukra.

Válaszadási hajlandóság

A megkérdezettek jellemzően nem zárkóztak el a válaszadás elől, de nem egy esetben nagyfokú volt a bizalmatlanság az irányomba. Összességében a megszólított emberek közel 20 %-a (100-120 ember) elutasította a válaszadást és nem kívánt nyilatkozni. Meglátásom szerint ez első sorban annak volt köszönhető, hogy minden megkérdezésnél már az elején elmondtam, felhívtam a figyelmüket arra, hogy mi a kérdőívezés célja és jeleztem, hogy a kérdőívben nem kérdezek rá olyan személyes adatokra, mint név, telefonszám, e-mail cím stb.

A kérdőívezés során több alkalommal szembesültem azzal, hogy a megkérdezett személy, ha nehezen is, de szánt időt a válaszadásra és csalódottan vette tudomásul, hogy milyen rövid a kérdőív. A megkérdezettek jelentős hányada érdeklődést mutatott a kutatási témám iránt és szívesen megválaszolta volna egy hosszabb kérdőív kérdéseit is.

Saját tapasztalatom, hogy igazán nyitott a fiatal korosztály, azaz a 18-25 év közöttiek és az idős korosztály, az 55 évnél idősebbek. Ennek oka feltételezhetően az, hogy a fiatalok tanulnak a témáról, nem sietnek úgy, mint a középkorúak. Az idősek is jobban ráértek beszélgetni, illetve a kutatási témát hallva szívesen és nyíltan beszéltek a rendszerváltás előtti időszakról és a mostani életük közötti eltérésekről, változásokról.

Tehát a kapott és vizsgált minta a kérdőívhez viszonyulás szempontjából két egymástól markánsan különböző csoportra osztható. A megkérdezettek egyik csoportját nehezebb volt meggyőzni és rávenni a válaszadásra, míg a másik halmazba azok tehetők, akik kifejezetten szívesen válaszoltak. A minta ilyen formátumú kettős arculatának kialakulásával a disszertációmban nem kívánok bővebben foglalkozni.

Az egymáshoz közeli (rokoni, baráti) viszonyban álló személyek (pl. házastárs) megkérdezésekor egy személynek tettem fel a kérdéseket, mert a társa hallotta a válaszokat és valószínűleg ugyanazokat adta volna, vagy legalábbis befolyásolta volna válaszát. Ezt még a kérdőívezés elején tapasztaltam, így időben sikerült kiküszöbölni azt, hogy a kérdőív kiértékelése torzult eredményeket adjon.

A kérdőív kérdéseinek a létjogosultsága

A kérdőíves felmérésben szerepel az állampolgárság, mint kérdés. A kérdőívezés során a kérdésfeltevéskor derült ki, hogy ki magyar állampolgár. A nem magyar állampolgárt is kértem, hogy válaszoljon a kérdésekre, de ezek a kérdőívek nem kerültek be a mintába, miután ez a kutatás csak magyar állampolgárokat vizsgál. A kérdőíveket kivettem a mintából és ezeket eltettem, ugyanis a kutatási témát később érdemesnek tartom kiterjeszteni EU állampolgárokra és nem EU állampolgárokra is, ami egy nemzetközi szintű kutatást eredményezhet.

A nyitott kérdésekre kapott válaszok rögzítése

A nyitott kérdésekre kapott válaszok csoportosítását én végeztem. A létrehozott válaszcsoporthoz sorolt válaszok száma eltérő, így a válaszcsoporthoz súlyozást csoportonként eltérő, amit a kiértékelés nem szerepeltet.

Babbie arra a kérdésre, hogy milyen mértékig törekedjünk precizításra egy változó operacionalizálásakor, a következő választ adja. Mint követésre javasolt irányelv, hogy *„inkább legyen a kelleténél egy kicsit aprólékosabb, mint túlságosan elnagyolt.”* (Babbie, 2001., 153. o.) A válaszok rögzítésekor valóban követtem ezt a tanácsot és igyekeztem olyan számban megadni a válaszkategóriákat, hogy azokat a - számukat tekintve - még tudjam kezelni, de egyúttal ne következzen be információvesztés. Ennek a két kritériumnak az együttes teljesülése nem volt problémától mentes, esetenként kompromisszumra kényszerültem. Példa erre a korcsoportok meghatározása, ahol az ötévenként meghatározott korcsoport kategóriák finomítása feltételezéseim szerint újabb információkkal szolgálhatnának a kutatás témájával kapcsolatban. A disszertációmban ezt a fajta tovább finomított csoportosítást nem végeztem el többek között a disszertációra vonatkozó területi korlát miatt.

3.1.3. A kérdőív ismertetése

A megkérdezéssel több célom is volt, köztük a lakosság körében felmérni a témával kapcsolatban az általános tájékozottságot, a vonatkozó tudásukat és mivel a kérdőív valamennyi kérdésének megválaszolását követően nem egy ember kérdezett rá arra, hogy pontosan mi a SIS II és mi célból is végzem a kutatásomat, sikerült képet kapnom az emberek informáltságáról, véleményéről, ami meglátásom szerint hozzáadott értéket képez a disszertációhoz. Ilyen hozzáadott értéknek tekintem a kérdőív nyitott kérdéseire adott frappáns válaszokat arra hivatkozva, hogy *„A nyitott kérdésekre a megkérdezettek saját szavaikkal válaszolhatnak, és sokszor többet árulnak el az emberek véleményéről. Különösen a feltáró jellegű kutatásban hasznosak ...”*. (Kotler – Keller, 2012., 165. o.)

A kérdőív három nagyobb blokkból áll. Ezekről a következőt kell tudni:

1. blokk: Az első blokk kérdései általános kérdéseket tartalmaz, pl. nem, kor, iskolai végzettség;
2. blokk: Arra voltam kíváncsi, hogy ismeri-e a válaszadó a SIS II-t és ha igen, honnan tud róla, pl. TV, rádió stb.;

3. blokk: Itt arra kértem a válaszadót, hogy fejtse ki részletesen mit tud a SIS II-ről és a schengeni térségről.

Az ismertetett kritériumok alkalmazásának véglegesítése a próbakérdezést követően történt. Megközelítőleg húsz személyt kértem meg arra, hogy válaszoljanak a kérdésekre és ismertessék velem az általuk legfontosabbnak tartott tapasztalatokat. A próbakérdőívben a véglegesített kérdőívhez viszonyítva több kérdés szerepelt, köztük volt olyan kérdés, mint pl. a munkakör vagy a lakóhely megnevezése. A próbakérdőívet kitöltők ezekre a kérdésekre vonakodtak válaszolni, így kikerültek a végleges kérdőívből. A „Ha igen hol?” kérdésnél nem adtam lehetőséget szabadon válaszolni, azonban az előzetesen megkérdezettek jelezték, hogy az általam megadott válaszokon kívül mást is megjelölnének, így bekerült a szabadon megadható válaszkategória a kérdőívbe. A végleges kérdőívet a 35. sz. ábra mutatja.

35. sz. ábra

A lakossági kérdőív végleges formája

Nem: nő ☐ férfi ☐	
Kor: éves	
Állampolgárság:	
Iskolai végzettség:	1. blokk
SIS II-ről hallott-e? igen ☐ nem ☐	
Ha igen, hol? Tv rádió újság internet ismerőstől plakát egyéb.....	2. blokk
Mit tud róla?	
Mit értünk „schengeni térség” alatt?	3. blokk

3.2. A kérdőívre adott válaszok kiértékelése

3.2.1. A kérdőív kérdéseinek rögzítése

A kérdőív kérdéseire kapott válaszok rögzítésénél alapelveként fogalmaztam meg az őszinteséget. Ez alatt azt értem, hogy kivétel nélkül feltételeztem a válaszadók őszinteséget, nem kérdőjeleztem meg pl. a megadott életkorukat vagy iskolai végzettségüket. Tekintettel arra, hogy a válaszadóknak garantáltam a teljes anonimitást, nem állt módomban utólag ellenőrizni a kapott válaszokat.

Az adatok rögzítése során azt tapasztaltam, hogy olyan információkat szereztem, amik:

- megfelelnek az összefoglaló mérőszámok kialakításához;
- elvégezhető a hipotézisek tesztelése;
- megvizsgálható, hogy a feltételezések és következtetések a megfelelő erősséggel bírnak-e;
- kielégítőnek tekinthetők a disszertációban ismertetésre kerülő eredmények (Kotler – Lane, 2012.);
- a változók a következő két tulajdonsággal rendelkeznek:
 1. egyrészt minden egyes elemzési egységet sikerült besorolni a vonatkozó „... változó valamelyik attribútuma alá.” (Babbie, 2012., 154. o.);
 2. másrészt az attribútumok egymást kölcsönösen kizárták. (Babbie, 2012.)

Babbie külön felhívja a figyelmet két szakmai szempontra, a megbízhatóságra és az érvényességre. A megbízhatóság jelen kutatásban valós kérdés és igaz a következő mondat: „*A megbízhatóság mindig kérdés, amikor egyetlen megfigyelő az adatok forrása, hiszen nincsen védelmünk a megfigyelői szubjektivitás ellen.*” (Babbie, 2001., 163-164. o.) Az érvényesség kérdéskörét vizsgálni kell. A kutatás folyamatában keletkező feszültség a kutatás tartalmát az érvényességét lefedő aspektusból (Babbie, 2001.) képzelhető el. Ez annyit jelent, hogy kérdőív tartalma igyekezett lefedni a kutatásba bevont fogalmak tartalomhalmazát.

A személyes megkérdezés rejtett célja az, hogy a megfogalmazott problémák és annak a háttérben meghúzódó okok jobb megértése és egyidejűleg olyan kérdések felvetése, amik ezeknek a problémáknak a továbbtanulmányozására adnak lehetőséget. (Kotler – Lane, 2012.)

Az adatrögzítéskor előfordultak inkonzisztens adatok. Ezeket az adatokat egyesével kiszűrtem és hibásnak minősítettem, ami azt jelenti, hogy nem kerültek rögzítésre az adatbázisban.

A kérdőíveket egyesével sorszámoztam 1-től 600-ig, egyrészt az ellenőrzés céljából, másrészt egy későbbi visszakeresés esetére.

A kérdőív 3. blokkjának két kérdésére kapott válaszok között akadtak olyanok, amik az „Egyéb” kategóriába kerültek, tehát a kódolásuk nem volt lehetséges. A (3.1.) és a (3.2) kérdésekre kapott válaszok külön alfejezetben kerülnek ismertetésre.

▪ **Az 1. blokk kérdései**

- (1.1.)¹⁴¹ / *Nem*

Az 1. blokkban az első kérdésre adott válaszok rögzítése nem igényel ismertetést.

- (1.2.) / *Kor*

A kor esetében az alapszabály az volt, hogy kizárólag nagykorú kerülhetett a mintába, vagyis a megkérdezettek egytől egyik betöltötték a 18. életévüket, azaz ez adja a kezdő korhatárt. A legfelső korhatár nem lett meghatározva, ezért a skála másik vége elvileg nyitott, de a gyakorlatban a legidősebb válaszadó jelenti a legfelső korhatárt. Az életkor grafikus ábrázolásához ötévenkénti korcsoportokat képeztem, de ez alól kivétel a 18-20 életkor közötti csoport, ami csak három évet fed le.

¹⁴¹ A kérdések számozása - pl. (1.1) / *Kor* - utólag, a válaszok rögzítésekor történt az elemzés megkönnyítése céljából.

- (1.3.) / *Iskolai végzettség*

Egyes válaszadók ezt a kérdést nyitott kérdésként értelmezték és minden végzettséget megadtak. Ilyen esetekben mindig a legmagasabb végzettséget vettem figyelembe.

A válaszok rögzítésekor további szabályként fogalmaztam meg, hogy a felsőfokú végzettség kategóriájába azok kerültek, akik főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkeznek. A főiskolai és az egyetemi végzettséggel rendelkezők egy kategóriába lettek besorolva, mert az eltérés a kutatás szempontjából ez irreleváns.

▪ **A 2. blokk kérdései**

A második blokk kérdései már konkrétan a kutatási témára kérdeznek rá. Itt alapul vettem Buda Béla kommunikációra adott közismert definícióját, miszerint *„kommunikáció minden, amelyben információ továbbítása történik, függetlenül attól, hogy az információ milyen jelekben vagy jelek milyen rendszerében, kódjába fejeződik ki.”* (Buda, é. n.). Azért fontos ez a meghatározás, mert az első része utal a kérdőív II. blokk második kérdésének a létjogosultságára.

- (2.1.) *SIS II-ről hallott-e?*

Ez a kérdés zárt kérdés, ennek rögzítése problémamentes volt.

Logikailag itt látom indokoltnak ismertetni a kérdőív 3. blokkjának (3.1.) kérdését, ugyanis az a (2.1.) kérdés ellenőrző kérdése. A válaszadók között akadt, aki a (2.1.) kérdésre nem egy esetben gondolkodás nélkül és azonnal azt válaszolta, hogy igen, de az ellenőrző (3.1.) kérdésnél már nem tudta válaszát kifejezni és így kiderült, hogy a (2.1.) kérdésre a valós válasza a „nem” lenne. A kérdés válaszainak rögzítésénél így azt a szabályt fogalmaztam meg, hogy ha a válaszadó a (2.1.) kérdésre igennel válaszolt, de megválaszolatlan maradt a (3.1.), akkor a (2.1.) kérdés igen válaszát automatikusan módosítottam nem-re.

- (2.2.) *Ha igen, hol?*

Amennyiben a megkérdezett az előző kérdésnél az igen választ jelölte meg, úgy tudott válaszolni erre a kérdésre is. Ha nemmel válaszolt a (2.1.) kérdésre, automatikusan továbbléptettem a (3.2.) kérdésre.¹⁴² Az ismert kérdéstípusok közül itt a vegyes kérdés módszerét választottam, azaz a válaszokban szerepeltek előre megadott válaszok és lehetőséget adtam arra, hogy más választ is megadjanak.

A (2.1.) kérdés rögzítésénél felállított szabályt ennél a kérdésnél is alkalmaztam, tehát ha a (2.1.) kérdés igen volt, de a (3.1.) kérdésnél nem tudott válaszolni, úgy a (2.2.) kérdésre hiába válaszolt, a rögzítés során megválaszolatlanak tekintettem.

▪ A 3. blokk kérdései

Mivel a kérdőív gerincét kettő nyitott kérdés adja, már annak összeállításakor számításba vettem azt, hogy a kapott válaszokat csoportokba kell majd szedni, azaz válaszkategóriákat kell létrehozni. A válaszok ilyen formájú rendszerezése előnyt, de egyidejűleg kockázatot is rejt:

- Előnynek tekintem azt, hogy ezzel kezelhetővé teszem a kapott válaszokat és lehetséges lesz azok értékelése.
- Azt a kockázatot, ami a csoportosítás révén elvesző információ(ka)t jelenti, számításba kell venni és kezelni is kell. Utóbbi kiküszöbölése céljából a válaszokat csoportosító kategóriákat nagyobb számban határoztam meg és a maximum kategória számot húszban határoztam meg. A nyitott kérdések válaszainak kódolásakor egyik esetben se léptem túl a maximumként meghatározott 20 válaszkategóriát. Ennél nagyobb számú kategória elemzése már nehézkes.
- Előfordult, hogy a válaszok értelmezésüket követően több csoportba is besorolhatóak voltak, ami félreértésre adhatott okot és egyidejűleg a végeredmény torzulását eredményezte volna. Az ilyen válaszokat lehetőségek szerint részekre bontottam és így tudtam több csoportba is besorolni. Ezzel igyekeztem a lehetséges információvesztést minimalizálni.

¹⁴² Ezt az utasítást adtam azoknak, akik maguk töltötték ki a kérdőívet.

A (3.1.) „Mit tud róla?” kérdésre kapott válaszok kódolását mutatja az 2. sz. táblázat.

2. sz. táblázat

„Mit tud róla?” kérdésre kapott válaszok kódolása

kódolt válaszok / kategóriák		
1	SIS	tudja
2	beutazási és tartózkodási tilalmak listája, körözési rendszer	
3	sejti mi az	
4	információcsere a schengeni tagállamok között	részben tudja
5	Schengeni Egyezmény	
6	Európai Unió tagság földrajzi értelemben, az EU összterülete	
7	adatbázis, nyilvántartás, szűrés	
8	nincs határ	nem tudja
9	szűrés, biztonsági kockázat mentén tárolt adatok	
10	találat esetén az érintett nem léphet be a térségbe	
11	vámmal kapcsolatos	
12	egyéb	

(saját szerkesztés)

A válaszok kódolásával kapott válaszcsoportokat három kategóriába soroltam. A tudja kategóriába az első három válaszkategória került. Akik ezeket a válaszokat adták, tudják mi a SIS II. A második kategóriába került a 4, 5, 6, 7 válaszcsoport. Ezek a válaszok azt tükrözik, hogy részben tudták a megkérdezettek, hogy mi a SIS II, a válaszok SIS II-vel kapcsolatos információt tartalmaztak. A 8, 9, 10, 11 és 12 válaszcsoport válaszai alapján a válaszadó nem tudta mi a SIS II. A kategóriáknak ez a fajta elhatárolása az általam megfogalmazott elgondolási elv alapján történt.

A (3.2.) Mit értünk „schengeni térség” alatt? kérdésre kapott válaszok kódolását mutatja a 3. sz. táblázat.

„Mit értünk „schengeni térség” alatt?” kérdésre kapott válaszok kódolása

kódolt válaszok / kategóriák		
1	EU határ	tudja
2	átjárható, egységes határ, nincs ellenőrzés	
3	schengeni térség összterülete földrajzi értelemben	
4	Schengeni Egyezmény	részben
5	Európa, EU, belső határ	tudja
6	uniós intézmény, ami a szabad mozgást biztosítja	
7	több ország csoportja	
8	külső határ	nem tudja
9	vámhatár, áru szabad áramlása, vámáru, vámmentes övezet	
10	szabad ország, szabad utazás	
11	nincs határ	
12	papírok nélkülsége	
13	határellenőrzési szabályzat	
14	vízummentesség	
15	csatlakozásra váró ország	
16	egyéb	

(saját szerkesztés)

A kapott válaszok kódolása és válaszcsoporthoz rendezése után a csoportokat itt is besoroltam kategóriákba aszerint, hogy a válaszok alapján a válaszadó tudja, részben tudja, vagy nem tudja mi a schengeni térség. A tudja kategóriába azok a válaszcsoporthoz kerültek, amik tükrözik a schengeni térség lényegét. A részben tudja kategóriában található válaszok is igazak a schengeni térségre, de azok már kevesebb, sok esetben pontatlan információval bírnak. A harmadik kategóriában található válaszcsoporthoz nem elfogadható válaszokat jelentenek.

A (3.1) és a (3.2) kérdések együttes vizsgálatával kapcsolatban megállapítom, hogy egyes válaszok a SIS II és a schengeni térség kapcsán ellentmondást mutattak.

Előfordult az, hogy a megkérdezett tudta mi a SIS II, de nem tudta mi a schengeni térség. Ezekre a válaszokra a kutatás nem ad érdemben magyarázatot és egy széles spektrumú vizsgálatra lenne szükséges hozzá. Mivel elenyésző ezeknek a száma¹⁴³, a kutatásom eredményét érdemben nem befolyásolták negatív vagy pozitív irányba.

3.2.2. Elemzés, az eredmények

A teljes minta elemzése

A válaszok rögzítése eredményeként kapott adatbázis összegző sorában kapott számok képezik a jelen fejezetben ismertetésre kerülő grafikonok kiinduló adattábláját. A teljes minta (N=600) elemzését követően további alcsoportokat is képeztem és azok eredményeként kapott adattáblákat is elemeztem grafikonok segítségével.

Az 1. blokk kiértékelése

- *(1.1.) / A megkérdezett „civiliek”¹⁴⁴ nemük szerinti megoszlása*

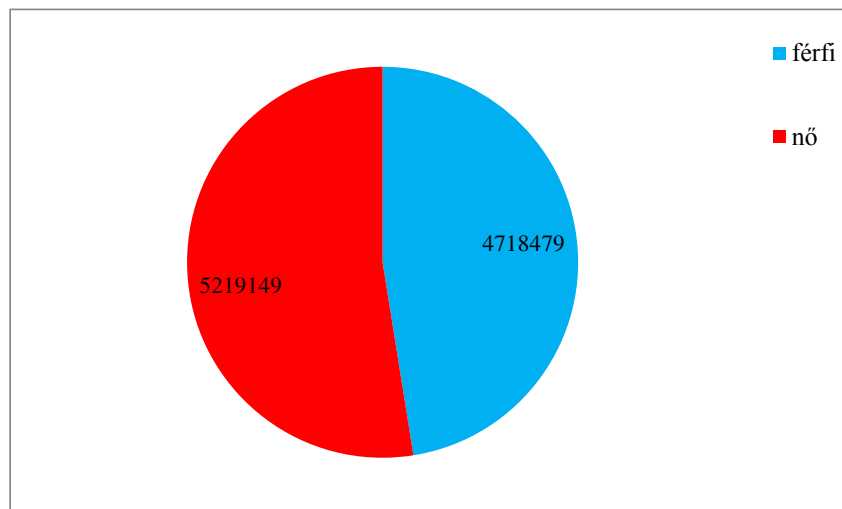
Miután véletlen mintavételi eljárást alkalmaztam, a kérdőíves felmérés során nem követtem az attribútumba (nő vagy férfi) kerülés arányát, ezért nem egyezik a nemek aránya. A megkérdezettek megoszlása a nemek szerint azt mutatja, hogy a mintába valamivel több nő került, mint férfi. A megkérdezettek közel 61%-a nő, míg 39%-a férfi.

A 2011. évi népszámlálás KSH adatai alapján, Magyarországon a nők és férfiak száma 5 219 149 és 4 718 479 fő volt. (KSH, 2011.) Tehát a nők száma meghaladta a férfiakét, ami párhuzamba állítható a kérdőívezésbe került nők és férfiak nagyságrendjében lévő eltéréssel. (36. sz. ábra)

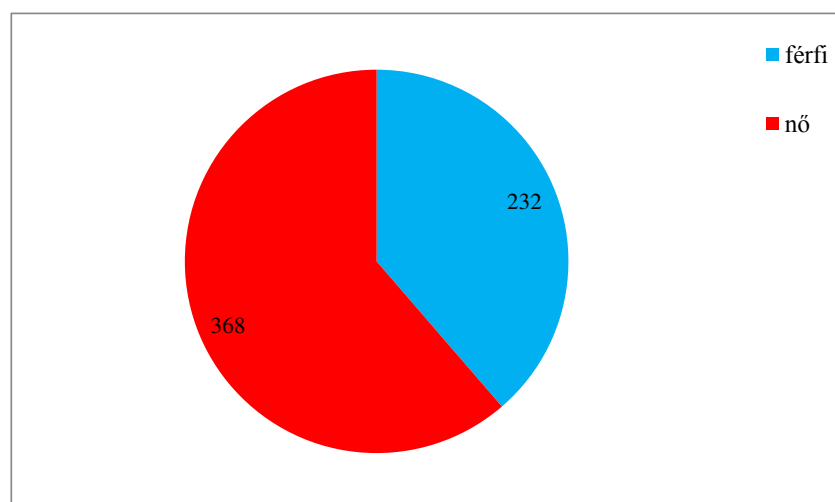
¹⁴³ Számuk nem haladta meg a 10-et.

¹⁴⁴ Jelen fejezetben az átlagpolgár körében végeztem a felmérést, a szervezetnél nem kérdeztem meg rendőrt. Ezért az egyértelmű megkülönböztetés érdekében adtam ezt a megnevezést.

Magyarországon a nők és a férfiak és a kérdőívet kitöltő nők és férfiak száma

(KSH, 2011.)

(saját szerkesztés)

- (1.2.) / A megkérdezett „civiliek” életkoruk szerinti megoszlása

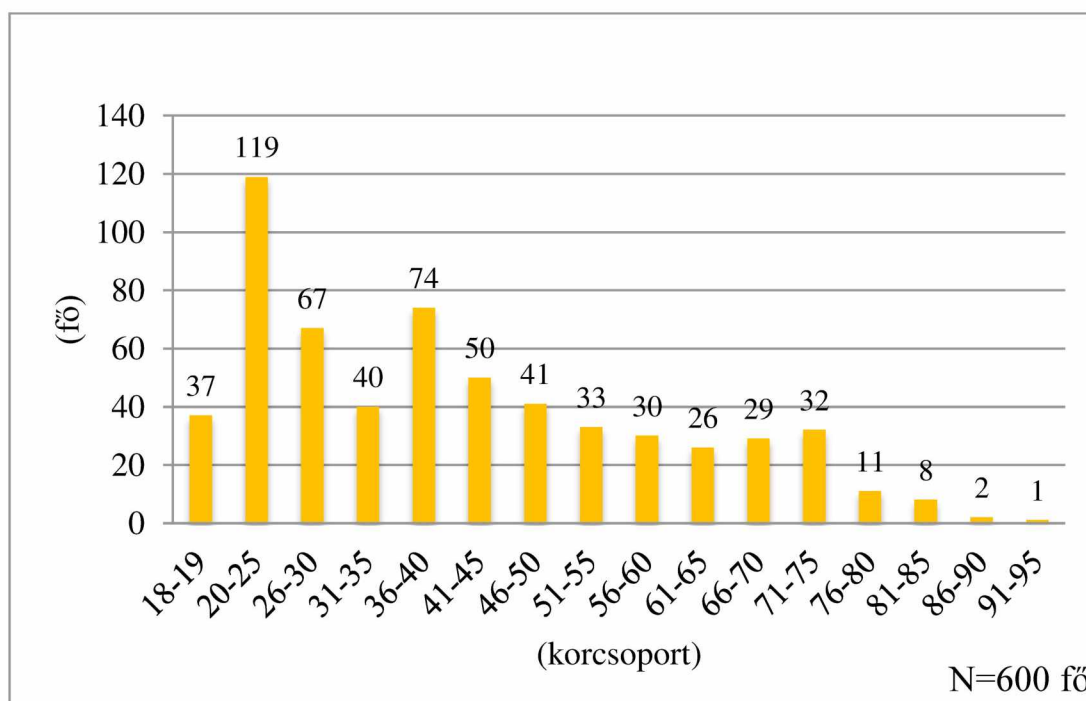
A hatszáz fős minta kor szerinti megoszlását mutatja a 37. sz. ábra. Jól látszik, hogy 300 fő, azaz a megkérdezetteknek éppen az 50 %-a 20 és 40 év közötti korcsoportokba esik, vagyis döntő többségük fiatal- és középkorú. A 2011. évi népszámlálás KSH adatai alapján Magyarország népessége 9 937 628 volt, ebből a 20 és 40 év közöttiek száma 2 810 449 (KSH, 2011.), ami a teljes népesség közel 28 %-

a. Magyarország teljes népességéhez viszonyítva a kutatásba került mintában, a fiatalok (20 és 40 év közöttiek) túlreprezentáltak minősülnek.

Azt lehet róluk mondani, feltételezni – kizárólag a koruk figyelembevételével –, hogy tanulnak vagy aktívak a munkaerőpiacon. Ennek a megállapításnak a kérdőív második lépésben elvégzett szűrése eredményeként született grafikonok ismertetésénél van jelentősége.

37. sz. ábra

A megkérdezett "civiliek" életkor szerinti megoszlása

(saját szerkesztés)

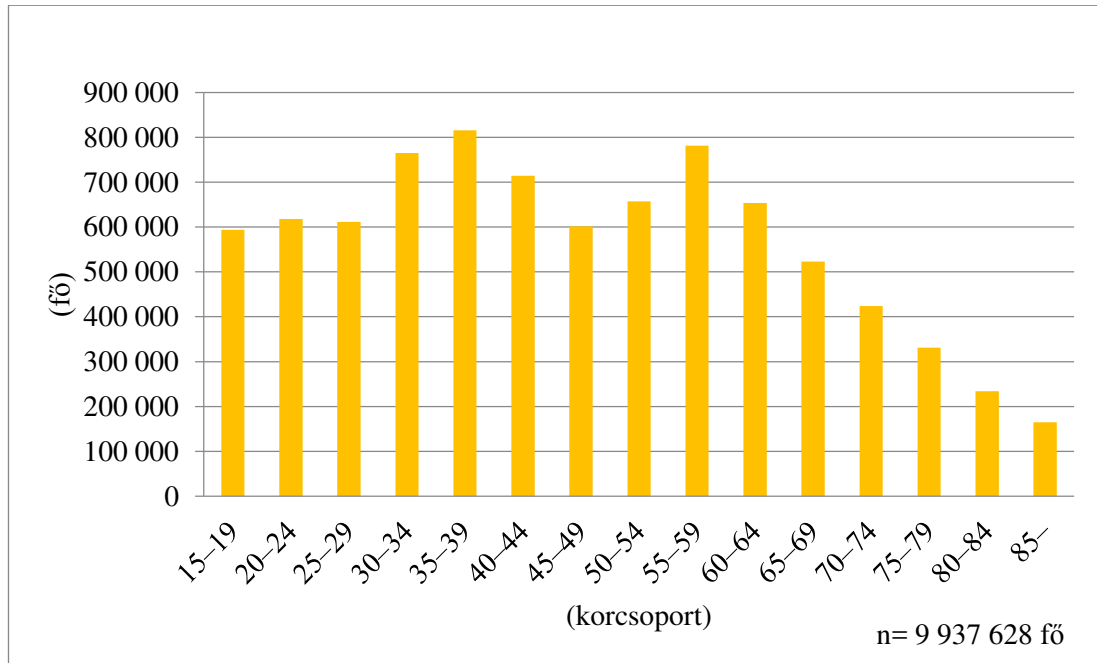
Érdeemes összevetni a grafikont, ami a minta korcsoport szerinti bontásában készült a magyar lakosság korcsoport szerinti bontásával. (38. sz. ábra) Azt látjuk, hogy csak részben van átfedés a két grafikon között. A mintában a 20-25 évesek felülreprezentáltak. A 36-40 évesek a KSH által közzétett adatokat¹⁴⁵ lényegében leköveti, azaz számuk meghaladja a többi korcsoportot és a 60 év felettek csökkenő száma is megfigyelhető mindkét grafikonon, pontosabban a megkérdezetteknél már 40 év felettieknél elkezdődik a korcsoportokban lévők számának csökkenése. Ezzel

¹⁴⁵ Az utolsó népszámlálás 2011-ben volt.

együtt is alapvetően a minta méretéhez képest a kérdezettek kormegoszlása viszonylag leképezi a társadalmi korstruktúrát, a véletlen kiválasztással együtt is.

38. sz. ábra

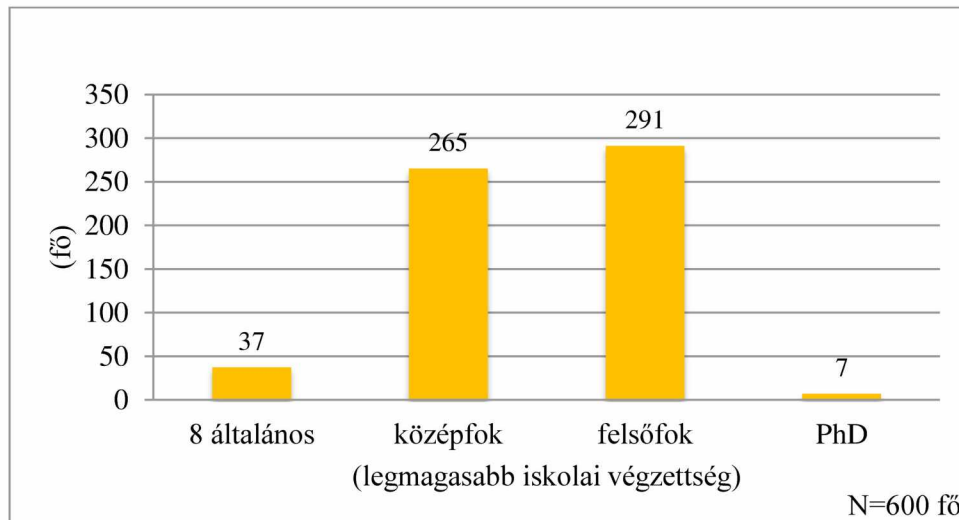
Népesség korcsoport szerint

- (1.3.) / A megkérdezett „civiliek” legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása

A kérdőív iskolai végzettségre vonatkozó válaszok összesítése szerint a teljes minta két szignifikáns csoportot képez. Az egyikben a középfokú végzettséggel (265 személy) a másikban a felsőfokú végzettséggel rendelkező személyek (291 fő) vannak és elenyésző azoknak a száma, akik mindössze 8 általánost végeztek, illetve PhD fokozattal rendelkeznek. Az utóbbi kettő kategóriában együtt vannak mindösszesen 44-en, ami a minta 7,3 %-a. (39. sz. ábra)

A megkérdezett "civiliek" legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása

(saját szerkesztés)

A grafikonon jól látható, hogy a középfokú és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya magas a 600 fős mintában. A 2011. évi népszámlálás KSH adatai alapján, Magyarországon 1 382 398 ember rendelkezik főiskolai vagy egyetemi oklevéllel (KSH, 2011.), vagyis a lakosság 13,9 %-a. Míg a mintában a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 48,5 %, vagyis a diplomások a felmérésben jelentős részben túlreprezentáltak. Valószínűleg meghatározó volt a témát tekintve a válaszadási hajlandóság a tanult(abb) emberek körében és talán a megszólítási „bizalom” is szerepet játszott abban, hogy leginkább ők válaszoltak. A megkérdezés helyszíne is meghatározó tényező lehet, de miután Budapesten több helyszínen, illetve a Balaton mellett is végeztem a kérdőívezést, ebből nem lehet megbízható következtetést levonni.

A 2. blokk kiértékelése

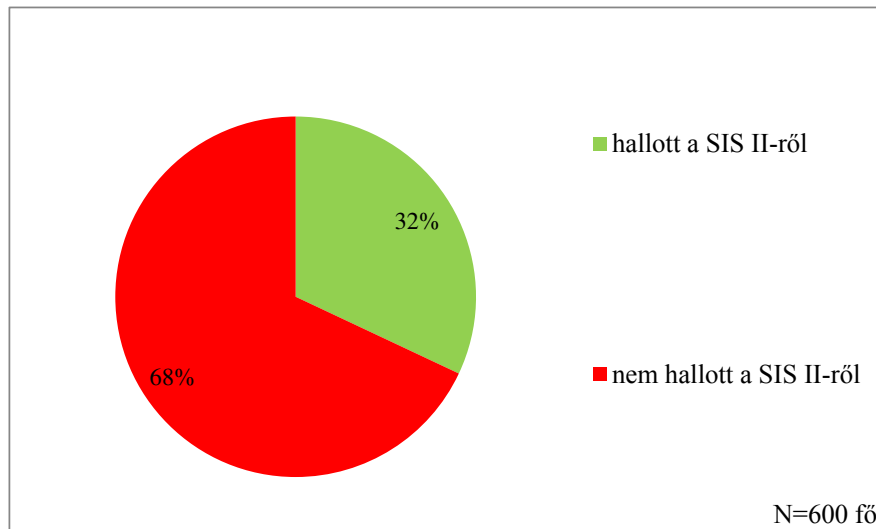
- (2.1.) / „A SIS II-ről hallott-e?” kérdésre adott válaszok összesítése

Az alapsokaságnak éppen a 32 %-a állította azt, hogy hallott a SIS II-ről. Számuk pontosan 192 fő, akik a kérdőív (3.1.) kérdésére is tudtak válaszolni. Ez a százalékérték igazolja, hogy az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK

rendeletében előírt tájékoztatás tartalma a magyar lakosság jelentős részéhez nem igazán jutott el, annak határfoka nem tekinthető igazán megfelelőnek. Sőt ha megnézzük a válaszolók körében lévő diplomás túlsúlyt, akkor még elszomorítóbb a helyzet.

Ezt a számot (a válaszadók harmada) személy szerint jelzésértékűnek tekintem. Állításomat azzal tudom indokolni, hogy a végső számértéket olyan tényezők is elmozdíthatják akár pozitív, akár negatív irányba, mint például a társas érintkezés. A társas érintkezés során ugyanis átadásra kerül az egyéni tudás, és *„Az egyén a másoktól örökölt tudást beépíti a saját tudásába, így szerez új ismereteket.”* (Marosi, 2014., 122.) További magyarázat lehet, hogy ha valami jól működik, jelen esetben a schengeni rendszer, úgy azzal nem foglalkozunk. Azért célszerű megemlíteni, hogy a jelenleg kialakult migrációs helyzet következtében mára mindennapi téma lett a schengeni térség. Vélhetően, ha 2015 nyara óta eltelt időszakban készült volna a felmérés más értékeket kaptunk volna, de az már nem igazán a SIS II kampánynak, illetve ahhoz kapcsolódó munkának lenne az eredménye. Ezért is volt szerencsés 2014-ben elvégezni a vizsgálatot, mert akkor még nem érintették még a külső befolyásoló tényezők olyan mértékben a témát.

Habár zárt kérdés elemzéséről van szó, mégis a dolgozatom egyik kulcskérdése ez, így grafikusán is ábrázolni kívánom (40. sz. ábra). Céлом ezzel pedig az, hogy vizuálisan is felhívjam a figyelmet a kapott nem válaszok összesített számára.

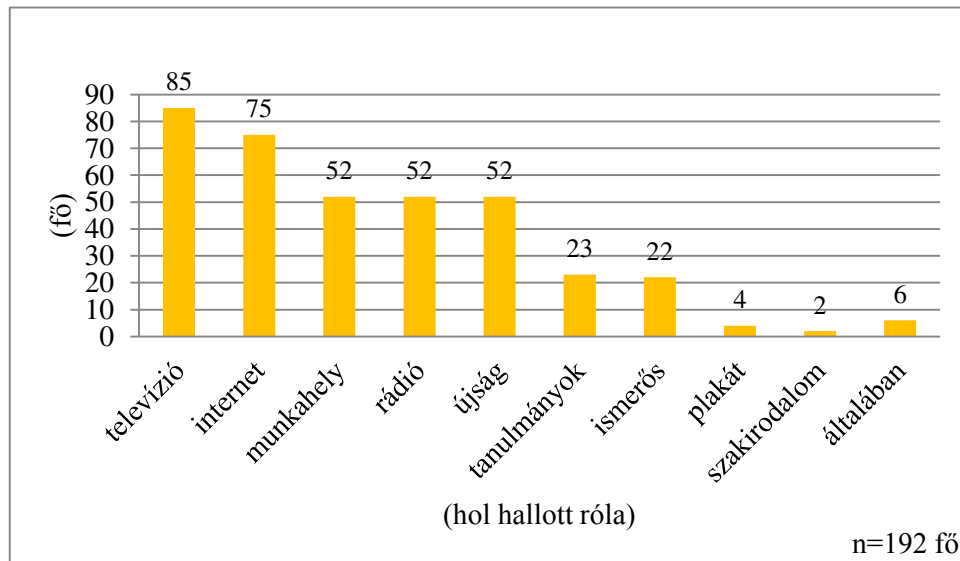
A megkérdezett "civiliek" megoszlása aszerint, hogy hallottak-e a SIS II-ről

(saját szerkesztés)

- (2.2.) / *Akik ismerik a SIS II-t, hol hallottak róla*

A korábban már ismertetett szabály szerint a kérdésre válaszolók száma megegyezik a (2.1.) kérdésre igennel válaszolókéval, vagyis $n=192$. A megkérdezettek több választ is megadhattak, ennek eredményeként az összesítő sor eredménye (372 válasz) meghaladja a 192 fős minta nagyságát, lényegét tekintve átlagban két „hírforrásból” is kaptak információkat a SIS II-ről azok, akik egyáltalán hallottak róla. A kapott válaszokat csökkenő sorba rendezve készült a 41. sz. ábra.

Azok a megkérdezett "civiliek", akik ismerik a SIS II-t, hol hallottak róla

(saját szerkesztés)

Az ábrán az első öt kategória - nevezetesen a TV, internet, munkahely, rádió és újság - az, ami mindenképpen említésre méltó. Szinte azonos százalékkal bír a televízió és az internet, mint médiaeszköz. Ezen felül nem várt eredmény, hogy a munkahely (igaz, a rádióval és az újsággal azonos számban lett megnevezve) a 3. helyre került. Ezek további vizsgálata indokolt, azaz a sokaságból le kell válogatni azokat a válaszokat, amikben ezeket a kategóriát jelölték meg a megkérdezettek. Egy tájékoztatási kampány eredményességéhez hozzá tartozik az, hogy a kommunikációs eszközök megválasztása igazodik a korcsoportok médiafogyasztási szokásaihoz, amellyel később még foglalkozunk.

Kiss – Krizbai – Tarján – Tóth külön alfejezetben tárgyalják a televízió és az internet hatását. Egyáltalán nem véletlen az, hogy a 192 fős minta válaszainak döntő többsége a televíziót és az internetet jelölte meg, mint hírforrás. Más statisztikai kutatások is hasonló eredményt adtak.

Akik a televíziót jelölték meg, feltehetően több időt töltenek el a készülék előtt, ami egyidejűleg előny és egyben hátrány is lehet.

- Pozitív hatással bír abból a szempontból, hogy nem csak egy alkalommal látják és hallják a kutatási témával kapcsolatos tájékoztatást, tehát „... a

többszöri közlés megnöveli annak valószínűségét, hogy az információ célba érkezik, ...” (Kiss – Krizbai – Tarján – Tóth, 2013., 282. o.).

- Negatív hatása pedig abból ered(het), hogy érvényesül(het) a tömegkommunikáció hatásmechanizmusa, nevezetesen az, hogy „... *nincs jelen személyesen a kommunikátor ...*” (Kiss – Krizbai – Tarján – Tóth, 2013., 284. o.) és így aki kapja az információt, nem tud visszacsatolást küldeni az információt feladónak, illetve nincs lehetősége adott esetben kérdéseket feltenni.
- A lehetséges negatív hatások között említendő még az a tendencia, miszerint a tömegkommunikációs eszközök piacorientáltak, ami azt jelenti, hogy az átadásra kerülő információk tartalma jellemzően egyre inkább fogyasztásorientált.¹⁴⁶

Nem mehetünk el szó nélkül az internet mellett, ami már mindenki számára hozzáférhető és korlátlan mennyiségben lehet információhoz hozzáférni. Az információszerzés e formája olcsó és gyors, de speciális témakörökben, mint amilyen a SIS II tapasztalatra és célirányos keresésre, kutatásra van szükség, hogy az ember tudja hol, milyen és megbízható információkat keressen.

Ahogy már írtam, a munkahely, mint válasz kategória a harmadik helyen szerepel. Ezek szerint a megkérdezettek egy jelentős része a munkahelyükön, mint a társas érintkezéseik egyik színtere beszélnek a SIS II-ről, egymásnak átadják az azzal kapcsolatos tudásukat.¹⁴⁷ A kapott eredmény alátámasztja a korábbi feltételezésemet, hogy a társas kapcsolatoknak jelentős szerep juthat a SIS II tájékoztatásában.

A harmadik válaszkategória, a munkahely a társas érintkezés egyik formájának is felfogható, pontosabban annak lehetséges helyszíne. A válaszadók közel egyharmada jelölte meg a munkahelyet, mint információforrást. Az AURUM Oktatási Központ Kft. 2014. évben „Nők és Férfiak a munkahelyen” címmel közzétett felmérésében az

¹⁴⁶ Érttem alatta a napjainkban jellemző reklámdömpinget, ami szintén információt ad át a fogyasztónak, csak annak tartalma és az információátadás célja a növekvő vásárlásra és fogyasztásra történő ösztönzés.

¹⁴⁷ Félreértések elkerülése érdekében ismételten jelzem, hogy a kérdőívezést még részben sem a munkahelyemen, a Rendőrségen végeztem azok között, akiknek a munkáját közvetlenül is érintheti a SIS II, hanem köztereken véletlenül kiválasztott „civilék” között, ahogy már említettem.

olvasható, hogy a megkérdezettek mind a nőkhöz mind a férfiakhoz való viszonyát, kapcsolatát jónak ítélte és szinte barátinak nevezte. (Nők és Férfiak a munkahelyen, 2014.) Ha ez igaz, akkor egy ilyen társas érintkezés során elképzelhető a SIS II, mint témakör.

Megválaszolatlan, azonban érdekesnek ígérkező kérdés, hogy a munkahelyet megjelölő válaszadók a SIS II-ről a munkahelyükön a munkakörük miatt foglalkoznak a rendszerrel [Egy kormányablakban ülő ügyintézőnek tudnia kell, hogy hogyan lehet lehívni adatokat a SIS II rendszerből, lásd pl. 326/2011. (XII. 28.). Korm. rendelet 41/A. §.] vagy adott esetben egy beszélgetés során értesülnek az informatikai rendszerről. Egy későbbi felmérés esetén javasolt ezt a kérdést külön részletesebben szerepeltetni a kérdőívben.

Azzal is érdemes foglalkozni ebben a témakörben, hogy *„A hivatal ezen túl proaktivitását olyan kiegészítő többletszolgáltatásokkal is fokozhatja, amelyre az ügyfél nem számít (látens igény): segítséget, tájékoztatást, tanácsadást, közvetítést nyújt, komfortfokozatot emel, személyes jelleget biztosít (azaz úgy tesz, mintha minden ügyfél kiemelt ügyfél lenne), szívélyes.”* (Budai, 2016., 91. o.) A későbbi, megismétlésre kerülő tájékoztatásnak ez egy markáns eleme lehet.

A grafikonon a rádió és az újság is magas arányt képvisel, ami azt mutatja, hogy a minta érintett tagjai rendszeresen hallgatnak rádiót és olvasnak újságot. Ez az információ egy később induló tájékoztatási kampány kidolgozásakor fontos, mert számba kell venni a szóba jöhető és célra vezető kommunikációs eszközök megválasztásakor. A rádió esetében sorra kell venni, hogy a célközönség a kereskedelmi rádiókat vagy a közszolgálati rádiókat hallgatja, és ami még nagyon fontos, meg kell vizsgálni, hogy milyen műsorokat milyen idősávban hallgatnak. Ezt a vizsgálatot az újság esetében is indokolt elvégezni.

A grafikon utolsó kategóriáját – „általában” – összesen hatan választották, ami nem nagy szám. Akik ezt a válaszkategóriát választották, lehet siettek vagy elfáradtak a válaszadásban, illetve bizonytalanok voltak a tekintetben, hogy hol is találkozhattak a SIS II-vel. A grafikont nézve ez mindösszesen 3,1 %-a a válaszoknak. A kapott

szám a végeredményt nézve torzító hatással nem bír, részletesebb magyarázat nem indokolt.

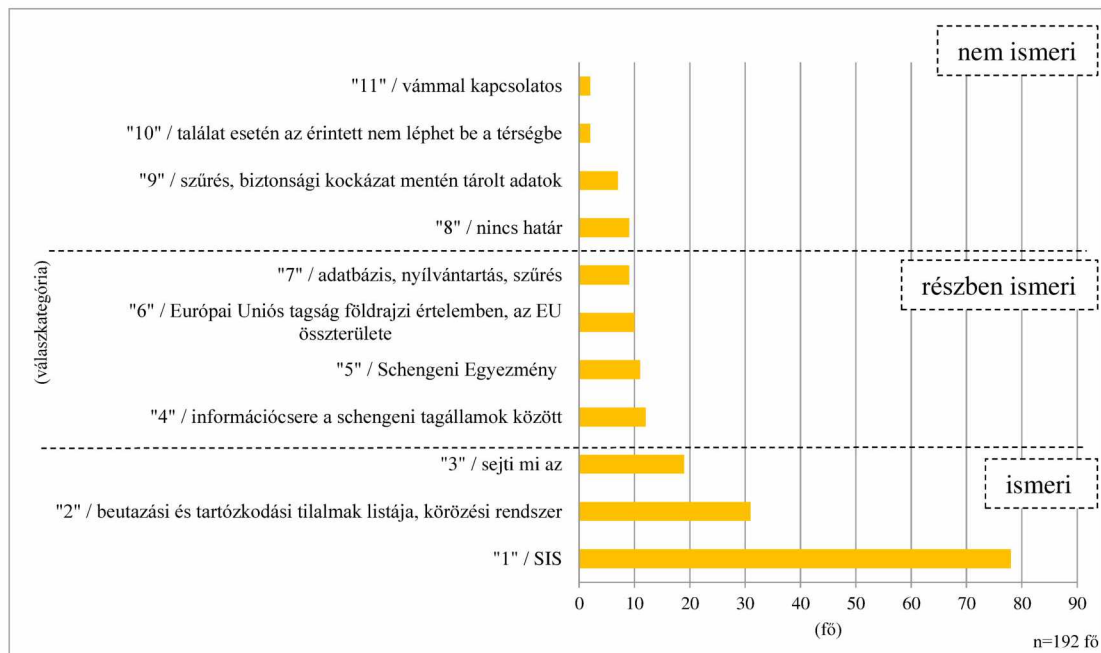
A 3. blokk kiértékelése

- (3.1.) / Azok a megkérdezett "civiliek", akik hallottak a SIS II-ről, mit tudnak róla? kérdésre kapott válaszok összesítése

A grafikonon ismételt n=192, ugyanis csak azok válaszolhattak a kérdésre, akik korábban azt nyilatkozták, hogy hallottak a SIS II-ről. Akik a 192-fős mintát képezik, több választ is adhattak a kérdésre, miután nyitott kérdésként szerepelt a kérdőívben. Ennek az lett az eredménye, hogy egy személy több választ adva, a válaszok kódolását követően több kategóriába is kerülhetett. Végeredménynek azt kaptam, hogy a 192 személy választ összesen 220 válaszra bontottam. A százalékszámításnál az arányszám maradt a 192. A kapott eredmény grafikus ábrázolását mutatja a 42. sz. ábra.

42. sz. ábra

A megkérdezett "civiliek", akik hallottak a SIS II-ről, mit tudnak róla

(saját szerkesztés)

Az „1” válaszkategoriába (SIS) a válaszok igen nagy száma került, a válaszok több mint 40 %-a (összesen 78), ami első ránézésre egyértelműen pozitív eredmény. Ebbe a válaszkategoriába kerültek azok, akik megnevezték a SIS II-t, mint Schengeni Információs Rendszer II-t és tudták pontosan annak célját, szerepét. Ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy aki hallott a SIS II-ről, azok jelentős része tudja is mi az.

Az „1” válaszkategoriát követi a „2” (beutazási és tartózkodási tilalmak listája, körözési rendszer) válaszkategoriája, aminek az információtartalma már részben elmosódott, úgy is jellemezhetném, hogy felhígult. A megkérdezettek közül 31-en adták a „2” válaszkategoriát.

A „3” (éppen csak hallott róla) válaszkategoriába soroltam azokat a válaszokat, akik felületesen még tudták mi a SIS II, mint rövidítés, de egzakt, pontos választ már nem tudtak mondani. Fontos megjegyezni, hogy amikor ezt a választ kaptam, megkértem a válaszadót, hogy fejtse ki bővebben, de nem igazán tudta. A kategória ezért kapta az „sejti mi az” besorolást.¹⁴⁸

Azonban ha ezt a három számot a 192 fős mintához viszonyítva vizsgáljuk, úgy 66,6 %-uk, míg a teljes 600 fős mintához viszonyítva nézzük, akkor összesen 21,3 %-a tudta, hogy mi a SIS II! Az utóbbi 21,3 % nem nevezhető kevésnek, de ennél nagyobb százalékot lehetne (megítélésem szerint) egy országos tájékoztatási kampánynak eredményeznie. Vagyis a hangsúly az eredményesség javításán van!¹⁴⁹

A válaszok tartalmát tekintve - vagyis akiknek a válasza az „1”, „2” és a „3” válaszkategoriákba került - elválasztó határt lehet itt húzni, mert ők lényegében tudják mi a SIS II. A többi 9 válaszkategoriába sorolt válasz nem ad tényleges választ a kérdésre, illetve éppen csak érintik a témakört.

¹⁴⁸ Ebbe a kategóriába került személyek nem keverendők össze azzal a 39 fővel, akik az elején azt mondták, hogy hallottak róla, majd végül semmit nem tudtak mondani a SIS II-ről.

¹⁴⁹ Lásd erről pl. az Országos Tisztifőorvosi Hivatal által publikált 2009. évi „Kommunikációs és média terv” 5. oldalán: *„Készüljön terv a kommunikációs program hatékonyságának félévenkénti értékelésére/ illetve annak módosítására, amennyiben ebben az időszakban nem éri el az elvárt eredményességet.”* (Országos Tisztifőorvosi Hivatal, 2009., 5. o.)

A „4” (információcsere a schengeni tagállamok között) válaszkategóriába került válaszok tartalmukat tekintve bizonyos átfedést mutatnak a „2” válaszkategóriával, de tartalmuk mégsem tekinthető azonosnak. Akiknek a válasza ebbe a kategóriába került, úgy gondolták, hogy valamilyen információ valamilyen céllal áramlik a rendszer tagjai között, de azt nem tudták, hogy kik között milyen információ áramlik, és ami a legfontosabb, milyen célból. Ez a kategória igazán nem fedi le a SIS II lényegét.

Az „5” (Schengeni Egyezmény) és a „6” (Európai Unió tagság földrajzi értelemben, az EU összterülete) válaszkategóriák még olyan válaszokat tartalmaznak, amik igaz, hogy tág értelemben még érintik a SIS II-t, azaz a válaszok szerint a SIS II a schengeni térséggel vagy éppen az EU-val kapcsolatos, de ennél pontosabbat már nem tudtak mondani a válaszadók. Ezeket a válaszokat jóindulattal sem szabad elfogadni, mert a végeredmény nagyfokú torzításához vezet.

A „7” (adatbázis, nyilvántartás, szűrés) válaszkategóriába azokat soroltam, akik a SIS II adatbázist keverték más adatbázisokkal. Érdekes módon náluk gyakran elhangzott, hogy pl. beutazási és tartózkodási tilalmak listája, de amikor kértem őket, hogy mondják meg mi a SIS II rövidítése, nem igazán tudták. Esetenként a SIS II-t egy másik adatbázissal összemossák és magáról a SIS II-ről csak részben hallottak. Ilyenkor minden esetben rákérdeztem arra, hogy milyen adatbázisra gondolnak. Feltételezhető, hogy a válaszadók „tudatlannak” érzeték magukat, amiért pontatlan vagy rossz választ adtak elsőnek és ezzel teljesen elzárkóztak a további válaszadástól.¹⁵⁰

A „3” és a „7” közötti válaszkategóriák szintén egy blokkot képeznek, akik ezt a választ adták, részben ismerik a SIS II-t. A „8” válaszkategóriától kezdve a válaszok alapján a megkérdezettek lényegében nem ismerik a SIS II-t, ezért a „8”, „9”, „10” és „11” válaszkategóriák ebbe a csoportba kerültek.

¹⁵⁰ Az ilyen szinte félbeszakadt kérdésekre nem tudtam a jó megoldást, aminek oka az, hogy hiányzott a szükséges szaktudásom pl. a pszichológia, szociológia vagy éppen a tárgyalástechnika, kommunikációelmélet területekről.

A válaszkategóriákból érdemes kiemelni a „8” (nincs határ) válaszkategóriát. Akik ezt választották, téves információval rendelkeznek a SIS II-vel kapcsolatban. A SIS II-t keverik a schengeni térséggel, ami valahol érthető, mivel a schengeni rendszer része a SIS II. Számuk a 192 fős mintában százalékosan megközelítőleg 5 % körül van, a 600 fős teljes mintában pedig elenyésző, 0,17 %, tehát nem tekinthető jelentős mértéknek. Azonban ha abban a kontextusban vizsgáljuk a kapott eredményt, hogy a megkérdezett személy szociális lény és egy társadalom, azon belül pedig több kisebb-nagyobb közösség tagja - például iskolatárs, munkatárs vagy éppen szülő -, a százalékszám mögött nagyobb százalékszám feltételezhető.¹⁵¹

A „9” (szűrés, biztonsági kockázat mentén tárolt adatok) és „10” (találat esetén az érintett nem léphet be a térségbe) válaszkategóriák talán átfedést mutatnak a „7” válaszkategóriával, de mégsem lehet a válaszokat egyetlen egy kategóriába sorolni. A „9” és „10” válaszokat adók válaszaik arra irányultak, hogy a súlyos bűncselekménnyel vádolt és körözött személyek adatait tartalmazza a SIS II, őket a rendőrségek keresik letartóztatás céljából. Az ilyen tartalommal bíró válaszoknál a válaszadókat megkértem, hogy mondják el, milyen adatbázis tartalmazza az ilyen típusú adatokat és ekkor derült ki, hogy ők kivétel nélkül az Interpol körözési listára gondoltak.

A „11” (vámval kapcsolatos) válaszkategóriába pedig kizárólag olyan válaszokat soroltam, amelyek szerint a SIS II vámrendszer vagy azzal kapcsolatos „valami”. Általában olyan válaszokat adtak, mint vámellenőrzés nélkül történő fuvarozás az EU területén vagy vámmentes övezet. Ezek igazak, de nem a SIS II-vel kapcsolatosak, ezért nem tudtam ezeket a válaszokat elfogadni.

A „12” válaszkategóriába soroltam az „egyéb” válaszokat.¹⁵² Arra törekedtem, hogy minél kevesebb válasz legyen az „egyéb” válaszkategóriába sorolva. Azokat a válaszokat, amiket az „egyéb” kategóriába soroltam, egy második körben

¹⁵¹ Feltételezésemet igazolja, hogy rokonaim körében is van olyan személy, aki úgy tudta, hogy kiskorú gyermekeit személyi azonosításra alkalmas okmány nélkül viheti külföldre. Amikor a határról visszairányították őket, fel volt háborodva és nem értette, hogy miért kell, a gyerekeinek a kiutazás útlevél vagy személyi igazolvány, mondván a család Magyarországon túlra, de a schengeni térségen belül marad, ahol állítólag nincsenek határok.

¹⁵² Miután ez a válaszkategória külön kerül ismertetésre, az ábrán nem lett feltüntetve.

felülvizsgáltam és újabb szűrést végeztem. Ha úgy ítélt meg, hogy a választ más kategóriába is átsorolhatom, akkor azt megtettem, de minden ilyen esetben törekedtem az információveszteség minimalizálására. Ennek a folyamatnak a végeredménye a soron következő táblázat, amiben az egyéb válaszokat adom meg úgy, hogy a kérdőívek sorszámát is feltüntetem. (4. sz. táblázat)

4. sz. táblázat

A lakossági kérdőív „Mit tud róla?”kérdésére kapott egyéb válaszok listázása

<i>Összesen</i>	<i>Kérdőív sorszáma</i>	<i>Kérdésre adott válasz</i>
1	38	az ország problémáival foglalkozik
2	51	nincs megegyezés
3	96	drog prevenciók tevékenység
4	114	1992-ben jött létre
5	120	a név ismerős, de nem tud mit hozzákötni
6	127	iszlám terrorszervezet
7	131	diákszervezet
8	141	program
9	159	egy térség, ami lebontja a belső határokat
10	163	nemzetközi hibajelzés
11	180	sokszor nem működik, a rendszer hibás
12	206	EU-s intézkedés
13	250	Iszlám Állam kialakulásáért, függetlenségéért küzdő szervezet
14	348	EU-ban szabadon lehessen utazni
15	349	vannak szabályok
16	356	Magyarország feladata az EU-t megvédeni
17	372	Silicon Integrated System
18	426	Schengen határ
19	446	EU gazdasági övezete
20	449	bevándorlás, migráció
21	465	határövezet

22	474	határ
23	479	nyitott határ
24	534	bevándorlás, migráció
25	552	szélsőséges szervezet
26	571	Iszlám Állam, terrorszervezet
27	574	Silicon Integrated System
28	582	Határőrség megszűnése, Dublini Szerződés
29	590	Iszlám szervezet
30	592	növekvő, brutális terrorcsoport

(saját szerkesztés)

Az összesített táblázat sorait olvasva azt tudtam megállapítani, hogy az egyéb kategóriát egy szóval lehet jellemezni: sokszínű. Többségük tartalmaz határral kapcsolatos információt, de a tartalmukat tekintve mégsem hozhatók közvetlen kapcsolatba a SIS II-vel. Talán egy választ érdemes bővebben megemlíteni, az pedig azok, amelyek az iszlámmal kapcsolatosak. Akik ezt vagy hasonló választ adtak, azok a SIS II-t összetévesztették a hasonló elnevezés miatt az ISIS terrorcsoporttal. Ebből arra következtettem, hogy azoknál a megkérdezetteknél, akik ezt válaszolták, a különböző médiaeszközök által közvetített információ nem jól rögzült - akár kommunikációs zaj, zavar miatt - és ezért egymástól egészen különböző információk keveredtek össze.

A világosszürke árnyalattal megjelölt sorok válaszai besorolhatók a másik 11 válaszkategória egyikébe, de a kérdőívek kitöltésekor elhangzott plusz információk - amiket ilyenkor lejegyeztem - megkérdőjelezte ennek a helyességét és ezért kerültek az „egyéb” kategóriába.

Összegezve a (3.2.) kérdés kiértékelését, megállapítható, hogy¹⁵³:

- A grafikont összességében vizsgálva az "1", "2" és a "3" válaszkategóriákat tekintem helyes válasznak.

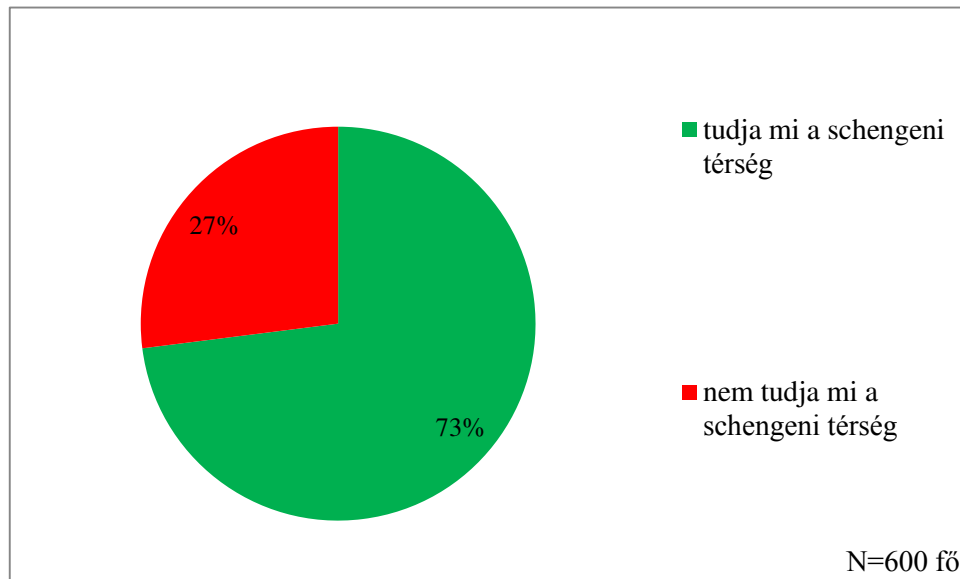
¹⁵³ A grafikonon az egyéb válaszok nem szerepelnek, de amikor a válaszok viszonyát vizsgáltam, mindig az összes válasszal számoltam.

- A kérdőív (2.1.) kérdés alapján a teljes minta 21,3 %-a ismeri a SIS II-t, de közülük 66,6 % rendelkezik pontos tudással a SIS II-ről. A (3.1.) nyitott kérdésre adott válaszok elemzéseként kapott eredmények tehát negatív irányba mozdulnak el.
 - A kapott végeredmény alapján megállapítom, hogy az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendeletének 19. Tájékoztató kampány című cikkelyében előírt és Magyarországon elvégzett tájékoztató kampány tartalma a magyar lakosság jelentős részéhez nem vagy pontatlanul jutott el¹⁵⁴, mert jellemzően keveset tudnak a SIS II-ről, annak szerepéről.
- (3.2.) / A megkérdezett "civilnek" „Mit jelent a schengeni térség?” kérdésre kapott válaszok összesítése

A kérdőívben az utolsó kérdés feltevésekor valójában kibővíttem a kutatási témát és annak fókuszpontja eltolódott a magyar lakosság schengeni térséggel kapcsolatos tudásának a vizsgálata irányába. Ezt a nyitást tudatosan tettem, célom ezzel az volt, hogy a válaszadónak lehetőséget kapjanak tágabb kontextusban is választ adni és ez indokolta a nyitott kérdésforma alkalmazását. A teljes mintából (N=600) mindösszesen 162 válaszadó volt, aki semmit nem tudott mondani, ez a megkérdezetteknek több mint az egynegyede, százalékban megadva 27 %, én ezt nagy százalékszámnak tartom, érdemes lenne ezzel az eredménnyel is foglalkozni. (43. sz. ábra)

¹⁵⁴ A kérdőívezéssel még pontosabb eredményt lehetett volna elérni, ha a kérdések között szerepelt volna egy másik adatbázis (pl. EURODAC, EUROJUST) és annál is megkérdezem, hogy hallott-e róla, igen hol és mit tud róla. Egy későbbi kérdőívezésnél megfontolandó ezt elvégezni.

A teljes mintából, aki tudja, és aki nem tudja mi a schengeni térség

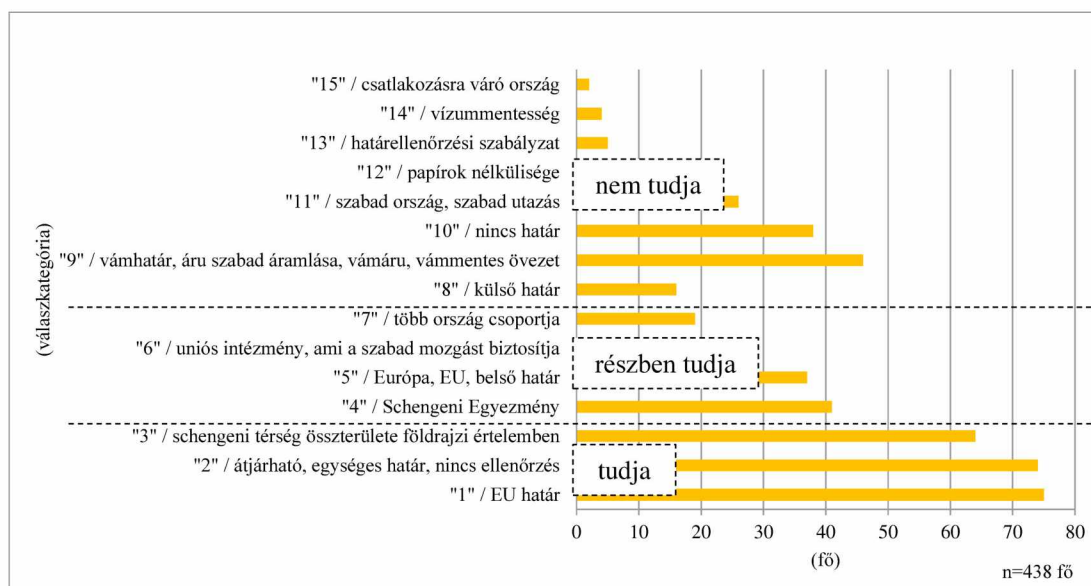

(saját szerkesztés)

Miközben a vizsgált minta 2/3-a nem tudta, hogy mi a SIS II, addig a schengeni térségre vonatkozó kérdésnél ez az arány éppen fordított, mert a $\frac{3}{4}$ -e tudott válaszolni. Az eltérés abból eredhet, hogy a schengeni térség komplex téma és jóval gyakrabban fordul elő a médiában, illetve az utazások során „schengent” megtapasztalják, de a háttérben működő technikai rendszerekkel az emberek többsége nem találkozik.

Visszatérve a kapott, majd kódolt válaszok összesítésére, azokat a 44. sz. ábra mutatja. 438-an vannak azok, akik tudtak válaszolni, válaszaik száma 551, tehát meghaladja a minta elemszámát. Ennek oka az, hogy a válaszadók több választ is megadtak, azokat mind rögzítésre kerültek a táblázatban. A grafikon az egyéb válaszokat nem tartalmazza a 3.1. kérdés grafikus ábrázolásánál megnevezett okból.

A megkérdezett „civilnek”, akik tudták mi a schengeni térség, mit jelent?

(saját szerkesztés)

A grafikon adatait leolvastva elmondható, hogy a megkérdezettek többnyire az első három válaszkategóriát jelölték meg, azok szignifikánsan szerepelnek. Ezeket érdemes részletesebben is megvizsgálni.

Ez a három kategória az EU határát, a „határnélkülséget” és annak földrajzi területét jelöli. A kapott arányok alapján megállapítható, hogy a válaszadók a schengeni térséget a határral azonosítják, és földrajzi értelemben¹⁵⁵ tudják megválaszolni azt a kérdést, hogy mi is az. Ez azt jelenti, hogy nem a schengeni térség nyújtotta előnyök (tehát ellenőrzés nélküli közlekedés a belső határokon) jutnak elsősre az eszükbe, hanem maga a földrajzi kiterjedtség és a térséghez csatlakozott államok. Ennél a válaszkategóriánál számolni kell azzal az esettel, hogy a válaszadó esetleg nem mondott el mindent arról, amit a schengeni térségről tud a kérdőív rövideje, azaz a kevés kérdés vagy a lekérdezés rövid időtartama miatt. A rövid kérdőív korlátokat eredményezhet, a válaszok alapján következtetni lehet arra, hogy a megkérdezettek

¹⁵⁵ A grafikonon található olyan válaszkategória is, mint belső határ vagy külső határ. Ezek a válaszok azért nem kerültek egy válaszkategóriába, mert a válaszok tartalma nincs igazán összhangban a földrajzi tartalmú válaszokkal, amik pontosan meghatározták, hogy a schengeni térség belső- és külső határa mit jelent.

valóban röviden válaszoltak és nem mindig gondolták végig a kérdésre adandó válasz tartalmát.

Ezek a válaszok önmagukban mégsem tekinthetők rossznak, általános tudást mutatnak. Olyan válaszokat, mint pl. a biztonság vagy a kompenzációs intézkedés nem említették meg a megkérdezettek, de az is igaz, hogy konkrétan ezekre a kérdőívben egy kérdés se kérdezett rá.

A következő kategóriába sorolhatók azok a válaszok, amelyek alapján a válaszadók részben tudják mi a schengeni térség. Ezek a válaszok első körben a schengeni térség jogi részét érintik, úgymint maga az egyezmény vagy annak intézményrendszere, ami a schengeni rendszer működtetése mögött áll. Volt olyan személy, akinek a FRONTEX jutott eszébe.

Megállapítható, hogy sokan állításuk szerint tudják mi a schengeni térség, de nem tudják pontosan megfogalmazni mi is az. Ebből én azt a következtetést tudom levonni, hogy miközben tudnak valamit a schengeni térségről, de nem tudják pontosan mi az, nem tudják, hogyan működik, nem ismerik a fontosabb kompenzációs intézkedéseket, ami ő biztonságukat szolgálja.

A „nem tudja” csoportba kerültek a következő válaszok:

- Úgy gondolták, hogy az áruk áramolhatnak szabadon, illetve vámmentesen a schengeni térségben.
- Ide soroltam azokat a válaszokat, amelyekben az hangzott el, hogy nincs határ.
- Egyes válaszok szabad országokat sorol a schengeni térségbe vagy azokat, akik csatlakoznának hozzá. Többnyire Romániát említették meg azok, akik ezt válaszolták.
- Egyesek úgy gondolták, hogy papírok, azaz személyi azonosságot igazoló okmányok nélkül lehet a térségben utazni. Ez a válasz azonban nem igaz, mert habár a belső határon nem végeznek ellenőrzést és így nem kérik az okmányokat, azokat viszont az EU területén bármikor kérhetik pl. közúti ellenőrzés során.

A (3.2.) kérdés kiértékelését követően az alábbiakat lehet megállapítani¹⁵⁶:

- Az első három kódolt válasz összesítve 213 válasz. A 438-fős mintában ez 48,6 %, ami jó százalékszámnak tekinthető. A kapott százalék azt mutatja, hogy aki válaszolt a kérdésre, annak a fele jól válaszolt a kérdésre és tudja mi a schengeni térség.
- Ha ezt 213 válaszadót a teljes, 600 fős mintához viszonyítva nézem meg, akkor azt kapom, hogy a megkérdezettek 35,5 %-a van tisztában azzal, hogy mi is a schengeni térség.
- A részben tudja csoportba (4, 5, 6, 7, válaszkategóriák) összesen 126 válasz került. Ez az összes válasz 28,7 %-a, tehát közel az egyharmada.
- A nem tudja csoportba sorolt válaszok (8-15 válaszkategóriák) száma 134, az összes válasz 24 %-a, azaz közel az ¼-e.

A „Mit ért Schengeni övezet alatt?” kérdés egyéb válaszkategóriába sorolt válaszait mutatja az 5. sz. táblázat.

5. sz. táblázat

A lakossági kérdőív „Mit ért Schengeni övezet alatt?” kérdésére kapott egyéb válaszok listázása

<i>Összesen</i>	<i>Kérdőív sorszáma</i>	<i>Kérdésre adott válasz</i>
1	12	Valamit eltöröltek
2	30	Kína
3	69	Határok elmosódnak
4	70	Egységes fizetőeszköz használata
5	75	Határövezet, ahova mi is tartozunk
6	82	Közös beutazási politika
7	96	Teljesen védett határ
8	134	Szabad helyváltoztatás lehetősége

¹⁵⁶ A grafikonon az egyéb válaszok nem szerepelnek, de ha válaszok viszonyát vizsgáltam, mindig az összes válasszal számoltam.

9	141	Egységes határrendszer
10	142	Rendőri együttműködés
11	143	Átjárható határ, mert előtte nem volt átjárható
12	144	Személyek szabad mozgása
13	152	Nyitott határ
14	197	Személyek mozgása garantálva van
15	200	Személyek mozgása garantálva van
16	210	A szabad mozgást teszi lehetővé
17	239	Egyszerűbb határátlépés
18	240	Nyitott határ
19	242	Határőrizeti fogalom
20	253	Egyes EU tagállamok közötti szerződés, ahol a határon csak személyi ellenőrzés van
21	261	Románia szeretne a tagja lenni
22	312	Tanulta
23	313	Védettséget ad
24	315	Védettséget ad
25	343	Földrajzi hely
26	346	Már utazott ott
27	351	Biztonságot ad
28	354	Integráció ¹⁵⁷
29	355	Magyarország a külső Schengen határ, ami nem jó nekünk
30	379	Négy alapszabadság
31	380	Munkaerő szabadon vándorol
32	392	Négy alapszabadság
33	401	Egyesült Királyság
34	414	Schengen térségben kellene útlevél ellenőrzés
35	415	Szabad utazás
36	423	Személyivel lehet utazni
37	424	Szabad utazás

¹⁵⁷ Megjegyzés: Kértem a válaszadót, hogy fejtse ki mit ért az adott válasz alatt A Határőrség és a Rendőrség integrációját értette alatta.

38	425	EU-ban szabad mozgás
38	430	Változtatás kell
40	434	Országok a tagja
41	436	EU + a nem schengeni tagok
42	450	Bevándorlás
43	455	Négy szabadság és kulturált környezet
44	462	Biztonsági határ
45	468	Országok, amik a határt védik
46	474	Egyeztetni kell
47	477	Közép-Európa
48	480	Románia nem tagja
49	483	Tanult róla
50	484	Történelem
51	488	Nem nálunk kellett volna meghúzni a határt
52	498	A jobb élet reménye
53	500	A jobb élet reménye
54	522	Határvédelem az EU-n belül
55	549	Az EU-n belüli országok, amik ellenőrzés alatt állnak
56	556	Az EU-ban közös az ellenőrzés
57	557	Határátkelés
58	580	A külső határok megerősítése
59	587	Magyarország nem tudja az Eurót bevezetni
60	588	Magyarország védi a határt
61	590	Gazdasági térség
62	591	Vízumtérség

(saját szerkesztés)

Az 5. sz. táblázatot tanulmányozva arra a következtetésre jutottam, hogy a válaszok önmagukban vizsgálva első olvasatra szinte mind helyesek. Azonban ha úgy végzem el a vizsgálatot, hogy tartalmukat tekintve a schengeni övezetre vonatkoznak-e, akkor egyértelműen azt az állítást fogalmaztam meg, hogy nem. Ezek a válaszok azt tükrözik, hogy a megkérdezett személyek tudnak valamit az EU-ról, de a tudásuk

általános, felületes. A válaszok azt tükrözik, hogy az EU részterületeiről nem rendelkeznek pontos információval, vagyis általánosságban tudnak magáról az EU-ról beszélni és a válaszok alapján sejtéseik vannak.

Az imént kifejtett gondolatmenetem számos érdekes társadalomtudományi kérdést vet fel egyúttal ezt a kutatást új vizekre evez. Olyan területeket érintő kérdésekről van szó, amikkel érdemes és kell foglalkozni. A vizsgálatból ugyanis példának okáért nem derül ki, hogy a megkérdezettek miért rendelkeznek felszínes tudással az EU-ról. Vizsgálandó, hogy esetleg érdektelenek az őket körülvevő világgal, mert példának okáért az információs társadalomban nem tudják feldolgozni a rájuk zúduló információt vagy nem képesek nyomon követni miről mit hallottak, láttak vagy olvastak. Számos ehhez hasonló kérdés fogalmazható meg. Elgondolkodtató, hogy miközben Magyarország már több mint egy évtizede az EU tagja, mégis a magyar lakosság felemás információkkal rendelkezik.

Második lépésben végzett szűrések elemzése

A lakossági kérdőív első lépcsős elemzése során kapott eredmények sejtették velem, hogy a mintát további feltételek, határozók mentén szűrjem tovább, mert az így kapott kisebb minták elemzésével újabb és talán releváns eredményeket kapok. Több változó mentén is végeztem második lépcsős szűrést.

A kérdőív második lépésben történt elemzésével kapcsolatban fontos megjegyezmem, egyúttal felhívnom az olvasó figyelmét arra, hogy miután a véletlen mintavétel módszerét választottam, például a nemek aránya nem azonos, tehát nem 50 - 50 %, így az egyes kategóriák, amiket a soron következő alfejezetekben kaptam, jellemzően csak utal egyes trendekre.

A teljes minta második lépésben elvégzett vizsgálatokor leválogattam a 600 kérdőívből azokat a kérdőíveket, amelyeknél a válaszadó azt állította, hogy ismeri a SIS II-t és a kérdőív III. blokkjában szereplő (3.1.) kérdésre is válaszolt. A szűrés eredményeként kaptam a korábbi alfejezetben részben már ismertetett 192 főből álló mintát. Ezt követően leválogattam azokat is, akik állításuk szerint nem hallottak a

SIS II-ről és nem is ismerik azt. Első lépésben a leválogatásokkal kapott két mintát külön elemeztem, majd azokat egymáshoz viszonyítottam és megnéztem a kapott arányszámokat.

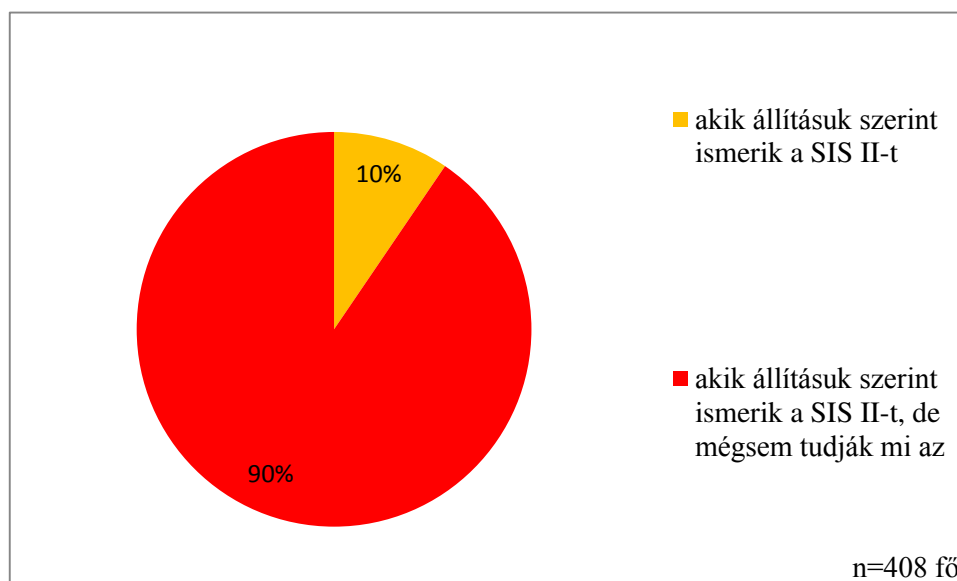
Megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t

- *Akik állításuk szerint ismerik a SIS II-t, de mégsem tudják mi az*

A 2. blokk kérdéseinek kiértékelését ismertető szakasz szerint a fenti ábrán a „nem” kategóriában szerepel az is, aki állítása szerint hallott a SIS II-ről, de nem tudta megmondani a kérdőív (3.1.) kérdésénél, hogy mi az. A 600 fős teljes mintából a „nem” kategóriába került 408 személyből ez 39 személy, a teljes minta 6,5 %-a, a 408 fős minta 9,6 %-a. (45. sz. ábra)

45. sz. ábra

Akik állításuk szerint ismerik a SIS II-t, de mégsem tudják mi az

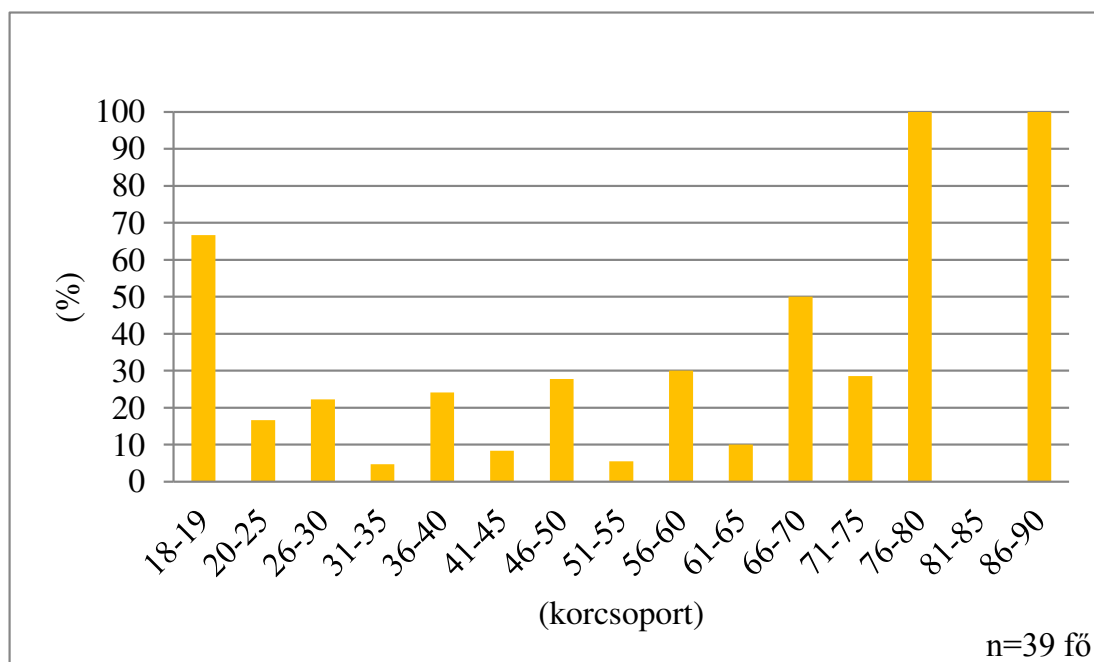
(saját szerkesztés)

Ezzel együtt érdemesnek tűnt megnézni, hogy hogyan alakul korcsoport (46. sz. ábra) és iskolai végzettség (47. sz. ábra) szerint a megoszlása azoknak, akik azt állították, hogy hallottak a SIS II-ről, de végül nem tudták megmondani, hogy mi az.

A korcsoport szerinti megoszlás érdekesen alakul, kettő olyan korcsoport van, ami felülreprezentált, ezek a 18-19 közöttiek és a 76 éven felüliek.

46. sz. ábra

Akik állításuk szerint ismerik a SIS II-t, de mégsem tudják mi az korcsoport szerinti megoszlása

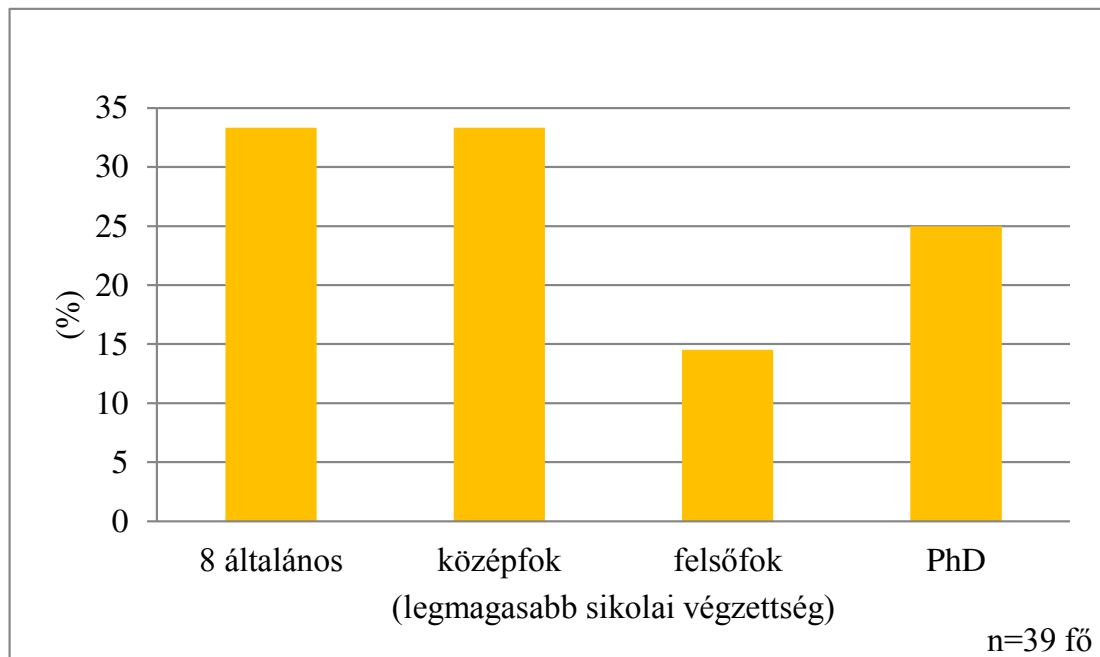

(saját szerkesztés)

A két korcsoport a grafikon két legszélső korcsoportja. Ebből arra lehet következtetni, hogy korukból adódóan őket még vagy már nem foglalkoztatja a téma.

A vizsgált minta iskolai végzettség szerinti megoszlását szemléltető grafikonon (47. sz. ábra). azt látjuk, hogy a SIS II-t felületesen ismerők többnyire általános iskolai – vagy középfokú végzettséggel rendelkeznek, az arányuk 1/3. Pozitívum, hogy a nevezett csoportok 2/3-a rendelkezik információval a SIS II-ről.

Akik állításuk szerint ismerik a SIS II-t, de mégsem tudják mi az legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása

(saját szerkesztés)

- *Megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t, nemük szerint*

A minta a nemek bontásában úgy néz ki, hogy 108 nő és 84 férfi ismeri a SIS II-t. Nemek szerinti viszonyításban a belső arányszámokkal számolva a megkérdezett nők 29,3 %-a, míg a férfiak 36,2 %-a ismeri a SIS II-t. Ez alapján megállapítható, hogy a megkérdezett férfiak informáltabbak SIS II témakörben.

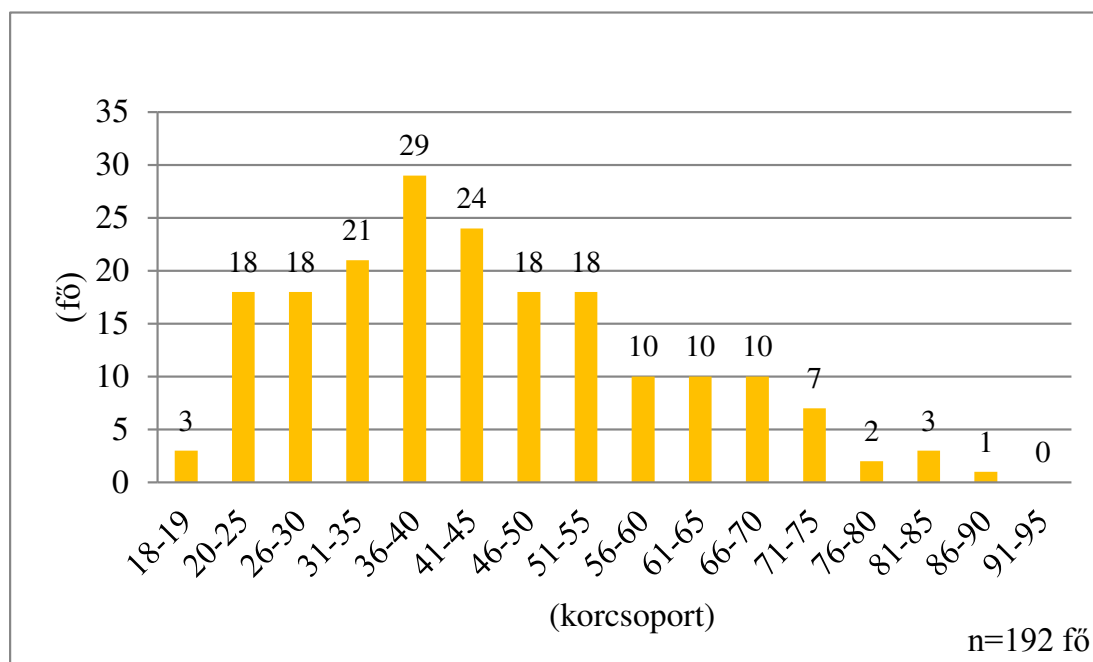
A teljes minta arányszámából kikövetkeztethető egy feltételezés. A teljes mintában többen vannak a nők, mint a férfiak. Ez abból adódhat, hogy jobban meg tudtam győzni a nőket arról, hogy válaszoljanak a kérdésekre és a férfiakhoz képest kevésbé voltak elutasítóak. A férfiaknál a válaszadási hajlandóság azért is lehetett alacsonyabb, mert egyesek feltételezhetően igyekeztek hamar befejezni a válaszadást és ezért inkább nemmel válaszoltak.

- *A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t, korcsoport szerint*

A soron következő 48. sz. ábra mutatja a mintában maradt 192 válaszadó korcsoport szerinti megoszlását.

48. sz. ábra

A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t, korcsoport szerint

(saját szerkesztés)

A grafikonon jól lehet látni, hogy a válaszadók többsége 20 évesnél idősebb és még nem töltötte be az 56. életévét (A 192 fős mintából 146 fő, azaz 76 %-a). A kapott eredményből arra lehet következtetni, hogy többnyire azok nyilatkoztak úgy, hogy ismerik a SIS II-t, akik koruknál fogva (20-25 évesek) még a felsőfokú tanulmányaikat végzik vagy aktív dolgozók, ők a 26-55 év közöttiek. Vagyis a válaszadók többségére jellemző az aktív társadalmi érintkezés, egy vagy akár több kisebb - nagyobb közösség tagjai. *„A csoportlélektan neves alakja, Jacob L. Moreno szerint a csoport összekötő láncszem az egyén és a társadalom között, vagyis az ember alapvető létformája a csoportos lét.”* (Fodor – Kriskó, 2014., 434. o.)

Ennek azért van jelentősége, mert a megkérdezettek feltételezhetően a közösségeik tagjaival beszélgetnek, így egymással információt cserélnek ki, aminek eredményeként tudáshoz jutnak. Egy egészen egyszerű hétköznapi példája ennek, ha

nyáron megosztják egymással a tervezett nyaralásuk úti célját, majd ennek a témának kapcsán szóba kerül az elutazás feltétele, például: milyen okmánnyal lehet utazni, kell-e vízum, esetleg megbeszélik, hogy mi a SIS II. Első olvasatra talán jelentéktelennek tűnhetnek az ilyen és ehhez hasonló kommunikációs helyzetek. Az így átadott információt hitelesnek fogja ítélni az információt kapó fél, aminek egyik magyarázata lehet a pozitív csoportkohézió, ami „... *alapvetően nyíltságra és őszinteségre épít.*” (Fodor – Kriskó, 2014., 435. o.).

Feltételezhető, hogy a csoport(oka)t, ahova az adott személy tartozik, a csoporttagok egymáshoz való jó összeillése jellemez. Az egyén magától választja az adott csoporthoz való tartozást (hasonló érdeklőségi kör, társadalmi státusz stb. okán) és a csoport is befogadja őt, tehát kölcsönösen döntenek a hovatartozásról. Természetesen van olyan csoport is, amiben a csoportos és közös teljesítmény, más szóval a csoportos IQ érdekében működnek közre a csoporttagok, ilyen pl. a munkahely. Másik magyarázat maga az információt átadó személy, akinek pl. a megbízhatósága, a megalapozott informáltsága, saját tapasztalatai alapján lesz az információt kapó és befogadó személynél hiteles. Meghatározó az is, hogy a személyek milyen szerepet töltenek be a csoportban, illetve ott hol helyezkednek el.

Végül egy gondolatot, egyúttal személyes tapasztalatot¹⁵⁸ kívánok megosztani. A mintába került idősebb korosztály - értem alatta az 55 évesnél idősebbeket - némelyike a biztonsággal, a békével vagy a határok megnyitásával hozta kapcsolatba a schengeni térséget. Ez a társítás az általuk megélt világgal, politikai rendszerrel kapcsolatos. Életük egy részét - pont a fiatalságukat, amikor utaztak volna - a szocializmusban éltek le és számukra a mai világ valóban a szabadságot hozta el. Azt tapasztaltam, hogy az ingerküszöbük a témával kapcsolatban alacsonyabb, mint a fiatalabbaké. A fiatalok számára természetes, hogy szabadon utazhatnak, ezért nem minden esetben figyelnek fel a témába vágó hírekre, tájékoztatásokra.

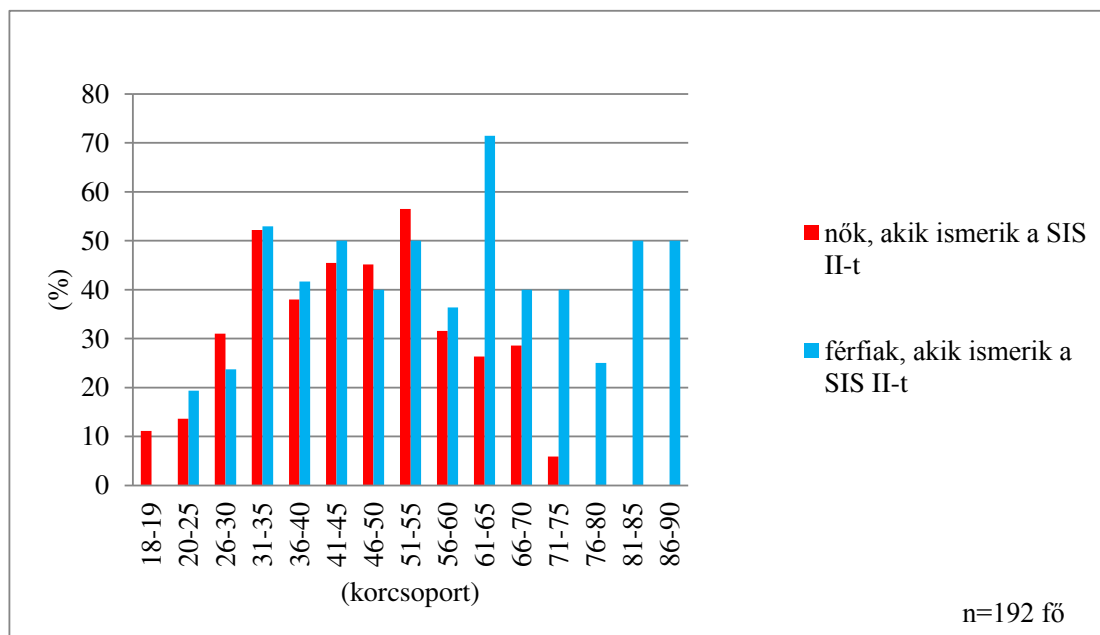
¹⁵⁸ A személyes megkérdezés egyik hozadékanak tekintem.

- *A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t, életkor és nem szerint*

Az előbb ismertetett vizsgálatokat követően célszerű megvizsgálni, hogy hogyan alakul azok száma életkor és nem szerint együttesen, akik ismerik a SIS II-t. Ezt mutatja a soron következő 49. sz. ábra.

49. sz. ábra

A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t életkor és nem szerint

(saját szerkesztés)

A grafikon a nemek szerinti belső arányok alapján készült. Az ábrát tanulmányozva azt állapítottam meg, hogy azok a nők, akik tudták mi a SIS II, korukat tekintve többnyire 36 és 55 év között vannak, illetve hangsúlyosan szerepelnek azok, akik a 31-35 korcsoportba esnek. Ők a vizsgált minta 1/5-ét teszik ki. A férfiak esetében is a nőkéhez részben hasonló eredmény született a 60-as korosztályig. A 60 évnél idősebbek körében arányában több férfi ismeri a SIS II-t, mint nő.

Az életkor szerinti szűrés azzal a járulékos információval bír, hogy belső arányok szerint magas százalékkal bíró célcsoportok, jellemzően a 20-55 év közöttiek, mint aktív keresők vélhetően több pénzt tudnak költeni külföldi utazásra vagy a munkájuk miatt utaznak külföldre és így tisztában vannak azzal, mi a SIS II feladata, célja.

Nagyobb a valószínűsége annak, hogy már találkoztak a fogalommal vagy akár magával a rendszerrel.

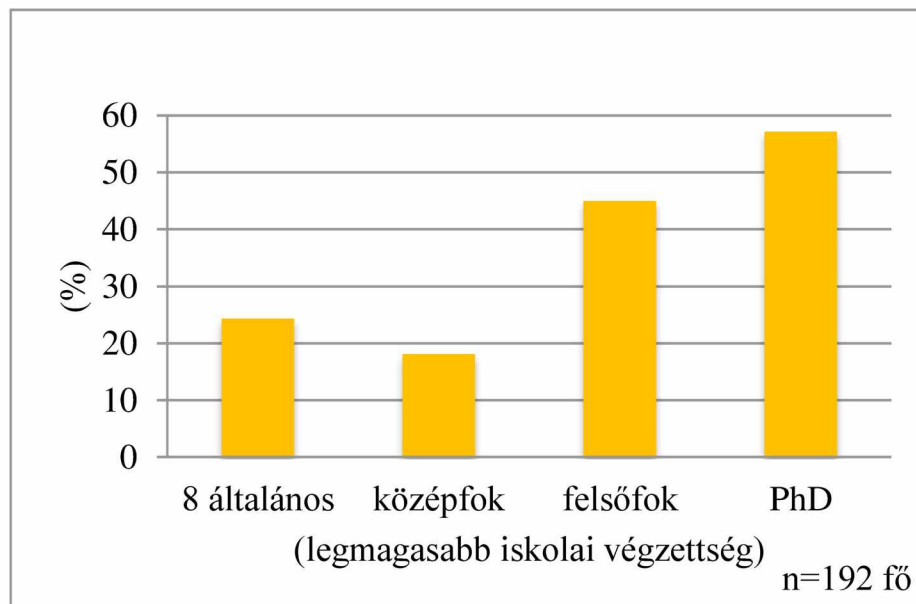
- *A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t, legmagasabb iskolai végzettség szerint*

Indokolt iskolai végzettség szerint is megvizsgálni a mintát. Ezt mutatja az 50. sz. ábra. A vizsgált minta iskolai végzettség szerint csoportosítva és azt a minta teljes elemszámához viszonyítva a kutatási témát tekintve releváns és járulékos információval bír. A grafikon adatait leolvastva megállapítottam, hogy többségében a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők ismerik a SIS II-t. Százalékban megadva: a 600 fős mintához viszonyítva a 192 fős minta 45 %-a felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

Érdekes eredménynek számít, hogy a középiskolai végzettséggel rendelkezők arányában 6 %-kal kevesebben tudják, hogy mi a SIS II az általános iskolai végzettséggel bírókhoz képest. Az is megállapítható, hogy ebben a kettő csoportban alapvetően kicsi a SIS II-t ismerők száma. A gyenge tájékoztatási kampány ellenére a felsőfokú végzettséggel rendelkezők közül kétszer annyian ismerik a SIS II-t. Feltételezhető, hogy hozzájuk nem csak a tájékoztatási kampánnyal jutott el a SIS II-ről szóló információ, ezt egy későbbi vizsgálatban célszerű külön megvizsgálni. Mivel a PhD fokozattal rendelkezők kis elemszámmal vannak jelen a mintában, őket nem elemezzük.

A kapott eredmények azt mutatják, hogy a tájékoztatási kampány az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező állampolgárokat nem érte el, illetve csak kis mértékben.

A megkérdezett "civiliek", akik ismerik a SIS II-t legmagasabb iskolai végzettség szerint a teljes mintához viszonyítva

(saját szerkesztés)

Indokoltam tartottam a harmadik lépcsős szűrést úgy, hogy leválogattam a 192 fős mintából azokat, akik felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek. Amennyiben a 192 fős mintán belüli arányt nézzük, úgy a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya meghaladja a 68 %-ot. Korcsoportra is szűrtem őket. Általánosságban elmondható, hogy szinte az összes korcsoportban 60 % feletti azok aránya, akik ismerik a SIS II-t, azonban a 20-25 év közöttiek esetében csak minden ötödikre igaz ez. Ennek oka az lehet, hogy ezt a korosztályt még nem érdekli a téma (valamiért nem foglalkoztatják őket a társadalmi kérdések), annak ellenére, hogy felsőfokú végzettségűek.

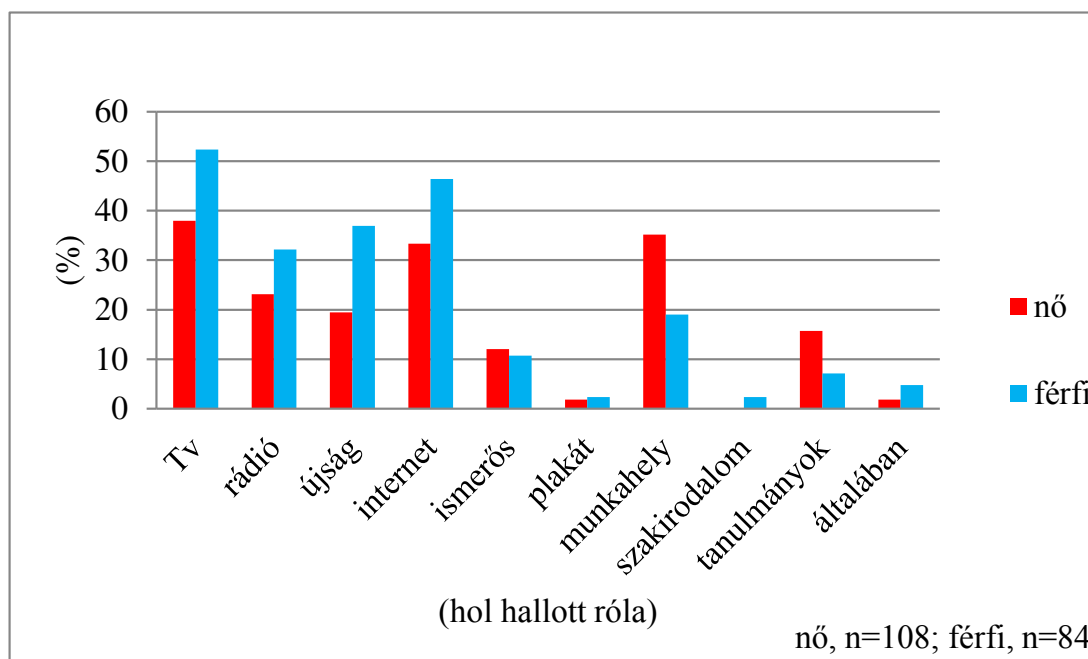
- *A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t, hol hallottak róla nem szerint*

Érdekes eredményt kaptam arra a kérdésre, amikor a következő vizsgálatot végeztem el. Az alapsokaságot továbbra is azok képezték, akik hallottak a SIS II-ről, tehát n=192. Az alapsokaságot bontottam nemek szerint nőkre és férfiakra, majd az így

kapott kettő alcsoportnál külön-külön megnéztem, hogy hol hallottak róla, majd a kapott válaszokat összehasonlítottam nemek szerinti bontásban. (51. sz. ábra).

51. sz. ábra

A megkérdezett "civiliek", akik ismerik a SIS II-t, hol hallottak a SIS II-ről kérdésre adott válasza nemek szerint

(saját szerkesztés)

A kapott eredmény kiértékeléséhez segítségül hívtam és tanulmányoztam a KSH 2013. júniusban „Kulturálódási szokásaink, A lakosság televíziózási, olvasási jellemzőinek vizsgálata az időmérleg-felvételek segítségével” címmel készült felmérést, amiben többek között részletesen olvashatunk arról, hogy a nők és a férfiak televíziózási, rádiózási és olvasási szokásai milyen eltéréseket mutat.

A mintában a Tv, rádió, internet és újság esetében a férfiak 15-20 %-kal többen vannak, mint a nők. Ez a társadalmi munkamegosztásra vezethető vissza.

A KSH jelentésében az olvasható, hogy a 15–74 éves közötti népesség a szabadidős tevékenységek közül a televíziózásra fordítja a legtöbb időt. Az imént ismertetett grafikonomban is a televízió áll az első helyen, azok a nők és férfiak, akik hallottak a

SIS II-ről és tudják mi az, első helyen a televíziót jelölték meg, mint információforrás.

Az internet mindkét nemnél magas arányt képvisel, a második helyen van, ami azért nem váratlan eredmény, mert a végeredményként kapott sokaság, amit a grafikon ábrázol, azokban a korcsoportban szerepel, akik valószínűleg már ismerik az internetet, továbbá ahogy korábban már írtam, aktívak a munkaerőpiacon, vagyis keresőképesek, illetve a munkájukhoz napi szinten és rutinosan használják az internetet.

Szembetűnő különbség, hogy közel kétszer több nő értesült a munkahelyén a SIS II-ről, mint a férfi. Az eltérés oka lehet például az, hogy a nők közlékenyebbek. A nők feltételezhetően a munkahelyükön is aktív részesei az ottani kisebb csoport(ok)nak, közösség(ek)nek. Ezzel szemben a férfiak a munkahelyükön kevésbé intenzív társadalmi életet élnek. Ezt támasztja alá Koncz elemzése is: *„A férfiak nagy jelentőséget tulajdonítanak a funkciójukon/munkakörükön kívüli információszerzésnek (és eszerint szervezik kapcsolataikat), míg a nők belső kapcsolatrendszerükben maradnak.”* (Koncz., 2004., 1095. o.)

Szabó röviden a következőt írja a rádiózásról: *„A rádiózás sajátos szerepet tölt be az emberek életében: mivel a hallgató nincs helyhez kötve – mert például otthon és autóban is élvezheti az adást – a műsor gyakorlatilag bárhol eljuthat a fogyasztóhoz.”* (Szabó V., 2007., 12. o.) Ezt a KSH más oldalról közelíti meg, *„A rádiózási szokások jelentősen átalakultak. Egyre kevesebben szentelik teljesen egy adott időpontban valamilyen műsornak a figyelmüket, a rádió ma inkább a háttérben szól.”* (KSH, 2013., 16. o.) Valamivel több férfi jelölte meg a rádiót, mint nő. Nem várt eredmény a rádió kategóriára kapott eredmény, ugyanis a kutatást megelőzően azt az eredményt reméltem majd kapni, hogy többnyire a nők lesznek azok, akik rádión hallottak a SIS II-ről.

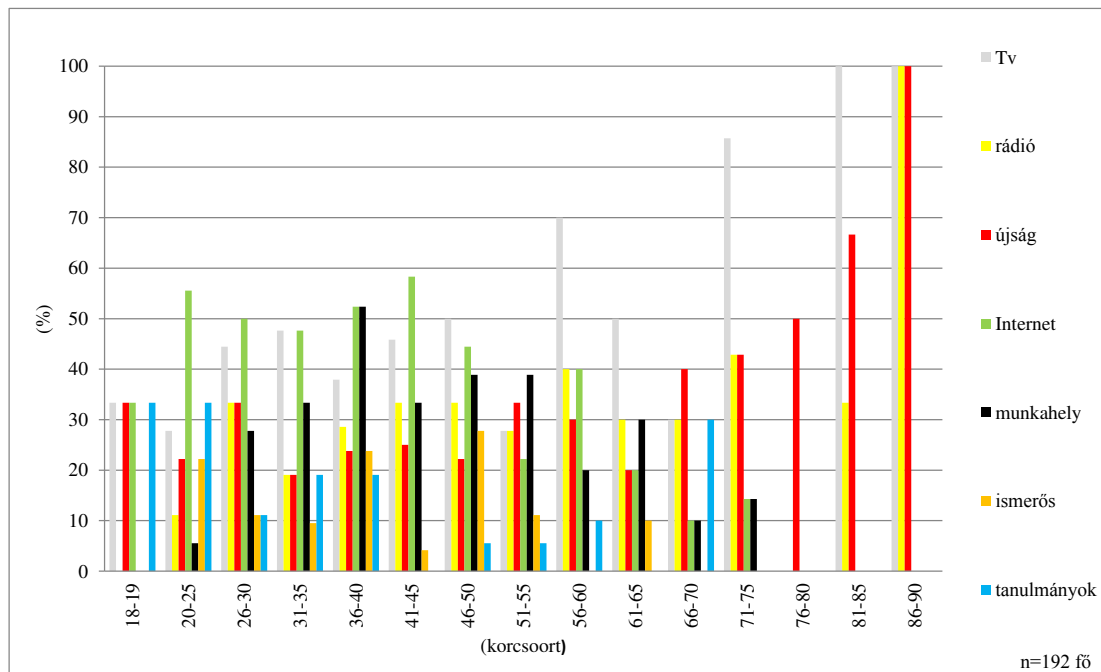
- *A megkérdezett „civilek”, akik ismerik a SIS II-t, korcsoport szerint hol hallottak róla*

A lakossági kérdőívezés elemzésének egyik legérdekesebb lépése volt az életkor szerinti vizsgálat. Amikor a népesség összetételének jellemzőire irányul egy kutatás, akkor annak egyik komponense a korösszetétel, korfa. A kutatást tekintve a korcsoportok vonatkozásában kapott eredmény hard tényezőnek tekintendő, vagyis adottság, annak változtatására nincs lehetőség.

A jelen pontban vizsgált kérdés, azaz azok a megkérdezett „civilek”, akik hallottak a SIS II-ről, hol hallottak róla korcsoport szerinti bontása indokolja az olyan publikációk tanulmányozását, amik a közelmúlt magyarországi médiafogyasztási szokásait vizsgálja. Szép számmal akad ilyen tanulmány, közülük meghatározó a KSH 2014. szeptemberben „Infokommunikációs (IKT-) eszközök és használatuk a háztartási, a vállalati (üzleti) és a közigazgatási szektorban, 2013” címmel és a 2013. júniusban „Kulturálódási szokásaink A lakosság televíziózási, olvasási jellemzőinek vizsgálata az időmérleg-felvételek segítségével” címmel megjelent jelentései.

A 52. sz. ábra azt mutatja, hogy az állampolgárok, akik ismerik a SIS II-t korcsoport szerint hol hallottak róla.

**A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t, hol hallottak a SIS II-ről
kérdésre adott válasza korcsoport szerint**

(saját szerkesztés)

A kutatás részben azt az eredményt hozta, amit Desszert is kijelent, vagyis „... a 18-59 évesek, akik különösen aktív médiafogyasztónak tekinthetők, ...” (Desszert, 2014.). „Korunk kultúrája a képernyő kultúrája.” „Az utóbbi évtizedekben – beleértve a 2009/2010. évi időmérleg-felvétel adatait is – a legnagyobb időigényű szabadon végezhető tevékenység a televíziózás volt. A 10–84 éves népesség körében még mindig a tévénézés a meghatározó szerep, átlagosan napi 139 perccel.” (KSH, 2013., 9. o.) A grafikon első oszlopa a megkérdezettek Tv nézésre vonatkozó válaszát ismerteti, ami korcsoportra bontva is a legtöbb választ tartalmazza. A kor előrehaladtával lineárisan nő a Tv nézők aránya. Az újságot olvasók esetében is hasonló a linearitás, azonban ott a jelentős mértékű növekedés a 66 éven felüliek esetében jelentkezik.

A grafikonon jól látni, hogy az internetet is sokan megjelölték, ez is egy preferáltabb kommunikációs eszköz. A világhálón a legtöbbet a 20 és az 50 év közötti korosztály informálódik.

A vizsgálat alapján a Tv és az internet az a kettő 2 kommunikációs eszköz, amivel a legintenzívebben sikerült megszólítani az állampolgárokat. Ezt követi a rádió és az újság, főleg az idősek körében. Egy újabb tájékoztatási kampánynál célszerű erre a négy kommunikációs eszközre nagyobb hangsúlyt fektetni. Amennyiben a vizsgálatot a korcsoportok mentén végezzük, akkor ezzel a négy kommunikációs eszközzel a 30-60 közötti korosztályt lehet megszólítani.

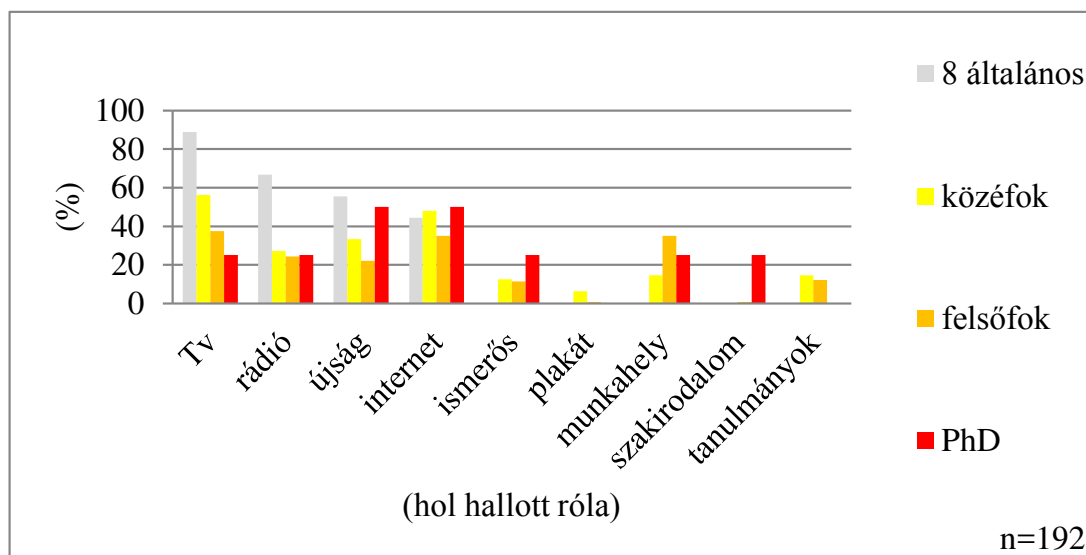
Amit még érdemes megemlíteni, az a 30-as és 40-es korosztály. Ők ugyanis megnevezték a tanulmányaikat (is), mint az információszerzés egyik módját. Az eredmény alapján célszerű az oktatást is felvenni a tájékoztatás eszközeinek a listájára. Tekintettel arra, hogy az oktatás során átadott információ közvetlen kommunikációval történik és a hallgatóságnak lehetősége van reflektálni, azaz visszacsatolni a kapott információra, a jövőbeni tájékoztatás egyik kulcselemének tekintem ezt. További járulékos előnye, hogy hatékony és egyidejűleg eredményes.

Összefoglalásként az a megállapítás fogalmazható meg, hogy a kommunikációs eszközök széles tárházából mindösszesen négy az, amit az állampolgárok megnevezték. Viszonylag egyoldalú lett a tájékoztatás a kommunikációs eszközök oldaláról nézve és számos lehetőség nem került kihasználásra, többek között a plakát, amit az EU központilag készítettett el és küldött meg minden tagállamnak. Az eddigi tapasztalataim alapján fogalmazódik meg, hogy a tájékoztatás nem hozta a várt eredményt, annak tartalma a megválasztott és alkalmazott kommunikációs eszközökkel nem jutottak el a lakossághoz.

- ***A megkérdezett „civilek”, akik ismerik a SIS II-t, legmagasabb iskolai végzettség szerint hol hallottak róla***

Ha megnézzük azt, hogy az egyes válaszkategóriákat összességében milyen iskolai végzettséggel rendelkezők jelölték meg az 53. sz. ábrát kapjuk:

**A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik a SIS II-t, hol hallottak a SIS II-ről
kérdésre adott válasza legmagasabb iskolai végzettség szerint**

(saját szerkesztés)

A következőket állapíthatjuk meg:

- A Tv nézés gyakoriságánál látható és szembetűnő, hogy ahogy nő az iskolai végzettség, úgy csökken Tv nézéssel szerzett SIS II-re vonatkozó információ.
- A rádió esetében részben a Tv-hez hasonló a tendencia, de a fordított linearitás mértéke már csökken, illetve a középfokú végzettségénél magasabb iskolai végzettségűek esetében az arányok már közelítenek egymáshoz.
- Az újságnál az általános iskolai- és a PhD fokozattal rendelkezők aránya kimagasló. Pontos magyarázatot erre akkor lehetne adni, ha tudnánk, hogy ez a két csoport milyen újságokat, folyóiratokat olvas.
- Az internet az a média, amivel láthatóan minden célcsoportot el lehet érni, de vizsgálendő, hogy ki milyen internet oldalakat keres fel.
- A munkahely esetében magasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, aminek oka az, hogy közülük többen lehetnek olyanok, akik irodai munkát végeznek, ahol maga a munkahelyi környezet adja a témát, illetve lehet, hogy többen utaznak külföldre.
- A grafikon szerint a plakátot nevezték meg a legkevesebben. Miközben az EU éppen a plakátra helyezte az egyik legnagyobb hangsúlyt a tájékoztatás

során, addig a felmérés alapján azt látjuk, hogy semelyik iskolai végzettségű csoportot sem sikerült a plakáttal megszólítani.

A megkérdezett „civiliek”, akik nem ismerik a SIS II-t

- *A megkérdezett „civiliek”, akik nem ismerik a SIS II-t, nemük szerint*

Azok az állampolgárok, akik nem ismerik a SIS II-t, a mintában összesen 408 fő. Ebből 260 nő és 148 férfi, tehát a megkérdezett nők 70,7 %-a, míg a megkérdezett férfiak 63,8 %-a nem ismeri a SIS II-t.

- *A megkérdezett „civiliek”, akik nem ismerik a SIS II-t, korcsoport szerint*

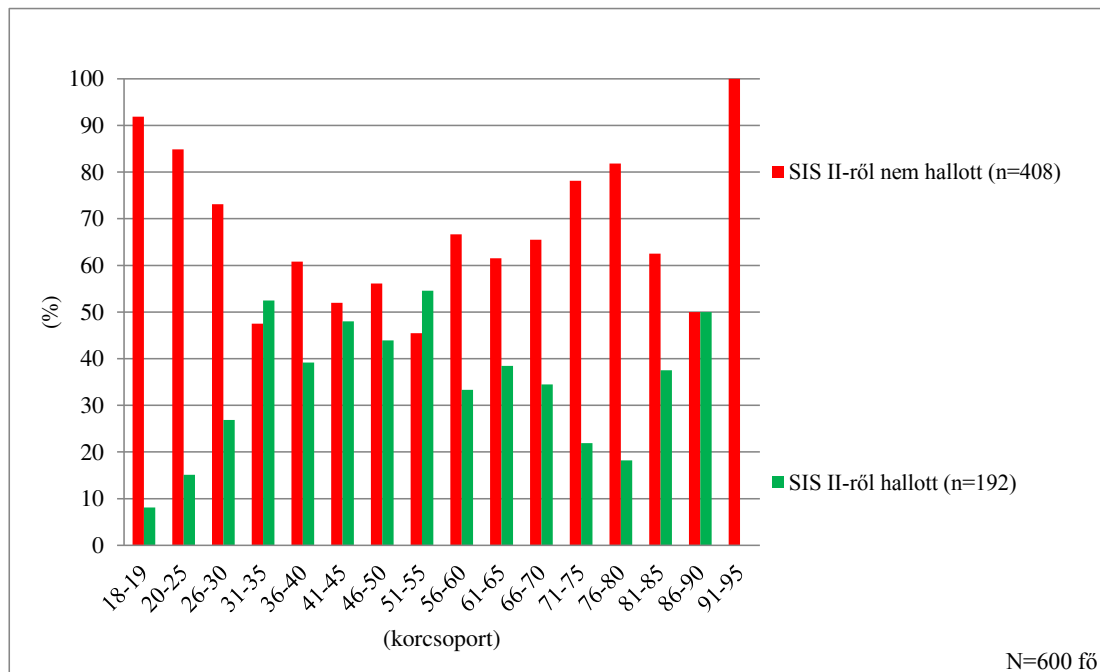
A korcsoport szerinti elemzés megerősíti, hogy a legtöbben a fiatalok és a 70 év felettek azok, akik nem ismerik a SIS II-t. A 25 éven aluliak esetében tízből kilencen nem tudják. Ez olyan magas szám, hogy mindenképpen kell ezzel a korcsoporttal foglalkozni és meg kell találni az őket elérni, megszólítani képes kommunikációs eszközöket, módszereket.

A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik, és akik nem ismerik a SIS II-t, összehasonlítása

- *Összehasonlítás korcsoport szerint*

Ha egymás mellé állítjuk és összehasonlítjuk korcsoportonként a minta azon tagjait, akik hallottak a SIS II-ről azokkal, akik nem hallottak róla, akkor az 54. sz. ábrát kapjuk. Ha a két mintát korcsoportonként vizsgáljuk, akkor szembetűnő a fiatalok és az idősek körében azok száma, akik nem hallottak a SIS II-ről. A 18-30 év közöttiek és a 71-nél idősebbek tartoznak ide. A 31-55 évesek körében vannak jellemzően azok, akik hallottak a SIS II-ről. Ez az ábra is azt igazolja, hogy a társadalmilag és a munkaerőpiacon aktívak ismerik a SIS II-t.

A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik, és akik nem ismerik a SIS II-t, kor szerint

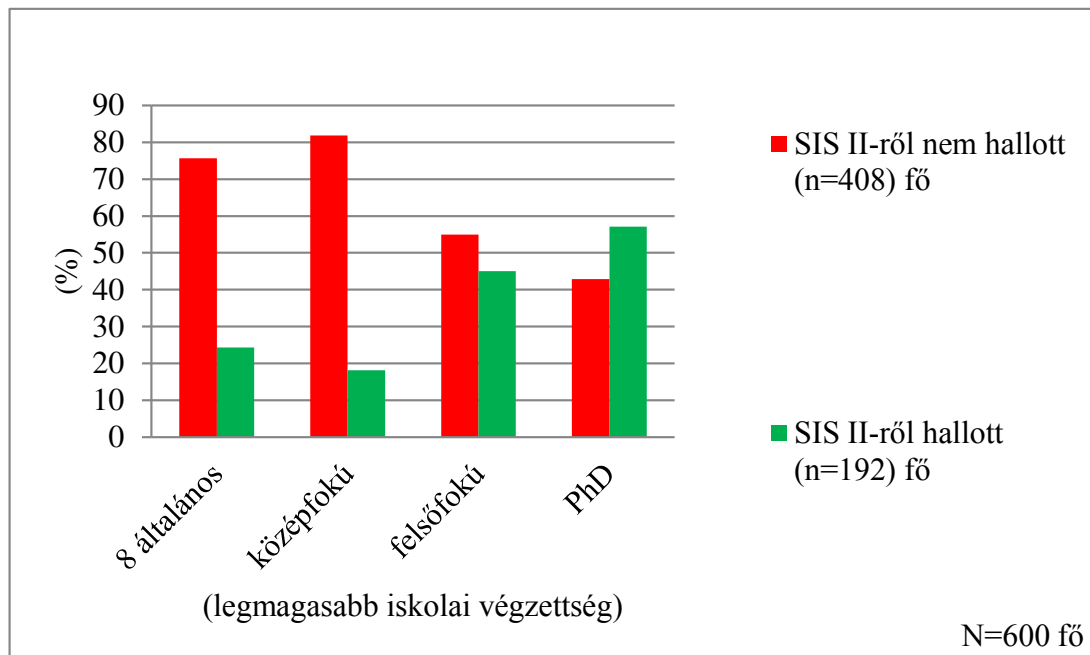

(saját szerkesztés)

▪ *Összehasonlítás legmagasabb iskolai végzettség szerint*

Az 55. sz. ábrát vizsgálva szembetűnő különbség mutatkozik a minta azon tagjai között, akik általános iskolai-, középfokú-, illetve felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. A markáns különbség az, hogy amíg azok, akik nem hallottak a SIS II-ről többnyire általános iskolai- és középfokú végzettséggel rendelkeznek, addig, akik felsőfokú végzettséget is szereztek többnyire ismerik a SIS II-t. Ez az általános tudásból is eredhet.

**A megkérdezett „civiliek”, akik ismerik, és akik nem ismerik a SIS II-t,
legmagasabb iskolai végzettség szerint**

(saját szerkesztés)

Összehasonlítás aszerint, hogy a megkérdezett „civiliek”, akik tudják mi a schengeni térség, de nem tudják, mi a SIS II

Megvizsgáltam azt, hogy hogyan alakul korcsoport és legmagasabb iskolai végzettség szerint azok köre, akik tudják mi a schengeni térség, de nem ismerik a SIS II-t. Az elemzés azt az eredményt hozta, hogy egy újabb tájékoztatási kampány esetében a 20-30 év közöttieket és/vagy a középiskolai végzettséggel legkönnyebben az eredményt elérni, mert már rendelkeznek EU Schengen tudással, amire könnyebben lehet újabb tudásanyagot építeni.

3.2.3. Összegzés és részkövetkeztetések

A lakossági kérdőívezés összességében eredményesnek mondható, mert a kinyert adatokkal sikerült olyan elemzéseket és keresztszűréseket végezni, amik egyrészt a Bevezetésben megfogalmazott tézisek vizsgálatát tette lehetővé, másrészt nem egy

részeredmény megmagyarázza, egyben indokolja ennek a vizsgálatnak a létjogosultságát és szükségességét, egyben újszerűségét. A kapott és értékelhető eredmények alapján a vizsgált 600 fős minta elég nagy elemszámnak bizonyult.

A magyar lakosság körében végzett kérdőíves felmérés összegzéseként csak és kizárólag a 600 fős mintát alapul véve az alábbiak állapíthatók meg:

- A minta elemszáma elégségesnek volt a tervezett vizsgálatok elvégzéséhez.
- A lakosság körében kevesen rendelkeznek releváns információval arról, hogy mi a SIS II.
- Aki tudja mi a SIS II, annak kis hányada pontos információkkal bír, azonban jellemzően általános, átfogó képpel rendelkeznek az emberekről és emiatt kissé felhígul a birtokukban lévő tudás. Összefoglalva: homályosak az információik.
- Megállapítható, hogy a lakossági kérdőívben rákérdezett változók közül a nemhez képest az életkor és a legmagasabb iskolai végzettség jobban meghatározza azt, hogy ki ismeri a SIS II-t, amit a keresztszűrésekkel kapott eredmények igazoltak.
- A mintát nézve a következő csoportok tudnak leginkább a SIS II-ről:
 - a korcsoport szerinti bontásban a legtöbben a 30-as korosztály és a középkorúak, tehát a 40 és 50 év körüliek;
 - legmagasabb iskolai végzettség szerint meghatározó azok száma, akik felsőfokú végzettséggel rendelkeznek;
- A SIS II-ről többnyire a televízióban, az interneten, a munkahelyen és a rádióban kaptak tájékoztatást.
- Ebből a munkahelyet, mint a tájékoztatás egyik fórumát / helyszínét nem várt eredmények tekintem. Mégis igazolja azt, hogy az emberek kisebb-nagyobb közösségekhez, társadalmi csoportokhoz tartoznak, ezeken belül pedig aktívan kommunikálnak. Az utóbbi azt bizonyítja, hogy a társas érintkezéseknek hírszerző és információátadó képessége van, jelentőséggel bír.
- Aki tudta mi a SIS II, többnyire tisztában volt a schengeni térséggel is, de ez fordítva már nem állapítható meg. Továbbá megállapítható, hogy azok voltak a leginkább tájékozottak, akik a téma egészét átfogó módon ismerték.

- A schengeni térségről a minta közel 47 %-a tudott valamit mondani, ami nagyon jó aránynak tekinthető. Közülük többen pontosan meg is tudták fogalmazni, hogy mi a schengeni térség lényege, ami szintén egy kimagasló érték.

Összességében elmondható, hogy a magyar lakosság tagjai közül, aki tudja mi a SIS II, részben tudja, hogy mi az. A schengeni térség lényegével és jelentőségével, mint komplex egésszel tisztában vannak, azonban annak részeleimeiről (így a SIS II-ről) már kevesebb információval rendelkeznek, az erről való tájékoztatás ezért olyan fontos.

Az informáltságot markánsan alakítja az iskolai végzettség és a korcsoportok szerint végzett vizsgálatokból levont következtetések alapján, a munkaerőpiacon való aktivitás. Mivel a kérdőívben erre vonatkozó konkrét kérdés nem szerepelt, az utóbbi kizárólag a keresztszűrésekkel nyert részeredményekből végzett következtetések szerint fogalmazódott meg. A disszertációban javaslatot tettem volt arra, hogy célszerű lenne egy olyan komplex lakossági kérdőíves felmérést végezni, aminek során több tudományág, szakterület együttes közreműködésével történik a kérdőív összeállítása, így a jelen kutatásban nem vizsgált kérdések is megfogalmazhatók, részterületek is megvizsgálhatók. Ilyen kérdéskör pl. a lakóhely vagy a nemek szerepe.

Befejezés

A kutató munka összegzése

„Európában a létező veszélyforrások miatt a lakosság nem érzi magát biztonságban.” (Szternák, 1997., 32-33. o.) A cikk közel húsz éves és valljuk be őszintén, még ma is érvényes. A schengeni térség létrehozásával - ami a belső határokon megszűnt ellenőrzéssel a schengeni tagállamok közötti utazást könnyíti meg az embereknek - járó kompenzációs intézkedések közül a SIS II kiemelt jelentőséggel bír. Egyáltalán nem véletlen, hogy az EU előírja az erről szóló tájékoztatást.

A kutatási téma jelentőségét hangsúlyozza a 2002. novemberben elkészült, „A magyar társadalom EU-kommunikációs stratégiája” címmel megjelent szakértői dokumentum, ami megemlíti, hogy az EU-tagsággal járó kihívásokról, lehetőségekről és tennivalókról tájékoztatni kell a magyar lakosságot (Turzó, 2003.). Ami szintén fontos, hogy *„az egyes társadalmi csoportok igényeihez igazított”* (A magyar társadalom EU-kommunikációs stratégiája, 2002., 6. o.) kell legyen a tájékoztatás. Mindezek ismeretében kezdtem el a téma kutatását.

A disszertációban azt a problémát kívántam feloldani, aminek kiindulópontja az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendeletének 19. Tájékoztató kampány című cikkelyében előírt tájékoztatás. A rendelet előírja, hogy a tagállamok által végrehajtandó tájékoztatási kampányt időközönként meg kell ismételni. A tájékoztatási kampány ismételt végrehajtása előtt indokolt megvizsgálni azt, hogy a korábbi kampány milyen hatásfokkal zárult, azaz milyen célcsoportokhoz jutott el és milyen tartalommal. A kutatási témához kapcsolódó és eddig megjelent tanulmányokban, publikációkban nem található olyan kutatás, ami ezt vizsgálta volna. Ennek a vizsgálatnak a hiánya indította útjára a jelen kutatást.

A kutatás három nagy kutatási részből áll:

1. a Rendőrségnél, azon belül az RRI közép- és felsővezetői körében végzett mélyinterjúból,
2. az RRI érintett állománya körében végzett kérdőívezésből,
3. a lakossági kérdőívezésből.

A kutatási szakaszban alkalmazott tudományos kutatási módszerek egymásra épülnek és egymást kiegészítik. Azok együttesen teremtették meg azt az ok-okozati kapcsolatrendszer, ami új tudományos eredménynek tekinthető a disszertációban.

A lakossági kérdőívezéssel párhuzamosan kiválasztásra került egy olyan közigazgatási szerv, nevezetesen a Rendőrség, aminek feladata volt a SIS II tájékoztatása a lakosság körében, illetve a SIS II használatában a leginkább érintett hatóság. A Rendőrségnél egy szervezeti egységnél, az RRI-nél végeztem mélyinterjút a közép- és felsővezetők körében azzal a céllal, hogy ők hogyan készítették fel, vagyis képezték ki a rendőröket a SIS II-re. A mélyinterjúkon szó esett a vezetők vezetési elvéről is, ugyanis rendkívül nagy szerepet tölt be az általuk képviselt vezetési szemléletmód, ami a gyakorlatban érvényesül, illetve ami alapján a képzések, majd továbbképzések megvalósultak.

A kutatásba bevont szervezeti egységnél a mélyinterjúkon kapott információk összesítése alapján a vezetés olyan vezetési elvet követ, amit a vezetők elfogadtak és alkalmaznak. Igaz ez a képzésre is, amit egyöntetűen fontosnak tartanak és igyekeznek az állomány tudását szinten tartani (pl. idegen nyelvtudás) és fejleszteni (pl. SIS II). Az állomány körében kiosztott kérdőívekre kapott válaszok összesítéséből megállapítható, hogy a rendőrök több szakmai képzésen is részt vesznek és az így kapott tudást rendszeresen számon kérik tőlük.

Az RRI SIS II témakörben érintett állománya körében végzett kérdőívezés eredményeként egy 111 főből álló minta került kiértékelésre, amiben az állomány arra válaszolt, hogy mikor, milyen formában, milyen gyakran, milyen témakörben részesült képzésben majd milyen továbbképzések vannak a szervezeti egységüknél.

A disszertációban az eddig megvalósított tájékoztatási kampány eredményességét vizsgáltam meg úgy, hogy a magyar lakosság körében 600 állampolgárt kérdeztem meg egyedül és személyesen, a magam által összeállított kérdőív segítségével, ami arra kérdezett rá, hogy aki ismeri a SIS II-t, hol hallotta róla, mit tud róla és utolsó kérdésként szerepelt az, hogy a megkérdezett mit tud a schengeni térségről.

Az RRI-n végzett kutatómunkám során kapott információk és dokumentumok alapján megállapítható, hogy az RRI a tájékoztatási kampányt az előírások szerint végrehajtotta, bár az ominózus előírások igen csak szűk körűek.

A magyar állampolgárok körében 600 fővel végzett felméréssel és a kérdőívezéssel összegyűjtött változók egyenkénti, majd azok keresztszűrésével kapott eredményekkel megállapítható, hogy a tájékoztatás tartalma csak részben jutott el a lakossághoz. Feltételezhető, hogy a kapott eredmény megbízható, mert ha *„ismételten megmérjük ugyanazt a jelenséget, akkor az eredmény ugyanaz lesz.”* (Kiss – Krizbai – Tarján – Tóth, 2013., 93. o.).

A disszertáció új tudományos eredménye valójában itt fogalmazódik meg, miszerint elengedhetetlen annak a részletes és nagyobb mintával dolgozó felmérésnek az elvégzése, ami feltárja, hogy az EU egyes tagállamaiban végzett tájékoztatás milyen eszközökkel és hol történt, illetve az átadott információból mi rögzült a lakosság körében.

Az, hogy a lakosság tudása a SIS II-ről pontatlan, nem róható fel kizárólag a tájékoztatást végző közigazgatási szerveknek. Szót kell ejteni a lakosságról, annak felelősségéről is. Ugyanis hiába végez az EU, az tagállamok, azok hatóságai bármilyen tájékoztatást, ha a címzettek nem nyitottak az átadandó információ befogadására. Hiszem azt, hogy a kutatott téma felveti a közfelelősség kérdéskörét. Ahogy az EU és a tagállamok érintett szakterületeinek feladata a megfelelő lakossági tájékoztatás, addig a lakosság feladata figyelni és tájékozódni. Tehát ennek az éremnek is két oldala van.

Bízom benne, hogy tudományos kutatásommal nem csak a kitűzött tudományos célt értem el, hanem rávilágított a tudományos problémára, valamint tényekkel alátámasztott eredményekkel igazoltam a kampány hiányosságait. Ezzel egyidejűleg javaslatokat fogalmaztam meg egy esetleges későbbi tájékoztatási kampány hatékonyabb végrehajtásához, illetve a tudományos munka továbbfolytatásra is.

A kutatás hasznosíthatóságát nézve remélem, hogy a rendészeti és a kommunikációs szakemberek a gyakorlatban tudják majd hasznosítani a disszertáció egyes részeit.

A kutatással kapott új tudományos eredmények

A disszertáció első fejezetében bemutattam és végig vezettem azt a szerves fejlődést, melynek egyfajta eredményének tekinthető a SIS II, illetve azt a folyamatot melyben az Európai Közösség, majd Európai Unió, illetve annak biztonsági rendszere szinte permanens fejlődést mutat. Ezzel együtt ezt nem tekintem önálló tudományos eredménynek.

Saját tudományos kutatásaim eredményének tekintem:

1. Feltártam a vizsgált közigazgatási szervezet, nevezetesen a Rendőrség (ezen belül is az RRI) által végrehajtott tájékoztatási kampányt. Ezt követően bebizonyítottam, hogy a vizsgált szervezeti egység kommunikációs tevékenysége eredményes, illetve az érintett személyi állomány felkészítése megfelelő volt.
2. Felmértem majd igazoltam, hogy az RRI rendőri állományát a SIS II bevezetését megelőző időszakban felkészítették a rendszer bevezetésére és annak alkalmazására, továbbá a nevezett állomány felkészült a rendszer alkalmazására. Megállapítottam, hogy a rendőri állomány a SIS II témakörben olyan szaktudással rendelkezik, amivel a lakosság tájékozódását segíthetik.

3. A magyar lakosság körében személyesen végzett kérdőíves felméréssel igazoltam és elemzésekkel, keresztszűrésekkel alátámasztottam, hogy a SIS II tájékoztatási kampánya nem hozta meg teljes mértékben a várt eredményt, annak tartalma a megválasztott és alkalmazott kommunikációs eszközökkel nem, illetve csak részlegesen jutottak el a magyar lakossághoz.

A disszertáció hasznosíthatósága és ajánlások

Mindenekelőtt célszerűnek tartanám, ha a rendőrség és más a SIS II tájékoztatási kampányában érintett hatóság és szervezet kommunikációs szakemberei megismerik a kutatás eredményeit és az abból levont következtetéseket és ajánlásokat hasznosítják a munkájuk során.

A rendőrség vezetői, illetve képzéssel foglalkozó állománya számára hasznosítható tapasztalatok és ismeretek gyűltek össze jelen dolgozatba, kiemelten gondolva itt a második fejezetre.

A Nemzeti Közszerológiai Egyetem, illetve doktori iskolák elsősorban a társadalomtudomány hallgatói számára tudatosan gyűjtöttem egybe és ismerttettem egyfajta módszertani segédletnek is használható módon az interjú készítés és a kérdőívezés főbb elveit és a gyakorlatban szerzett tapasztalatait.

Tekintettel arra, hogy az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete rendszeres tájékoztatást ír elő a tagállamok számára, elengedhetetlen annak a vizsgálata, hogy:

- az eddig alkalmazott tájékoztatási formák eredményessége hogyan növelhető;
- másrészt milyen más eszköz segítségével lehet(ne) eredményesebben kommunikálni a SIS II-t.

Mielőtt újabb tájékoztatási kampány indul, további kutatásokra lenne szükség:

- Amennyiben létezik akár nemzetközi szinten hasonló témakörben végzett lakossági kutatás és annak eredményeként hozott kiigazító intézkedés, úgy

azokat tanulmányozni, a lehetőségekhez mérten, igazodva a sajátosságokhoz, adaptálni kell.

- Ha léteznek kohorsz-vizsgálatok¹⁵⁹, akkor azok akár kiindulási alapul is szolgálhatnak.
- Nagy léptékű kutatás elvégzése, ami jó, ha az általam összeállított kérdőív kérdésein felül a lakóhelyre és a foglalkozásra vonatkozó kérdéseket is tartalmaz.

¹⁵⁹ Az Országos Rendőr-főkapitányság évente megküldi az önkormányzatoknak a rendőri szervek adott évi tevékenységének értékelésével kapcsolatos felmérést. Ebben a Rendőrség azt kívánja mérni, hogy a lakosság mennyire elégedett a szervezet munkájával.
Megjegyzés: Az Országos Rendőr-főkapitányságon azt a tájékoztatást kaptam, hogy a kiértékelés számomra nem publikus.

Felhasznált irodalom

Publikációk, tudományos munkák, tanulmányok

- A migráció szociológiája, Budapest: ELTE TáTK, 2012.
(http://www.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Migracio_Szociologiaja_1.pdf, letöltve: 2016.06.30.)
- BABBIE, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata, Budapest: Balassi Kiadó, 2001.
- BAKONDI, György: A Határország humán erőforrás-gazdálkodási stratégiája (1998 – 2002), In.: Belügyi Szemle (különszám), 1998., 18-26. o.
- BALLA, József: A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonságnövelő hatása a határ- és közbiztonság alakulására, Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, PhD. értekezés, 2014.
(http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2014/balla_jozsef.pdf, letöltve: 2014.10.15.)
- BAUER, Christine – LASINGER, Peter: Adaptation strategies to increase advertisement effectiveness in digital media; Management Review Quarterly, 2014., Number 2, Volume 64, 101-124. o.
(<http://link.springer.com/article/10.1007/s11301-014-0101-0#page-1>, letöltve: 2014. november 25.)
- BÁNHALMI, Zsolt: Vezetői kommunikáció, In.: HORVÁTH, József – KOVÁCS, Gábor: Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve, Budapest: NKE Szolgáltató Nonprofit Kft., 2016., 156-161. o.
- BECK, Ulrich: A kozkázat-társadalom - Út egy másik modernitásba, Budapest: Századvég Kiadó, 2003.
- BEREND, Dóra – KOTOSZ, Balázs: Egészségmagatartás-modell tesztelése többváltozós technikákkal, In: Statisztikai Szemle, 90. évfolyam 5. szám, 2012., 424-446. o.
(http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2012/2012_05/2012_05_424_1.pdf, letöltve: 2016.04.24.)
- BERTA, Krisztina: Hová vezet a schengeni út?, In: Nemzet és biztonság, 2008. február, 19-26. o.
(http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/berta_krisztina-hova_vezet_a_schengeni_ut_.pdf, letöltve: 2014.10.03.)
- BLOOMFIELD, Brian P. – COOMBS, Rod – KNIGHTS, David – LITTER, Dale: Information Technology and Organizations, New York: Oxford University Press Inc., 2000.
- BODONYI, Ilona: A rendészettudomány kutatás-módszertana, MA jegyzet, 2008.
(http://rtk.uni-nke.hu/uploads/media_items/alkj/rendkutmod_bod.pdf, letöltve: 2014.08.01.)

- BORSZÉKI, Judit: Az idegennyelvi kompetenciák szerepe a határrendészeti szervek nemzetközi együttműködése megvalósításában, fejlesztésük lehetőségei, Budapest: NKE Hadtudományi Doktori Iskola, 2016.
(http://hkk.uni-nke.hu/uploads/media_items/karosi-zoltanne-borszeki-judit-az-idegennyelvi-kompetenciak-szerepe-a-hatarrendeszeti-szervek-nemzetkozi-egyuttmukodese-megvalositasaban_-fejlesztesuk-lehetosegei.original.pdf, letöltve: 2016. 08. 11.)
- BRAUN, Zsolt Zoltán: Az Európai Rendőrségi Hivatal, In. Jog- és Politikatudományi Folyóirat, VI. évfolyam, 2012/1-2. szám, 1-18. o.
(<http://dieip.hu/wp-content/uploads/2012-1-01.pdf>, letöltve: 2014.10.13.)
- BREITENMOSER, Stephan: Die Grundlagen der polizeilichen Zusammenarbeit im Rahmen von Schengen, In. BREITENMOSER, Stephan – GLESS, Sabine – LAGODNY, Otto: Schengen in der Praxis, Erfahrungen und Ausblicke, Zürich/St. Gallen: Dike Verlag, 2009.
- BUCZKÓ Gergő: Kelet-közép-Európa biztonságpolitikája a NATO 1999-es bővítését követően, Budapesti Gazdasági Főiskola, Külkereskedelmi Főiskolai Kar, Budapest, 2004. 5. o. Forrás: http://elib.kkf.hu/edip/D_11052.pdf (letöltve: 2014.08.21.)
- BUDA, Béla: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei, h. n., é. n.
(<http://www.mek.oszk.hu/02000/02009/02009.htm>, letöltve: 2016.04.25.)
- BUDAI, Balázs, Benjamin: Az e-közigazgatás elmélete, Budapest: Akadémiai Kiadó, 2014.
- BUDAI, Balázs, Benjamin: A közigazgatás újragondolása, Hatékonyság-vezérelt modernizációs alapvetések (kézirat), 2106.
(A kézirat felhasználása a szerző hozzájárulásával történt.)
- BUDAI, Balázs – VAJKAI, András: A közszoigálat informatikai hatékonysága, In.: Infokommunikáció és jog, XI. évfolyam, 2. szám – 58. sz.), 2014. június, 55-66. o.
- BUKOVICS, István: Fenntartható környezetbiztonság, In. – GAÁL, Gyula; HAUTZINGER, Zoltán (szerk.): Rendészettudományi gondolatok, Budapest: Séd Nyomda Kft., 2014., 95-102 o.
- BUZAN, Barry – WAEVER, Ole – WILDE, Jaap de: A New Framework for Analysis, United States of America: Lynne Rienner Publishers, 1998.
(http://www.uni-erfurt.de/fileadmin/public-docs/Internationale_Beziehungen/BA_Einfuehrung_in_die_IB/BUZAN%20+%20WAEVER+%20WILDE_%201998_Security_CH%201+2.pdf, letöltve: 2014.09.29.)
- BUZÁS, Gábor: Közigazgatás – rendészet – rendőri intézkedés, Pécs: Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2010.
(http://doktori-iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Vedes/buzas/buzas_gabor_ertekezes_nyilv.pdf, letöltve: 2014.09.21.)

- CHRISTIÁN, László (2010): A bizonytalan alapra épülő ház, avagy a rendészet fogalmainak tisztázása, In. *Iustum Aequum Salutare*, VI. 2010/1., 175-192. o.
(http://epa.oszk.hu/02400/02445/00016/pdf/EPA02445_ias_2010_1_175-192.pdf,
letöltve: 2014.09)
- CZÉKUS, Bálint: Bel- és igazságügyi együttműködés – a szabadság, biztonság és jog érvényesítése, In. *Az Európai Unió közös politikái*, Budapest: Akadémiai Kiadó Zrt., 2010., 443-480. o.
- CSATH, Magdolna: *Stratégiai változásmenedzsment*, Budapest: AULA Kiadó, 2001.
- CSERÉP, Attila – MOLNÁR, Katalin: A rendőrség kommunikációs stratégiája és belső kommunikációja, In.: *Rendészeti Szemle* 2010/2. szám, 3–41. o.
(<http://www.nyelviktoralas.hu/publikaciok/tanulmany/>, letöltve: 2016.04.15.)
- DANIELISZ, Béla – JÁRMY, Tibor: *A rendészet Európában*, Budapest: Duna Palota Kulturális Kht., 2008.
- DESSZERT, Gergely: *Átalakuló médiafogyasztás*, 2014.06.04.
(<http://www.prherald.hu/2014/06/atalakulo-mediafogyasztas/>, letöltve: 2016.04.10.)
- DUDÁS, Attila: *Biztonságiasítás - Securitisation*, 2011.06.07.
(<http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=1039&title=biztonsagiasitas-securitisation>, letöltve: 20140821.)
- EIGMÜLLER, Monika – MAU, Steffen: *Gesellschaftstheorie und Europapolitik*, VS Verlag für Sozialw., 2010.
- ELBERT, F. – FARKAS, Ferenc: *Az emberi erőforrások fejlesztése*, In. ELBERT, Norbert F. – KAROLINY, Mártioonné – FARKAS, Ferenc – POÓR, József: *Személyzeti/emberi erőforrás menedzsment kézikönyv*, Budapest: KJK KERSZÖV, 2000.
- ENDREß, Christian – PETERSEN, Nils: *Die Dimensionen des Sicherheitsbegriffs*, Bundeszentrale für politische Bildung, 2012.06.12.
(<http://www.bpb.de/politik/innenpolitik/innere-sicherheit/76634/dimensionen-des-sicherheitsbegriffs?p=0>, letöltve: 2016.16.29.)
- FÁBIÁN, Gyula: *A Nizzai-szerződés és az Európai Unió alapjogi kartája*, In. *Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny*, 2003./1. szám, 17-27. o.
- FEJES, Zsuzsanna – SALLAI, János – SOÓS, Edit – TÓTH, Judit (szerk.) – VÁJLOK, László: *Schengenre hangolva*, In. *Európai Műhelytanulmányok*, 2007. 113. szám
- FERGUSON, James: *12 seconds to decide. In search of excellence. Frontex and the principle of best practice*, FRONTEX, Warsaw, 2014.
(http://frontex.europa.eu/assets/Publications/General/12_seconds_to_decide.pdf,
letöltve: 2016.04.06.)
- FINSZTER, Géza: *Finszter: a rendőrségnél a parancs megelőzi a jogot*, In. *HVG*, 2010.01.05.
(http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf letöltve: 2016.03.10.)

- FINSZTER, Géza: A társadalomtudományok és a rendészet, In. GAÁL, Gyula – HAUTZINGER, Zoltán (szerk.): Rendészettudományi gondolatok, Budapest: Séd Nyomda Kft., 2014. 15-32. o.
- FODOR, László – KRISKÓ, Edina: A hatékony kommunikáció alapjai, Budapest: Noran Libro, 2014.
- FÓRIZS, Sándor: A vezetői rendszerek fejlődése a rendészeti szervezetek vonatkozásában, a rendészeti szervezetek felsőszintű irányítása, In. HORVÁTH, József – KOVÁCS, Gábor (szerk.): A rendészeti szervek vezetés- és szervezésemélete, Budapest: Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2014.
- GAZDAG, Ferenc – TÁLAS, Péter: A biztonság fogalmának határaitól, In. Biztonságpolitika, 2008. január, 3-9. o.
(http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/gazdag_ferenc_talas_peter-a_biztonsag_fogalmanak_hatarairol.pdf letöltve: 2014.09.22.)
- GAZDAG, Ferenc: Biztonsági tanulmányok – Biztonságpolitika, Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2011.
- GAÁL, Gyula – MOLNÁR, Katalin: Ami elromolhat, az el is romlik? A média szerepe a biztonságos, élhető közösségek formálásában, In.: GAÁL, Gyula – HAUTZINGER, Zoltán (szerk.): Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról, Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja Magyar Rendészettudományi Társaság, 2013., 132-140. o.
(<http://www.pecshor.hu/periodika/XIV/gaal-molnar.pdf>, letöltve: 2016.07.25.)
- GERINGER, Péter: A munkatársak motiválása, In.: Belügyi Szemle, 2016/3., 73-94. o.
- GIDDENS, Anthony: Elszabadult világ, hogyan alakítja át életünket a globalizáció, Budapest: Napvilág Kiadó, 2005.
- GIDDENS, Anthony: Szociológia, Budapest: Osiris Kiadó, 2008.
- GYIMESI, Gyula – MOLNÁR, Ferenc: A magyar társadalom viszonya a terrorizmushoz, ZMNE Stratégiai Védelmi Kutató Központ elemzések, 2005/2.
(http://nit.uni-nke.hu/downloads/Elemzesek/2005/SVKK_Elemzesek_2005_2.pdf, letöltve: 2014.08.21.)
- HADNAGY, Imre József: A biztonság korszerű értelmezése - avagy a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor, é. n.
(<http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan135.pdf>, letöltve: 2014.08.21.)
- HÉRA, Gábor – LIGETI, György: Módszertan, Bevezetés a társadalmi jelenségek kutatásába, Budapest: Osiris Kiadó, 2005.
- HORVÁTH, József: Vezetési funkciók gyakorlása, In.: HORVÁTH, József – KOVÁCS, Gábor: Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve, Budapest: NKE Szolgáltató Nonprofit Kft., 2016., 45-99. o.
- HORVÁTH, Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról, Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2007.
- IVANCSICS, Imre: Hozzászólás a rendészet meghatározásához, é.n.
(<http://pecshor.hu/periodika/hatarkovek/ivancsics.pdf>, letöltve: 2014.08.16.)

- JÓZSA, Zoltán: Közigazgatás mint szervezet, Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2015.09.16.
(http://www.juris.u-szeged.hu/osszetett-kereses-ajtk?folderID=32002&date_from=&date_to=&searchStr=A+k%C3%B6zigazgat%C3%A1s%2C+mint&beginyear=2007&beginmonth=&beginmonth=&endyear=&endmonth=&endday=&searchFolder=0&pagesize=25, letöltve: 2016.06.26.)
- KECSKÉS László – NEMESSÁNYI, Zoltán: Magyar közrend - nemzetközi közrend - közösségi közrend, In: Európai jog, 2003. 3. szám, 41-42. o.
- KENESEI, Krisztina – KOLOS, Zsófia: Szolgáltatásmarketing és –menedzsment, Budapest: Aliena Kiadó, 2014.
- KERESZTES, Anita: A hazai közigazgatási továbbképzés új irányai, Szolnok, In: Szolnoki Tudományos Közlemények XVI., 2012., 28-39. o.
- KISS, Ferenc: Szervezeti kommunikáció, Budapest: Budapesti Kommunikációs Főiskola, 2014.08.26. (blended learning, előadás a közszolgálati továbbképzési program keretében)
- KISS, Lajos: Az egységes európai határrendészeti képzés megteremtésének első szakasza, In: Határrendészeti tanulmányok, 2013/2. szám, 14-31. o.
- KISS, Zoltán László – KRIZBAI, János – TARJÁN, Gábor – TÓTH, Szilvia: Bevezetés a szociológiába, h.n.: Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2013.
- KLEIN, Sándor: Vezetés- és szervezetpszichológia, Budapest: Edge 2000 Kt., 2002.
- KLOTZ, Péter: Kérdések és dilemmák az antikorrupciós tájékoztatási kampány tervezése során, Budapest: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Közigazgatási Államtitkári Titkárság, 2013.03.19.
(<http://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/3/d8/70000/Klotz%20P%C3%A9ter%20C3%BAr%20el%C5%91ad%C3%A1sa.pdf>, letöltve: 2016.08.17.)
- KNOTT, Jonathan: Az Egységes Piac és Magyarország, Foreign & Commonwealth Office, 2012.10.19.
(<http://blogs.fco.gov.uk/jonathanknott/hu/2012/10/19/egyseges-piac/>, letöltve: 2014.10.02.)
- KONCZ, Katalin: A nők munkakerő-piaci helyzete az ezredfordulón Magyarországon, In.: Statisztikai Szemle, 82. évf., 2004., 1092-1106. o.
(http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2004/2004_12/2004_12_1092.pdf, letöltve: 2016.07.21.)
- KONDOROSI, Ferenc: Rend és szabadság: esély Európában, Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010.
- KÓNYA, József: A rendőrséggel szemben támasztott követelmények, elvárások, In.: HORVÁTH, József – KOVÁCS, Gábor: Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve, Budapest: NKE Szolgáltató Nonprofit Kft., 2016., 13-19. o.
- KORINEK, László: Az igazságszolgáltatás, mint rendszer, szervezeti kutatások, IN: Romániai Magyar Jogtudományi Közlemény, 2006. évi 3. szám, 29-44. o.
(<http://rmjk.adatbank.transindex.ro/pdf/003Korinek.pdf>, letöltve: 2016.03.10.)

- KOTLER, Philip – LANE, Kevin: Marketing menedzsment, Budapest: Akadémiai Kiadó, 2012.
- KOVÁCS, Gábor (1): A hatékony vezetői munka alapjai a Rendőrség helyi szerveinek irányításában és vezetésében, Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, 2009.
- KOVÁCS, Gábor (2): A rendészeti szervek szervezeti kultúrájának összetevői és sajátosságai, a téma feldolgozása a Rendőrtiszti Főiskola vezetéselméleti vonatkozásában, In.: GAÁL, Gyula – HAUTZINGER, Zoltán: Tanulmányok A rendészet kultúrája - kulturált rendészet című tudományos konferenciáról, Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2009., 223-233. o.
(<http://www.pecshor.hu/periodika/2009/kovacsg.pdf>, letöltve: 2014.10.20.)
- KOZÁRY, Andrea: A történettudomány és a politikatudomány szerepe a rendőrtisztképzésben In. HAUTZINGER, Zoltán – VERHÓCZKI, János: Sodorvonalon Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére, h.n., Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozata 2012. 179-188. o. ISBN: 978-963-08-3271-1
(<http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/Sodorvonalon.pdf>, letöltve: 2016.01.20.)
- KRÉMER, Ferenc: A rendőri hatalom természete, Társadalmi szerep és foglalkozási kultúra, Budapest: Napvilág Kiadó, 2003.
- KRÉMER, Ferenc – MOLNÁR, Katalin – SZAKÁCS, Gábor – VALCSICSÁK, Imre: Rendészeti kulturális stratégia, 2008. 06. 21.
(<http://www.nyelviktorialis.hu/wp-content/uploads/2012/05/Rend%C3%A9szeti-kultur%C3%A1lis-strat%C3%A9gia.pdf>, letöltve: 2016.10.16.)
- KRISKÓ, Edina: A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció, Budapest, 2013.
http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf, letöltve: 2014.07.14.)
- KUMAR, Navin – LEE, Christina K. C.: Regulatory focus and workplace behaviour, Organisational citizenship behaviour, workplace deviance and the moderating role of gender, In. Journal of General Management, Volume 39 Number 4 Summer 2014., 27-53. o.
- KÜHN, P. Florian: Sicherheit und Entwicklung in der Weltgesellschaft, Liberales Paradigma und Statebuilding in Aghanistan, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2010.
(<https://books.google.de/books?id=ILQFSjCr2i4C&pg=PA64&lpg=PA64&dq=Dynamik+der+Sicherheit&source=bl&ots=lejV74w70M&sig=yG5uCXqMJE88E71ycM6wLTagYwE&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiC38fY5MzNAhUEG5oKHVLOD8UQ6AEIJTAB#v=onepage&q=Dynamik&f=false>, letöltve: 2016.09.29.)
- LANGER, Katalin: Kvalitatív kutatási technikák, Gödöllő: Szent István Egyetemi Kiadó, 2009.
- LASZ, György: Akinek vagyona, annak biztonsága?, In. Hadmérnök, V. évf. 1. szám, 2010.03., 50-55. o.

- LÉVAI, Imre: A Kalmari Uniótól az Északi Útlevel Unióig, In.: Európa Tükör 1997. II. évfolyam 6. szám
- LIGETI, Miklós: Gondolatok a rendszerváltozás utáni magyar rendőrségről, In. Rendészeti Szemle, 2008. 7-8., 132-152. o.
- LIPICS, László: Az idegen nyelvismeret szerepe a rendőri intézkedések végrehajtásában, Pécs: Tanulmányok a „A rendészet kultúrája - kulturált rendészet” című tudományos konferenciáról, 2009., 235-244. o.
- MAGYARY, Zoltán: Magyar közigazgatás, Budapest: Királyi Magyar Egyetemi nyomda, 1942.
- MAJOROS, Pál: Az infrastruktúra és a nemzetközi szolgáltatások fejlesztésére alapozott gazdasági stratégia, h. n.: Nemzetközi Technológiai Intézet, 1994.
- MANSER, Thomas – MÉGROZ, Michele: Informationssicherheit stetig weiterentwickeln, Zürich/St. Gallen: Dike Verlag, 2009.
- MAROSI, Ildikó: A családi értékek szerepe a generációk közötti tudásáramlásban, In. XXI. Század – Tudományos Közlemények 2014/30, 121-132. o.
- MARTIN, Hans, Peter – SCHUMANN, Harald: A globalizáció csapdája, Támadás a demokrácia és a jólét ellen, Budapest: Perfekt Kiadó, 1998.
- Tóth Árpádné dr. MASIKA, Edit: A szabadság, biztonság, jog európai térségének reformja az európai alkotmányozás tükrében, In.: Európai Műhelytanulmányok 2004., Miniszterelnöki Hivatal
- MÁTYÁS, Szabolcs: Szubjektív biztonságérzet – lakossági vélemény a közbiztonságról és a rendőrségről, In.: Magyar Rendészet 2015/5., 159-169. o.
- MCQUAIL, Denis: A tömegkommunikáció elmélete, Budapest: Osiris Kiadó, 2003.
- MENYHÁRT, Szabolcs: A munkaerő szabad áramlása az Európai Unióban a keleti bővítést követően, In. Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny, 2004. 2. szám, 81-90. o.
- MÓCZÁR, József: „Arrow–Debreu-modell és a Kornai-kritika harminc év után, Közgazdasági Szemle, LIII. évf., 2006. február, 175–194. o.
(http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/679/1/Kszemle_CIKK_823.pdf, letöltve: 2014.10.25.)
- MOLNÁR, Katalin: Rendészeti kommunikáció vezetőknek, Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, 2007.
(http://rtk.uni-nke.hu/uploads/media_items/rendeszeti-kommunikacio-vezetoknek.original.pdf, letöltve: 2016.08.08.)
- MOLNÁR, Éva: Az önszabályozás értelmezései és elméleti megközelítései, In.: Magyar Pedagógia, 2009. 109. évf. 4. szám, 343-363. o.
(http://www.magyarpedagogia.hu/document/Molnar_MP1094.pdf, letöltve: 2016.09.29.)
- MOLNÁR, Katalin: A rendészeti kommunikációs képzés jelene és jövője II. rész, In. Magyar Rendészet, 2009/1-2. szám, 109-119 o.
(http://www.nyelvilektoralas.hu/publikacio/a_rendeszeti_kommunikacios_kepzes_2.pdf, letöltve: 2016.01.25.)

- NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM: Jó Állam Jelentés, Budapest, 2015.
- NYÍRI, Sándor: A közrend és a közbiztonság, In. Rendészeti Szemle, 1994/10.
- OHMAE, Kenichi: Managing in Borderless World, In. Harvard Business Review, 1989. may-june
(<https://hbr.org/1989/05/managing-in-a-borderless-world>, letöltve: 2016.02.24.)
- POKRÓCOS, György: Elvárások a rendőri intézkedéssel szemben, In.: Magyar Rendészet, 2015/6., 73-88. o.
- POLÓNYI, István: Emberi erőforrásaink 21. százada, Budapest: Gondolat Kiadó, 2016.
- KITTA, Gergely: „Amiről szó van”: Médiaháború, In. PAÁL, Vince (szerk.): A magyarországi médiaháború története Média és politika, 1989-2010, Budapest: Wolters Kluwer Kft., 2013., 369-382. o.
- PATAKI, Béla: Változásmenedzsment, Budapest: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, 2001.
- PÉTERFALVI, Attila: Átláthatóság a védelem igazgatásában, Budapest: Nemzeti Közszerológati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola, 2014.
(http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2014/peterfalvi_attila_ten.pdf, letöltve: 2016.01.21.)
- PINTÉR, Róbert: Úton az információs társadalom megismerése felé, In. PINTÉR, Róbert (szerk.): Az információs társadalom, Az elmélettől a politikai gyakorlatig, Budapest: Gondolat - Új Mandátum, 2007., 11-28. o.
(<http://mek.oszk.hu/05400/05433/05433.pdf>, letöltve: 2016.01.22.)
- POSTA, Renáta: Állásinterjú: ez a 7 legfontosabb elvárás a közszerférában!, 2016.06.20.
(<https://www.profession.hu/cikk/20160620/allasinterju-ez-a-legfontosabb-elvaras-a-kozszerferaban/6615>, letöltve: 2016.07.11.)
- PÜHRINGER, Lisa: Cybercrime 2.0, In. Öffentliche Sicherheit!, Das Magazin des Innenministeriums, Nr. 9-10/14, September/Október 2014., 25. o.
- Rendészeti szószeredat, é. n.
(www.rendeszeti.hu, letöltve: 2014.08.21.)
- RITECZ, György: Magyarország 2004-2006-ban, In.: Határrendészeti tanulmányok, 2004/1., pp. 26-43.
(http://rendeszeti.hu/hatarrendeszetiitagozat/haret_2004_1.pdf, letöltve: 2016.06.16.)
- RITECZ, György: A migráció kockázatai, In.: GAÁL, Gyula– HAUZINGER, Zoltán: Tanulmányok a „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról, Pécs, 2013., pp. 255-264.
(<http://www.pecshor.hu/periodika/XIV/borito.pdf>, letöltve: 2016.06.29.)
- RITECZ, György – SALLAI, János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége, Budaörs: Hanns Seidel Alapítvány, 2015.
- RODRIK, Dani: A globalizáció paradoxona, Demokrácia és a világgazdaság jövője, Budapest: Corvina Kiadó Kft., 2014., 313-314. o.

- ROSTA, Gergely – TOMKA, Miklós (szerk.): Mit értékelnek a magyarok?, Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei, Budapest: OCIFE Magyarország – Faludi Ferenc Akadémia, 2010.
- ROSTA, Miklós: Az Új Közszerológati Menedzsment intézményi meghatározottsága, PhD értekezés, Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskola, 2012.
- SALLAI, János: A schengeni integráció negyedszázada és jövője, In.: GAÁL, Gyula – HAUTZINGER, Zoltán (szerk.): A rendészettudomány határkövei (2012) „Tanulmányok a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények első évtizedéből”, Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság, Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoprtja, 2012., 247-256. o.
(<http://pecshor.hu/periodika/hatarkovek/sallai.pdf>, letöltve: 2016.08.01.)
- SALLAI, János (1): A rendészet globális, kontinentális, regionális és lokális kihívásai és válaszlai napjainkban, In.: GAÁL, Gyula – HAUTZINGER, Zoltán (szerk.): Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszlak” című tudományos konferenciáról, Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság, Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoprtja, 2014., 93-100. o.
(<http://www.pecshor.hu/periodika/XV/sallai.pdf>, letöltve: 2016.07.12.)
- SALLAI, János: A rendészet fogalmának kialakulása és történetének áttekintése, In. - GAÁL, Gyula; HAUTZINGER, Zoltán (szerk.): Rendészettudományi gondolatok, Budapest: Séd Nyomda Kft., 2014., 55-66. o
- SEY, István: Fejezetek az európai integráció 20. századi történetéből, Győr: Universitas-Győr, 2008.
- SIEBER, Edit: Scheneni Egyezmény, In.: Jogtudományi Közlöny, 1995. 7-8., 391-397. o.
- SIEBOLD, Angela: Zwischen Grenzen Die Geschichte des Schengen-Raums aus deutschen, französischen und polnischen Perspektiven, Paderborn: Verlag Ferdinand Schöningh GmbH & Co, 2013.
- STAIN - KAUTZ: Az államigazgatás és az igazgatási jog alapvonalai, Budapest, 1890.
- SZABÓ, András: A bűnözés társadalmi produktum, In: GÖNCZÖL, Katalin - KEREZSI, Klára: A deviancia szociológiája – Szöveggyűjtemény, Budapest: A Szociális Szakképzés Könyvtára sorozat, 1996.
- SZABÓ, József: A Rendőrség - Határőrség integrációja a teljes jogú schengeni tagság tükrében, Pécs: A „Határőrség és rendőrség - az integrált rendvédelem” című tudományos konferenciáról tanulmánykötete, 2007., 83-94. o.
(<http://www.pecshor.hu/periodika/2007/VII/szabo.pdf>, letöltve: 2014.12.05.)
- SZABÓ, László: A jóléti állam és a globalizáció, Szegedi Tudományegyetem, Gazdaságtudományi Kar, Közgazdaságtani Doktori Iskola, Világgazdasági és Nemzetközi Pénzügyek alprogram, Szeged, 2011.
(<http://doktori.bibl.u-szeged.hu/1435/1/Disszert%C3%A1ci%C3%B3.pdf>, letöltve: 2014.08.31.)
- SZABÓ, Mátyás: Katasztrófavédelem, biztonságpolitika és a területfejlesztés, Tés és Társadalom, 27. évfolyam, 3. szám, 2013., 75-91. o.

- (http://www.epa.oszk.hu/02200/02251/00052/pdf/EPA02251_tet_2013_3_075-092.pdf, letöltve: 2016.09.29.)
- SZABÓ, Szilvia: A rendőri munka társadalmi megítélése, bizalom a rendőrség iránt, Pécs: PTE / ÁJK, é. n.
(http://www.rendeszetelmelet.hu/Graphics/pdf/e-konyvtar/Szabo_Szilvia_NKE_palyazat.pdf, letöltve: 2016.04.16.)
- SZABÓ, Veronika: A Petőfi Rádió megújulása, Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola, Külkereskedelmi Főiskolai Kar, Külgazdasági Szak, 2007.
(http://elib.kkf.hu/edip/D_13908.pdf, letöltve: 2016.04.10.)
- SZAKÁCS, Gábor: A rendőri hivatás, In.: HORVÁTH, József – KOVÁCS, Gábor: Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve, Budapest: NKE Szolgáltató Nonprofit Kft., 2016., 31-44. o.
- SZAMEL, Lajos: A rendészet és a rendőrség jog szabályozásának elméleti alapjai, Rendészeti Tanulmányok, 1992/1.
- SZELE Bálint: Jean Monnet az európai megbékélésért, 2013.06.13.
(http://surjanlaszlo.hu/hir/szele_balint_jean_monnet_az_europai_megbekelesert, letöltve: 2014.07.03.)
- SZENT-GYÖRGYI, Albert: Az örült majom, Debrecen: Magvető Könyvkiadó, 1989.
(<http://www.picaso.hu/Letoltesek/az%20orult%20majom-szent%20gyorgyi%20albert.pdf>, letöltve: 2016.09.29.)
- SZTERNÁK, György: határaink biztonságáról az ezredforduló küszöbén, Országhatár, 1997/22, 32-3. o.
- TAAM, Marwan Abou: Deutsche Sicherheit im Spannungsfeld des internationalen Terrorismus und der Weltordnungspolitik, Münster: Lit. Verlag Dr. W. Hopf Hamburg, 2007.
(<https://books.google.de/books?id=qa7t-cWs1o4C&pg=PA28&lpg=PA28&dq=Dynamik+der+Sicherheit&source=bl&ots=ZRXlx1Kyak&sig=hgf5tsloAMQoT3TTiHISKJFsf3E&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiC38fY5MzNAhUEG5oKHVLOD8UQ6AEIQTAF#v=onepage&q=Dynamik%20&f=false>, letöltve: 2016.09.29.)
- TAKÁCS, Imre: Hagományápolás, Határőr, 2003.04.01., 24. o.
- TARI, Tamás: A magyar rendőrség tevékenysége a schengeni térséghez történő csatlakozás terén 2004-2010 között, Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, 2012.
(http://www.uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2013/tari_tamas.pdf, letöltve: 2016.10.13.)
- TÁLAS, Péter: Széljegyzet a biztonság szubjektív percepciójának veszélyeiről II., In.: Védelempolitika, 2009. június, 29-38. o.
(http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/talas_peter-szeljegyzet_a_biztonsag_szubjektiv_percepciojanak_veszelyeir_1_ii_.pdf, letöltve: 2016.04.16.)
- TÁLAS, Péter: A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében, ZMNE Stratégiai Védelmi Kutató Központ elemzések, 2011/7

- (http://www.grotius.hu/doc/pub/QQHVLV/2011_157_a_terrorfenyegetettsegrol_a_szamok_tukreben.pdf, letöltve: 2014. 01.04.)
- TEKE, András: Biztonság-rendészettudomány: ami a dimenziók, aspektusok, komponensek és kompetenciák mögött van, In.: GAÁL, Gyula – HAUTZINGER, Zoltán: Tanulmányok „A biztonság rendészettudományi dimenziói – változások és hatások” című tudományos konferenciáról, Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2012., 16-28. o.
(<http://www.pecshor.hu/periodika/XIII/teke.pdf>, letöltve: 2016.07.16.)
- TÓTH, István György (szerk.): TÁRKI Európai társadalmi jelentés, Budapest: TÁRKI, 2009.
(http://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/gazdkult_kotet_teljes.pdf, letöltve: 2016.04.26.)
- TURZÓ, Barbara Éva: Magyarország infrastruktúrája a Schengeni Egyezmény tükrében (Különös tekintettel a közlekedés és a Határőrség infrastruktúrájára), Budapest: Külkereskedelmi Főiskola, Külgazdasági Szak, 1999.
- TURZÓ, Barbara Éva: A Határőrség tájékoztatási stratégiája az Európai Unióhoz történő csatlakozás tükrében, Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, 2003.
- ÜRMÖSI, Károly: A biztonság, a biztonság fogalma – In. Hadtudományi Szemle,, 2013. 6. évfolyam, 4. szám, 147-154. o.
(http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2013/2013_4/2013_4_alt_urmosi.pdf, letöltve: 2014.08.22.)
- VAS, Gizella: Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szakmai stratégiája (2012-2017), Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság, 2011.10.27. Szám: 29000/28714-9/2011 Ált.
- VAS, Gizella: A határrendészet helye, szerepe a schengeni térségben, In.: Magyar Rendészettudományi Társaság, Migráció és Társadalom, 2012/2.
(<http://rendeszettudomanyi.hu/folyoirat/2012/1/hat%C3%A1rrend%C3%A9szet-helye-szerepe-schengeni-t%C3%A9rs%C3%A9gben>, letöltve: 2016.03.25.)
- VAS, Gizella: „Konceptió az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti szolgálati ág szakmai kiválasztási, képzési és karrierrendszerére”, Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság, 2013.05.07. Szám: 29000/11206-8/2013. Ált.
- VINNAI, Edina – CZÉKMANN, Zsolt: Szervezeti kommunikáció, Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014.
- VIRÁNYI, Gergely: A biztonság-fogalomról másként. - In. GAÁL Gyula; HAUTZINGER, Zoltán (szerk.): Tanulmányok „A biztonság rendészettudományi dimenziói - változások és hatások” című tudományos konferenciára, Pécs, Pécsi tudományos Közlemények, 2012., 51-82. o.
- VIRÁNYI, Gergely: A rendészettudományról - határrendészeti elfogultsággal, In. GAÁL, Gyula – HAUTZINGER, Zoltán (szerk.): Rendészettudományi gondolatok, Budapest: Séd Nyomda Kft., 2014. 66-78. o.
- WACQUANT, Loic: A nyomor börtönei, Budapest: Helikon, 2001.

Z. KARVALICS, László – KISS, Károly: Információáramlás a kora újkorban, Budapest: Gondolat – Infonia, 2004.

ZSARNÓCZAI, J. Sándor (szerk.): Gazdaság és klímapolitika, Gödöllő, 2010.
(http://klimatanacs.szie.hu/sites/default/files/Gazd-es%20klimapolitika_jegyzet.pdf, letöltve: 2016.01.22.)

Európai Unió szabályozások, ajánlások, egyéb dokumentumok

A Lisszaboni Szerződés, 2015.09.22.

(<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=URISERV%3Aai0033>,
letöltve: 2016.07.01.)

A Stockholmi Program, 2010.03.16.

(<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=URISERV%3Ajl0034>,
letöltve: 2016.02.23.)

A Stockholmi Programra vonatkozó cselekvési terv, 2010.05.28.

(<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:jl0036>, letöltve:
2016.02.23.)

A Tanács 2007/533/IB határozata a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról, 2007.06.12.

(<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007D0533&from=HU>, letöltve:
2016.06.17.)

Az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (sis ii) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról, 2016.12.20.

(<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006R1987&from=HU>, letöltve:
2014.08.15.)

Eurobarometer: Europeans and their languages, 2012. június

(http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf, letöltve:
2016.07.13.)

Eurobarométer: Felmérés a nyelvtudásról az EU-ban, 2012.06.30.

<http://piackutatas.blogspot.hu/2012/06/felmeres-nyelvtudasrol-az-eu-ban.html>,
letöltve: 2015.04.14.)

Európai Bizottság ECA/14/22 sajtóközleménye, Luxemburg: Európai Bizottság, 2014. május 19.

(http://europa.eu/rapid/press-release_ECA-14-22_hu.htm, letöltve: 2014.11.24.)

Európai Parlament Eurobarométer (Eb79.5)

„Egy évvel a 2014. évi európai választások előtt.”, Brüsszel, Európai Parlament, Kommunikációs Főigazgatóság, Közvélemény-figyelő Osztály, 2013.08.21.

(http://www.europarl.europa.eu/resource/static/files/Eurobarometer/eb79_5_synthese_institutionnelle_hu.pdf, letöltve: 2014.09.04.)

- Kiegészítő dokumentum
(http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2013/election3/EB79.5_EP_EUROBAROMETER_PARLEMETER_HU_%28HU%29.pdf, letöltve: 2014.09.04.)
- EUROPOL: The Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA), h. n., 2015.
(<https://www.europol.europa.eu/content/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2015>, letöltve: 2016.07.01.)
- Európai Bizottság (COM(2014) 154 final): „Nyitott és biztonságos Európa: váltsuk valóra!”, Strasbourg, 2014.03.11.
(http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/an_open_and_secure_europe_-_making_it_happen_hu.pdf, letöltve: 2016.02.22.)
- Európai Számvevőszék: Különjelentés, A Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) az Európai Bizottság általi kifejlesztése: tanulságok, 2014. 3. sz., 2014., Luxemburg: Európai Számvevőszék
(http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR14_03/SR14_03_HU.pdf, letöltve: 2016.08.07.)
- FRONTEX, Fran Quarterly, Quarter 4, October – December 2015., Varsó, 2016. március
(http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran_Q4_2015.pdf, letöltve: 2016.09.12.)
- FRONTEX, Annual risk analysis, Varsó: FRONTEX, 2015.
(http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf, letöltve: 2016.06.16.)
- Schengeni Végrehajtási Egyezmény
([http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922\(02\):hu:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922(02):hu:HTML), letöltve: 2016.09.12.)
- SIS II 2013 Statistics, 2014. június
(http://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/eu-LISA_SIS%20II%20-%20Statistics%202013.pdf, letöltve: 2015.07.08.)
- SIS II 2014 Statistics, 2015. október
(<http://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/SIS%20II%20-%20public%202014%20stats.pdf>, letöltve: 2016.06.17.)
- SIS II 2015 Statistics, 2016. március
(<http://www.eulisa.europa.eu/Publications/Reports/SIS%20II%20-%20public%202015%20stats.pdf>, letöltve: 2016.06.17.)
- UNODOC: Comprehensive Study on Cybercrime, h. n.: United Nations, 2013.
(https://www.unodc.org/documents/organized-crime/UNODC_CCPCJ_EG.4_2013/CYBERCRIME_STUDY_210213.pdf, letöltve: 2016.07.01.)
- Új életre kel a Schengeni Információs Rendszer (SIS II), Brüsszel: Európai Bizottság, 2013.04.09.
(http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-309_hu.htm, letöltve: 2016.08.01.)

Hazai szerződések, jogszabályok, törvények

A Lisszaboni Szerződés, 2007.12.13.

(<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=URISERV%3Aai0033>,
leöltve: 2016.02.23.)

Feladatterv a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság részére a 2012-2013. évi légi határok schengeni értékelő ellenőrzésére való felkészüléshez, Budapest, 2011.05.31.

RRI Intézkedés a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság képzési, továbbképzési feladatának végrehajtására, 15/2011. (XI. 30.), Budapest, 2011.

Repülőtéri Rendőr Igazgatóság 2562015. (XII.23.) RRI intézkedése

67/2007. (XII. 28.) IRM rendelet a Rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról

(<http://net.jogtar.hu/jr/gen/getdoc2.cgi?docid=A0700067.IRM>, letöltve:
2016.09.12.)

326/2011. (XII. 28.) Kor. rendelet a közúri közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról

(<http://net.jogtar.hu/jr/gen/getdoc2.cgi?docid=A1100326.KOR>, letöltve:
2016.10.19.)

10/2013. (III. 14.) ORFK utasítás a médiatartalom-szolgáltatók részére adható tájékoztatás rendjéről

(http://www.police.hu/sites/default/files/10_2013_0.pdf, letöltve: 2016.09.12.)

2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról, 2016.02.16.

(<http://www.knoe.hu/anyagok/hszt.pdf>, letöltve: 2016.07.12.)

T/3783. számú törvényjavaslat a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról, 2015.

(<http://www.parlament.hu/irom40/03783/03783.pdf>, letöltve: 2016.07.13.)

Alapító okirat egységes szerkezetbe foglalva, Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV törvény 8/A. §a alapján a Készenléti Rendőrség alapító okirata, okirat száma: A-159/1/2015.

(http://police.hu/sites/default/files/keszenleti_r._alapito.pdf, letöltve: 2016.09.20.)

Internetes honlapok

Adatvédelmi Biztos hivatalos honlapja

(<http://abi.atlatszo.hu/index.php?menu=1211>, letöltve: 2016.09.14.)

A magyar társadalom EU-kommunikációs stratégiája, 2002.

(www.mfa.gov.hu/.../2002_AmagyartarsadalomEUKommunikaciosstrategiadjadoc.doc, letöltve: 2016.09.27.)

A Schengeni Információs Rendszer (SIS), Konzuli Szolgálat honlapja, é.n.

- (<http://konzuliszolgalat.kormany.hu/a-schengeni-informacios-rendszer-sis>,
letöltve: 2015.07.08.)
- Belügyminisztérium 2007: Külső Határok Alap, 2007.05.23.
(http://solidalapok.hu/solid/pa_kha, letöltve: 2016.07.23.)
- Belügyminisztérium 2014-2020: Belső Biztonsági Alap, 2014-2020.
(<http://belugyialapok.hu/alapok/belso-biztonsagi-alap>, letöltve: 2016.07.23.)
- Budapest Airport, Minden rekordot megdöntött a Budapest Airport 2015-ben!,
2016.01.15.
(http://www.bud.hu/budapest_airport/media/hirek/minden-rekordot-megdontott-a-budapest-airport-2015-ben!-19538.html, letöltve: 2016.10.05.)
- DOSZ, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Közigazgatás-tudományi Osztály
hivatalos honlapja
(http://www.dosz.hu/tudomanyos_osztalyok/kozigazgatas_tudomanyi_osztaly,
letöltve: 2014.09.19.)
- Európai Unió, 2016.
(https://hu.wikipedia.org/wiki/Eur%C3%B3pai_Uni%C3%B3, letöltve:
2016.06.14.)
- Érezhetőbb rendőri jelenlét, 2014.09.02., In. Hajdú Online
(<http://www.haon.hu/erezhetobb-rendori-jelenlet/2629569>, letöltve: 2016.04.16.)
- ICC/Esomar piac- és társadalomtudományi kutatásokra vonatkozó nemzetközi
kódex, Budapest: Piackutatók Magyarországi Szövetsége, 2008.
(http://pmsz.org/sites/default/files/sztenderdek/ICC-ESOMAR_KutatasiKodex.pdf, letöltve: 2016.04.20.)
- Konzuli Tájékoztató: Tájékoztató a Schengeni Információs Rendszerről (SIS II), é.
n.
(<http://konzuliszolgalat.kormany.hu/tajekoztato-a-schengeni-informacios-rendszerrol-sis-ii>, eltöltve: 2016.09.14.)
- KSH: Kulturálódási szokásaink A lakosság televíziózási, olvasási jellemzőinek
vizsgálata az időmérleg-felvételek segítségével, 2013.
(https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kult_szokasok.pdf, letöltve:
2016.04.08)
- KSH: A jóllét magyarországi indikátorrendszere 2013., h. n., 2014.
(<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/jollet13.pdf>, letöltve: 2016.09.19.)
- KSH: „Infokommunikációs (IKT-) eszközök és használatuk a háztartási, a vállalati
(üzleti) és a közigazgatási szektorban, 2013”, Budapest: KSH, 2014. szeptember
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/ikt/ikt13.pdf>, letöltve: 2016.04.12.)
- KSH: Oktatási adatok, 2015/2016 (előzetes adatok), In. Statisztikai tükör, 2015/97,
2015.12.19.
(<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/okt1516.pdf>, letöltve:
2016.08.02.)
- MTI: Aláírták a határőrség vagyonának átadási-átvételi jegyzőkönyvét, 2007.12.29.
(http://hvg.hu/itthon/20071229_hatarorseg_vagyon, letöltve: 2014.08.19.)
- MTI: Twitterezésre ösztönzi a rendőrséget az ombudsman, 2012.02.02.

- (http://hvg.hu/itthon/20120202_szabo_mate_rendorseg_twitter#, letöltve: 2014.10.26.)
- Nincs hatással a rendőrségi kommunikáció a biztonságérzetre, In. delmagyar.hu
(http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/nincs_hatással_a_rendorsegi_kommunikacio_a_biztonsagerzetre/2276650/, letöltve: 2016.04.16.)
- Nők és Férfiak a munkahelyen: AURUM Oktatási Központ Kft., 2014.
(http://www.hrportal.hu/download/aurum_kutatas.pdf, letöltve: 2016.04.10.)
- Országos Tisztifőorvosi Hivatal: Kommunikációs és média terv, 2009.
(https://www.antsz.hu/data/cms51037/Hargitai_Lilla___Kommunikacios_es_medi_a_terv.pdf, letöltve: 2016.10.16.)
- Schengen Information System, Wikipedia, 2016.07.15.
(https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Information_System, letöltve: 2016.08.07.)
- Szerény, de stabil növekedés 2013-ban, 2014.08.22.
(http://www.bud.hu/budapest_airport/media/hirek/szereny-de-stabil-novekedes-2013-ban-14073.html, letöltve: 2014.08.22.)
- www.kormany.hu: Fiatalok a közigazgatásban – megújuló minisztériumok, 2011.03.19.
(<http://2010-2014.kormany.hu/hu/kozigazgatasi-nyilt-nap/fiatalok-a-kozigazgatasban-megujulo-miniszteriumok>, letöltve: 2016.07.12.)

Publikációs jegyzék

- TURZÓ¹⁶⁰, Barbara Éva – UDVARI, Árpád: Mozgásszabadság a schengeni országokban, Gazdasági Főiskolák Tudományos Diákköri Konferenciája, Budapest: Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola, 1998.04.3-4., 92. o.
- TURZÓ, Barbara Éva: Magyarország infrastruktúrája a Schengeni Egyezmény tükrében, Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Közgazdaságtudományi Szekció, Gödöllő: Gödöllői Agrártudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, 1999.03.30-31., 76. o.
- TURZÓ, Barbara Éva: A magyar határőrség infrastruktúrája a schengeni egyezmény tükrében. In. EU Working Papers, 2000, III. évfolyam 2. szám, 65-92. o., ISSN 1418-6241
- IJJÁSZ, Orsolya – TÖRÖK, Márta – TURZÓ, Barbara Éva: A Panoráma Panzió marketingkonceptiója, XXVI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Közgazdaságtudományi Szekció, Gyöngyös: Szent István Egyetem Gazdálkodási és Mezőgazdasági Főiskolai Kar, 2003.04.24-25., 174. o., ISBN 936 948 321 6
- TURZÓ, Barbara Éva: A motiváció fogalma és a motivációs elméletek, In. JARJABKA, Ákos (szerk.): Módszertani- és szemelvénygyűjtemény a Menedzsment alapjai 1. gyakorlat tárgyhoz, Pécs: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, 2004., 119-153. o., ISBN 963641972 08
- TURZÓ, Barbara Éva: Problémafeltáró, döntéstámogató módszerek, In.: JARJABKA, Ákos (szerk.) Módszertani- és szemelvénygyűjtemény a Menedzsment alapjai 2. gyakorlat tárgyhoz, Pécs: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, 2004., 47-79. o., ISBN 963641972 08
- DEUTSCH, Nikolett – TURZÓ, Barbara Éva: Tudásmenedzsment és innováció az EU fenntartható fejlődési irányelveinek a szolgálatában, Budapest: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Műszaki Menedzsment Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Doktori Iskola, 2004.11.09., 183-191. o. ISBN 963 420 824 X
- TURZÓ, Barbara Éva – DEUTSCH, Nikolett: The Non-profit Sector in the Information Society, Brno: Mendel University of Agriculture and Forestry in Brno, 2004.11.26., 128. o. ISBN 80-7302-088-2
- TURZÓ, Barbara Éva: A Határőrség kommunikációs stratégiája, Győr: Széchenyi István Egyetem, Multidiszciplináris Társadalomtudományi Doktori Iskola, 2004.11.13-14., CD-n került megjelentetésre, ISBN 963 9052 43 4
- TURZÓ, Barbara – FARKASNÉ KURUCZ, Zsuzsanna – LÓRÁND, Balázs: Hallgatói és vállalati elvárások a változó munkaerőpiacon. In. Tudás Menedzsment, 2005. április, VI. évfolyam 1. szám, 42-52. o., ISSN 1586-0698
- DEUTSCH, Nikolett – TURZÓ, Barbara Éva: Innováció, tudásmenedzsment és a fenntartható fejlődés, Környezetvédelem, regionális versenyképesség, fenntartható

¹⁶⁰ Születési név: Turzó Barbara Éva, családi név: Sutka Barbara Éva

- fejlődés Konferencia kötet, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2005., 245-256.o., ISBN: 1588-5348
- TURZÓ, Barbara Éva: A Határőrség szervezeti felépítése a Schengeni Egyezmény tükrében, Szeged: Szegedi Tudományegyetem Szegedi Élelmiszeripari Főiskolai Kar, Szeged: 2005.11.3., 487. o., ISBN 963 482 757 8
- TURZÓ, Barbara Éva: Hatékonyság és eredményesség a közszektorban (A Határőrség szervezeti átalakításának példája röviden). In. Határrendészeti tanulmányok, 2006., III. évfolyam 4. szám, 7-15. o., ISSN 1786-2345
- SUTKA, Barbara Éva: A SIS II tájékoztatása Magyarországon, A Repülőtéri Rendőr Igazgatóságon végzett kérdőíves felmérés ismertetése, Budapest: Óbudai Egyetem, 2015.05.27-28., 553-566. o., ISBN 978 615 5460 38 5
- SUTKA, Barbara Éva: A Schengeni Információs Rendszer második generációjának tájékoztatása a magyar lakosság körében, Győr: Doktoranduszok Országos Szövetsége – Közgazdaságtudományi Osztály, 2015.01.30-31., 8-9. o.
- SUTKA, Barbara Éva: Public communication of the Schengen Information Systems II in Hungary and its innovation opportunity as a special public service, Budapest: National University of Public Service, 2015.10.15-16.
- SUTKA, Barbara Éva: A SIS II helye és szerepe a társadalmi változások környezeti hatásaiból adódó veszélyhelyzetek felismerésében, csökkentésében és elhárításában, Pécs: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 2015., VI. kötet, 233-238. o.
- SUTKA, Barbara Éva: A SIS II lakossági tájékoztatása, In. Balogh, Jeremiás Máté; Poreisz, Veronika; Schaub, Anita; Tóbi, István: Közgazdász Kutatók és Doktoranduszok II. Téli Konferenciája, Budapest, 2016., 15-24. o. ISBN 978-963-7692-75-8

Tudományos munka

- TURZÓ¹⁶¹, Barbara Éva – UDVARI, Árpád: Mozgásszabadság a schengeni országokban, Külkereskedelmi Főiskola Tudományos Diákköri Konferenciája, Budapest, 1998.02.19., első helyezés
- TURZÓ, Barbara Éva – UDVARI, Árpád: Mozgásszabadság a schengeni országokban, Gazdasági Főiskolák Tudományos Diákköri Konferenciája, Budapest: Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola, 1998.04.3-4., 92. o., második helyezés
- TURZÓ, Barbara Éva: Magyarország infrastruktúrája a Schengeni Egyezmény tükrében, Külkereskedelmi Főiskola Tudományos Diákköri Konferenciája, Budapest, 1999.02.18., harmadik helyezés
- TURZÓ, Barbara Éva: Magyarország infrastruktúrája a Schengeni Egyezmény tükrében, Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Közgazdaságtudományi Szekció, Gödöllő: Gödöllői Agrártudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, első helyezés
- TURZÓ, Barbara Éva (társszerzőkkel): Small Business Management Program üzleti terv prezentációja, Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Pécs, 2002.01.24., második helyezés
- IJJÁSZ, Orsolya – TÖRÖK, Márta – TURZÓ, Barbara Éva: A Panoráma Panzió marketingkonceptiója, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Tudományos Diákköri Konferenciája, Pécs, 2002.11.23.

¹⁶¹ Születési név: Turzó Barbara Éva, családi név: Sutka Barbara Éva

Köszönetnyilvánítás

Disszertációm megírásával életem egy meghatározó korszakát zárom le. Nagyon sokan álltak mellettem, segítettek a kutatást és nem utolsó sorban biztattak. Egyenként megnevezni őket nem is tudom.

Elsőnek mégis gyerekeimnek, Majuskának és Palikának tartozom hálával, akik évekként ezelőtt óvodáskorúként fogadták el döntésemet. Leginkább ők kérték számon rajtam, éppen hol tartok. Mindez persze férjem, édesanyám és anyósom érdeme is, akik mindvégig mellettem álltak. Remélem, megértik, hogy ez fontos volt a számomra.

Köszönet illeti Dr. Vajkai András, aki buzdított, hogy megkezdjem a doktori tanulmányaimat és köszönöm Dr. Deutsch Nikolett évfolyamtársamnak, barátnőmnek. Hálával tartozom Dr. Sziller István doktor úrnak, aki szerint képes voltam erre a nagy munkára, akinek tanácsát megfogadva újra nekikezdttem a kutatásnak.

Köszönöm témavezetőmnek, Budai Balázsnak, aki elvállalta a témavezetést és bízott bennem. Balázs, remélem nem okoztam Neked csalódást.

Az, hogy a disszertációm ezzel a kutatási témával ilyen terjedelemben és formában készíthettem el, Dr. Majoros Pál érdeme is, aki közel húsz éve őszinte mentorom, egyben szigorú bírálóm.

Sokat köszönhetek munkatársaimnak, a közvetlen vezetőimnek és Papp Károly r. altábornagy országos rendőr-főkapitány úrnak, aki támogatta kutatómunkámat.

Disszertációm gyerekeimnek és férjemnek ajánlom, akikkel reményeim szerint még nagyon sokat megyünk vonattal kirándulni és tanulva a nagybörzsönyi esetből, soha nem tudhatjuk, hogy „jön a vonat” vagy „nem jön a vonat”. Ez egy örök kérdés marad, de gyermekeim és embertársaink biztonsága nagy felelősség!

Mellékletek

1. sz. melléklet

Plakát

SIS II
Schengeni
Információs
Rendszer II

4. sz. melléklet

SEGÍTÜNK A SZABAD
MOZGÁSBAN,
BIZTONSÁGOS ÉLETET
TEREMTÜNK

EURÓPAI UNIÓ

A SIS II-ről és a jogairól az alábbi weboldalon kaphat bővebb felvilágosítást:
ec.europa.eu/dgs/home-affairs/sisii

(Konzuli Tájékoztatás, é. n.)

2. sz. melléklet

II Munkacsoport kérdőíve

A BPOLI Müncheni Repülőtér váltásos munkarend témakörben

Müncheni Repülőtér BPOLI munkatársa vagyok az alábbi szervezeti egységénél

IB-I IB-II IB-III Felügyelőség

Munkarendem teljes munkaidő részmunkaidő
 ismétlődő Flex-szolgálati csoport

Munkába járás
ingázom < 1 óra < 2 óra > 2 óra

Közlekedési közösséghez tartozom
 igen nem

Lakhelyemtől a munkahelyre való utazás gyakorisága
 naponta szolgálatonként tartós tartózkodás a szolgálati helyen

Jelenleg a BPOLI Müncheni Repülőtér tervezett szolgálati beosztásával
 elégedett vagyok elégedetlen vagyok

A tervezett szolgálati beosztással
 elégedett vagyok elmegy elégedetlen vagyok

A rendkívüli szolgálattal
 elégedett vagyok elégedetlen vagyok

Hivatásom és a szociális feltételek közötti összhang (család, közösség, stb.)
 elégedett vagyok elmegy elégedetlen vagyok

Következő szolgálati beosztástól elvárom
 rugalmas tervezést előre meghatározott, követhető szolgálati beosztást

Szükségekhez igazodó és munkaerő orientált munkarend fontos kritériumai	fontos	mindegy	nem fontos
sok éjszakai műszak			
kevés éjszakai műszak			
rövid szolgálati blokk (3-4 nap)			
hosszú szolgálati blokk (5 napnál több)			
hosszabb szolgálati idő (10-12 órák)			
közepesen hosszú szolgálati idő (8-10 órák)			
rövid hosszú szolgálati idő (8 óránál rövidebb)			
műszakváltás a 8 munkaóránál rövidebb műszaknál			
11 munkaóra után történő műszakváltás			
12 vagy több munkaóra után történő műszakváltás			
meghatározott munkanapok			

3. sz. melléklet

Az RRI-n kiosztásra került kérdőív

KÉRDŐÍV

Készítette: Sutka Barbara Éva ktv. (ORFK Titkársági Főosztály Nemzetközi Kapcsolatok Osztály)

BM tel.: 33-311, E-mail: sutkab@orfk.police.hu

Kedves Kolléga!

A Nemzeti Közszerológati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola egyéni felkészülője vagyok, kutatási témám a Schengeni Információs Rendszer II. társadalom irányába történő kommunikálása. Kutatásomhoz elengedhetetlen a Rendőrség érintett állományának megkérdezése a SIS II használatával kapcsolatban. Mintának a Repülőtéri Rendőri Igazgatóság állományát választottam.

Arra kérem, hogy a kérdőív kitöltésével segítse a kutatómunkámat.

Köszönöm, hogy a kérdések megválaszolásával segítette a kutatómunkámat!

FONTOS!

Ha van olyan kérdés, ami személyesen úgy érinti, hogy nem kíván válaszolni, húzza át!

Nem: nő férfi

Kor: éves

Rendfokozat: Ha nem hivatásos, akkor: ktv.¹⁶² ka.¹⁶³

Végzettség: közép fok felső fok egyéb.....

Idegen nyelvtudás: alap fok közép fok felső fok

Rendőrségnél eltöltött szolgálati idő: év

RRI-nél eltöltött szolgálati idő: év

Elmúlt két évben hány alkalommal vett részt Rendőrség által szervezett képzésben?

..... alkalom

Ezek főbb témája?

idegen nyelvi adatvédelem informatika

ügykezelés egyéb

.....

¹⁶² ktv.: kormánytisztviselő

¹⁶³ ka.: közalkalmazott

SIS II témakörben volt-e képzésen? igen nem

Ha nem, akkor annak mi az oka (pl. nem dolgozik a SIS-el a munkája során)?

.....
.....

Ha igen, akkor a képzés időtartama?(hónap, hét, nap /A megfelelőt húzza alá!)

Részesül-e SIS II ismeretek szinten tartó képzésben? igen nem

Mi volt SIS II képzés formája? internet (e-learning) jelenléti képzés más

.....

Számonkérés volt-e? igen nem

Ha volt számonkérés, annak a formája? teszt kifejtős kérdés szóbeli

Munkája során civil személyek fordulnak-e Önhöz SIS-el kapcsolatos kérdéssel?
igen nem

Ha igen, akkor általánosságban mire irányult a kérdés?

.....
.....

Egyéb észrevétel,
megjegyzés:.....

(saját szerkesztés, 2014.)

4. sz. melléklet

A határrendészeti ágat érintő SWOT-analízis

Erősségek

- kialakított és működő tevékenységi – koordinációs - kooperációs rendszer; nemzeti és nemzetközi szakmai együttműködési tapasztalatok;
- funkcionálisan és generálisan kiképzett, motivált szakemberek;
- magas színvonalú technikai, technológiai bázis, tevékenységi kultúra;
- kialakult szakmai szemléletmód (minőség, fejlesztés) magas fokú szakmaiság, szakértelem, tapasztalat;
- élő nemzetközi kapcsolatok, szakmai elismertség;
- „schengeni hozzáértés” igazolhatósága;
- a szakmai hagyományok tisztelete, ápolása, értékteremtés;
- szolgáltató jelleg erősítése, az elégedettséggel járó igény-kielégítés fontosságának felismerése, rugalmasság, adaptivitás, fogékonyság az újra, eredményorientáltság, partnerség.

Gyengeségek:

- a menedzsment egyes szintjein nem egyenlően kezelt a rendőrségi és a határrendészeti szakterület;
- a határbiztonsági és határrendészeti struktúra lassan követi a folyamatosan változó feltételeket;
- a távozó szakemberek lassú hiánypótlása.

Veszélyek:

- a pályaelhagyók magas száma;
- az integrált működés feltételeinek deficitje;
- kompetenzavarok nem kerülnek kezelésre;
- nem rendeltetésszerű feladatellátás;
- funkcionális forráshiány képződése;
- prioritászavar a rendszerszemlélet hiánya miatt;
- kapcsolatrendszer összeomlása, vagy hatékonyságának csökkenése;

- a határrendészeti szakirányítói tevékenység alacsony hatásfoka, átfedések kialakulása.

Lehetőségek

- a határrendészeti szolgálati és „best practice” (legjobb gyakorlat) személetű, minőségi alapú működtetése;
- a funkcionális kompetenciák integrált rendszerű, súlyozott érvényesítése;
- a határbiztonság intézményi és tevékenységi megfelelőségének legmagasabb szintű garantálása;
- a honi és nemzetközi szakmai kapcsolatrendszer további fejlesztése;
- „a határbiztonság exportja és importja”, szakmai tudás menedzselése;
- a határrendészeti tevékenység minőségirányítása, K+F támogatása;
- a határrendészeti/biztonsági regionális centrum szerep kialakítása és fenntartása;
- az IVK/határbiztonsági koordináció magas szintű megvalósítása.

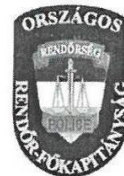
(Vas, 2011., 8-9. o.)

5. sz. melléklet

ORSZÁGOS RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG

Cím: 1139 Budapest Teve u. 4-6. 1903 Bp. Pf.: 314/15
Tel: 443-5573/33104
Fax: 443-5733/33133
E-mail: orfk@titkarsag@orfk.police.hu

Kutatási tevékenység engedélyezése

Engedélyezem, hogy Sutka Barbara Éva kormánytisztviselő (születési név: Turzó Barbara Éva, született: Hannover, 1978. június 29., anyja neve: Sághy Erzsébet), aki az Országos Rendőr-főkapitányság, Titkarsági Főosztály, Nemzetközi Kapcsolatok Osztály munkatársa a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola egyéni felkészülés keretében tanuló hallgatója PhD értekezése megírásához, melyek címe „A közigazgatási információs rendszerekkel összefüggő tájékoztatás hatékonysága és annak eredményességvizsgálata - a Schengeni Információs Rendszer I és II példáján keresztül” a Rendőrségen kutatómunkát végezzen.

Budapest, 2014. szeptember „03”

Papp Károly r. altábornagy
rendőrségi főtanácsos
országos rendőrfőkapitány